DE REGVLARIBVS COMMENTARII QVATVOR,

PRIMVS, de fine principali, & paupertate ipsorum in cap. cui portio.12.quæst.1.

SECVNDVS, de dominio bonorum eorundem, in cap.non dicatis. ead.cauſ.& quæſt.

TERTIVS, de quibuſdam inſtitutionibus,& poteſtatibus Prælatorum eorum, in cap.nullam.18.quæſt.2.

QVARTVS, de ſtabilitate,& tranſitu eorum, in cap.ſtatuimus.19.q.3.

GLORIOSISSIMÆ, EIDEMQVE POTENTISSIMÆ Cœlorum Reginæ Virgini matri Mariæ Roncæuallis patronæ dicati, & S. D. N. GREGORIO XIII. commendati.

AVTHORE MARTINO DE Azpilcueta Doctore Nauarro eius alumno, & in Sacræ Pænitentiariæ Prætorio S. D. N. Gregorio XIII. Pont. Opt. Max. in præſentia inſeruiente.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMÆ, *In officina Iacobi Tornerij, & Iacobi Bericchij,* M D LXXXIIII.

Insignis forma, doctrina insignior vnus:
At superat summi cultus vtrunque Dei.

AVTHORIS INSIGNIA GENTILICIA.

SANCTISSIMO D. N. GREGORIO XIII. PONT. OPT. MAX.

MARTINVS AB AZPILCVETA DOCTOR NAVARRVS

In ista mira gubernandi vigilantia perpetuam perseuerantiam.

Recognoscenti, augenti, & qua parte possum vtiliorem se facienti tractatum de Regularibus, quem olim in Roncevalli ante quadraginta annos concipere cœperam; & postea in varijs Academijs per partes tradideram; ac postremò in hac ipsa vrbe sacratissimo Pœnitentiariæ tuæ sacerrimo Prætorio inseruiens vtcunque perfeceram; volentiq. illum beatissimo tuo nomini dicare, vti alia omnia noue recognita dicare decreui, occurrit ex aduerso, quod magna pars eius erat antea dicata præpotentissimæ Reginæ cœlorum, eidemq. omnium Sanctorũ Principi: & quòd non videbatur decere, vt quòd iam antea tantæ Principi, præsertim immortalitati

donatæ oblatum erat, offerretur alij Principi quàmlibet magno, præsertim mortale adhuc corpus gerenti: quod tamen perpensius consideratum nihil visum est voto meo obstare. Siue quòd is tractatus quatuor continens cōmentarios meritò dici potest alius ab illo solos tres continente. Siue quòd quidquid Deus Opt. Max. dedit in terris suæ Virgini matri, præfatæq. Reginæ præpotenti omne illud tuæ protectioni commisit, cum primum vices suas in terris gerendas tibi tradidit; faciens te, vt ille ait, quendam stuporem mundi, quo maxime rerum nec Deus es, nec homo, quasi neuter inter vtrumque, quod palam est ad amplissimam potestatis, & dignitatis tuæ magnitudinem efferēdam dictum esse. Siue quòd quadantenus prius fecit ipse Deus te dominum omnium, quæ religiosi habent, quàm ipsam suam matrem eorum, quæ ipsi religiosi ei offerūt; quatenus te fecit religionum, & religiosarum actionum temperatorem, euectorem, & rectorem; vt id tantum sit ratum & gratum, etiam ipsi summæ Reginæ, quod non fuerit iure tibi ingratum. Siue quòd tibi omnium iurium theoria, & praxi calentissimo non est ignotum, quod plerisque omnibus est scitum, longe diuersa esse dominium, possessionem, administrationem, & protectionem,

vsum

vſum iuſtum tam iuris quàm facti tantum: & conſequenter multa eſſe poſſe penes præfatam Reginam quoad quædam prædictorum, quæ non ſint penes te proprie: & contra quædam penes te, quæ non ſint penes illam: & ſatis eſt voto huius ueſtri ſerui nihili, vt aliquo modo vtriq. grato eius aliquot opuſcula ſint utriq. veſtrum grata; illi quidem vti Reginæ cœlorum, matriq. Virgini D.N. Ieſu Chriſti; tibi vero vti eius ſummo in terris Vicario, & ſuæ matri cum primis quàm deuotiſſimo. Quare quàm humillimo, totoq. corde ſupplico illius, quæ quamlibet creatam puram excellit, ſublimitati; ne hoc ægrè ferat: & tuæ iſti, quæ poſt diuinam in terris eſt prima, pergrate ferat eius in hac recula eſſe conſorti, cuius tua omnia quadantenus eſſe voluiſti. In gloriam ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ te interceſſione tantæ Reginæ quamdiutiſſime ſeruet incolumen. Amen.

AD FVTVRAM Rei Memoriam. Cum à fæl. recordat. Pio Papa Quinto prædecessore nostro emanauerint literæ tenoris subsequentis. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Decretorum Doctori Pius Papa Quintus. Dilecte fili salutem, & Apostolicam benedictionem. Dudum à fęl. record. Paulò Papa Tertio prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequentis. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conimbricensis actu regenti. Paulus Papa Tertius. Dilecte fili salutem, & apostolicam benedictionem. Cum sicut nobis exponi fecisti, vt alijs, iuxta traditum tibi à Deo talentum prodesse posses, nonnullas lecturas super voluminibus Decreti, & Decretalium non sine maximis laboribus & vigilijs, ad laudem diuini nominis, cuius ope literariæ rei, & Christianæ Reipublicæ cōsuluisse, & profecisse credis, scribendo composueris, & compilaueris, easque de proximo tuis proprijs expensis in lucem èdere, & imprimi facere intendas; pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, vt tibi, quòd lecturæ huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint, vt tuarum vigiliarum effectu lateris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos volentes te specialis gratiæ fauore prosequi huiusmodi supplicationibus inclinati tibi, quòd ad septennium à die, quo tu lecturas prædictas imprimi feceris computandum, nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus lecturas ipsas, vel illarum partem aliquam imprimere, seu imprimi facere, vel impressas in sua domo, aut alibi habere, & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono vel aliàs donare possit auctoritate Apostolica tenore præsentium de speciali gratia indulgemus; districtè inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, eoipso si contrafactum fuerit incurrenda, omnibus & singulis, cuiuscunq. status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis Apostolica authoritate aut facultate fungentibus per vniuersum orbem constitutis, ne lecturas huiusmodi vel earum partem aliquam absque tuo expresso consensu, & licentia septennio prædicto duntaxat durante imprimere, seu imprimi facere aut vendere, seu donare præsumat. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quarumcunque prouinciarum, & locorum statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, nec non priuilegijs, indultis, & literis apostolicis quibusuis prouincijs, & illarū personis, ac vniuersitatibus, & collegijs, etiam per nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam derogatoriarum derogatorijs, vel aliàs quomodolibet concessis, confirmatis, ac etiam iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per

clausulas

clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret teriores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis, at de verbo ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annullo piscatoris die viij. Ianuarij M.D.XLIIII. Pontificatus nostri anno nono. Et deinde. Cum sicut nobis nuper tu exponi fecisti, sicut asseris, rogeris à multis, vt opera tua tam prius edita, quàm nondum edita, quæ super iure Pontificio, & ad declarationem illius pertinentibus habes composita, typis excudi faceres, idque facere proponas vita comite, & Deo iuuante impensis tuis, & te pręsente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant, nobis humiliter supplicari fecisti, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos te amplioris gratiæ fauore prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati Apostolica authoritatę tenore præsentium declaramus, intentionem nostram esse, vt prędicti Pauli prædecessoris nostri litteræ, & quę de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in alijs Commentarijs, libris, & tractatibus, quos tu edideris super ijs, quæ pertinent ad prędicti iuris pontificij declarationem. Non obstantibus omnibus supradictis, quę idem Paulus prædecessor in dictis prędinsertis literis voluit non obstare. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die xviij. Maij M.D.LXXI. Pontificatus nostri anno sexto. Ac cum postmodum, videlicet nonis Nouembris, Pontificatus nostri anno primo, eundem Martinum specialibus fauoribus & gratijs prosequi volentes statuerimus, prędictoque Martino concesserimus literas fæl. record. Pauli III. & Pij V. prædecessorum nostrorum prędinsertas locum habere, & se extendi in his, quæ de lecturis, & alijs loquūtur in quibuscunque Cōmentarijs, & tractatibus, quæ idem Martinus ediderit, super prædicti iuris Canonici declaratione, & interpretatione, & pręsertim super Manuali Confessariorū, ab eo prius lingua Hispanica edito, nunc recognito, aucto, latinitateque donato. Cum autē, vt accepimus, in obsequium Dei, sacrosanctęq. Sedis Apostolicę non sine magno labore duobus annis proxime pręteritis idem Martinus intenderit, & in præsentia intendat recognitioni operum suorum tam editorum, quàm non editorum, quo emendatiora, defęcatiora, auctiora, & vtiliora effecta typis excudantur. Nos eundem Martinum amplioribus fauoribus & gratiis prosequi volentes, Motu proprio, non ad dicti Martini, aut alterius pro nobis desuper oblatę petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia, indultum, inhibitionem, declarationem, decretum, derogationem, aliaque omnia in prędinsertis litteris apostolicis & earum singulis contenta ad decem annos à Data pręsentiū computandos, ita vt quis ea, vel illorum partem aliquam sine suo expresso ad id in scriptis consensu imprimere, vel alibi impressa dicto decennio durante vēdere, aut venalia tenere, donare, aut permutare non possit Apostolica auctoritate tenore pręsentium prorogamus, extendimus, & ampliamus, & quem-

libet contrauenientẽ censuras, & pœnas in prçinsertis litteris contẽtas eoipso, & absque alia declaratione incurrere. Sicq. per quoscunq. Iudices & Commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & definiri debere: irritum quoque & inane decernimus, si secus super his à quoquã quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac omnibus illis, quæ in omnibus supradictis literis concessum est non obstare, cæterisque contrarijs quibuscunq. Insuper quia difficile foret; præsentes literas ad quæcunque loca deferri, volumus, & dicta auctoritate decernimus ipsarum transumptis, & exẽplis, & in eisdem exemplis, lecturis, Commentarijs Manuali, & alijs operibus huiusmodi impressis plenam, & eãdem prorsus fidem vbique in iudicio & extra adhiberi, quæ originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensę. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo piscatoris die xxi. Nouembris, Pontificatus nostri Anno Nono.

Cæ. Glorierius.

Cum Priuilegijs amplissimis Regum Christianiss. & Catholici Neapoleos, Senatus Veneti, & omnium fere Potentatuũ Italiæ.

COMMENTARIVS PRIMVS DE REGVLARIBVS,

DE FINE PRINCIPALI, ET paupertate ipſorum, in cap. cui portio. 12. quæſt. 1.

AVTHORE MARTINO AB AZPILCVETA DOCTORE NAVARRO.

RECOGNITVRO mihi anno ætatis meæ nonageſimo tres Commentarios, quos de paupertate Regularium in tria celebria capp. ſcilicet cap. non dicatis. 12. q. 1. cap. nullam. 18. q. 2. & cap. ſtatuimus. 19. quæſt. 3. quos anno ætatis meæ octogeſimoprimo edideram, occurrerunt quædam tollenda, aliqua vero addenda, & nonnulla reformanda, & in ordinem aptiorem redigenda. quod, vt aptius agerem, decreui ti-

tulum de paupertate, quem eis præmiseram, in titulum de Regularibus mutare, & præmittere alium commentarium in cap. cui portio. 12. quæst. 1. desumptum ex Beato Augustino de fuga seculi; cuius hæc sunt verba.

CVI portio Deus est, nihil habet curare, nisi Deum; ne alterius impediatur necessitatis munere. Quod enim ad alia officia confertur, hoc religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur. Hęc enim vera est sacerdotis fuga obdicatio domesticorum, & quadam alienatio charissimorum: vt suis se abneget, qui seruire Deo elegerit.

SVMMARIVM.

1 *Ioannes Trullus Abbas S. Christinæ laudatus.*
1 *Augustinus Romanus S.D.N. confessarius & Sacrista laudatus.*
1 *Sermones in moralibus eò vtiliores quò specialiores.*
2 *Canonici regulares sine vitio ita vocantur.*
2 *Battologiam non omnis repetitio eiusdem verbi facit.*
3 *Geminatio eiusdem uerbi ut fit recte.*
4 *Canonici cur duplices regulares, & seculares.*
5 *Auctor cur noua pro promissis antiquis edit.*
5 *Roncęuallis hospitale omnium Hispanię prꝫter Compostellanum antiquiss.*
5 *Mariæ Virgini matri Roncęuallis patronę cur hęc dicantur.*
5 *Maria Virgo undecunque audit, sinceriq; cordis quantula quæque benignè suscipit.*
6 *Clericus omnis portio Dei, uel eius portio Deus.*
6 *Clericus non regularis capax temporalium.*
7 *Religionem ingressuri qualis debeat esse dispositio.*
7 *Religionis de ingressu vt parum consulendum.*
7 *Religionem vouens non bene dispositus sic ingreditur.*
8 *Religionem potest ingredi etiam filiusfamil. & an seruus & debitor.*
8 *Hostes humani generis tres, Mundus, Caro, Dæmon.*
8 *Religionis bona pars scopi victoria trium hostium.*
8 *Religionis substantialia, & sufficientia.*
9 *Vitę Christianę perfectio quę, & quotuplex.*
9 *Charitas tripliciter dicitur perfecta. & 10.*
10 *Beatitudo uera quid, & quid perfecta, & quid imperfecta, & quotuplex est imperfecta, & ad quam tenetur conari religiosus.*

10 *Regu-*

10 *Regularis carens animo tendendi ad perfectionē secundę speciei secundum regulam suam est in statu peccati mortalis.*

10 *Regularis tenetur conari non solum ad beatitudinem patrię, ut clerici, sed etiam ad hanc beatitudinem uię.*

11 *Religioni se dedendi quæ causa fuit multis.*

11 *Maria virgo mater cur matri suæ petita negauit.*

11 *Voti paupertatis, licèt sit minus quam castitatis, & obedientiæ, violatio plus nocuit religionis statui.*

1 QVò dicenda in contextu huius cap. lucidiora, sapidioraq. fiant, præmoneo sequentia. Primum, quòd Reuerendus admodum in Christo pater Ioannes Trullus, Prior Canonicorum Regularium sanctæ Christinæ in Pyrenęo monte, qua parte Aragoniam diuidit à Galliis, idemque eruditissimus nuper edidit egregium opus, quattuor libris digestum; in quo Canonicorum regularium ordinis antiquitatem, sanctitatem, & totum orbem Christianum olim amplexam amplitudinem, omniaque ad illam pertinentia elegantius, & vberius, quàm hactenus alius, quē viderim, tradit: in quorum quarto regulam totam exponens hoc fragmētū tractat, alie quidē & late, conatus ordinē regularē paupertatis voluntariæ amore, & odio proprietatis afficere. Sed quia ea tradit more Theologorū concionantiū potius in genere, quā in specie; quod ipsum ante fecerunt pientissimus Hugo à Sancto Victore, & celeberrimus Gersonus, & aliquot alii, & in iis etiam Iordanus à Saxonia, quē manu scriptum tradidit nobis Reuerendissimus in Christo pater Augustinus Romanus, tunc prouincialis Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, idemque quia eruditissimus iuxta ac pientissimus merito ad sacras eius confessiones à Sanctiss. Domino nostro Gregorio XIII. assumptus; nunc autem etiam Ecclesiæ Sanctæ Romanæ Sacristæ officio ab eodem meritissime auctus. Sed quia, inquam, omnes præfati tradiderunt ea in genere, nos autem more Canonistarum consulentium conamur sic generatim affectos speciatim admonere, quas facti species amplecti, quasque vitare oporteat, quo generalis ille vterque affectus semper, & vbique perseueret illæsus, eo vtilior labor noster fuerit, quo sanctissimus ille, peneq. omniscius Aquinas in prologo secūdæ secūdę post Philosophum tradit, inter sermones morales vniuersales minus vtiles esse; eo quod actiones in particularibus sunt, eoque difficilius, quo maioris negotiū est nosse generalia, & ea specialibus recte aptare, quàm tantum ea nosse.

2 Secundùm, quòd licèt in præfactis quattuor commentariis de omnium Regularium ordinibus tractetur, præcipue tamen de Canonicis Regularibus agitur; & ideo admoneo, quòd Ludouicus Viues Valentinus, quem ob eius natale solum, & insignem eruditionem suspicere,

dum viueret, solebam, & vita defunctum veneror, satis leuiter super cap. 15. lib. 3. de ciuitat. Dei Beati Augustini notauit nomenclaturam Canonicorum Regularium battologię, & professores eius ignorantiæ Græci sermonis, & arrogantiæ sanctitatis. Battologiæ quidem: quòd hæc duo Canonicus & Regularis sunt synonyma, & ob id superuacanee congeminata. Ignorantiæ vero Græci sermonis, quòd professores eius id ei visi sint ignorasse. Arrogantiæ autem sanctitatis, quòd geminata dictione nimiam sibi videntur arrogasse sanctitatem. Quæ non satis caute fuisse obiecta grauiter monstrat eruditissimus idemque reuerendissimus Episcopus Segobiensis Don Didacus à Leyua, siue Couarruuias Pręses Concilii Regij illustrissimus, olim auditor noster circiter septem annis feruentissimus, nunc autem lector suspiciendus, & dominus meus obseruandissimus in clem. 1. de homicid. 1. par. & post eum, & Ioannem de Nigra valle, & Augustinum Ticinensem, præfatus Ioannes Trullus lib. 1. cap. 7. de ordine Canonicor. Regular quod merito iis paucis monstramus.

Primo quidem, quòd non fuit modestiæ censere tot, tanti, omniumque ordinum antiquissimi viros, Grę̨ce ac Latine peritissimos ignorasse, canon Grę̨ce idem quod Latine regula sonare, quod quisque vel anniculus canonum auditor nouit. cap. canon. 3. dist.

Deinde quòd non sit in ea eiusdem verbi congeminatio, sed diuersorum diuersę linguæ, licèt idem significantium operatur, vt in illo Christi Marc. cap. 14. *Abba pater omnia possibilia sunt tibi.* & in illo Rom. 8. *Clamamus abba pater.* & ad Galat. 4. *Clamantem abba pater.* In quibus dictioni, abba, quæ idem, quod pater sonat, adiungitur quasi expositiue dictio latina pater.

3 Tertio, quòd non omnis eiusdem verbi geminatio, siue repetitio, est battologia, sed tantum superflua, quę nihil operatur; non enim battologus, sed grauissimus affectuum excitator putatur Dauid in illo psal. 21. *Deus Deus meus respice in me.* & in illo psal. 62. *Deus Deus meus ad te de luce vigilo.* nec Christus in cruce clamans Matt. 27. *Eli, Eli lamma sabachthani?* nec poeta eclog. 2. *Ah Coridō, Coridon, quæ te demētia cepit.* Et in proposito nomēclatura pręfata geminata mouere potest noiatum ad attentius expendendum regulę suę seruandæ obligationem, dum audit se bis appellari regularem: nam & apud Iurisconsultos eiusdem clausulę, vel dictionis geminatio plurimum operatur; auget enim fideicommissum, l. ballista. ff. ad senatusconsu. Trebellian. Addit effectum clausulę, *certæ scientiæ*, & clausulę, *non obstante*, & alia, quę tradunt latius Felin. & citati ab eo in cap. si quando. versic. geminatio. nu. 14. & in cap. nonnulli. nu. 14. de rescript.

4 Quarto, quòd non sumpserunt sibi, ut ille innuit, Canonici Regulares illud nomen, sed Concilia œcumenica, & Pontifices Maximi sic

eos

eos appellarunt in cap. nullus. & in cap.mandamus.19. q.3. & in rub. de statu monachorum,& canonicorum regulariũ, & in cap. quod Dei timorem. & in cap.singulis. uers. hoc ipsum. eod.tit.Nec abs re, quoniam verbum, Canonicus, genus est continens duas species clericorũ. Alterum eorum, qui non solum viuũt simul ex communi Ecclesiæ patrimonio, sed etiam habent, vel possunt habere patrimonia sæcularia, separata: de quibus agit cap. quoniam.de uit. & honest. cleric. Alterũ eorum qui viuunt simul ex communi Ecclesiæ patrimonio, sed non habent, nec habere possunt patrimonia separata.Et ideo meritò alij appellantur simplici nomine Canonici, quasi vno modo Regulares: & alij Canonici Regulares, quasi duplici obligatione vitæ canonicali adstricti.Ex quo infertur, quòd Canonicus Regularis proprie appellatur Canonicus, vt homo animal: quia species proprie continetur sub nomine generis, vt eleganter dicit Bald. receptus in l. 2. C. de iure aureor. annulor. qua ratione recte defenditur gloss. clem. dispendiosam. de iudic. uerbo beneficijs, putata ibi singularis à Card.& à Lanfran. & Felyno in cap. postulasti. col. 9.de rescript. quatenus habet, Cononicum Regularem esse propriè canonicum, cui est similis in cap.si canonici.de offic.ordina. lib.6. & pro illis est textus expressus in cap.statuimus.19.q.3.

5 Tertium, quòd causa cur prætermissis quibusdã aliis, quos in Opusculis meis promiseo Commentarijs hos,quos numquam antea conceperam,concinnauerim,:idemque currente rata pro vrceolis exierint,vt ille ait, canthari, fuit quòd à quamplurimis religiosis, præsertim Canonicis nostri ordinis Regularibus iam dudum, & nuper rogatus, & efflagitatus cogebar scripto facere interpretationem amplam celebris, cap.non dicatis.12.q.1.quod ab hinc circiter quinquaginta annos interpretatus fueram verbo,sed exiliter in celeberrimo Roncæuallis monasterio, & hospitali generali omnium, quæ sunt in Hispanijs præter Compestellanum antiquissimo, sito in eiusdem vertice Pyrenæi, qua Celtas ab Iberis diuidens, Celtiberiam Nauarram cingit. Quod etiam fuit in causa,cur ego cum alia mea vix fuerim ausus Principibus mortalibus nuncupare, hos tamen Commentarios ausus fuerim dedicare immortali, & non quali quali, sed tibi, ò præpotentissima cælorum regina, virgo mater Maria, totus cui militat æther, quam trepidant Herebi: cui terra, fretumque vota, precesque ferunt: quæ vera es theotocos: quæque apud tuam Roncæuallem, licèt inter iuga desertaque montium, rupesque nubibus infestas,& niue canas, frigoreque rigentes, numquam non dignaris coli, numquam non miseris opitularis. Quæque etsi à nostro spatiis ingentibus orbe disiungare, suos quãtum polus eleuat ignes; non tamen humanos casus oblita, tuumque nil pertæsa genus, vigili mortalia cura suscipis; ac lacrymæ tangunt tua

pectora

pectora nostræ; sumis & exiles sinceri cordi honores. Hanc igitur quãtulácumque oblationem intercessione tua tuo filio Deo Opt. Max. vt gratam facias, simul gratiosè accipias suppliciſſime oro, & flagito, sperans fore, vt ea arra tuæ olim dulciſſimæ visionis, & illius, quæ nostra summa beatitudo sempiterna est eiusdem filij tui, summiq; patris æterni & Spiritussancti vtrique coęui, summæ, indiuiduæque Trinitatis. Amen. Quibus præmonitis.

6 NOTA ex principio, hoc cap. esse vnum de capp. huius quæst. allegatis à Magistro nostro Gratiano, quæ melius probant propositionẽ suam, quã proponit in principio suę quęst. scilicet clericos nihil proprium possidere debere; probat enim neminem, cuius est portio Deus, nihil aliud, quàm Deum curare debere. At omnis clericus est persona, cuius portio est Deus, vt probat cap. cleros. 21. dist. Ergo nullus clericus potest possidere aliquid aliud à Deo.

Nec obstat, quòd etiam dicitur clericus, qui habet pro sua sorte Deũ, vt in cap. seq. quia tam qui est sors, & pars Dei, quàm is, cuius pars est Deus videtur debere esse contetus: cum Deus sit omnipotens, & infinitus, omnia implens, cap. 1. de sum. Trin. & fid. catho. & idem probat hoc cap. paulo inferius ibi, *Hęc est vera sacerdotis fuga, abdicatio domesticorum, & quædam alienatio chariſſimorum*. Et ibi, *Vt suis se abneget, qui seruire Deo elegerit*. Ad idem facit, quod ait S. Hieronymus in cap. seq. scilicet duo esse genera Christianorum. Alterum Clericorũ & Deo deuotorum; cui nulla debet esse cura temporaliũ, quod corona, seu rasio capitum eorum significat. Alterum laicorum, cui est cura temporalium. Et hanc sentẽtiam tenuit Magister Gratianus in cap. præcipimus, §. ergo. infr. ead. caus. & quæst. Sed contrarium tenet glos. communiter recepta in summa supra eadem caus. & quæst. Pro qua sunt casus in cap. Episcopi. quod est Conc. Agaten. & in cap. manifesta. quod est Martini Papę, & in cap. sint manifestæ, quod est canon Apostolorum: quæ omnia efficaciter probant, clericos, etiam sacris ordinibus initiatos, etiam presbyteros, immo & Episcopos posse habere proprium, & possidere bona propria profana, sicut possunt laici.

Nec obstant hoc cap. & alia pro notabili nostro citata, cum multis aliis, quæ in hac quæstione Gratianus congerit; quoniam intelligenda sunt de clericis regularibus, siue religiosis, qui expresse, vel tacite renũciauerunt omnibus bonis temporalibus, vel de clericis sæcularibus voto paupertatis simplici adstrictis, vt dicetur infra num. 19. Per solum enim clericatum, nec ordinem sacrum, nec episcopatum, nec Papatum perditur capacitas quærendi, & retinendi dominium, & possessionem bonorum temporalium, neque facultas disponendi de illis per contractus, cum viuunt, neque per vltimas voluntates cum viuunt, vel moriuntur, vt quosdam timentes vbi non est timor audiui timere: & ideo cognatos,

gnatos,& legitimos hæredes, etiã pauperes a bonis suis alienare. quod cap. hoc male intellectum significat faciendnm. Quin & aliquot religiosos, immo & clericos sæculares intellexi id consuluisse, vt sibi relinquerentur ad faciendas missas, & alia officia diuina: quod iuste quidẽ potuerunt consulere, si ea ratione id fecerunt, quia erant meliora, & Deo placidiorà, quàm relinquere cognatis, etiam egenis: non autem si cupiditate magis, quàm charitate id fecerunt, argu. cap. fin. 17. q. 4. neque si errore iuris male consuluerunt, putantes non licere ipsis relinquere, vel donare illa, quibus vellent contra cap. episcopi. huius causæ, & quæstionis, & alia superius citata.

7 Secundo nota ex eodẽ cap. et prædictis, quòd regulares, & religiosi expresse, vel tacite professi solum Deum, & quæ Dei sunt curare deberẽt. Pro cuius ampliare declaratione admonemus sequentia.

Primum, quòd multi parum religiose intrant religiones, & ideo ingressi facile egrediuntur, vel professi laxe illas seruant: multi enim forte admoniti, quòd Sanctus Thom. definit 2.2.q.fi.ar.1.scilicet, quòd intraturus religionem non debet esse necessario in præceptorum obseruantia exercitatus, neque consulere multum super suo ingresu: quia in certis non est multum consulendum secundũ Philosophum 3. Ethicor. & certum est ingresum de se esse bonum: certũ item viribus suis innatis recte illam seruare posse, viribus autem a Deo inditis quemlibet posse: multi, inquam, forte hæc admoniti sine alia præuia dispositione eas ingrediuntur; alius quidem parentum metu, vel importunitate: alius vt se de illis vindicet ingerendo illis dolorem: alius vt vitet iustas reprehensiones, fugiat curas, labores, egestatem, opprobrium, vel contemptum aliorum: alius vt fiat abbas, prior, commendatarius, beneficiarius: alius quia se prius voto, ira, leuitate, timore mortis, vel alia de causa, quàm deuotionis, vouit ingressum. Sanctus enim Thomas, vt recte Caiet. in regenda religione versatissimus: quippe qui fuit Generalis Illustrisimi Ordinis Prædicatorum prouidentisimus, in dicto art. 1. aduertit, non est intelligendus de quocunque intrare volẽte: sed tantum de bene disposito: qualis est, qui omnem suam fiduciam sustinendi onus religionis ponit in Deo, & interiori affectu vere vult relinquere omnia, ita vt non remaneat affectus ad honorem, non ad gloriam, non ad carnem, & sanguinem, neque ad id genus alia: quia in hac renunciatione, seu expropriatione consistunt sumptus ædificandi turrim perfectionis in religione, de qua Luc. 14. nam sine hac interiore renunciatione, siue expropriatione, vt ille ait, numquam ædificabit eam, numquam ad perfectionem perueniet, sed patebit risui. Sicut enim taliter renuncianti, & se abdicanti iugũ religionis est suaue: quoniam aufert perturbantia, & molestiã inducẽtia, ut B. Gregorius citatus ibi a Sancto Thoma dicit, & consolationem dilectionis internæ adfert:

ita

ita temere sibi imponenti sine tali renunciatione, siue computatione sumptuum fit laboriosum,& molestum,& est palato non sano insuauis panis,qui sano est suauis.

Secundum,ꝙ ex hoc sequitur esse uerũ id,quod nos latius probauimus in cõment.de reditib.eccles.cõposito super cap.quoniã quidquid. 16.q.1.q.3.in 13.scilicet grauiter errare illos,qui anhelant,& nihil nõ faciunt,vt obtineãt a regibus,& principibus,quibus est a Sede Apostolica concessa facultas recipiendi ad ordines militares habitus ordinum militarium principalius causa honoris, & ambitionis,& immunitatũ ratione illorum competentium: uel spe consequendi commendas magnorum redituum, quàm voluntate pugnandi aduersus infideles pro defensione fidei, nulla renũciatione,siue expropriatione præfata procurata,immo aucta cupiditate honoris,& diuitiarum ratione prędictorum habituum crucibus signatorum speratorum.

Tertium, quòd qui non sunt ita dispositi, debent hanc dispositionem procurare, orationibus, eleemosynis,cõfessione,lectione,scripturæ, concionibus audiendis, & differre ingressum donec eam adquirãt. Quod est intelligendum de illo, qui non vouit ingressum: nam qui eũ vouit non potest dilatione huiusmodi vti: quia tenetur intrare intra tempus tacite, vel expresse determinatum : quoniam omnia vota sunt intra tale tempus implenda,secundum sanctum Thom.receptum 2.2. q.88.ar.3.ad 3.qui quæstio.189.art.2.addit quòd res laudabilis est vouere religionis ingressum : quamuis,vt ibi monet Caiet.non debet esse quis ad id facilis. Poterit autem qui vouit votum implere illud sine tali dispositione,concepta spe,& fiducia, quòd eam dabit Dominus ingresso. Aduertendum tamen, quòd non omnia vota,vel professiones male,& imprudenter facta sunt paris conditionis: quoniam alia, quorum maior pars est, valẽt,& obligant : alia vero ipso iure sunt nulla:& ideo non obligant, vt latius traditur infra in Commenta. cap. non dicatis. nume.37.

Quartum,quòd ita dispositus iuste potest ingredi religionem;etiam si sit seruus, consentiente domino, aliàs non ; imo si eo contradicente vel ignorante ingrediatur,etiam post factam professionem potest repeti à domino,cum omnibus quæ in monasterium intulit intra triẽnium à tempore scientię domini, data securitate impunitatis,vt colligitur ex cap.si seruus 2.54. dist.cap.si quis incognitus.17.q.2.& §.1.auth.de monachis.collat. 1. Potest etiam ingredi filius familias etiam inuito patre sub cuius est potestate: nisi parentes tanta egestate laborarent, ꝙ probabiliter non possent sustentari eo ingresso, secundum Thom. 2.2.q.189. art.6.quamuis contra pater non posset iuste ingredi relictis liberis sine rebus ad educationem necessariis, secundum eundem pulchra in id ratione diuersitatis reddita. Potest etiam iuste ingredi debitor de consen-

su cre-

fu creditorum, & etiam eis inuitis, cedendo bonis suis, & derelinquendo ea illis secundum eundē S. Thom. ibid. ad 3. quod etiam asseruit Innoc. in rubr. de obligat. ad ratiocin. quem Anton. & Comm. probant in c. 1. eiusdem tit. Pro quibus facit primo authoritas S. Tho. c. duæ. 19. q. 2. quatenus habet, legem Dei priuatam præferendam legi hominum publicę, & ideo Rectorem Ecclesiæ posse sine licentia episcopali ad religionem transire, licèt sit debitor Ecclesiæ suæ cuius regimen sponte assumpsit.

Tertio facit c. licet. de regul. quatenus habet, obligatum vni religioni etiam per professionem solennem, posse transire ad strictiorem, etiam non obtenta licentia superioris, cap. licet de regula.

Quarto, quòd vtroque iure cedens bonis suis, liberatur à carcere, l. 1. & 4. ff. de cess. bon. & l. fin. ff. de his, qui bon. ced. poss. Contrarium tamen tenet Maior in 4. dist. 38. q. 2. col. antepen. cui adhæreo, primo per c. commissum. de sponsal. qua parte habet, eum qui iurauit ducere aliquam in vxorem, prius debere eam ducere, quàm intrare religionem; etiam si ad id lege priuata ducatur, & postea ingredi illam, & non alia ratione; quàm quia debitor prius debet soluere debita, quàm intrare. Ergo &c.

Secundò, quòd S. Thom. vbi supra, quem ibi commendat in hoc Caiet. determinat debita certa soluenda esse ante ingressum.

Tertio facit, quòd secundum eundē S. Thom. obligatus ad ratiocinia, prius debet illa reddere, quàm intrare, quod probat c. 1. de oblig. ad ratio. & tam Innoc. in rubr. quàm Anton. & alij in d. c. illud pro certo habent in obligato ad ratiocinia publica; imo & est casus expressus in l. officiales. C. de episc. & cler. & glos. recept. in d. c. 1.

Quarto, quòd debitor lege naturali, & diuina tenetur soluere debitum iuxta 7. præceptum Decalogi Exod. 20. relati in cap. quid in omnibus. 32. q. 7. quo non solùm vetatur acceptio iniusta alieni, sed etiam retentio, cap. sæpe. de rest. spol. à qua obligatione non videtur absoluere ingressus religionis plusquam à iuramento ducendi vxorē, à quo nō absoluere talem ingredientem probat prædictum cap. commissum.

Quinto facit, quòd absurdum videtur, vt qui doctor, mercator, pictor, scriptor, vel alia arte, industria, vel munere pollens, vno vel altero anno potest lucrifacere centum, vel ducenta, quæ mutuo accepit, ingrediatur religionem; & fraudet creditorem valde fortassis eis egentem,

Sexto, quòd non omnis cessio bonorum excusat cedentem à soluendo; non enim excusat illa quæ fraudulenter fit, ut probat lex vlt. §. vlt. ff. quę in fraud. cred. secundum primum intellectū glos. & late post alios à se citatos tradit Iason in §. item si quis in fraudem. nu. 92. insti. de act. & in §. fin. nu. 9. eod. titu. Imo sola illa cessio, quam quis facit, ob in-

piam contingentem per infortunium, & ob ueram impotentiam non soluendi debita iusta, vt egregie de more sentit Domin. Sotus in 4. lib. q. 7. artic. ult. de iust. & iur. At qui pollet arte, viribus, industria, vel aliquo munere, quo potest honeste lucrari ea quæ debet, & ne quærendo aliis, laboret, & ferat molestias, cedit bonis, non cedit vere bonis, propter veram inopiam, & impotentiam soluendi, nisi creditores urgerét eum ad statim soluendum per coniectionem in carcerem. ergo cessio quam debitor sponte facit creditoribus non vrgentibus, ingrediendo monasterium, non excusat eum à peccato non soluendi debita sua.

Septimo facit, quòd non obstant in contrarium citata; ad primum enim respondetur, quòd S. Tho. non loquitur de omni debitore ingrediente, sed tantum de illo qui cedit bonis, & facit quod potest ad soluēda debita, & non potest soluere: qualem nos quoque cōcedimus posse iuste intrare; imo & quemcunque alium, de quo est probabile non posse manendo in seculo lucrifacere soluēda; huiusmodi enim debitor iuste quo ad forum animæ posset intrare etiam nulla cessione bonorum præmissa, modo bona fide indicaret & relinqueret ea quæ habet creditoribus.

Ad secundum concedo legem Dei priuatam præferendam publicæ humanæ, modo sciatur, vel iuste credatur esse lex Dei, vel inspiratio eius: qualis tamen non est omnis inspiratio ad intrandam religionem, vel transeundum ad strictiorem, vt probat c. statuimus. in uerbo (leuitatis) 19. q. 3. quod in hoc ponderauit glos. ibid. in uerb. (districtioris) & qualis est credenda illa, qua debitor potens honesto modo soluere debita differendo aliquanto tempore religionis ingressum, incitatur ad ingrediendum statim fraudato suo creditore; quum sit contra legē non solum humanam, sed naturalem ipsiusmet Dei, vt probatum est: imo merito credi potest, esse spiritus diaboli in lucis angelum se transformātis, quod sæpe facere Dæmonem monet Paul. 2. Cor. 11.

Ad tertium respondetur idem quod ad secundum.

Ad quartum respondet sextum pro hac parte formatum. Concludendum itaque est, quòd debitor siue fisci, siue priuati qui potest honeste lucrari soluenda differendo aliquanto tempore ingressum religionis, quem creditores non vrgent ad statim soluēdum per coniectionem in carcerem, peccat ingrediendo religionem inuitis & fraudatis creditoribus, nisi monasterium velit pro eo soluere, & probabiliter credit se intra illud æque vel melius lucraturum quo eis soluat. Quod videtur procedere etiam in eo qui vouit ingredi etiam intra certum tēpus: quia votum posterius non tollit obligationem anteriorem, per d. c. cōmissum. nec potest esse uinculum iniquitatis, arg. cap. quanto. de iureiur. & cap. in malis. 22. q. 4. An aūt ingressus, & professus teneatur soluere manendo in religione traditur in commen. cap. non dicatis. infra eadem

dem causa,& quæst. nu. 10.

Quintum principale sit, quòd licet neuter Thom. exprimat: uterq; tamen sentit, quòd bona pars prædictæ dispositionis bonæ ad intrandum monasterium cōsistit in præfigendo scopum, & finem sui ingressus uictoriam assequendam in se defendendo ab illis tribus horrendis monstris, carne, Dæmone, & mundo, de quibus illud 1. Ioan. 2. *Omne quod est in mundo, est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia uitæ.* Et illud distichon Mantuani,

Ambitiosus honos, & opes, & fœda voluptas,
Hæc tria pro trino numine mundus habet.

emittendo votum castitatis, contra primum, votum paupertatis, contra secundum, votum obedientiæ, contra tertium.

Sextum, quòd hæc sunt tria vota essentialia, siue substantialia religionis strictissime acceptæ, eo quòd sine illis non constat, & illa legitime facta sufficiunt S. Thom. recep. 2. 2. q. 186. art. 6. & 7. Pan. & Com. in rubr. de regular. & in c. ecclesia. de constit. vt infra nu. 13. dicam. De quorum votorum duobus scilicet paupertatis & obediētiæ habetur in cap. non dicatis. infra ead, quæst. & de paupertatis, & castitatis in c. cū ad monasterium. §. 1, & fin. de stat. monach. & de obedientiæ in dicto cap. non dicatis. & in c. quorundam. & c. si religiosus. de elect. lib. 6. qua parte habēt regularem non habere nolle neque velle, eo quòd voluntas eius à superioris pendeat arbitrio, quod desumi potuit ex fine præfati. cap. non dicatis. habente eum non solum facultatibus, sed etiā voluntati renunciasse,

Septimum ex his sequi, quòd quisquis vouit tria substantialia vota religionis legitimę, est uerè, & dicitur proprie religiosus, vel religiosa siue regularis, quod idē sonat, per notata in rub. de reg. & ob id eo frequentius vtar, quàm uerbo religiosus; quia est breuius, & vtrunque sexum comprehendit: non tamen omnis regularis siue religiosus dicitur proprie monachus; quia canonicus regularis dicitur religiosus, & regularis, per definitionem regularis, & religiosi positā per Pan. & alios in rubr. de regul. non tamen proprie est monachus, argu. rub. & cap. qď Dei timorem, de stat. mon. & ideo in pœnalibus, & exorbitantibus appellatione monachi, non venit canonicus regularis, vt defendimus in comment. cap. nullam, 18. q. 2. quem cum hoc edimus,

Octauum, quòd licèt etiam neuter Thom. vbi supra exprimat; sentit tamen vterque & alij alibi exprimunt, quòd bonæ dispositionis ingressuri religionem pars bona consistit etiam in præfigendo sibi pro scopo
9 sui ingressus, perfectionem uitæ christianę. Perfectio autem uitæ Christianæ consistit essentialiter siue substantialiter, & simpliciter in charitate; in aliis autem virtutibus solum accidentaliter, & secundum quid tantum, vt probat cap. charitas. 2. de pœnit. dist. 2. & declarat uterque

Thom.2.2. q.18.artic.1.& Aquinas in Opusc.18.art.1.& seq. Tum per illud ad Colloss. 3. *Super omnia charitatem habete, quę est uinculum perfectionis*. quia scilicet omnes alias virtutes quodammodo ligat in unitatem perfectam. Tum quia vnumquodque dicitur perfectum, inquantum attingit proprium finem, qui est vltima rei perfectio. Charitas autem est quæ vnit nos Deo, qui est vltimus finis humanæ mentis. *Nam qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* 1.Ioan. 4.

Nonum, quòd perfectio hæc, & vita simpliciter & essentialiter christianæ charitatis est triplex. Prima, qua totum cor hominis actualiter semper fertur in Deum: & hæc perfectio est charitatis patriæ, quæ nõ est possibilis in hac vita, in qua impossibile est propter humanæ vitæ infirmitatem semper actu cogitare de Deo, rebusque diuinis, eisdemq; frui prætermissis aliis. Secunda, qua quis fertur in Deum semper; nisi quantum necessitas pręsentis vitę requirit, quę est possibilis in uia, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem. Tertia, qua quis habitualiter totum cor suum ponit in Deo, ita scilicet quòd nihil cogitet, & velit quod diuinæ dilectioni sit contrarium: quę perfectio est cõmunis omnibus charitatem habentibus: nemo enim potest esse bonus sine illa, & cum ea quilibet est talis: quia illa excludit peccatum mortale, & excluditur ab eo, cap. cum renunciatur. 32. q.1.& cap. charitas. 2. de pœnit. dist. 2. & tradit S.Thom.2.2.quæst.24.artic.12.

Decimum, quòd etiam bona pars dispositionis ad intrandum religionem consistit in præfigendo pro scopo; & fine beatitudinem, non solum perfectam patriæ, & alterius vitæ, sed etiam imperfectam viæ,
10 & huius uitę magis in dies perficiendam. omnes enim vt in pręlud. 4. Manual. nostri Confessariorum, num. 11. diximus, & probamus, desideramus, & desiderare debemus beatitudinem veram, quæ (quicquid hallucinati fuerint Philosophi Ethnici) est cognitio, & fruitio Dei Opt. Max. quęque est duplex. Altera perfecta, altera imperfecta. Perfecta est cognitio Dei intellectiua intuitiua perpetua, cum fruitione eiusdẽ producente summum gaudium, & delectationem, & satietatem omniũ desiderabilium, cuius partes ibi, nu. 8. declarãtur, quæ in hac uita mortali non potest haberi: quia in ea nulla cognitio eius est intuitiua. *Nemo enim vidit Deum vnquam*. Ioan.1. nisi corpore exuto per mortem, uel quasi per raptum, vt S.Thom. ibi 2. lect. col. 3. declarat: & quia interrumpitur esu, somno, & aliis ad vitam necessariis. Imperfecta vero haberi potest in hac vita: quia illa est (vt ibid. nu. 10. definitur) cognitio Dei intellectiua non intuitiua perpetua cum fruitione eiusdem, cuius partes etiam ibi declarantur. Hęc autem beatitudo uera, sed imperfecta viæ, & huius vitæ est triplex, vt ibid. nu. 12. Prima, infima, qua sola vi naturali Deus cognoscitur, & amatur. Secũda maior, qua ui naturali eleuata fide catholica, absque tamen gratia, & charitate cognosci-

tur,

tur, & amatur. Tertia maxima, qua vi naturali munita fide, & superaddita gratia gratum faciente, cognoscitur, & diligitur. Hęc tertia non cōpatitur sibi peccatum mortale, cap. charitas. 2. de pœnit. dist. 2. S. Tho. 2. 2. q. 24. art. 12. alię vero duę sic, 1. ad Corinth. 13. & S. Tho. 2. 2. q. 4. art. 3. & 4.. sentit. & q. 2. art. 9. Vt ergo intraturus religionem sit bene dispositus, debet habere desiderium non solum beatitudinis perfectæ in alia vita, quę est secundum charitatem perfectam primo modo supra dicto, ad quam omnes anhelamus vel anhelare debemus, sed etiā beatitudinis imperfectę huius vitę, non tantum secundum charitatem perfectam tertio modo perfectionis supra dictę, quę cōmunis est omnibus habentibus charitatem, qua scilicet quis habitualiter ita fertur in Deum, vt nil velit, quod sit eius offensa mortalis; sed etiam secundum charitatem perfectam secundo modo, quo quis fertur in Deum actualiter semper, nisi quando necessaria vitæ ab illa impediūt: religiosus enim semper debet niti, vt cognitio, & fruitio eius de Deo in dies fiat maior, & magis continua, adeo quidem, quòd S. Thom. implicite, & Caietan. explicite 2. 2. q. 184. art. 5. ad 2. dicūt, quòd religiosus non habens animum tendendi ad perfectionem pręfatam secundę speciei secundum regulam suam est in statu peccati mortalis; licèt non ex eo solo, quòd actu non tendat in eam: quæ est conclusio terribilis multis religiosis, qui nec actu seu actualiter, nec virtute, seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, nec curant plusquam boni clerici sæculares vel laici, ad eam tendere. Et ne dicas hoc & octauum præsuppositum idem continere, eo quòd perfectio viæ, & beatitudo viæ, idem esse videantur, considera quòd perfectio, & beatitudo differunt, eo quòd perfectio respicit habitum charitatis etiā sine actu, qualem habet qui est ornatus gratia gratum faciente, & charitate habituali; licèt nil de Deo cogitet, & dormiat. Beatitudo autem, quia est actus & operatio, vt S. Thom. recep. docet 1. 2. q. 3. art. 2. requirit actualem cognitionem & fruitionem, quę nō sunt habitus sed actus, quibus anima dilecta cognoscit, & amat suauiter dilectum suum, & dominum Deum, vt in d. prælud. 4. nu. 12. diximus: & ideo sicut charitas perfecta primo modo non potest esse in hac vita, ita neque beatitudo imperfecta continua: quia interrumpitur esu, somno, & aliis naturæ conseruandæ necessariis; quemadmodum contra vt beatitudo patriæ non potest non esse continua & perpetua, ita charitas illius etiam est perfecta primo modo, sicut in d. prælud. nu. 8. probatur. Quare vt perfectio charitatis secundo vel tertio modo accepta, tanto magis est perfecta, quanto magis continue per eam diligitur Deus, ita beatitudo vię est tanto magis perfecta, quanto est similior beatitudini patriæ, quæ nunquam interrumpitur. Quibus est consequens, quòd sicut religiosi muneris est conari ad charitatem secundo modo perfectam, ita est etiā

conari

conari, vt cognitione & fruitione Dei, quæ est beatitudo viæ, in dies magis continue fruatur.

11 Vndecimum, quòd prefatæ dispositiones, & desideria vincendi carnem, mundum, & diabolum, & adipiscendi perfectionem charitatis secundæ speciei huius vitæ, & fruendi beatitudine imperfecta omni tẽpore, quo vitæ necessitas non abducit ab ea, fuerunt causa quæ plurimos viros, & fœminas à nuptiis, negotiatione, agricultura, & aliis artibus etiam sedentariis, & aliis seuocauit in eremum, solitudinem, clericatum, & monachismum anachoritarum, & cœnobitarum.

Duodecimum principale, quòd quamuis votum paupertatis suapte naturā videatur facilius seruatu: quia facilius est, vt ait S. Gregorius, relinquere nostra, quæ votum paupertatis respicit, quàm nos ipsos, quòd fit voto castitatis, & obedientiæ: & licèt sit minus aliis duobus, vt sentit S. Thom. vbi supra art. 8. violatio tamen eius videtur fuisse frequentior causa lapsus religionum, & earum obseruãtiæ, quàm violatio aliorum, & quæ difficilius corrigitur; quia eius culpa magis latet, & rarius agnoscitur quàm violationis castitatis, & obedientiæ, cuius primordia induxerunt Ananias, & Saphira, Actor. 5. de quibus Baptista Mant.

Hic rapuit miseros Saphiram cum coniuge vortex,
Terraque mendaces condidit vna duos.

Quare huius voti obligationis penetralia altius rimari conabimur.

SVMMARIVM.

12 *Dominium & proprietas idem, & quid, & quotuplex possessio.*
12 *Dominium, & quasi dominium quid.*
13 *Vsusfructus & vsus duplex.*
14 *Administrandi ius non est dominium, &c.*
14 *Peculium vnde dictum, & est octuplex, maxime autem quadruplex, & additur nonum.*
15 *Peculium duplex alterum iustum, alterum iniustum.*
15 *Proprium duplex quoad ius, & vsum simplicem facti. & melius in c. non dicatis. num. 15.*
16 *Paupertas quid, & vnde deducta, & an differat ab inopia.*
16 *Pecunia nomine quid continetur.*
17 *Paupertas duplex, interior, quæ triplex, & exterior.*
17 *Paupertas exterior duplex, voluntaria, quę rursus multiplex, & coacta illa vt plurimum melior ista.*
18 *Paupertatem etiam simpliciter vouens ad quid obligatur.*
18 *Paupertas quæ ad constituendam veram religionem necessaria.*
18 *Vota tria substantialia religionis non faciũt illam, nisi fiant in religione approbata, etiamsi in modo viuendi appobato fiant.*

19 Pau-

19 *Paupertatis votum solenne sufficiens fit dupliciter tacite.*
19 *Votum obedientiæ secundum regulam approbatam, includit vota castitatis, & paupertatis sufficienter, sine alia expressione: quæ tamen etiã expresse aliter facta non sufficiunt.*
19 *Turris nouæ speculorum nobiles Romanas non esse vere religiosas.*
19 *Votum simplex paupertatis licèt non impediat acquisitionem, impedit tamen ne illa sit iusta.*
19 *Adquirit alteri nemo liber nisi, &c.*

12 DECIMVMTERTIVM principale sit, quòd dominium, & proprietas eiusdem rei sunt idem iurisperitis l. naturaliter. §. nihil commune. adiuncta l. si quis vi. §. differentia. ff. de acq. possess. & rubr. ff. de acquir. rer. dom. adiuncta rubric. de causs. poss. & prop. & differt à possessione, quæ est ius insistendi rei non prohibitæ possideri, iuxta Bart. in d. §. differētia. Possessio autem ita definita differt ab insistentia, & detinentia facti, quæ est non ius, sed solum factum, iuxta l. stipulatio ista. §. hæc quoque. ff. de verb. oblig. qualem habet commodatarius, depositarius, colonus, & quicũq. detinet de facto rem. Per possessionẽ autẽ intelligo etiã quasi possessionem, quæ est ius quasi insistendi rei incorporali, glo. 1. l. 3. ff. de acq. vel amittit. poss. cum citat. ab ea.

Decimumquartum, quòd dominium siue proprietas est ius perfecte disponendi de re, nisi lege prohibeatur, saluo iure alterius, vt colligitur ex Bart. & Aret. in d. §. differeutia. Dixi (ius) pro genere; omne quippe dominiũ siue proprietas est ius, non cõtra: nã omnis obligatio est ius instit. de oblig. in princ. oĩs item actio, instit. de actio, in prin. & oĩs seruitus, instit. de reb. corp. & incorp. in princ. nõ tamen dominium neque proprietas. Dixi (perfecte disponendi) ad differentiam vsusfructus, quem qui habet non potest disponere de re perfecte: quia est ius vtendi, & fruendi alienis rebus, salua substantia, instit. de vsufruct. in princ. & ad differentiam vsus, qui est ius vtendi rebus alienis, instit. de vsu & habit. §. 1. Dixi (re) non addendo (corporali) vt addit Bartol. qui solius rei corporalis dominium definire voluit: quia nos definimus dominium prout extenditur etiam ad quasi dominium, quod etiam est rerum incorporalium; cuiusmodi est beneficium ecclesiasticum, iurisdictio, & ius præsentandi, eligẽdi, conferendi, visitandi, & id genus alia, in quibus etiam datur proprietas à possessione distincta; vt de iurisdictione in c. licèt causam. de prob. de iure eligẽdi. cap. cum ecclesia Sutrina. de causs. possess. de iure conferendi. cap. cũ super. eod. tit. de iure visitandi cap. cum ex officii. de prescript. & de iure præsentandi cap. consultationibus. de iure patr. & de beneficio clem. 1. de seq. poss. adiuncta rubr. & clem. 1. de causs. possess. & prop. & c. accepta. de rest.

de restit. spol. Dixi (nisi lege prohibeatur) ad includendum dominium pupillorum, qui licèt sint veri domini, non possunt disponere perfecte de rebus suis donando, alienando &c. l. magis puto. & toto titulo ff. de reb. eorum qui &c. & eorum qui habent bona prohibita alienari l. filiusfamil. §. diui. ff. de leg. 1. & quorundã vxoris transeuntis ad secundas nuptias l. fœminæ C. de secund. nupt. Dixi (saluo iure alterius) qđ Aret. vbi sup. addidit Bartolo, ad includendum dominium directum separatum ab vtili, & vtile separatum à directo, quæ qui habent, possunt quidem disponere perfecte, sed saluo iure alterius, l. 2. ff. de iure emphit. cap. potuit. de locat.

13 Decimumquintũ, quòd his est cõsequens differentiã esse inter dominium, vsumfructum, vsum, qui est ius, & vsum facti. Dominus enim de re ipsa disponit; vsufructuarius autem de solis fructibus rei; vsuarius vero de solis fructibus ad suum tãtum vsum; ita quòd nec donare, nec locare potest quidquam ex eis, institutioni de vsu, & hab. §. 1. vsus vero simplex facti qui non ius, qualem habet seruus in eo quod ve stit. l. id vestimentum. ff. de pecul. quale conuiuã in eduliis ab inuitante sibi appositis, qualem etiam frater minor in his quæ comedit, & vestit, cap. exiit. §. porro. & §. ad hæc. de verb. signifi. lib. 6. omnium in hoc aptissimo, cui consonat clem. exiui. §. cupientes, eod. tit. quamuis dissonare videantur extrauag. cum inter nonnullos. & quia quorundam. Io. xxij. eod. tit. ad quę respondimus in commentario de reditib. q. 1. monit. 13. posteaquam prędicta in mo. 12. probauibus post Sotũ lib. 4. q. 1 art. 1. de iust. & iur. & post Aluar. Pelag. lib. 2. de planct. Ecclesię ca. 58. quem ille non citat, testantem intentionis prędicti Ioanni xxij. cui fuit familiaris, fuisse id quod prędiximus. Quin & talem tantum habet omnis regularis non solum ordinum mendicantium, sed etiam aliorum habentium bona in communi, quorum de numero sunt hodie omnes prętet illos Franciscanos, quos vulgus vocat obseruantes, & Capucinos post Concil. Trid. cap. 3. sess. 25. de regul. nullus enim eorũ habet vllum dominium in particulari cap. cum ad monasterium. §. fin de stat. monach. talem habet etiam constitutus in extrema necessitate in rebus alienis, quod etiam Soto vbi supra placuit.

14 Decimumsextum, quòd ius solum administrandi non est dominiũ, nec vsusfructus, nec vsus; est enim ius disponendi de re aliena nomine alieno gratis, vel cum stipendio siue honorario in rubr. ff. de adminst. tuto. & de administr. rer. ad ciuit. pertin. & cap. grãdi. de supplen. negl. pręlat. lib. 6. neque peculiũ, siue ius, vel administratio. peculii est dominium, vel quasi dominium. Peculium autem quasi parua pecunia à pecunia deducitur, quod à pecore seu pecude deductum, significat quidquid in hominis est patrimonio cap. totũ. 1. q. 3. & l. peculium. ff. de pecul. strictius autem captum significat octo genera bonorum, vt probat

probat gloſſ.rub.ff.de pecul. & principaliter quatuor ſcilicet, caſtrenſe, quaſi caſtrēſe, & aduētitiū, de quibus agit l.fi.C.de inof.teſta.& profectitiū, de quo in l.cū non ſolum.& l.cum oporteat. C. de bon. quæ lib. de quibus quatuor tractamus in Manuali confeſſariorum cap. 17. num. 141. & ſeq. quibus octo peculiorum generibus addo nonum, ſcilicet eorum, quæ regularis habet; illa enim etiam vocantur peculium cap. Monachi. de ſtat. monach. Et quamuis habere peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, ſit habere bonorum proprietatem cum vſufructu, & habere aduentitium, ſit habere proprietatem communiter ſine vſufructu; habere tamen profectitium, non eſt habere dominiū, nec ius aliquod ciuile, ſed adminiſtrationem bonorum patris, cui ſubeſt l. placet. ff. de acq. hæred. ſicut nec habere peculium ſeruile d. l. id veſtimentum. nec ſimiliter habere peculium monaſticum d. cap. monachi. ſed tantum habere iuſtam vel iniuſtam adminiſtrationem alienorum bonorum, iuxta cap. cum olim 2. de priuileg. & late tradita ibi ab Innoc. & recept. ab alijs.

15 Decimūſeptimū principale ſit, q̄ hęc cōſequitur duplex eſſe peculiū, cuius non eſt dominus habens illud. Alterum iuſtum, quod cum iuſta licentia patris, domini, vel prælati habetur. Alterum iniuſtum; quod abſque licentia tali habetur, per prędicta iura præſertim cap. monachi.

Decimumoctauum, quòd etiam conſequitur, quòd proprium eſt duplicis generis ſeu dupliciter dicitur in hac materia. Primo quidē quo ad dominium, & proprietatem, vel quaſi, vel quoad veram poſſeſsionem, aut quaſi iuris rei pecuniariæ, vel quoad vſumfructum, vel vſum præſertim quatenus ſunt iura: qualis generis proprij Deus, & ſoli homines liberi, ſunt capaces ſuo nomine. ſecundò quoad detentionem, & vſum, adminiſtrationem, & poſſeſsionem facti tantum, cuius ſunt capaces etiam ſerui, monachi, & quicunque alij homines etiam nomine ſuo l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de verbor. oblig. & d.c. monachi. ſub fin. de ſtat. monach. & l. placet. ff. de acq. hæred. & toto tt. inſtit. per quas perſ. nob. acqui. Et primi quidem generis proprij rei pecuniariæ regulares ſunt incapaces: quia per votum ſolenne paupertatis omnibus eis iam quęſitis, & quærendis, imò & capacitati quærendi renunciauerunt iuxta d. cap. non dicatis. in princip. & in fin. & d. cap. cum ad. §. fin. & tradit S. Thom. 2.2. quæſt. 186. art. 3. & 6. Dixi (rei pecuniariæ) quia rei ſpiritualis internæ et externæ Eccleſiæ pecunia inæſtimabilis capaces ſunt, vt infra dicam.

16. Decimumnonum, quòd paupertas verbum deductum ſecundū Varro. de ling. lat. à parua pecunia, ſignificat carentiam magnæ pecuniæ, & non caritatem, quæ eſt exuberās pretium rerum, quæ habétur; & differt ab inopia ſecundum Arch. in cap. quo iure. 8. diſt. eo quòd pauper dicatur qui parum habet, inops qui nihil. quæ non eſt vſquequaque ve-

ra. Tum quia B. Franciscus, & Franciscani nihil habentes dicuntur pauperes, cap. exijt. de verb. signif. lib. 6. & in clem. exiui. eo. tit. Tum quòd pro eodem ponuntur in Psalm. 24. ibi. *Quoniam inops & pauper sum ego.* & in Psalm. 11. ibi. *Propter miseriã inopum, & gemitum pauperũ &c.* Tum quia est contra legem, si creditores. ff. de priuileg. cred. & alia, quę citat Alex. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cog. col. 3. Pecuniæ autem appellatione, non solum venit pecunia numerata, sed etiam quidquid ea est æstimabile, d. cap. totum. 1. q. 3. & l. pecuniæ nomine non solum pecunia numerata, sed etiam omnes res iam soli quã mobiles, & tam corpora quam iura continentur. ff. de verb. signif. quæ probat etiam iura, puta obligationes, & actiones pecuniam dici, vt ponderauit gloss. d. cap. totum. & pro tali pecunia carente accipitur in illo Matth. 5. *Beati pauperes spiritu.* secũdum enim Hieron. quem ibi sequitur omniscius Aquinas, non intelligitur de carentia spiritus superbiæ, sed de carentia pecuniæ voluntariæ instinctu Spiritussancti, licèt vtramque expositionem sequatur idem S. Tho. in 2.2. quæst. 19. art. 12.

17. Vigesimum principale, quòd paupertas est duplex. Altera interior, altera exterior. Interior est carentia voluntatis habendi pecuniam, de qua intelligitur prędictum illud Dominicum. *Beati pauperes spiritu.* & est triplex. Prima est voluntatis quęrendi, vel retinendi iniustè aliquod ius pecuniarium: & hæc est de præcepto, quippe quæ præcipitur implicite 7. pręcepto, & explicite 10. Decalogi Exod. 20. relat. a glos. cap. quid in omnibus. 32. q. 7. Altera carentia voluntatis habendi, vel retinendi aliquid etiam iustè, nisi quatenus est instrumentum virtutis: & hęc est de consilio iuxta illud 1. Corinth. 7. *Qui habent tanquam non habentes, & qui emunt tanquam non possidentes &c.* Tertia carentia voluntatis habendi eam vllo modo pro suo etiam iustè, etiam quatenus est instrumentum virtutis: & hęc etiam est de consilio, & magis quàm secũda iuxta illud Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quę habes, & da pauperibus.* Paupertas autem exterior est ipsa realis carentia pecunię, siue sit voluntaria, siue inuoluntaria, quæ de suo genere neque est bona, neque mala, sed indifferens. Tum quia & benè, & male, amari, desiderari, haberi, & contemni potest pecunia. Tum quia licèt illa iuuet aliquantum ad quęrendam, & conseruandam veram animi fœlicitatem, vt dicitur infra num. 23. tantundem tamen imò magis impedit, & Matth. 19. consulitur eius contẽptus, & ibidem, & cap. 13. eiusdem Matth. docet Dominus difficile diuitem saluari, vt pulchre adnotauit S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. ad 4. Tum quia idem fusius in lib. 3. contra gentiles. cap. 133. & duo. seq. concludit paupertatem, & diuitias, de se neque bonas esse, neque malas: quia non sunt virtutes nec vitia, sed instrũ, quib. ea quęrũtur: & diuitię quidẽ eatenus bonę sunt, quatenus sustẽtamur, & alij benefacimus; malę uero sunt quatenus ob eas à

uirtute

virtute auertimur, vel nimia sollicitudine, vel nimio affectu, vel elatione, quæ inde insurgit, irretimur. Paupertas item bona, quatenus per eam liberamur a sollicitudine circa temporalia, & ad contemplanda diuina paramur: mala vero, quatenus nobis sustētandi nos, & aliis subueniendi facultatem tollit, vel honestam occupationem per illud B. Greg. à S. Thom. vbi supra relat. *Sępe qui occupati bene humanis vsibus viuerent, gladio suæ quietis extinguntur.* Quamuis autem hæc ita sese habeant, certum tamen est paupertatem vtiliorem esse ad virtutes comparandas, quàm copiam diuitiarum per prædicta, & per illud eiusdem S. Thom. in Esaiæ 48. sub finem. super illo verbo (elegi te in camino). *Paupertas confert multa. I. peccatorum recognitionem. II. virtutum conseruationem Eccles. 10. Pauper gloriatur per disciplinam, & timorem suū. III. cordis quietem. Tob. 5. Sufficiebat nobis paupertas nostra, vt diuitias cōputaremus hoc, quod videbamus filium nostrum. IIII. desiderij impletionem Psal. 9. Desiderium pauperum exaudiuit dominus. V. diuinæ faciunt dulcedinis participationē, psal. 63. Parasti in dulcetudine tua pauperi Deus. VI. exaltationem, 1. Reg. 2. Suscitans de puluere egenum. VII. cælestem hæreditatem Matth. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum.* Faciunt & illa multa priuilegia paupertatis relat. ab Arch. & alijs in cap. pauper. 11. q. 3. Dixi supra (ad virtutes quærendas) quia ad quærendos fauores, honores, laudem, & gloriam longe plus commodant diuitiæ, quàm paupertas, vt palam est.

Vigesimumprimum, quod duplex est paupertas exterior. Altera voluntaria, quā quis sua sponte consequitur vel incurrit, qualis fuit Cratis Thebani, de qua S. Hieron. in cap. gloria Episcopi. 11. q. 1. & qualis, longeque melior illa, de qua Petrus ait apud Matth. cap. 19. *Ecce nos reliquimus omnia &c.* quæ rursus est multiplex, vt in eodem cap. probatur. Alia quidem nil habentis, nec habere potentis, quippe facti ad id incapacis per votum solenne. Alia se contentum victu honesto facientis. Alia nil habentis, sed ad habendum capacis, quippe cui non est votum solenne paupertatis, licèt omnia sua reliquerit: quarum omnium prædictarum quælibet inuenitur in alio bona, id est ob debitum finem debito modo volita; & in alio mala, hoc est, ob indebitum finē, vel indebito modo cum aliquo circunstantiæ defectu volita. Alia est paupertas exterior coacta, prouerb. 30. *Paupertatem & diuitias ne dederis mihi.* & quamuis voluntaria possit esse, vt prędictum est, mala, qualis est eorum qui affectant eam, vt otiose vel vitiose viuant; est tamen bona quoties sine alterius iniuria expetitur ad magis vacandum literis, virtutibus, vel Deo cognoscendo, & fruendo, siue ad liberius sequendum CHRISTVM, & eius præcepta seruanda, iuxta consilium CHRISTI Matth. 19. Coacta verò paupertas est, quam quis contra suam voluntatem patitur, vel incurrit, quæ longe frequentius est mala

quàm voluntaria. Et licèt vtraque ad multa tam temporalia quàm spiritualia per occasionem prosit,& noceat, vt ex prædictis colligi potest, & affirmat S. Thom. in d. lib. 3. cap. 135. vbi probat voluntariam non sicut coactam impedire, immo iuuare promotionem alicuius ad regimen ciuitatis.

18 Vigesimumsecundum, quòd ex his infertur primo, quærenti ad quid obligatur, qui vouet paupertatem? Respondendum esse, quòd vouens primam obligatur ad non volendum sibi quærere, vel retinere iniustè aliquid pecuniarium: vouens autem secundam, ad non volendum illud etiam iustè, nisi quatenus est instrumentum virtutis: vouens vero tertiam, ad non volendum quærere vel habere, etiam iustè, etiam tanquam instrumentum virtutis. Dixi (ad non volendum) & non (ad nolendum) quia vouenti paupertatem, ad hoc vt non peccet, sufficit non velle negatiuè, licet non nolit positiue concipiendo voluntatem, qua nolit, siue voluntatem; quum non velle sit medium, inter nolle,& velle, vt in simili non consentire negatiue, est medium inter consentire, & dissentire positiue, cap. is qui tacet. cum ei annot. de reg. iur. lib. 6.

Vigesimumtertium, quòd ad constituendum quem religiosum, non sufficit paupertas etiam voluntaria sine voto,& obligatione perpetuo eam seruandi instar Nazareorum, qui per votum sanctificabatur, Num. 6.& satis efficaciter probat S. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 6. nec sufficit votum paupertatis primæ, nec secundę speciei; quia requiritur votum tertiæ; nam requiritur quòd exuat se omnem rationē tā iustā quā iniustā quęrēdi & habēdi pecuniā per hoc cap. in prin. & melius in fine. & sequens,& cap. cum ad monasterium. §. fin. de stat. monach. & tradit idem S. Thom. recepr. 2. 2. q. 186. art. 6. Imo nec sufficit ad religionem vouere etiam tertiam, nisi voueat solenniter: quia vouens simpliciter illam, licèt se obliget ad nolendum quærere, nec habere vllum ius pecuniarium; non tamen exuit se capacitate, & habilitate quærendi,& habēdi iustè, vel iniustè illud, cui etiam simile dicetur infra de voto simplici castitatis: sed requiritur quòd fiat in religione approbata in manibus eius, qui potest incorporare religioni: quia ad constituendum religiosum, requiritur votum solenne paupertatis, & illud solum dicitur tale quod prędicto modo fit cap. 1. de voto lib. 6.& clem. eos. de regular. Inter enim votum paupertatis etiam tertiæ speciei simplex & solenne, hoc distat, quòd solenne inducit non solum iniustitiam, sed incapacitatem habendi sibi, contractus nullitatem nolente in id superiore consentire; simplex vero solum iniustitiam, vt infra probatur. Dixi supra (in religione approbata: quia non sufficeret vouere illam in modo viuendi etiam approbato pro bono, etiam per sedem Apostolicam; nisi approbaretur, etiam pro regula religionis proprię inductiua, vt colligitur ex glos. clem. ex eo. de sent. excom. quæ habet modum viuendi

tertię

tertiæ regulæ S. Francisci esse approbatum à Nicolao Papa: sed nõ pro regula, quæ professorem eius faciat uerum religiosum. Regulæ autem iure communi approbatæ quatuor sunt; scilicet SS. Basilii, Augustini, Benedicti, & Francisci, vt post & ante alios tradit S. Ant. 3. part. tit. 16. cap. 1. §. 3. de quarum tribus, & Carthusiaca, post descriptionem montis Carmeli, sic ait Baptista in parthenica.

Hinc Carthusiacis æterna silentia claustris,
Hinc varias Benedictus oues collegit. Ab isto
Canape nodosa tunicas arcere fluente
Lignipedes didiscere viri, quique arua colebant,
Inuia, & assidue terras arcere calentes,
Et quas Ciriacus de littore vexit Ibero:
Hinc orti sanctum, & summo genus æthere dignum.

qui ideo non videtur meminisse regulæ S. Augustini, quòd latior sit prædictis cap. quod Dei timorem. de stat. monach. meminit autem Carthusiæ, quæ secundum specialia statuta censetur cæteris strictior.

Vigesimumquartum, quòd non requiritur ad hoc, vt votum paupertatis dicatur solenne, & sufficiens ad constituẽdum quem religiosum, quòd expresse voueat paupertatem, castitatem & obedientiam. Primo, quia id non requiritur, quum tacite fit professio per delationem habitus, iuxta cap. 1. §. penult. & fin. de reg. lib. 6. & clem. eos. eod. titu. & negari non potest, tacite professum præsumi profiteri solenne votum paupertatis; quia præsumitur verus religiosus per iura prædicta. An vero coram Deo, & in foro conscientiæ, in quo non est locus præsumptioni, sed sola veritas attenditur, cap. is qui. & cap. tua. de sponsal. nouæ, satisque frequentis quæstionis est; & puto non esse, si uere putabat requiri professionem expressam, & actu siue actualiter, & virtute siue virtualiter, non intendebat aliter profiteri, aliàs sic. Secundo, quia nec in professione expressa id est necessarium; sufficit enim vouere obediẽtiam secundum aliquam regulam à Sede Apostolica pro religione approbatam, secundũ Innoc. receptissimum in theoria, & praxi, in cap. cõsuluit. de regular. ubi ait, quòd licèt non omne votum obedientiæ faciat quem religiosum; facit tamen illud quod fit secundum regulam monachalem, vel aliam à Sede Apostolica approbatam: & ideo non oportet exprimere, quòd quis vouet paupertatem, & castitatem; sed satis est vouere obedientiam, secundum regulam approbatam quæ iubet illas seruari. Ob cuius conclusionis ignorantiam, inuenimus pridem in celeberrimo monasterio de Parraces Canonicorum regularium, quum illud Apostolica & Regia iussione visitaremus, quosdam apud se multũ, & apud eruditos parum sapientes contendere, se ideo non esse professos religiosos, quòd professi fuerunt per hæc verba, Voueo obedientiam secundum regulam B. Augustini, non vouendo expresse castitatem,

tem, & paupertatem. Qua eadem ignorantia laboratum esse audio in quadam alia celeberrima Hispaniæ Metropoli; quaque eadem ductus quidam eruditus, cuius nomen causa honoris taceo, scribit, quòd milites ordinum militarium Calatrauæ, & Alcantaræ in Hispania non sunt religiosi: quia non profitentur expresse castitatem & paupertatem, eo quòd solum vouent obedientiam secundum regulam B. Benedicti, vel Cisterciensis, vt scripsi in propugnaculo comment. cap.fin.16.q.1. responso 17. quod modo est mon.29.q.3.tract. de reditib.eccles.

Vigesimumquintũ principale sit, quòd hęc consequitur rectè me rñdisse Illustriss.ac Reuerendiss. D. Card. Contarello Doctori doctiss. & S.D. N. Prodatario integerrimo, quendam admodũ Reuerendũ patrem non esse ita verum religiosum, vt ei posset cõferre beneficium regulare in titulum; licèt in monasterio S. Mariæ de Monteferrato, de more presbyterorum se illi offerentium sine clericalis habitus mutatione, tria substantialia vota voueant, protestantes expresse, non se obligare ad regulam B. Benedicti quæ inibi seruatur: quia non vouit illa seruare secundum illam regulam, sed extra illam.

19. Vigesimum sextum, hæc eadem consequi rectè per multa latè adducta respõdisse, non esse vere religiosas nobilissimas illas Romanas, quę oblatæ Turris Nouæ speculorum de Vrbe dicuntur; & non mutato habitu se offerunt monasterio S. Benedicti in manibus prioris eiusdem non tam ad viuendum secundum regulam eiusdem ordinis, vt vouent aliæ moniales Sancti Benedicti, sed secundum alium modum uiuendi, qui licèt sit approbatus pro bono ab ipsa Sede Apostol. non tamen pro regula religionis effectiua: esto quod interdum vltra id, quod modus ille viuendi requirit, voueant voluntarie castitatem, & paupertatem. Qua eadem ratione sæpe responsum est eos, qui intra annum primum nouitiatus in quacumque religione, aut etiam intra secũdum in Societate IESV, simpliciter vouent tria substantialia vota antequam ad solennem professionem admittantur, nõ esse ueros religiosos; neque ob id fieri incapaces matrimonij: licèt contrahendo peccarent; quia illa vota non sunt solennia, sed tantum simplicia. Dixi (aut etiam intra secundum in Societate IESV, &c.) quia qui in illa Societate post bieunium nouiciatus expletum tria vota præfata substãtialia emiserint sunt, & dici debent veri, & proprie religiosi etiam antequam solenniter profiteantur, ita quòd si iniussi, & absque superiorum licentia exeant, debẽt censeri excommunicati & apostatæ, & ligati omnibus censuris, in quas alij religiosi expresse professi incidunt exeundo foras, absque superiorum iussu, & licentia: adeo, quòd ex parte ipsorum nullatenus possũt exire prædictum Societatis ordinem: quamuis de superiorum iussu, & licentia possint dimitti, & liberari à votis prædictis ex rationabili causa; quod est quiddam nouissimum admirabile concessum præfatę Societati,

cietati, & clare declaratum, & confirmatum à S.D N. in quadam Bulla quę incipit. Quanto. data anno 1582. Calendis Februarij. Consequi etiam, recte nos absoluisse de commissione Apostolica à crimine Apostasiæ quandam nobilem Romanam, quæ ingressa intra quandam religiosam domum, aliquot annos in ea mansit sola obedientia promissa secundum modum viuendi, quem in ea à longo tempore quædam honestissimæ fœminæ seruabant, absque solenni professione facta, secundum aliquam regulam probatam à Sede Apostolica.

Vigesimum septimum, quòd peccat mortaliter, qui quærit, vel habet, vel quærere vel habere vult aliquod bonum pecuniarium post votum tertiæ paupertatis, etiam simpliciter emissum: quia per prædicta tale votum, licet nō faciat incapacem ad quærendum & habēdum tale ius; facit tamen impotentem, ad iuste quærendum, vel habendū illud absque dispensatione iustâ de causa obtenta. Quod consequitur eum, qui votum paupertatis simplex emisit, non posse iuste esse emptorem, hæredem, legatarium, vel donatarium &c. quia esse talem vel velle esse, est velle habere aliquod ius pecuniarium, quod est contra votum, & cōsequēter mortale cap. nouentibus. 17. q. 1. cap. periculose. de pænit. dist. 1. Consequitur etiam difficile seruatu esse votum paupertatis extra monasterium: quia difficile viuitur inter homines sine eorum cōmercio l. hi qui sanctam. C. de apostat. Commercium autem sine voluntate quærendi dominium sibi vel alij difficile habetur; & talis non potest sibi quærere iuste per prædicta, nec alij: quia libera persona nō potest regulariter quærere alteri, l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerb. oblig. & §. si quis alij. instit. de inutil. stipul. sine mandato eius, neque cum eo quoad directam actionem, neque quoad vtilem, nisi quādo est præsens l. si procuratori. ff. de uerb. oblig. vbi post alios tradit Iason, vel q̄n stipulatur rem, vel ex re domini, gloss. adiunct. text. & Bart. communiter recept. in l. quod procurator. ff. de procur. & in locis ibi allegatis à se, & ab additione. Potest tamen aliqualiter commercium habere quęrendo alteri tamquam institor l. 1. §. fin. & l. 2. ff. de instit. uel procurator ex re domini, vt dictum est: vel Syndicus aut actor vniuersitatis, l. si eum. §. actor. ff. de constitut. pecun. vel tutor, vel curator furiosi, iuxta prædictum §. si quis alii. sine tamen animo quærendi sibi aliquod ius pecuniarium, instar monachi habentis peculium, de licentia superioris: ut supra dictum est.

SVMMARIVM.

20 *Paupertatem simpliciter vouens, videtur vouere tertiam.*
20 *Verba in obscuris potius, vt communiter quàm pro minimo accipi.*
21 *Vouens simpliciter paupertatem quomodo iustè voueat.*

22 Vouens simpliciter paupertatem peccat volendo quęrere, & contrahendo: sed vere quarit, & contrahit.

23 Regularis simplex in emendo qua mente erit, ne peccet.

24 Paupertas iusta ad religionem debet esse interior, & exterior omnium pecuniariorum præsentium & futurorum, & capacitatis eorundem.

24 Religionis status est exercitium ad perfectionem perueniendi.

24 Deum minus amat, qui cum eo aliud non propter ipsum amat.

24 Charitatis nutrimentum, diminutio cupiditatis, perfectio vero nulla cupiditas.

25 Crates Thebanus auri pondus ob literas abiecit. nu. 25. sed inaniter. 33.

20 VIGESIMVMOCTAVVM principale sit, quòd dubitari posset, quam paupertatem prędictarum trium videatur vouere, qui vouit simpliciter paupertatem? Et responderi posset quòd proculdubio tertiam, si id faciat in actu professionis regularis: quia materia subiecta id indicat, secundum quam accipienda sunt verba cap. intelligentia. de uerb. signifi. l. si vno. §. 1. ff. locat. Si uero extra professionem regularem faciat, magis dubitari potest: nam quòd videatur vouere primam, vel secūdam facit l. nummis. ff. de leg. 3. & cap. in obscuris. de reg. iur. lib. 6. cum concord. ibi per glos. citatis, quibus probat in dubio minimum videri legatum, vel promissum: & in specie de voto est casus in cap. ex parte. de censib. sed tenendum est, quòd videtur vouere tertiam. Tum quòd in dubio prius inspicimus quod est verisimilius, quàm quod est minus, glo. recept. in d. cap. in obscuris. per cap. inspicimus. eod. titu. lib. 6. & l. semper in obscuris. ff. eod. & quum omnes de præcepto teneamur ad primam, vt dictum est, verissimile est quòd qui vouit paupertatem, vouet maiorem quàm primam; quum videatur aliquid addere. Tum quòd in dubio videtur quis agere velle, quod frequentius agitur d. regul. inspicimus. & sola tertia communiter vouetur. Tum quia pauci considerant secundam, & ita non videtur illa voueri, arg. l. cum Aquiliana. ff. de transact. & cap. veniens. de iureiur. quæ probant actum non extendi ad incogitata. Tum quia qui vouet simpliciter castitatem, videtur vouere altiorē, quàm coniugalem, licèt etiam illa dicatur castitas, & minor cœlibatu. cap. Nicena. 31. dist.

Vigesimumnonum, quòd rectè respondisse videmur interroganti, quid faciet qui vouit paupertatē putans se fore religiosum ordinis cuiusdam, qui noluit eum recipere; nimirum, vt ingrederetur alium, vel
21 fieret institor, curator, tutor, vel actor vniuersitatis, vel procurator, vel administrator alicuius quo de sua commissione de bonis eius quæreret ei secundum prædicta, cuius nomine, & non suo contraheret vel mendicando viueret, vel pro solo victu laboraret: quia validis non licet mé-

dicare

dicare l. 1. C. de mend. valid. & cap. non omnis. 5. q. 5. quamuis ei, qui omnia sua dedit pauperibus, id liceat, vt postea dicetur, aut certe petere commutationem voti, vel dispẽsationem ex iusta causa, iuxta d. cap. magnæ. de uoto. super quo arbitror posse dispensare Episcopum, cum liceat ei dispẽsare iusta de causa super omnibus votis, exceptis quinque contentis in extrauag. & si dominici. 2. de pœnit. & remiss. quibus hodie annumeratur votum visitãdi domum gloriosam gloriosissimæ Virginis Matris Lauretanam; quorum de numero non est hoc, quum palã sit per prædicta non esse votum religionis.

22 Trigesimum principale, quòd licèt vouens simpliciter paupertatem, peccet mortaliter contrahendo, quasi contrahendo, adeundo hæreditatem, acceptando donationem vel legatũ &c. contractus tamen, vel quasi contractus, aditio hæreditatis, acceptio legati, vel donati valet, & per eã quæritur ius in re empta, donatã, legata, &c. Tum quia, vt supra tactum est, non est factus incapax iuris pecuniarii per illud votum simplex, sicut fit per votum solenne: quia id nullo iure cauetur, & ita non dicendũ cap. consuluisti. 2. q. 5. Tum quia licèt contrahens peccet contrahẽdo, contractus tamen regulariter valet iuxta gloss. sing. in cap. decet. §. cessent. uerb. processus, de immunit. Eccles. lib. 6. Tum quia licèt qui emisit votum simplex castitatis, peccet mortaliter contrahendo matrimonium, contractum tamen valet: quia per illud votum non efficitur incapax eius, sicut per solẽne cap. 1. de uot. lib. 6. Tum quia iurans non emere, non testari, non reuocare mandatum, peccat quidem contrauenienes: sed valet actus arg. gloss. sing. cap. fin. de procurat. lib. 6. verb. reuocatus. & notatur in Mercuriali cap. quod semel. de reg. iur. lib. 6. & Fely. & citati per eum in cap. cum accessissent. num. 12. de constit.

23 Trigesimumprimum, quòd religiosi etiam canonici regulares tam habentes, quàm non habentes beneficia, aut officia ratione quorum habeant facultatem emendi boues, vaccas, uerueces, porcos, & alia mobilia seu se mouentia, siue immobilia, magnopere cauere debent, ne comparent illa: imo nec libros aut uestes, aut quicquam aliud, intendentes actu, seu actualiter, virtute seu uirtualiter quærere illa sibi; quia hoc est peccatum mortale per prędicta: nam si voto simplici paupertatis alligato id est mortale, vt proxime dictum est, quanto magis erit alligato solenni; si enim id fit in viridi, quomodo non fiet in arido? Lucæ 23. debet ergo eiusmodi regularis cum emit illa, non sibi, sed actualiter uel virtualiter ordini & monasterio suo ad usum eius, vel suum de facultate superioris sibi licitum emere. Dixi (uirtualiter) quia uirtualis intẽtio uidetur ad id sufficere, per ea quæ tradimus in cap. cũ minister. 23. q. 5. nume. 18. ubi quæ sit illa breuius, & resolutius traditur quàm alibi; & communiter eam habet qui interrogatus, uere respondere posset, emere se illa quoad dominium quidem Deo ipsi, & quoad ius ad-

Nota

ministrandi generale Papæ, quoad particulare suo monasterio, vel ordini, si sunt capacia talis iuris, & particularem administrationem facti sibi, quatenus ei per superiorem permittitur, per resolutionem positā in mon.33.quæst.3.tracta. de reditib.ecclef.latius probatam in quęst.1. mon. 40. eiusdem tracta. quamuis etiam sufficere videatur intentio quærendi monasterio suo, aut ordini, eo legitimo modo quo iure diuino & humano licet: quia volens hoc, vult consequenter & illud arg. l.illud. ff. de acq. hæred. & cap. præterea. de offic. deleg. Beneficiariis autem quid in hac re, & quantum plus liceat infra dicemus; simul & de his qui beneficijs quidem carent, sed assignantur eis portiones priuilegiatæ, vel à Papa, vel à superioribus suis conceditur facultas conuertēdi in suos vsus ea, quę licite acquisierint.

24 Trigesimum secundum principale sit, quòd paupertas siue expropriatio, de qua hoc cap. agit, quęq; est oīno necessaria quoad religionis status substantiam, & essentiam, debet esse primo interior siue intrinseca tertiæ speciei, qua quis sponte vult omnino carere omni iure pecuniario suo, etiam quatenus est solum instrumentum exercēdæ virtutis, de qua nu. 12. Secundo, quòd debet esse comitata paupertate exteriori de qua ibid. Tertio, quòd non solum sit voluntaria omnium, vel aliquorum iurium pecuniariorum præsentium vel futurorum, sed absolute omnium. Quartò, vt non solum sit volita, sed etiam voto solenni firmata, quo vouens fiat omnino incapax quærendi ea sibi. Quæ omnia probantur in princ. & fin. cap. non dicatis. infra ead. & in princ. & fine cap. cum ad monasterium. de stat. monach. & corroborantur à S. Thom. recept. ab aliis in 2.2.q.186. art.3. & 6. Tum per illud Grego. 2. Moral: *Sunt nonnulli iustorum, qui ad comprehendendum culmen perfectionis accincti, dum altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt.* Tum quia status religionis est quoddam exercitium, & disciplina, per quam peruenitur ad perfectionem charitatis, ad quod quidē necessarium est, quòd aliquis affectum suum totaliter abstrahat à rebus mundanis: dicit enim B. Augustinus in 10. confess. ad Deum loquēs, *Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* Et in lib. 83. quæstio. dicit: *Quòd nutrimentum charitatis, est diminutio cupiditatis, perfectio nulla cupiditas.* Tum quia ad perfectionem charitatis acquirendam primum fundamentum est voluntaria paupertas, vt aliquis absque proprio viuat, dicente domino Matth.19. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Tum quia quum quilibet possit vti re sua vt libet, sine legis vel alterius iniuria l.in re mandata. C. de mand. & l. sed etsi. §. consuluit. ff. de pet. hæred. nec peccat sic vtendo pro dignitate, sed meretur quotiens id recta ratione ductus facit. At secundum rectam rationem est, quòd aliquis diuitias abiiciat, vt contemplatione sapientiæ vacet; quod etiam Philoso-

Philoſophi quidam leguntur feciſſe,dicente D.Hierony. in epiſtola ad
25 Nepotianum , relato à Gratiano in cap.gloria Epiſcopi.infra quæſt. 2. *Crates ille Thebanus homo quondam ditiſſimus , cum ad philoſophandum Athenas pergeret,magnum auri pondus abiecit , nec putauit ſe poſſe ſimul diuitias,& virtutes poſſidere.* Vnde multo magis ſecundum rationem rectam eſt,vt homo omnia ſua relinquat ad hoc,quòd Chriſtum perfectè ſequatur,unde illud D.Hierony. in epiſtola ad Ruſticum monachũ, *Chriſtum nudum, nudus ſequere.* Præterea,quòd licet cuiuis renunciare iuri ſuo priuato cap.ad Apoſtolicam. de regular.& l.ſi quis in conſcribendo. C.de pact.& quòd Eliſęus laudatur 3. Reg.cap. 19.& à S. Ambroſ.in cap. Dominus . 86. diſt. eo q. omnia reliquit ; & quòd licet ſe & ſua donare Eccleſię vel monaſterio mutãdo ſtatum ſæcularem in regularem auth.ingreſſi.C.de ſacroſanct.Eccleſ.& cap.ſi qua mulier.19. quæſt. 2. & cap.in præſentia. de probat. Imo & ſua omnia præſentia , etiam non dando ſe , nec mutando ſtatum ſecundum Bartol. in l.ſi. C. de pact.& Panor.cap.1. de ſucceſſ. ab inteſt.& in conſil. 102. quæ frequentior opinio eſt, ſecũdum Dec. ubi ſupra. Et denique quòd omnes religioſi faciunt eiuſmodi donationes, & renunciationes expreſſas, vel tacitas adeo neceſſario, quòd aliàs non eſſent religioſi iuxta, cap. non dicatis.infra ead.q.& cap.cum ad.in princ.& ſi.de ſtatu monach.

SVMMARIVM.

26 *Perfectio chriſtiana, & ſtatus perfectionis diuerſa.*
26 *Perfectus non omnis in ſtatu perfecto,nec contrà.*
26 *Prodigitas omnis mala,ſed non omnis largitio prodigitas.& nu.32.*
26 *Prodigus,& auarus vitioſi contrarij liberali.*
26 *Donatio omnium bonorum quæ licita, & quę non.nu.33.*
27 *Bonorum omnium etiam futurorum promiſſio, quæ non reproba.& nu.32.*
27 *Mendicare cui licet deciſiuè , & remiſsiuè .*
28 *Bonorum omnium renũciatio propter Deum nullum ſalutis ſpiritualis , vel corporalis periculum minatur .*
29 *Bona temporalia qua parte proſunt beatę vitę, & qua non.*
30 *Eleemoſyna maior omnia ſimul dare, quam minutatim.*
30 *Statui neceſſarium ſine illius mutatione donare malum. & 33.*
31 *Dominium, & ius adminiſtrandi bona regularia penes quos.*
33 *Charitatis , & inſtitiæ leges in hoc maxime differunt ; quòd facta contra iſtas reſcinduntur,& non facta contra illas .*
33 *Craton philoſophus à B.Ioan. Apoſtolo prodigitatis notatus .*
33 *Donationes multę vitioſæ : ſed validæ.*
34 *Bonorum , & negotiorum Dei tractatio, cur non ita turbat animi tranquillitatem,ſicut propriorum .*

26 TRIGESIMUMTERTIUM principale sit, quòd contra proxime dicta facit primo, quòd Christiana perfectio pôt haberi absque paupertate: quia Abraham, Isaac, & Iacob, & multi alij ueteris testamenti fuerunt perfecti sine hac paupertate: Paulus item primus Eremita qui testamentum fecit 19. q. 3. cap. perlatum. §. è contra. Ambrosius, Nicolaus itẽ, & quãplurimi alij sancti, qui ante Episcopatuũ consequutionem non fuerũt religiosi, fuerunt perfecti, nulla tali paupertate professa. ergo prædicta non videntur vera.

Secundo, quòd omnis prodigitas est peccatum saltem veniale: quia est actus inordinatus uitij contrarij liberalitatis, vt probat S. Thom. 2. 2. q. 117. art. 1. post Arist. 4. Ethi. Tulliũ, & D. Ambrosiũ 1. lib. de offi.

Tertio, quòd nemini licet donare omnia sua bona præsentia, & futura: quia per id se priuaret facultate testandi contra l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli. & l. fin. cum ei annot. C. de pact. & tradit post alios Dec. in cap. in præsentia. notab. 7. de probat. & in cons. 488.

Quarto, quòd non licet mendicare homini corpore valido l. 1. C. de mendicantib. valid. lib. 11. præsertim sacris initiato cap. diaconus. 93. dist. adeo quidem quòd Calder. in consil. 1. de vit. & honest. cleric. determinat sacris initiatum mendicantem esse puniendum; & passim videas viros pios, & prudentes durè reprehendere eos, qui corpore valido mendicando viuunt.

Quinto, quòd Apostolus 2. ad Corinth. 8. docet ita quem debere facere eleemosynam, vt sibi non eueniat tribulatio, id est paupertas, secundum glos. super illud 1. ad Timoth. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur.* dicit glos. *Et si nihil intulerimus vel ablaturi sumus, non tamen omnino abijcienda sunt hæc temporalia.*

Sexto, q̃ vitandum est periculum, & occasio perdendi uitã spiritualẽ, vel temporalẽ cap. ipsa pietas. 23. q. 4. cap. satisfactio. de pœnit. dist. 3. & cap. cũ consuetudinis. de consuet. At qui dat, vel renunciat oĩa sua bona, periculo aĩæ se exponere videtur, iuxta illud Prouer. 30. *Ne forte egestate cõpulsus furer & periurem nomen Dei mei.* & Eccles. 27. *Propter inopiam multi deliquerunt.* & ẽt corporis; dicitur. n. Eccl. 7. *Sicut protegit sapientia, sic protegit & pecunia.* & Philosoph. in 4. Ethic. q̃ videtur q̃dã perditio hominis esse corruptio diuitiarũ; quia per has homo viuit.

Septimo, quòd diuitiæ prosunt ad beatitudinem, iuxta illud Eccl. 31. *Beatus diues qui inuentus est sine macula.* & Philosoph. dicit in 1. Ethic. quòd organicæ diuitię deseruiunt ad fœlicitatem.

Octauo, q̃ dare eleemosynam est opus maxime Deo acceptũ; & sicut B. Chris. dicit, medicamentũ, qđ maxime in pęnitẽtia operat. At oĩum bonorũ renuntis aufert opportunitatẽ largiẽdi eleemosynã. Ergo. &c.

Nono, quòd non licet per eleemosynas priuare suos filios bonis suis

cap.

cap.fin.17.q.4.vbi S.August.ait. *Quicunque vult exhæredato filio, hæredem facere Ecclesiam, quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum: imò Deo propitio, neminem inueniat.*

Decimo, quòd quilibet tenetur viuere, si potest decenter secundum statum suum; adeo quòd non solum non tenetur facere eleemosynam de eo, quod est sibi ad id necessarium; sed etiam peccaret eam faciendo nisi faciliter aliunde resarcire posset, vt grauiter determinat S. Thom. 2.2.q.32.art.6.& patet ad sensum; quia nemo non reprobaret Ducem, Comitem, vel alium nobilem, qui sic daret sua alij non egenti extreme, etiam in eleemosynam, vt eum oporteret incedere peditem, & vestitum, & comitatum, tanquam plebeiũ. ergo non solum omnia licet dare etiã pauperibus, sed neque illa, sine quibus non possumus decenter sustentari.

Vndecimo facit, ꝙ S. Ambrosius relat.in cap.Dominus.86.dist.sic ait expresse. *Dominus non vult effundi opes, sed dispensari.*

Duodecimo facit, quòd vbique gentium Christianarum passim videas cœnobia ditissima, in quibus sunt aliquot reditus 20.milium scutorum, & amplius annuorum; imò & magisteria ordinum cruce signatorum S.Ioannis, S.Iacobi, Christi, & aliorum, quorum aliquot reddũt plusquam ducenta milia annua. Neq; verò tollit vim argumenti dicere, quòd illa sunt vnita coronis Regiis, Castellæ, & Lusitaniæ. Tum quia magisterium, & prioratus S.Ioannis non sunt illis vnita. Tum quia alia non sunt ita vnita, vt sint facta secularia; imo manent regularia, & subiecta Papæ perinde ac antea. Tum quia æque fundatur argumentum in prioratibus, commẽdis, & præceptorijs variorum ordinum varijs, magnorum redituum, quos capiunt singulares personæ, priores, commendatores, præceptores, & alij aliter nominati, qui eorum reditus iure suo, & nomine proprio percipiunt, seruant, impendunt, & distribuunt, perinde ac suos. Quin & passim videas plurimos religiosos assumptos ad Episcopatus, & ad alia munera Ecclesiastica sæcularia, vel regularia quæ dantur eis in commendam, vel titulum, habere magnos reditus, eosque dispendere, perinde ac alios clericos seculares suos: nec propter hoc dici esse extra statum perfectionis & religionis. ergo non videtur necessaria tanta paupertas ad statum perfectæ religionis, quantam S. Thom. recept. requirit.

Trigesimumquartum principale, quòd ad omnia hęc responderi potest. ad primum quidem concedendo, quòd multi sunt, & fuerunt vere perfecti fideles perfectione charitatis, qui non sunt, nec fuerunt in statu perfectionis religiosorum seu religionis, vt pulchre idem S. Thom. concludit in ead.2.2.q.184.art.1.ibi. *Aliqui sunt in statu perfectionis, qui omnino charitate, & gratia carent, sicut mali Episcopi, aut mali religiosi. ergo videtur, quòd è contrario aliqui habent perfectionem vitæ, qui tamen*

non habent

non habent perfectionis statum. Perfectio enim charitatis interior quoad Deum potest incipere, crescere, & perfici nulla obligatione superaddita vltra illam quam religio Christiana vniuersis imponit. Status autem religiosus vltra illam requirit duo, vt ex ipso ibidem colligitur, primum, obligationem ad exteriorem perfectionem charitatis. Alterum, vt illa fiat solenniter solennitate ab Ecclesia instituta. in quibus satis continetur tertium additum ibi à Caiet. *quam obligationem tali solennitate firmatam, nulla perfectio charitatis quantalibet sit illa potest efficere; vnde nec tria vota substãtialia paupertatis, castitatis, & obedientiæ emissa aliter, constituunt statũ perfectionis religionis, licèt ad sui obseruantiam obligent suos authores.* hæc ille. Et ita argumentum nil concludit, cum desumatur à perfectione charitatis, ad perfectionem status religionis, quæ sunt diuersa argu. cap. ad audientiam. de decim. & l. Papinianus. ff. de minorib.

Ad secundũ cócedo, quòd omnis prodigitas est peccatum saltem veniale; nego autem quòd renunciatio, vel donatio omnium bonorum pecuniariorum facta propter debitum finem debito modo sit prodigitas: imo est summa liberalitas, & eleemosyna, secundum D. Hieronym. mox in respons. ad septimum citandum.

17 Ad tertium concedo, quòd non valet promissio hæreditatis, vel omnium bonorum præsentium, & futurorum alia causa quàm pietatis, & animæ salutis, de qua loquitur d. l. stipulatio. quia non fit ob debitum finem; nego autem, quòd nostra conclusio loquatur de tali, sed de facta causa religionis, & animæ salutis.

Ad quartum negamus nulli corpore valido licere mendicare, vt infra latius dicetur: & quòd S. Augustinus in argumento relatus non loquitur de omni mendicante, sed tantùm de eo qui id facit, vt otiosè & vitiosè viuat; non autem de renunciante, qui ob id non est mendicaturus, vel iustam mendicandi causam habet.

28 Ad quintum, quòd non est Apostoli mens vetare cuiquam dare eleemosynam, ita vt deficiat sibi sine legis, vel hominis iniuria; sed quòd non tenetur ad illud.

Ad sextum negamus, ꝙ per dationem legitime factam omnium bonorum, incurrat quis periculum probabile perdendæ vitæ spiritualis, vel temporalis, vt habet aptissimus in hoc textus cap. exiit. de verb. signif. lib. 6. §. nec quicquam ex his &c. agens de maxima illa Franciscanorum expropriatione. Quum enim illa quæ fit legitime, fiat voluntariè propter Deum & Christum, non exponit se periculo perdendi spiritualem neque corporalem; non quidem spiritualem: quia illud non prouenit ex paupertate voluntaria, sed coacta, qua qui laborat ex affectu aggregandi pecuniam, incidit in multa peccata, secundum illud 1. ad Timoth. vlt. *Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli.* Quo affectu carent pauperes voluntarij, & abundant diuites

nites vt ex supra dictis patet. Non item corporalem: quia vt S. Augusti nus dicit in lib. de sermone Domini in monte, *Quærentibus regnum* Dei, *& iustitiam eius, non debet subesse sollicitudo, ne necessaria desint; quia iuste fidere possunt illi optimo, omniscio, & omnipotenti, quòd prouidebit consilium eius, bona fide exequenti.*

29 Ad septimum concedimus, quòd bona temporalia qua parte sustentant, & per ea fit bene proximo tanquam instrumenta virtutis, prosunt ad fœlicitatem; sed qua parte occupant mentem in sui cogitatione, & amore, nocent, quum impediant contemplationem, & fruitionem de Deo, in qua illa consistit, vt dictum est supra, iuxta doctrinam Domini, Matth. 13. & 19. adeo quòd S. Chrisost. homil. 64. in Matth. dicat quòd diuitiæ actu habitæ faciunt difficilem aditum in regnum Dei. & eum sequitur S. Thom. 2. 2. quæst. 186. art. 3. quorum tamen vterque intelligendus est, de affectu inordinato notabiliter, ne contradicant cap. pen. 30. dist. probanti diuites saluos fieri posse.

30 Ad octauum dicimus, quòd maiorem eleemosynam facit, qui omnia simul dat propter Deum, quàm qui minutatim; hic enim offert sacrificium, hoc est partem eius quod habet; ille vero holocaustum, hoc est totum, quod habet secundum B. Gregor. super Ezech. & contrarium est error Iouiniani, quem damnat S. Hierony. in lib. cōtra eum scripto, & S. August. de dogmat. Eccles. ibi. *Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, melius est pro intentione sequendi Dominum, insimul donare, & absolutum in solitudine egere cum* Christo.

Ad nonum, quòd loquitur de donatione, & renuntiatione iniuriosa alijs, nos autem de alia.

Ad decimum, quòd loquitur de donatione indebito modo facta, qua quis contra decentiam sui, & suorum status, quam seruare tenetur sine mutatione status donat, nostra vero conclusio de alia.

Ad vndecimum, quòd S. Ambros. ibi loquitur de illo qui sine sui, & suorum status indecentia, & iniuria non potest omnia simul dare.

31 Ad duodecimum concedo plurima esse cœnobia ditissima, in hunc sensum, quòd habent ius administrandi in vtilitatem suam multorum bonorum Dei & D. N. Iesu Christi applicatorum sibi mediatè, vel immediatè à summo ipsius Vicario Papa administratore vniuersali vniuersorum bonorum eius, vt dixi in Tract. de redit. eccles. q. 1. in 40. & q. 3. mon. 33. nego tamē vllum cęnobiorū habere in eis vllum ius proprium etiam alicuius rei nomine; sed simplices quidem, simplicem vsum facti in vestibus & alijs ad victum necessarijs; officiarii autem, Abbates, aut superiores ius tantum administrandi nomine cœnobiorū secundum regulas, quas profitentur: & hoc est quod alijs verbis dicī solet, quòd habent in communi, non autem in particulari. Nego item religiosos qui ad episcopatus & ad alia munera ecclesiastica secularia,

vel

vel regularia ad quæ assumuntur, quærere quidquam iuris sibi, etiam si maximos reditus habeant; quia verum dominium eorum quærunt Christo; ius autem administrandi suis ecclesijs, & sibi earum nomine, modo vbi supra declarato.

32 Trigesimumquintum principale sit, quòd ex prædictis omnibus infertur primo, peccare contra legem iustitiæ specialis charitatis, vel alius virtutis eum, qui dat vel relinquit omnia bona sua, vel partem illorum prodigè, hoc est vbi, cui, quando, quomodo, & propter quod non debet; hoc est enim prodigè dare iuxta glo. cap. ex parte. de cōsuet. verb. prodigalitatis. quæ ponit definitiones largi siue liberalis, qui est virtuosus; & auari, & prodigi, qui sunt ei contrarij, de quibus S. Thom. 2. 2. q. 117. 118. & 119. Prodigè autem dare semper est peccatum saltem veniale, vt probat S. Thom. in art. 1. d. q. 119. quamuis donatio vel renunciatio regulariter ipso iure valeat iuxta l. is cui. per locum ab speciali ff. de verb. oblig. & glos. eius, & ibi late disputata per DD. præsertim Iason. modo limites legum iustitiæ specialis non excedat.

Secundo infertur, peccare illum, qui alia de causa quàm religionis, & pietatis donat omnia præsentia, & futura absque reseruatione vsusfructus, vel alicuius partis eorum, de quibus testari possit: quia facit cōtra d. l. stipulatio. recept. iure Pontificio cap. 2. de concess. præb. & cap. ne captandæ. eod. tit. libr. 6. licèt absque peccato omnia bona præsentia donare posset.

Tertio infertur, quòd absque peccato potest quis dare omnia bona sua præsentia, & futura, causa religionis, cum donatione sui ipsius, vel sine illa mutato statu, vel non mutato, modo id fiat sine alterius iuris præiudicio.

33 Quarto, quòd licèt peccet contra legem charitatis, qui dat vel relinquit Deo, Ecclesiæ, vel operi pio, ea mente vt incōmodet filijs, aut cognatis, valebit tamen legatio, donatio, vel exhæredatio, quatenus non excedit limites per specialis iustitiæ leges constitutos; modo non lædat ius alterius: facta enim contra solam legem charitatis, prudentiæ, fortitudinis, vel temperantiæ, non annihilant communiter iura, nec iubent rescindi, nec ob eam quem ad restituendum cogunt, per ea quæ latius diximus in dicto tractatu de redit. q. 2. mon. 4.

Quinto infertur, peccare non quidem contra legem iustitiæ specialis, sed prudentiæ, vel modestiæ, qui non mutando statum tantam eleemosynam erogăt, vt non possint sine indecentia notabili viuere, secundum suum statum.

Sexto, quòd Crates ille Thebanus à multis laudatus, de quo in cap. gloria episcopi. 12. quæst. 2. & supra relatus, vituperari meretur; quia prodegisse videtur pondus auri abiiciendo, vt quidam referunt, in mare; quia non dedit illud, cui debuit, videlicet miseris, vel cognatis, aut

amicis

amicis honestis; nam & Craton Philosophus grauiter fuit reprehensus à Beato Ioanne Apostolo, eo quòd duos discipulos suos mundi cōtemptum docuit per comminutionem gemmarum maximi valoris, in quas sua maxima bona temporalia vendita refuderant, dicens ei quòd Dominus noster non docuit contemnere mundum prodigendo, & in puluerem nullius valoris redigendo diuitias; sed vendendo & largiendo eas pauperibus, vt habetur in vita eius probata per diuum Antoninum tit. 6. cap. 7. §. 1.

Septimo infertur, peccare illum qui donat tantum eleemosynæ de suis bonis, vt fiat impotens ad præbenda necessaria eis, quibus tenetur, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. 5. *Quis suis non prouidet, fidem negat, & est infideli deterior.* Pro quo est cap. non satis. & cap. cæterum. 86. dist. eum item qui mala mente filios suos, vel cognatos exhæredat, vel priuat spe, quam ad eius bona habent; quamuis exhæredatio, & priuatio & aliorum institutio seruata debita solennitate, valebit, excepta parte per iustitiæ leges eis debita, vt dictum est.

34 Octauo, longè aliud esse quoad religionis obseruantiam tenere quę, tractare, & administrare aliqua bona tanquam sua, & tanquam dominum eorum, & aliud tenere, tractare, & administrare eadem, tanquam bona Dei, & tanquam procuratorem, vel vicarium eius mediatum, vel immediatum: hoc enim licet quibuslibet perfectis; illud autem minime, vt pulchre determinat Gratian. 14. q. 1. §. 1. ibi. *Aliud est sua possidere; aliud est communium procuratorem esse: canonici non possident sua; quia res Deo oblatæ non sunt alicuius; vtuntur enim rebus Ecclesiæ, non vt suis, sed tanquam ad dispensandum sibi creditis.* Hæc ille, qui citat in hoc Prosperum, de vita contemplatiua, qui relatus ab eodem in cap. sacerdos. 1. q. 2. sic ait. *Sacerdos, cui dispensationis cura commissa est, non solū sine cupiditate: sed etiam cum laude pietatis accipit à populo dispensanda: & fideliter dispēsat accepta, qui omnia sua, aut parentibus reliquit, aut pauperibus distribuit, aut Ecclesię rebus adiunxit: & se in numero pauperum paupertatis amore constituit: vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tanquam pauper voluntarius viuat.* Per quod iure imponitur silentium dicentibus nil referre quoad animi trāquillitatem, an quis se immisceat negotiis suis tractandis, vel alienis etiam pauperum, vel aliarum personarum miserabilium, vel Ecclesiasticis diuinum dominium tangentibus: simul docemur debere nos Ecclesiastica bona tractare tāquam bona Dei, & tanquam pauperes qui ex eis sustentamur. Per quam considerationem remittitur valde nimius ea tractandi ardor: & confirmatur voluntas ea serene ac fideliter tractandi, dum ob oculos mentis nostræ ponimus CHRISTVM præsentem, & ita volentem sua sibi à nobis fideliter seruari & impendi, vt nulla tamen alij, vel minima fiat iniuria. Quapropter licèt pauperior, & optabilior appareat vita illa tranquilla

ſimplicis regularis nullam de rebus pecuniarijs, nec de victu aut veſtitu curam habentis, ſed ſolum chorum, & altare, refectorium commune, & ſellam ad contemplandum continuantis; vere tamen non eſt pauperior, nec tanti meriti, licèt ſit in ſe optabilior, quàm vita minus tranquilla cellarij, œconomi, & prælati fideliter ea tractantis, etiam in opulentis Cœnobiis graues & denſas circa prædicta, & lites ea tangentes non ſine animi diſtractione moleſtias deuorantis. Conſiderans enim ſe id facere, non vt ſua bona ſeruet, ſed vt Dei domini ſui præſentis, quo ſeruis ſuis victus miniſtretur, vt tranquillè illi ſeruiant, multum ſe expropriat; multumque meretur, & ſatis requieſcit in amore Dei, & proximi inde naſcente, & fugat turbines, quibus negotiatores, & alij diuites ſua ob ſui amorem tractantes conturbantur. Alia multa vtilia ad votum ſolenne paupertatis pertinentia tradimus in commentario cap. non dicatis. inf. ead. nu. 30.

COMMENTARIVS SECVNDVS DE REGVLARIBVS.

DE DOMINIO BONORVM ipsorum in cap. non dicatis. 12. quæst. 1. desumptum ex cap. 2. regulæ Patris nostri Augustini; cuius hæc sunt verba.

NON dicatis aliquid proprium: sed sint vobis omnia communia. & infra. Quicunque autem in tantum progressus fuerit malum, vt occultè litteras ab aliquo, vel quodlibet munus accipiat; si hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atque conuincitur; secundum arbitrium presbyteri, vel præpositi grauius emendetur. & infra. Cum huius nostræ congregationis fratres non solum facultatibus, sed voluntatibus proprijs in ipsa ordinationis susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperijs in Christo, & pro Christo subdiderint; certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere sine superioris licentia debere. Quòd si propinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit; primo quidem Priori insinuetur: & sic suscipiatur, si ipse mandauerit, De quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.

SVMMARIVM.

1 Regularis dicens aliquid esse suum in vno sensu peccat mortaliter, in alio venialiter, in alio nihil.

2 Regularis peccat mortaliter volens habere dominium cuiuspiam rei pecuniariæ: non autem volens habere dominium aliarum rerum animæ, vel alius rei spiritualis, vel honoris ecclesiastici.

2 Canonicus regularis vt laxiori regulæ ſeruit, quàm monachus.
2 Regularis iuſte fieri poteſt doctor.
3 Regularis quid adquirat Deo, quid Papæ, quid monaſterio, & quid ſibi.
3 Monaſterio quærere quid, profundius quàm alibi.
3 Intell. cap. exiij. §. porro. & ſeqq. ſingul. fundatus.
3 Dominium uerum bonorum Eccleſiæ penes ſolum Deum priuatiuè, & vniuerſale adminiſtrandi penes Papam, & ſpeciale aliquorum penes alios, &c. deciſiue, & remiſſiue.
4 Regularis, & ſeruus quomodo æquantur in adquirendo.
5 Regularis cui monaſterio, vel prouinciæ quærit.
5 Regularis non eſt propriè, ſolum generaliſſime profeſſus.
5 Regularis etiam bona ante profeſſionem quæſita quærit per eam monaſterio, niſi &c.
6 Regularis beneficiarius quærit Eccleſiæ, vel beneficio ſuo, ſiue ſit ſui ordinis, ſiue non; & ſiue manuale, ſiue non: non ſolum ea quæ quærit ex fructibus eius, vel ex opera ſua; ſed etiam ea, quæ aliunde ex contractu, vel vltima voluntate. 7.
7 Beneficia manualia æquantur non manualibus, niſi in hoc.
7 Beneficio manuali, & non monaſterio vnde pendet, quæritur pœna ſtatuti occidentis illum.
7 Adquirit quis alteri æquius ex re ſua, quàm aliena.
7 Beneficiarius regularis æque diſponit de quæſitis aliunde, ac de fructibus, & opera ſua.
7 Beneficiarius regularis plurium beneficiorum omnibus eis quærit pro rata redituum, quos ex eis percipit.

PRÆSVPPONIMVS dicendis in hoc cap. ea, quę diximus in cap. cui portio. ſupra ead. num. 7. & ſeq. de dominio, & proprietate, de poſſeſſione, vſufructu, & vſu, & de iure adminiſtrãdi, & de ꝓprio, & de peculio iuſto, & iniuſto. Quibus præſuppoſitis nota primo peccare Canonicum regu-
1 larem, qui dicit ſibi eſſe aliquid propriũ ſiue ſuum. Tum quia mentitur; quia ſcit vel ſcire debet nihil eſſe ſuum, & omne mendaciũ eſt peccatum cap. primum. 22. q. 2. cap. ſuper eo. de vſur. etiam bona intentione, & humilitatis cauſa cap. cum humilitatis. ead. cauſa, & quæſt. & tradit S. Tho. 2. 2. q. 110. art. 3. Tum quia contrauenit præcepto facto hic, illis verbis (Nõ dicatis) ex quibus ait præfatus Hugo colligi, quàm ſit contrarium regulæ Sancti Auguſtini habere proprium, cum etiam dicere ſe habere illud, ſit peccatum; vnde infert, peccare canonicum qui dicit, hæc veſtis eſt mea, vel hic liber eſt meus, quem Archidiac. Cardinal. Turrecremat. & Alexandrinus ſequuntur hic, & Iordanus, Vmbertus, Coriolanus, & Trullus in dicta regula.

Contra

1 Contra tamen hoc notabile facit, quòd etſi verba (meum, & tuum) ſtrictè accepta ſignificent dominium iuxta gloſſ. memorabilem in cap. quo iure. 8. diſt. verb. (meum) & probatur per l. Quintus. ff. de aur. & arg. leg. & per d. cap. quo iure: adeo quòd bona fide poſſeſſum, non dicatur meum, vt ait præd. gloſſ. per l. 2. §. 1. ff. de relig. & ſumpt. fun. large tamen ſumptum ſignificat poſſeſſum, & etiam detentum ſecundum gloſ. recept. in l. 2. ff. de orig. iur. verb. Papyrius. dicentem, quòd coloni appellant agros alienos, quos colunt ſuos, quam inter alios commendat etiam Card. Alexan. in d. cap. quo iure. ſicut & genitiuus, licèt denotet dominium iuxta d. l. 2. ff. de relig. & ſumpt. fun. tamen iuxta materiam ſubiectam nunc denotat auctorem, nunc poſſeſſorem, & detentorem, nunc alium ſecundum Bartol. in rub. ff. de nou. oper. nunc. per gloſ. in l. quoties in ſtip. ff. de verb. oblig. & l. quoties idem. de reg. iur.

2 Pro reſponſione conſidera tres caſus. Primus, cum dicit rem eſſe ſuã, intendens dicere ſe eſſe dominum eius, vel poſſeſſorẽ nomine proprio, & hoc caſu peccat: quia mentitur, vt dictũ eſt, ſed non mortaliter, niſi dicat id volendo illud eſſe ſuum, & complacendo, eo quòd ſit ſuum, tũc autem ſic; quia contraueniret voto paupertatis ſubſtantiali regulæ per dicta in cap. cui portio. nu. 23. & cap. cum ad monaſterium. de ſtat. reg. aliàs non eſſet mortale, ſed bene veniale iuxta doctrinam S. Thom. in d. art. 2. relatam à nobis in Manuali confeſſariorum cap. 18. num. 3. Secundus caſus eſt, quum dicit illud inaduertenter, cum incogitantia dominii proprietatis, vel poſſeſſionis, & hoc caſu ad ſummũ erit ueniale; quia eſt mendacium ſurreptitium, per doctrinam S. Thom. vbi ſupra. Tertius, cum dicit actu, vel virtute, intendens dicere per illud verbum (mea) eſſe ſuam quoad vſum, adminiſtrationem, vel detentionẽ ſimplicem facti, & non quoad dominium, nec proprietatẽ, nec quoad veram poſſeſſionem, quo caſu nullum arbitror eſſe peccatũ, per adducta in contrarium: imo iudico meritum, modò aliæ circunſtantiæ neceſſariæ eum circunſtent; quia eſt actus virtutis veritatis, quamuis melius diceretur noſtra; ſed aliquid eſſe melius altero, non arguit illud eſſe malum; quia bono melius datur l. vbi autem nõ apparet. ff. de uerbor. oblig. imo arguit eſſe bonum per expoſitionem dialecticam: nec aliud, puto Hugonem, & qui ſequuntur eum dicturos fuiſſe, ſi hoc ſpeciatim conſideraſſent; multos enim egregia eruditione, ac pietate viros regulares præſertim Epiſcopos, Archiepiſcopos, & alios beneficiarios regulares audies dicentes meus liber, mea veſtis, mea mula &c. Quin & quandoque datur aliquid ſcãdali hypocriſeos ſecularibus audientibus noſter panis, noſtra ueſtis, & ob id ridentibus, cur etiam non dicit, noſtrum caput, noſtra manus, noſtra febris: quamuis tale ſcandalum acceptum, ſeu paſſiuum, ſit potius quàm datum & actiuum, & ita dicenti nullum eſt peccatum iuxta doctrinam S. Thom. receptam in 2. 2. q. 43.

artic.

artic. 1. & 2. quamuis forte aliter loquenti maius meritum esset apud Deum, qui cor magis quàm manus respicit, cap. si quid inuenisti. 17. quæst. 4.

2 Secundo nota, quòd regularis peccat habens vel volens habere proprium, & quidem mortaliter. Tum quia frangit votum paupertatis solenne, quod est mortale, cap. uouentibus. 17. quæst. 1. ut dictum est in cap. cui portio. num. 20. Tum quia nisi renunciet illud ante mortem, non debet in sacro loco sepeliri cap. monachi. de stat. monach. sed in sterquilinio: imo & si sepultus fuerit in sacro, extrahendus est, si absq; magno scandalo id fieri potest, cap. super quodam. de stat. monach. & cap. cum ad monasterium. eod. tit. cuius rei exemplū narrat D. Greg. in 4. Dialogorum in eod. cap. ab Innocen. III. citatus. Tum per illa verba Concil. Trid. Sess. 25. cap. 3. de regular. *Si quis aliquid proprium tenere deprehensus, aut conuictus fuerit, is biennio actiua, & passiua voce priuatus sit, atque etiam iuxta regulæ suæ, & ordinis constitutiones puniatur.* Quorum ratio tangitur ab Hugone super illis verbis. (Qui autem aliquid habebant &c. in hæc verba. *Duo sunt quæ relinquere oportet propter Deum; facultatem scilicet possidendi, & voluntatem habendi: hinc est quòd Dominus ait in Euangelio, Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. & iterum. Qui vult venire post me, abneget semetipsum. illud pertinet ad substantiam, hoc ad voluntatem: non enim sufficit exteriorem relinquere substātiam, nisi interiorem abscindamus concupiscentiam.*

Contra hoc notabile facit primo, quòd præsupponit posse regularē proprium primi generis iuste, vel iniuste habere: quod tamen est falsum, quia est incapax eius, vt dictum est in cap. cui portio, nume. 12. & sequen.

Secundo, quòd regularis habere potest iuste tam quoad dominium, quàm quoad possessionem, salutem corporis & alias dotes eius, salutē item animæ siue gratiam gratum facientem, & virtutes tàm intellectuales, quàm morales, & alias gratias, & dotes animæ tanquā proprias.

Tertio facit, quòd potest habere iuste honorem presbyteralem, doctoralem, abbatialem, episcopalem, & id genus alios, tanquam proprios cap. statutum. 18. q. 1. & clem. 1. de elect. & clem. 1. de supplen. negli. prælat.

Quarto, quòd potest habere ius eligendi, præsentandi, confirmandi, instituendi, conferendi, excommunicandi, absoluendi, & beneficia regularia in titulum, & secularia in commendam, & ius suscipiēdi alimenta ex illo, vel illo monasterio, cathedras in Academiis regendi, & omnem iurisdictionem ecclesiasticam: imo & secularem ciuilem tam quoad proprietatem, quàm quoad possessionem, non solum facti, sed etiam iuris, vt demonstrat totius Ecclesiæ consuetudo, quæ seruāda est

cap.

cap. ecclesiasticarum.11.dist. & cap.fin. de consuet. ergo potest habere aliquid proprium contra d. notabile.

Quinto facit, quòd potest habere propriam voluntatem nulli homini subiectam; qualem habuerunt omnes regulares ad maximum pontificatum euecti: potest habere etiam propriam vxorem, saltem per dispensationem, secundum Innoc. communiter receptum in d. cap. cum ad monasterium. §. fin. ergo potest etiam habere aliqua bona temporalia, & mundana propria, tam quoad dominium, quàm quoad possessionem etiam iuris, etiam suo nomine.

Pro resolutione horum dico primo, textum intelligendum esse de proprio rei pecuniariæ, hoc est pecuniæ numeratæ, vel ea æstimabilis; adeo quòd omnis vere regularis per votum paupertatis solenne fit incapax dominij, & iuris cuiuscunque rei pecuniariæ numeratæ, & non numeratæ paruæ, & magnæ; & ita non potest habere dominium etiã vestis, etiam breuiarij, vt gloss. solenn. hic, & vbique recepta dixit. Et consequenter, nec vsumfructum, neque vsum prout est ius quoddam lege humana inductum, de quibus instit. de usufruct. in principio, & de vsu & habit. etiam in prin. quia sunt res pecunia æstimabiles, & pecuniariæ; imo neque possessionem eius prout est ius insistendi rei, iuxta Bartol. recept. in l. si quis vi. §. differētia. ff. de acqui. possess. vt latius probauimus in tractat. de reditib. eccles. q. 1. moni. 7. & octo. seq. Per quod respondetur ad primum, negando quòd hoc capitulum præsupponat assumptum in eo.

Secundo dico, quòd hoc cap. non loquitur de proprio bonorum interiorum; quia non sunt pecunia, nec ea æstimabilia per supra dicta; licèt Coriolanus relatus à Trullo in 3. cap. 4. par. incautè, aut certè nimis allegoricè extendat hoc notabile, etiam ad scientiam, sapientiam, & quodcunque aliud donum à Deo datum; dicens etiam id non debere esse proprium regularis, sed commune per hoc cap. & cap. 2. & 4. Actor. quia tam hoc cap. quàm prædicta duo Actor. vnde hoc sumptum est, de proprio solius rei pecuniariæ agunt, & non alius. per quod soluitur secundum argumentum, concedendo regularem posse quidem cupere & habere contenta in argumento, scilicet virtutes, & dotes animi, & corporis ingenitas, inditas, & quæsitas perinde ac alium clericũ secularem; & negando id per hunc textum prohiberi per proxime dicta.

Tertio dico, quòd regularis non est etiam incapax, nec prohibetur cupere, & habere honores sanctos ecclesiasticos contentos in tertio argumento: quia dantur propter merita, quibus non renunciant, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 7. ad 4. vnde colligit alter Thom. posse regularem cupere habere honorem doctoralem, & alios, qui dantur in testimonium virtutis, & eruditionis, sicut & presbyteralem, & sacerdotalem,

lem, & de doctoratu etiam expressit S. Thom. in tract. 19. contra impugnantes religionem, cap. 2. & 3. Quin & Ioan. Andr. in cap. quia nonnulli. de magist. quem probat Felyn. in cap. cum dilecta. nume. 19. de rescript. probat religiosum qui de iusta licentia studet in aliquo studio posse obligare monasterium ad impensam doctoratus: & in regula cum quid. lib. 6. ait licentiam datam ad studendum, extendi ad assumendum doctoratum. Quin & Cald. consil. 2. de magist. dixit eum qui ante monachatum studuit sufficienter in iure ciuili, posse post monachatum assumere doctoratum in illo, licèt illi studere non posset. Nec est audiendus Rebuff. qui in prax. benef. tit. de dispens. cum regul. nume. 17. dixit titulum doctoratus non deberi, nec tribui de stylo Curiæ religioso. Tum quia magister sacri Palatij, qui solet semper esse & est Dominicanus, doctoratu & magisterio insignitus, à tota Curia appellatur Magister. Tum quod falsum est, quod præsupponit, nempe idem intelligi de stylo Curiæ per professorem Theologiæ, quo titulo dicit eam vti erga religiosos, & per doctorem siue magistrum Theologię, quum stylus Pœnitentiariæ habeat, per commissionem factam magistro vel doctori sacræ paginę in confessarium eligendo, non posse eligi Theologum etiam religiosum & doctũ, nisi sit doctoratu vel magisterio auctus. Per commissionem autem factam sacræ paginę professori sic. Latius enim patet professor quam doctor vel magister secundum prædictum stylum. Tum quòd iure verius est contrarium eius quod ipse ait, nempe auditionem publicam, & studium audientium publice uetari monachis, & non auditionem priuatam, nec prælectionem, siue (vt ita dixerim) doctionem publicam, vt efficaciter probat Pan. in cap. super specula. ne cler. vel mon. per contextum illius adiuncto contextu cap. non magnopere. eod. tit. quod solide confirmatur per prædictam determinationem Cald. consil. 2. de magist.

Quarto dico, quòd etiam potest cupere, & habere iura ecclesiastica in quarto argumento contenta: quia non sunt pecuniaria, neque ad statum regularem cui religiosi renunciant pertinentia.

1 Ex his infertur primo, quòd nullus regularis etiam canonicus potest habere vllum dominium, vel aliud ius in pecunia, vel re æstimabili ea, nec possessionem eius sibi. Dixi (etiam canonicus) quia licèt canonici regulares laxiori regulæ quàm monachi seruiant quoad aliqua: cap. quod Dei timorem. de stat. mon. quoad hoc tamẽ exequantur cap. monachi. & cap. super hoc. de stat. monach. Dixi (dominium) quia bene potest habere administrationem, qualem habent Abbates professi, & alij beneficiarij cap. edoceri. de rescript. & clemẽ. 1. de supplen. negl. præl. cum eis adnotat. Dixi (vel aliud ius) ad includendum vsumfructum, vsum, seruitutem, vel actionem: quia nil tale regularis habere potest per dicta, in cap. cui portio. nu. 12. & seq. Dixi (nec possessionem)

quia

quia etiam illa est ius, vt patet ex definitione ipsius posita supra in d. nume. 7. licèt possit habere detentionem facti naturalem, vt de facto quisque palam habet, velut seruus habet in vestibus, & aliis quæ tenet l. stipulatio ista habere licere. §. hoc quoque. ff. de uerbor. oblig. Dixi (sibi siue nomine suo) quia bene potest alij adquirere, vt mox dicam. Dixi (in bonis pecuniariis) quia in aliis tam internis quàm externis, potest habere, vt omnes iusti habent fidem, spem, charitatem, & dona Spiritussancti, & etiam mali fidem, scientiam, characterem baptismi, vel ordinis. In externis item habere potest, vt in iuribus ecclesiasticis puta titulo, beneficio regulari, vel seculari episcopatus, abbatiæ, prioratus, vel commendæ, quorum dominium, & proprietas perinde pertinet ad eos, ac dominium, & proprietas titulorum beneficiariorum ad clericos seculares. Vnde perinde possunt agere, & agunt nomine suo super proprietate, vel possessione suorum titulorum, ac illi; idque suo nomine, & non nomine sui prælati uel monasterij: imò frequẽter contra illud cap. cum dilecta. de rescript. cap. de monachis. cap. auaritiæ. & cap. nisi. de præbend. Dixi (in bonis pecuniariis) quia in honorariis potest habere, vt colligitur ex S. Thom. 2. 2. quæst. 186. artic. 7. vt de facto habent magistri, & doctores, qui eum honorem sunt assequuti, & iuste possunt assequi; secundum Caiet. ibid. carpentem in hoc illos religiosos, qui ob religionem abstinent ab eiusmodi honoribus, quibus per professionem paupertatis non videntur renunciare.

5 Secundo infertur, quòd cum regularis non adquirat ius pecuniariũ, nec possessionem eius sibi, videndum est cui adquirat. & quidem receptissima sententia est, eum adquirere ordini suo, vel monasterio, secundum Inno. in d. c. cum olim 2. & Communem in authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccles.

Contra quod faciunt duo fortissima argumenta. Alterum est, quòd regulares ordinis Minorum quos vocant de obseruãtia, & Capucinos, non possunt id facere: quoniam non solum suæ personæ sunt incapaces dominii iuris pecuniarij in speciali, sed etiam sua monasteria, & totus suus ordo in communi cap. exiit. de uerbor. signifi. lib. 6. & clemen. exiui. eod. titu. Imo & tales erant ante Conc. nuperrimũ Tridẽ. omnes mendicantes secundum originariam suam institutionem. Alterum, quòd dominium etiam speciale omnium, etiam aliorum bonorũ pecuniariorum ecclesiasticorum est Domini Dei nostri IESV CHRISTI, vt dixit Innoc. in cap. cum super. de causs. possess. communiter recept. per citatos à Decio in cap. cõstitutus, de rescr. & à nobis in d. trac. de redit. mon. 40. q. 1. quod & determinatũ est hodie per Conc. Tridẽ. sess. 25. cap. 1. sunt inquã, Dei priuatiuè, & nõ cumulatiuè; ita q̃ nõ sunt alius hominis, vt ibid. declarauimus, & in quæst. 3. eiusdem mon. 2.

ergo non solum regularis, sed & secularis clericus quibus casibus non quærit sibi, & quærit alicui, non acquirit Ecclesiæ, ordini, vel monasterio, sed Deo, & D. N. IESV CHRISTO.

Ad horum prius respondeo, concedēdo planè id concludere, quod prætēdit, scilicet regularem quidquid adquirit, adquirere quoad dominium soli Deo, & Domino nostro IESV CHRISTO, & ius administrandi eius supremum & generale Papæ, & Ecclesiæ uniuersæ; particulare vero illi ordini vel monasterio, cuius est ipse, si sunt capacia iuris administrandi: alioqui etiam speciale remanet apud Papam, & sola detentio, & vsus, & administratio facti penes ordines, & monasteria, quibus acquireretur ius particulare administrandi, si illius essent capacia. Per quod subtiliter, & irrefragabiliter declaratur d. cap. exiit. §. porro. & §. ad hæc. & §. præterea. & ita declaratur, vt non inducatur ibi ius nouum; sed antiquum exponatur, quatenus habet. dominium rerum donatarum, & relictarum fratribus Minoribus incapacibus dominii in speciali, & communi, non quæri eis, sed manere penes donantes, aut sanct. Sedem Apost. & Rom. Pōt. & solum vsum, & administrationem facti cum moderatione ibi posita eis permitti. Adiicio tamen id, quod ibi ait Author eius Nicol. III. de dominio rerum donatarum & relictarum pertinere ad Papam, intelligendum esse per dominiū ius administrandi: quia verum dominium ipsi Deo quæritur, sicut & dominium aliorum bonorum omnium donatorum & relictorum ecclesiis, & ordinibus, & monasteriis capacibus dominii, vel iuris administrandi illa quæritur soli Deo D. N. IESV CHRISTO, & solum ius administrandi supremum Papæ; subalternum uero ecclesiis particularibus ad vsum earum, & ministrorum secundum canones exercendum; ita quòd verbum (dominium) vel (proprietas) positū in aliquo textu, vel dispositione, per quam ecclesiæ vel prælati, vel beneficiarij dicuntur bonorum sibi donatorum, vel relictorum domini, debet impropriari pro iure administrandi per canones concesso: & ita prædicta receptissima sententia Innocentij probata per Nicolaum III. ubi supra, quod quicquid religiosus acquirit, ordini suo vel monasterio acquirit, debet intelligi de monasterio, & ordine dominii, vel iuris administrādi capaci, & nō de dominio vero; quod in omnibus bonis ecclesiasticis quæritur Deo cum hac differentia, quòd ius administrandi particulare quęritur in secularibus, & ordinibus capacibus ipsis secūdum canones exercendū; in incapacibus uero soli Papę quamuis vsus & administratio facti cōcedatur eis cū moderatione prędicti §. porro, cū seq. d. cap. exiit. quod addēdum est eis quæ dixi in d. trac. de reditib. q. 1. moni. 40. sicut & ea sunt præsupponenda ad hæc sane intelligenda. Licet autem res ita, ut dictum est, sese habeat, causa tamen breuitatis, charitatis, & conformandi communi modo loquendi per illa verba, acquirit mona-

sterio,

sterio, intelligemus acquirit verum dominium Deo, & ius uniuersale administrandi Papæ, & particulare ordini, vel monasterio, si est capax; aliàs etiam particulare Papæ sola administratione, & usu facti concesso ordini incapaci, & monasterio eius.

4 Tertio infertur, quòd regularis etiam canonicus, ut infra nu. 30. latius resoluitur, æquiparatur seruo in habendo, & acquirendo bona pecuniaria, eo quòd neuter potest habere nec acquirere sibi dominium, vel possessionem eorum; & vterque potest habere, & acquirere alteri; seruus quidem domino suo, regularis vero & canonicus monasterio, secundum Innoc. recept. in d. cap. cum olim. 2. & probatur per d. cap. Abbates. & cap. quia ingredientibus. 19. quæst. vlt. & cap. 2. de testam. & l. adquiritur. ff. de adq. rer. dom. & l. placet. ff. de adqui. hæred. ita quòd quicquid acquirit iustè regularis, ordini vel monasterio acquirit, iuxta sensum proxime positum, sicut seruus domino: quæ uero iniustè, nec sibi, nec illi, sicut nec seruus sibi, nec domino in l. quod seruus. cũ gloss. ff. de acq. possess. Nec refert an sit fugitiuus, vel erro, an obediens monasterio, uel ordini, vt idem Innocen. tradit in d. cap. cum olim. approbatus communiter, pręsertim per Pan. in cap. fi. col. 2. de regular.

5 Quarto infertur, quòd monachus quęrit monasterio particulari, vbi profitetur singulariter se illi dedendo, ad sensum prædictum iure communi d. cap. Abbates. & d. cap. quia ingredientibus. vel toti ordini, si generaliter ordinem ipsum profiteatur; vel parti ordinis, puta prouinciæ, si se illi dederit secundum Panom. communiter recept. in cap. in præsentia. nume. 64. de probat. & Calder. in consil. 23. de regular. si autem profiteatur religionem generaliter in genere generalissimo, ita qđ obligetur religioni in genere, sed nulli ordini vel monasterio in specie, qualiter in effectu profitetur, qui facit professionem ante annum probationis completum in ordine mendicantium, cap. non solum. & cap. constitutionem. de reg. lib. 6. si habuit animum profitendi religionem in genere: nam si solum habuit animũ profitendi illum ordinem, quẽ profitebatur non esset obligatus religioni etiam in genere secundũ Domin. & communem in d. cap. non solum. & Angel. in summa uerb. religiosus. §. 14. & Sil. uerb. religiosus 3. q. 5. & qui profitetur religionẽ generaliter in manibus Epi emittẽdo tria uota substantialia cap. quod interrogasti. 27 distin. adquirit religioni in genere, secundum eundem Panor. ibid. quod tamen, licèt alij non aduertant, nequaquam est verum, tenendo opinionem Archidia. & Ioan. And. in d. cap. constitutionem. communiter receptam ibidem, & à Calder. in consil. 27. de regul. scilicet, quòd eiusmodi professus, & obligatus ad religionem in genere generalissimo, non est vere professus; imo licèt male faciat contrahendo matrimonium; contractum tamen valet; secundum enim hanc opinionem dicendum est, cum nõ esse vere religiosum, & ideo sibi ac-

quirere, quod adquirit, cum non ligetur plus voto solenni paupertatis, quàm voto solenni castitatis, licèt peccet acquirẽdo, sicut peccaret vxorem ducendo per supradicta. Dixi supra (iure communi) quia per statuta specialia aliquarum religionum per Papam approbata, distinguitur an intra monasterium; in quo professus est, an in alio moriatur; & an bona sint mobilia, an immobilia; in quibus secùndum ea iudicandũ est arg. glos. cap. generi. de regu. iur. lib. 6. & eorum quæ tradit Dec. in reg. in toto. ff. de reg. iur.

Quinto infertur, quòd religiosus non solum quærit monasterio, vel ordini quæsita post professionem, sed etiam quærit per eam ei omnia bona, quę antea habebat, nisi de illis aliter ante professionem disposuerit cap. abbates. 18. q. 1. & per prædictum cap. in præsentia. de probat. & auth. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. nisi haberet filios legitimos; quo casu seruanda uidetur auth. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. translata per Gratian. 19. q. 3. & declarata ibi per glos. de qua latius infra.

6 Sexto, quòd religiosus præsertim canonicus regularis non simplex, sed beneficiarius; quærit suæ ecclesiæ, vel beneficio, quod non subest monasterio suo, nec ordini, quẽ professus est. Tum per d. cap. cũ olim. quod efficaciter probat quendam canonicum regularem Illustris admodum Monasterii sanctæ Crucis Conymbricen. ante annos 40. cum primis omnium nostri ordinis ditissimi, nunc vero etiam reformatissimi, & exemplarissimi ea, quę quæsiuit factus Episcopus, quæsisse Episcopatui, & non monasterio. Tum per cap. 1. quod incipit statutum. 18. q. 1. quod id ipsum clarius probat: quia religiosus translatus ad talem aliam ecclesiam uel beneficium quærit illi ecclesiæ, vel beneficio, & desinit esse sub obedientia, & potestate prælati, & monasterii regularis; quibus antea suberat, & incipit subesse ordinario cui ecclesia illa subest, secundum glos. quam in hoc dicit singular. ibi Card. in clemẽ. 1. §. ad hæc. uerb. claustrum. de stat. monacho. & eam commendat Pan. in cap. monachi. de stat. monach. & in cap. fin. de capell. monach. vbi Ioã. Andr. author prędictæ glos. communiter recept. hoc tenet & probatur efficaciter in cap. si quis iam translatus. 21. q. 2. quod loquitur in genere de translato ab una ecclesia in aliã, & per cap. ne pro cuiuslibet. 16. q. 1. quod disponit de regulari translato ad ecclesiam secularem.

7 Septimo infertur, quòd eadem ratione idem est dicendum de religioso promoto ad beneficium regulare sui ordinis non subiectum illi pleno iure, sed ordinario, saltem quoad institutionem, & destitutionẽ; quia etiam is est exemptus à potestate superioris, cum ab eo non possit amoueri, nec reuocari ad claustrum, nec aliquid ei iubere, de pertinentibus ad illam ecclesiam, nisi ad summum petere pensionem annuam, vel aliquod aliud onus, si quod ei iure impositum est, de fructibus eius soluendum, vel subueniendum monasterio, cuius membrum est, iuxta

cap.

cap.de monachis.& cap.auaritia.de præbend.& cap.1.eod.titu. Quod ipſum eadem ratione etiam eſt dicendum de religioſo, qui transfertur ad eccleſiam regularem pleno iure ſubiectam monaſterio; ita tamen, quòd non ſit ad nutum, nec ſine culpa ad id ſufficienti amouibilis, ſiue id iure communi, ſiue priuilegio, ſiue conſuetudine iuſta contingat: cum enim nulla ratio efficax diuerſitatis reddi poſſe videatur, idem ius in eo confiteamur oportet, arg.l.illud.ff.ad l.Aquil.cap.inter cæteras. de reſcript. imo idem eadem ratione dicere oportet de eo, cui ex certa ſcientia Papa concedit ad vitã ſuam beneficiũ regulare, ſiue pleno iure ſubſit prælato, ſiue non, ſiue ſit ad nutũ amouibile, ſiue non: quia is non poteſt onerari, nec amoueri à prælato ſuo, nec reuocari ad clauſtrum, pluſquã ſi eſſet præfectus alicui eccleſiæ ſeculari, per not. in cap. ad noſtram.& cap.porrecta.de confir.util.& clem.1.de ſupplen.negl.præl.

Octauo infertur, quòd idem dicendum videtur de quolibet habente beneficium regulare, & ad nutum ſuperioris amouibile. Tum quia qua ratione monaſterio non quæruntur quæſita ex fructibus beneficii amouibilis ad nutum collati per Papam ad vitam ipſius, eadem ſuadet, ne quæſita ex fructibus eiuſdem collati ad nutum per prælatum antequam reuocetur ad clauſtrum, quærantur monaſterio, arg.à toto ad partem, quod valet l.quæ de tota ff.de rei vendi. Tum quia clem.1.de ſuppl.negl.prælat. æquiparat manualia non manualibus, excepta (vt dicam) manualitate illa tollendi ad nutum: nam iubet in d.clem.Concilium, quòd prælati conferant illa intra ſex menſes, intra quos etiam alia debent cõferri: & quòd non poſſint illa ſuis menſis vnire, nec nouis penſionibus onerare, nec antiquas augere; imo nec fructus eorum tempore vacationis obuenientes ſibi capere. Quæ omnia coniuncta efficaciter probant propoſitum; ſi enim quæſita ex fructibus beneficii manualis perti nerent ad prælatum, & monaſterium cuius eſt membrum, à fortiori poſſet prælatus, & monaſterium imponere aliquam penſionem, vel augere impoſitam, vel vnire illud ſuæ menſæ. Tum quia fructus vacationis tempore obuenientes, non fiunt monaſterii, vt habet illa clem. ergo minus fient eius quæſita ex eis tempore, quo non vacat Eccleſia; ſed habet ſuum ſpecialem beneficiarium & rectorem: maior enim ratio ſuadet, vt quærantur eis ea, quæ obueniunt tempore vacationis, quando nullum habent ſpecialem dominum, vel diſpenſatorem, quàm quæ obueniunt tempore quo illum habent, & non vacant, vt palam eſt. Quod procedit non ſolum in quæſitis ex fructibus beneficii, vel opera beneficiarii, ſed etiam in quæſitis aliunde, quidquid aliqui & dicant Bartol. in l.ſi communis ſeruus ita.ff.de ſtipul. ſeruor. ſub fin. & affirmat Panorm.vbi ſupra ſequutus Feder. conſil.35. nu. 74. tum per prædictas rationes, tum per deciſ. prædicti Feder.determinatis, quòd pœna ſtatuti poſita contra occidentem aliquem, debet applicari prioratui manuali

occiſo

occiso priore, & non monasterio cuius erat monachus, etiam ad nutũ reuocabilis, motus ad id firmis rationibus in hæc verba. *Quod tempore mortis erat rector, & prælatus illius prioratus, licèt possit reuocari ad hoc de pœnis cap. præsbyteri. in fine ibi, proximior hæres. & 12. q. vlt. in fin. & C. de episc. & cler. authent. licentia. §. fin. ibi, Ecclesiæ cui seruiuit. & si dicit etiam monasterio seruiuit. Respondeo vltima ecclesia spectanda est, sicut de ali. & cib. l. itẽ Mela. C. ne de stat. defunct. l. si mater. ad idem de sepult. ca. 3. in fin. Præterea ista sunt paria esse perpetuũ in beneficio, & posse esse ppetuũ ff. de cõd. indeb. l. sufficit. ad qđ facit qđ nota de rescr. c. vlt. lib. 6. Itẽ talis prior dũ est in prioratu in agẽdo, defendẽdo, paciscẽdo perinde cẽsetur, ac si esset perpetuus: primũ probatur & fm de iud. cum deputati. Tertium probatur de priuil. cap. 1. & de temp. ordin. cap. pen. in fin. hinc est, quòd licèt posset remoueri, nihilominus est stabilis ad cõmissiones Apostolicas suscipiendas, vt de rescript. clem. 2. Præterea quod iuris est in toto, & in parte 12. dist. cap. 2. de offic. delegat. pastoralis. in tertio responso, quis potest rationabiliter denegare quod ita est prior legitimus iste, donec reuocetur, & pro eo tempore quo non reuocatur, sicut alius pro toto tempore vitæ suæ? nam & ille qui perpetuo est ex multis causis, potest perdere prioratum, & tamen donec perdiderit, acquirit illi prioratui. Hinc est quòd per mortem talis, vel renunciationem dicitur vacare prioratus, vt de supplend. neglig. prælat. cap. uno. in clement. ad id facit. ff. de milit. testam. l. quod dicitur. & quod constitutum est supra illo tit. ex testamẽto. vbi dicitur quòd licèt miles sit ad tempus in militia, & possit reuocari à militia, tamen in testamento qđ fecit respicimus tempus militiæ, non tempus primum.* Hæc ille. Cui & prædictis addo hanc efficacem rationem quòd minus videntur deberi monasterio quæsita aliunde, quàm quæsitã ex opera ipsius monachi, & fructibus beneficii manualis, quàm quæsita aliunde: quoniam hæc quæruntur ex re ipsius monasterii, cuius est persona, & opera ipsius religiosi, & etiam bona saltem mediate per iura prædicta; alia vero aliunde, puta ex successione legitima, vel testamentaria; & ita ex re aliena: & certum est eum, qui potest quærere alii, fortius ei quærere ex re sua quàm ex re aliena; nã seruus cõis duobus, in effectu solũ quærit ei cuius ex re quærit l. si ex re. cũ l. sequ. ff. de stip. seruo. l. acquiritur. §. de his. ff. de acqu. rer. dom. Addo, quòd Dec. late sequitur prędictum Feder. in cap. in præsentia. à num. 57. post medium cum aliis citatis ab eo. Nec Aret. & alii quos ipse ibi citat, & additio Ludouici Rom. in sing. 456. Statutum Vrbis veteris. dicunt quicquam contra Fedr. quatenus dicit id, qđ nos dicimus, scilicet prioratum debere succedere priori reuocabili etiã in quæsitis aliunde, quàm ex opera sua & prioratu; sed solum quatenus ait, quòd filius legitimus habitus ante monachatum, debet succedere in pœna prædicti statuti, & non prædictum monasterium, etiam si esset simplex monachus eius: opinio autem Bart. posset procedere in mona-

cho, cui suus Abbas committit regimen alterius Ecclesiæ, vel capellæ per simplicem commissionem sine titulo beneficiario. Nec obstat, q Bartol. idem videatur sentire de omni monacho, qui non est translatus omnino ad aliam ecclesiam, & liberatus ab obedientia primi superioris: quia non videtur legisse prædictam clem. 1. de supplen. negl. præl. vel certe, non satis ponderasse, quæ supra nos ponderauimus in ea.

Nono infertur ex octauo sequi, quòd regularis habens beneficium manuale, tam ample potest disponere de fructibus sui beneficii manualis, quàm ample potest de quæsitis opera sua, vel aliàs vndecúque: quia vt nihil eorum est suum quoad dominium, ita illa omnia sunt eius quo ad ius administrandi & dispensandi.

7 Decimo, quòd qui religiosus habet duo, tria, vel plura beneficia, videtur ea, quæ acquirit ex fructibus illorum, quærere vnicuique secundum quantitatem fructuum, quos ex illis percipit; plus quidem ei vnde plura percipit, minus autem eis vnde pauciora, vt expresse videtur determinare Bartol. in l. sed & si quis. §. interdum. ff. de vsufruct. faciũt l. seruus communis. & l. proinde ff. de stip. seruo. quatenus habent seruum communem plurium dominorum acquirere omnibus dominis pro his partibus, pro quibus sunt domini eius, & l. si ex re. eod. tit. quatenus probat seruum id, quod quærit ex re vnius domini, quærere quidem omnibus dominis, sed iudicio communi diuidundo dominum rei id consequuturũ. Idem videtur dicendum de iis quæ quærunt opera, & industria sua, quia quodámodo eo plus esse videtur minister, vel operarius, & administrator vnius beneficii, quàm alterius, quo maiora stipendia percipit ex vno quàm alio, argumento prędictarum legum. Idem videtur dicendum de quæsitis aliunde, quàm ex fructibus benefciorum, & opera & industria: quia supra conclusum fuit ita eum illa quęrere beneficio vel beneficiis suis, ac alia supradicta. ergo &c. Quędam alia de acquisitione monachorum subiicientur infra à nu. 30.

Vndecimo infertur, quòd supradicta intelligenda sunt de acquisitione aliarum rerum quàm titulorum beneficiariorum; hos enim non monasteriis, sed sibi quęrũt. Quos autem horum quærere sibi possint, & quos non, præsertim mendicantes transeuntes ad non mendicantes, tradetur sub finem tertii commentarii in cap. nullam. 18. q. 2. quem cum hoc edimus.

SVMMARIVM.

8 *Bona regularium omnia sunt communia eis, non vt singulis, sed vt vniuersis.*

8 *Regularis simplex non potest largiri sine sui præfecti licentia, etiam in eleemosynam, nisi in 3. casibus.*

9 Regu-

9 *Regularis habens peculium, solum potest dispendere, qua administratio illius requirit.*

9 *Peculij concedendi Regulari duplex modus, & an vterque hodie liceat.*

10 *Regularis beneficiarius perinde potest dispendere de fructibus sui beneficij, ac clericus secularis de sui, etiamsi beneficium sit manuale.*

11 *Beneficiarius regularis vt potest disponere de fructibus beneficij, ita potest de quæsitis per se illi in sua opera, vel alio modo. nu. 10. sine alterius licentia vel consensu, nisi statuto speciali aliud caueatur.*

12 *Regularis habens beneficium, in quo differt ab habente peculiū etiam quasi locatum.*

13 *Literas dare, vel recipere sine superioris licentia, cur non liceat Monachis.*

13 *Literas quas dat, vel capit licitè regularis absque licentia.*

14 *Regulari licèt habere aliquid proprii de licentia superioris, non quidem quoad proprietatem seu dominium, vel ius aliquod verum, sed quoad vsum simplicem facti tantum, & non de qualibet licentia, sed de data iusta de causa. nu. 15.*

15 *Negatiua dictio contradictorium sequentium ponit.*

15 *Correctio iurium vitanda.*

8 TERTIO principaliter nota, quòd omnia bona pecuniaria monasterii sunt communia, non quidem vt singulis; ita qd singuli conuentus sint domini aliquotarum partium eorū; qualiter est fundus communis. pluribus hæredibus æqualiter institutis, vel emptoribus ex equo pretium conferentibus, de quali communi agit l. per fundum. ff. de seru. præd. rustic. l. Sabinus. ff. commun. diuid. & glos. cap. cum omnes. de constit. sed cōmunia vt vniuersis, de quali communi agit §. qui manumittitur. 12. q. 2. & præd. glos. & cap. quod omnes. cum sua glos. de reg. iur. lib. 6. & ita singuli regularium non habēt dominium verum alicuius illorū, etiam tale quale potest cōuenire homini in bonis ecclesiasticis Dei: quia aliud singuli, aliud Capitulum siue Collegium, & vniuersitas l. aliud, §. refertur. ff. de reg. iur. cap. eam te. de rescrip. vbi late id post alios tractat Felyn. & vt habet textus, omnia monasterii bona sunt communia. 1

Ad cuius notabilis ampliorem declarationem infero ex eo primo, quod nullus regularis simplex carens officio impendendi, & administrandi, potest quicquam dispendere, etiam in pias causas & eleemosynam sine superioris assensu, secundum glos. hic, & in clem. 2. §. sed & tales. per illum textum, de vita & honest. cler. adeo quidem, quòd rem quam tenet iussam lege dari pauperibus, non potest dare sine superioris assensu, vt probat prædictus §. sed & tales. quatenus habet, quòd simplex regularis non potest erogare pauperibus suum epytogiū nimium breue, 2

quod

quòd illa clem. iubet ei erogare, quod cõfirmat S. Tho. in 2. 2. q. 32. art. 8. ad 1. in hæc verba. *Regularis si habet dispensationem à prælato commissam, potest eleemosynã facere de rebus monasterij, prout sibi est cõmissum. Si vero non habet dispensationem; quia nihil proprium habet, tunc non potest facere eleemosynam sine licentia Abbatis, vel expresse habita, vel probabiliter præsumpta.* hæc illæ: quod tamen fallit primo cum pauper eget extreme iuxta eum ibid. & gloss. recepr. hic, & in d. clement. 1. Secundo quando debita cum licentia lõge à monasterio degit causa studiorum, vel alia honesta: quia tunc posset dare eleemosynam de suo viatico, tãtam quantam suæ qualitatis seculares dare solent. Tum quia licentia ita se absentandi videtur tacite ad id extendi arg. l. 2. ff. de iuris. omn. iud. & cap. præterea. de offic deleg. sicut & videtur habere mandatum tacitum agendi pro suo viatico, & aliis rebus si eis spoliaretur, iuxta glos. hic & text. in l. si longius. §. filiusfamilias. ff. de iud. & l. fin. ff. ad Maced. Tertio, vt in d. tract. de red. eccl. mo. 27. q. 1. dixi, potest largiri eleemosynam de eo, qđ per parsimoniã reliquat de his, q̃ sibi dantur in impensas quotidianas, menstruas, vel annuas pro itinere faciendo, vel 1
negotio aliquo agendo, ea lege, vt nil amplius teneatur monasterium ei dare, nec ipse rationẽ reddere, sed qđ suo cõmodo vel dãno id impẽdat.

Secundo infero, quòd etiam habens officium Sacristæ, Camerarii, Cantoris, Organistæ, vel aliud simile, cui non inest facultas dispendendi, non potest quidquam de bonis monasterii sibi accipere: quia tale officium non importat necessitatem impendendi per prędicta; quod videtur fallere quum ei assignatur salarium quo rem diligentius agat: quia tunc tacite videtur ei dari licentia in suos, vel pios vsus dispendendi, quum alioqui frustra ei daretur, quod in dubio non est presumendũ l. 1. ff. ad municip. cap. in his. de priuil. Si autem non daretur salarium, nihil vt dixi posset accipere de communi: quia omnis opera regularis est debita monasterio, cui se cum omnibus suis per professionem dedit cap. in præsentia. de probat. & authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccl.

Tertio infero, quòd etiam regularis habens peculium etiam iuste sibi
9 commissum, non potest impendere de illo, & circa illud, nisi ea quæ ratio recta administrandi peculii requirit, illa vero sic. Tum quia concesso aliquo, conceduntur ea, sine quibus id nequit expediri cap. præterea. de offic. deleg. & in terminis propriis cap. exiit. §. porro. & seq. de verb. signifi. lib. 6. Tum quia seruus, qui æquatur in hoc regulari, id facere potest circa peculium, si sit ei commissum ff. de peculio per totum; & si sit exercitor, præpositus naui l. 1. §. non autem. ff. exercit. actor. vel institor, præpositus tabernæ, vel negotio ff. de institut. act. l. quicunque. §. si ei quem. quod procedit cum simpliciter datur illud quasi locatum; vt quum alicui regulari traditur aliqua villa, vel domus cum suis bonis accessoriis administranda ea lege, vt certam pẽsionem soluat

G mona-

monasterio, vel illā prætiosiorē reddat siue aliqđ melioramentū faciat & reliqua vsui suo cedant: is.n.poterit soluta pēsione, & expleto onere meliorādi, vel aliud faciēdi disponere đ reliquo modo, quo posset legitime p̄latus eā concedēs sine vllo ꝓprietatis vitio: quia id expresse, vel tacite continetur in tali cōcessione. An autē hic posterior modus concedēdi peculium hodie sit licitus post cap. 2. de regul. sess. 25. Concil. Trid. dicetur infra; prior enim videtur clare licere. Tum quia ille nil aliud est, quàm constitutio quædam procuratoris ad administrandum illud cum obligatione reddendi iustam rationem de recepto, & impenso, ꝙ non intendit prohibere Concilium. Tum quia Capitula, & Cōuentus, qui suis impensis colunt vineas, & agros, seminando in illis, non possent satis fideliter, & faciliter id facere, si non haberent laicos conuersos in id sufficientes; nisi mittendo ad illa fratres aliquos industrios, & fideles qui eorum nomine regerent impendendo, & recipiendo necessaria, & vtilia: quamuis melius esset, si pari, vel quasi pari cura, impensa, & fidelitate per alium secularem id facerent.

10 Quarto infero, quòd hæc non procedunt in regulari beneficiario: quia omnis beneficiarius regularis perinde potest disponere de fructibus sui beneficij, ac seculares de fructibus sui, secundum Card. in d. §. sed & tales. quod est firme tenendum. Tum quia licèt quidā recentissimi sine textu, & ratione nescio quo spiritu nuper cōtradicere ausi sint; nemo tamen alius id facit. Tum quia efficaciter probatur in d. §. sed & tales. inducto vt sup. & vt ante paucos dies inducebam in tract. de redi. eccle. q. 3. mon. 25. per quē, & alia ibi id efficaciter probamus, monstrando quòd vterque potest disponere ad se decenter sustentandum, & ad pia opera; & neuter ad alia, iuxta ea quæ latè tradimus in eodem tractat. quęst. 1. mon. 42. & 47. & seq. quod procedit etiamsi sit beneficiarius manualis. Tum per ea per quæ supra num. 6. & seq. probauimus, quòd regularis habens beneficium manuale quærit ei, & non monasterio principali, quidquid quærit de fructibus eius vel sua opera, vel aliàs contractu, vel vltima volūtate; nam vt ibi latius probatur, etiā ille est proprie beneficiarius, vt efficaciter probat prædicta clemēt. 1. de supplen. negl. prælat. & prædictū cap. ad nostram. & cap. porrecta. de confirm. vtil. vel inutil. Tum quia eadem est ratio de hoc, quæ de aliis habētibus alia beneficia quoad hæc: quia pro tempore quo beneficium manuale tenet, perinde habet administrationem fructuum eius ac alii. fructus enim illi, & alia illi quæsita, vt supra dictum est, per prædictam clement. 1. non pertinent plus ad monasterium vbi professus est, quàm fructus aliorum beneficiorum, & alia eis per suos beneficiarios quæsita.

Quinto infero, quòd omnis beneficiarius regularis siue beneficii secularis, siue regularis, siue manualis, siue non manualis, quoad quæsita

opera sua, vel aliunde, perinde potest disponere de illis, ac de quæsitis ex fructibus sui beneficii. Tum quia quidquid ita quærit, quærit Ecclesiæ, vel beneficio suo eo modo, quo potest aliis quærere, & quo fructus sui beneficii quærit, & ratione sui tituli canonici ipse est omnium eorũ administrator, & dispensator.

11 Sexto infero, ꝙ hinc sumitur ratio quare quilibet regularis factus Abbas, Prior, Administrator, Commendatarius, Præceptor, & quicũque alius habens titulum aliquem canonicum, quocunque ille nomine vocetur, potest iure communi solus dispendere fructus bonorum illius iuxta contextum cap. nullam. 18. q. 2. nam per proxime dicta habetur, quòd quilibet beneficiarius regularis potest fructus sui beneficii solus sine alterius consensu impēdere: & constat Abbatiam, Prioratum Conuentualem, & alias præfecturas prædictas esse beneficia ecclesiastica, per definitionem beneficii ecclesiastici profundius, quàm ab aliis recentioribus collectam à nobis in rubr. de præben. ex *Hostien.* Fel. & aliis in cap. postulasti. de rescrip. & Anchar. in reg. 1. de reg. iur. lib. 6. & aliis relatã in cõment. cap. nõ liceat. 12. q. 2. Nec obstat, ꝙ alii singulares conuentuum suorum non possunt etiam eleemosynam dare, vt prædictum est: quia illi sunt simplices regulares; hi vero sunt beneficiarii, qui ratione suorum titulorum canonicorum habent illam facultatem generalem à canonibus & authoribus eorum eis factam. Dixi (iure communi) Tum quia multorum ordinum peculiaribus statutis cautum est, ne prælati eorum posint vltra certam quantitatem disponere de illis, absque consilio, & consensu certi numeri religiosorum, quos alibi consiliarios, alibi discretos, alibi asistentes, alibi aliter appellant. Tum quia in plurimis ecclesiis ne prȩlati prȩsertim commendatarii pro suo solo nutu impendendo reditus suorum monasteriorũ, capitula sua, & hospitalia eis adnexa necessariis alimentis defraudarent, facta est diuisio illorum authoritate apostolica confirmata, de quibus totum Capitulum, vel Conuentus partem suam; & fabricȩ, ac hospitalis sine authoritate alia prȩlatorum miuistrant; redituri tamen illis de administratione sua rationem, quod etiam authoritate ordinaria fieri posset per cap. edocēti. de rescript. sed non adeo firma, ob ea quȩ scripsimus in Clypeo diuisionis illustris admodum prædicti monasterii S. Mariȩ Roncȩuallis, cuius summam in commentario d. cap. nullam. 18. q. 2, inserimus,

12 Septimo infero, quòd regularis habens peculium de iusta licentia prȩlati concessum etiam ea lege supra dicta, vt soluta pensione, vel expleto onere imposito, reliqua suȩ dispositioni cedant; & habens beneficium canonice, etiam ab eodem prȩlato collatum, longe differunt: quia hic omnia, quȩ quȩrit, beneficio suo quȩrit; & in suos vsus, & alios pios impendere potest, vt prȩdictum est: qui vero habet prȩdictum peculium, quȩcunque ipse quærit per illius administrationem, & aliunde

siue per contractum, siue successionem ex testamento vel ab intestato, quęrit ipsi monasterio, & non potest dispendere in alia quàm circa illud peculium, & eius administrationem conuenientem. Tum quia nullibi hoc à regula primi dicti superiorum excipitur. ergo standum est illi iuxta cap. dominus. 32. q. 7. & glos. celeb. l. omnis definitio. ff. de reg. iur. in rub. eod tit. lib. 6. Tum quia illud peculium est ipsius monasterii, de cuius prælati facultate administratur per eum, cui est concessum: & ita non potest eius administrator de illo, nec pertinentibus ad illum disponere latius quàm facultas ei concessa extenditur; & ideo omnia, vt ita dixerim, melioramenta ab administratore adiecta redeunt vna cum ipso ad monasterium. Quam ob causam frequenter solebant concedi magna peculia immobilia ante Concil. Trid. quod an vetetur hodie fieri, etiam iusta de causa per illud in cap. 2. de reg. sess. 25. infra dicetur.

13 Quarto nota, quòd peccat regularis accipiens, vel dans literas ab alio sine superiori consensu, quod probat hic textus in illis verbis. *Quicunque autem in tantum progressus fuerit malum, vt occulte literas ab aliquo vel quod libet munus accipiat &c.* & in illis. *Certum est eos nihil habere, possidere, dare, vel accipere, sine superioris licentia debere.* & videtur peccare contra votum paupertatis, vt significat 9. cap. d. reg. vnde hoc sumitur ibi. *(Quòd si aliquis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condemnetur &c.*

Contra quæ tamen facit primo, quòd literas dare, vel accipere non videtur de se commodum pecuniarium, cuius solius appropriatione frangitur votum paupertatis per supra dicta.

Secundo, quòd in dicta regula cap. 9. videtur permitti muneris, vel vestium acceptio manifesta: quia solum vetatur occulta.

Tertio, quòd literæ, & nuntia æquantur, cap. vbi periculum. §. nulli. de elect. lib. 6. & l. 1. ff. de procurat. At recipiens nuntia, nõ videtur peccare: ergo nec recipiens literas.

Quarto facit, quòd in omnibus monasteriis, saltem virorum, videmus regulares secreto, & palam accipere literas, & aliquot munuscula.

Ad horum primum responderi potest, negando quod literarum datio, & receptio suapte natura non sit bonum pecuniarium: quia etiam epistola est res pecunia æstimabilis, etiam quoad suam materiam: & ipsam papyrum, vel membranam, vel tabellam vt palam est. Et contra votum paupertatis est dare, vel habere, vel velle dare vel habere rem pecuniariam etiam minimam, vt supra dictum est: & ideo regula adiũxit duo illa, munus & literas.

Ad secundum, quòd vel acceptio literarum, sicut & cæterorum bonorum, non est bona vel mala, eo quòd fiat occulte, vel manifeste nisi

nisi quatenus censetur fieri contra, vel secundum voluntatem superioris; & ideo occulta damnatur: quia præsumitur fieri contra eius volũtatem, & non manifesta; quia videtur fieri secundum eam: vnde si vere vtraq; esset contra eam peior esset manifesta, quàm occulta cap. quã sit graue. de excess. præl. & si vtraque fiat secundum eam, vtraq; erit bona.

Ad tertium respondeo primo, ꝙ licèt fere in omnibus æquentur literæ & nuntia; quia fere in omnibus est eadem ratio; non tamen quoad hoc in quo est diuersa: nam nuntium ex se non est res pecuniaria, epistola vero sic, licèt parua.

Secundo, quòd si literarum datio, vel acceptio prohibetur etiã alia ratione quàm quòd sit contra votum paupertatis, puta, ne dissuadeantur bona, vel suadeantur mala, vel ne inquietentur, vel occupentur rebus profanis animi sacris dicati, etiam nuntia erunt illicita; & ita videmus prohiberi nouitiis.

Ad quartum, concedimus omnes fere religiosos accipere, imo & dare literas & munuscula palam, & occulte; sed negamus id fieri sine consensu saltem tacito & præsumpto superioris; imo & multæ sanctimoniales, quarum virtuti, atque probitati fidunt earum præfectæ, accipiunt illa de tacito consensu earum; quod est licitum per prædicta de eleemosyna supra nota. 3. & dicenda infra nota. seq. post S. Thom. 2. 2. q. 32. art. 8. & vtrumque Card. hic.

Aduertendum tamen, quòd Card. Alexandrinus allegat cap. nemo literas. 32. quæst 4. pro cap. nemo sibi blandiatur. ead. caus. & quæst. & licèt alleget illud contra hunc textum, & hoc notabile 4. nil tamen facit contra ea, sed contra id quod Archid. notat, scilicet, magis peccare qui occulte peccat, quàm qui palam; prædictum enim cap. nemo. habet quòd tolerabilior est culpa si lateat, quod est verum in se, & quoad Deũ iuxta d. cap. quàm sit graue. de excess. prȩl. sed nõ quoad homines, apud quos sæpe præsumitur culpa contra occultè agẽtem aliquid, contra quẽ agentem idem manifestè non prȩsumeretur, cap. 1. vt eccles. benefic. & l. non existimo. ff. de administ. tut.

Aduertendum item, quòd hoc notabile procedit in literis, quæ accipiuntur vel dantur contra vtilitatem, vel honestatẽ monasterij, vel contra salutem spiritualem, vel corporalem singulorum regulariũ, & aliis literis, quæ continent inutilia, vel impertinentia prædictis; non autem de literis necessariis vel vtilibus, quas iuste secundum iura possunt ipsi sine superioris voluntate dare, vel accipere; quales sunt illȩ quibus regularis constituit procuratorem contra prælatum, vel denunciat eius delicta, quibus casibus id licet facere, vel accipit literas impetratas à Papa, vel alio superiore super huiusmodi rebus iuxta cap. cum I. & A. de re iudic. vbi hoc notat Innocent. recept. ab omnibus, & cap. ex parte. & cap. penultimũ de accusat. & hoc est quod obscurius

significant

significant Archid. & Alexand. hic. Per quæ nuper respondimus licuisse Capitulo Roncæuallis sine licentia Prioris dare, & accipere literas publicas, quibus procuratores in Curia, & alibi constituebat, & priuatas quibus informabat, & informabatur, & accipere Apostolicas, & alias ad suas respondentes super administratione duarum tertiarum, redituum monasterij sibi, hospitali, & fabricæ applicatarum à Sede Apostolica, cum facultate administrandi eas; nec potuisse illis suum Priorem id prohibere.

14 Quinto nota, quòd licet regulari habere aliquid proprium de licentia superioris, quod colligitur ex illis uerbis (*occultè literas ab aliquo, vel quodlibet munus accipiat*) & ex illis (*nihil habere, possidere, dare, vel accipere, sine superioris licentia debere*) quibus significatur palam & cũ licentia facere posse. Idẽ probatur in 9. cap. prædictæ regulæ, & Concilium Lateranen. relatum in cap. monachi. de stat. monach. in fin. permittit habere peculium de Abbatis licentia, pro iniuncta administratione: facit cap. de viduis. 27. q. 2. quod habet, & viduas, & uirgines posse fieri regulares, & manere in domibus suis secundum intellectum gloss. & certum est eas in eis non posse absque proprio peculio uiuere. Et quamuis posset responderi aliqualiter illi textui; est tamen textus singularis, & irrefragabilis in cap. insinuante. qui cler. vel vouẽt, primum quidem, quatenus habet, fœminam fieri posse vere religiosam vouendo regulam in monasterio virorum, non intrando illud, & manendo in domo, quę sua erat ante professionem; quo casu necessarium est, eam habere aliquod peculium proprium, quo se sustentet.

Secundo fortius facit, quatenus probat valere professionem factam, cum pacto, vt viuat extra monasterium cum bonis, quæ ante professionem erant sua, sustentãdo se de illis. vbi, & in d. cap. monachi. & cap. cum ad monasterium. de stat. monach. Panor. recept. sequitur Bartolũ etiam communiter recept. in auth. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. dicẽtem valere professionem, qua quis profitetur adiecto saltem per uiã modi, & non per viam conditionis actum suspendentis, vt relinquatur ei administratio bonorum suorum ad se sustentandum; cui pactioni licèt successor prælati sic recipientis vel mandantis recipere, possit licite contraire, & etiam de iure stricto ipsemet prælatus, qui eam fecit argu. notat. in cap. edoceri. de rescript. per Pan. recep. communiter ibi, præsertim per Dec. nu. 5. licite tamẽ etiam potest eam seruare. quod est huius notabilis intentum.

Facit item decisio illa Ioã. And. in Merc. reg. non est obligatorium, de reg. iur. lib. 6. quòd valet statutum iusta saltem de causa factum, vt monasterium solum det uictum monialibus, & pro uestitu habeant ea, quæ labore manuum suarum lucrãtur, quod in multis monasteriis visitari vidimus. Per quod Panor. in d. cap. cum ad monasterium. ait, satis

licitam

licitam esse constitutionem, vel consuetudinem, qua religiosis certum quid annuum pro annuo uestitu traditur. quod etiam dixit in aliis locis citatis per Dec. in d. num. 5. referentem alios idem tenentes. Facit denique, quòd nulla religio tam arcte seruatur, in qua de licentia prælati expressa vel tacita religiosi non habeant aliquod proprium peculiũ suis vsibus peculiaribus deputatum, saltem calceos, vestes, breuiarium, rosarium, siue calculos precatorios, lectum, stragula eius, & aliquot libellos, imagines, vel reliquias: præter quæ omnes fere habent etiam cellulas priuatas, & claues earum.

15 Contra tamen hoc notabile facit in primis principium huius cap. quatenus vniuersaliter habet. *Non dicatis aliquid proprium habere.* negatiua enim illa (non) præposita illi verbo (aliquid) idem sonat quod nihil arg. glos. solẽ. cap. cum dilectus. de consuet. quatenus habet, negationem omnia quæ sequuntur destruere, & eorum contradictorium ponere. quod sentiens generale Conciliũ in princip. d. cap. monachi. ait, ne quis permittatur habere peculium, hoc est vllum proprium, vt declarat Inno. III. in princ. d. cap. cũ ad monasteriũ. quod est glos prædicti cap. monachi, sicut illud est glo. istius cap. At notabile prædictum cum suis confirmationibus probat, regularẽ posse habere aliquid proprium. Ergo, &c.

Secundo, quòd Concil. Lateran. relatum in d. cap. monachi. de stat. monach. habet hæc verba. *Monachi peculium non permittantur habere.* quod repetitur in d. cap. cum ad monasterium. in principio

Tertio facit, & fortius, ꝙ d. cap. cum ad. expresse habet prælatum nõ posse dare licentiam habendi aliquid proprium, in hæc verba. *Nec æstimet Abbas, quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.*

Quarto facit, ꝙ Conc. Trid. nuperrimũ in prin. cap. 2. de regula. sess. 25. sic habet. *Nemini igitur regularium tam virorum, quàm mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cuiuscunque qualitatis fuerint, etiã quouis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nomine Conuentus, possidere, vel tenere; sed statim ea superiori tradantur, Conuentuique incorporentur.*

Quinto, quòd idem Concil. Trid. ibid. statim subiicit hæc. *Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam.* hæc ibi. Per quæ clare videtur statui contrarium huius notabilis quoad bona immobilia.

Sexto facit, quòd idem Concil. statim subiicit hæc. *Administratio autem bonorum monasteriorum siue Conuentuũ ad solos officiales eorundẽ*

ad

ad nutum superiorum amouibiles pertineat. hæc ibi. In quibus ponder3 uerba (solos officiales ad nutum amouibiles) per quæ disponitur non posse etiam administrationem committi aliis quàm eis, nec eis nisi ad nutum superioris.

Septimo facit, quòd finis prędicti cap. 2. sic habet. *Mobilium vero vsum ita superiores permittant, vt eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conueniat, nihilque superflui in ea sit*. Per quæ vetatur dari peculium, etiam mobilium vltra certum modum.

Octauo, & fortissime oppono radicem prædictorum statutorum dictorum Conciliorum, scilicet quòd omnes religiosi emittunt votum paupertatis solenne expresse, vel tacitè, quo iure diuino vetantur, non solum habere, sed etiam velle habere aliqua bona; vt supradictum est nume. 2. & non uidetur illud restringendum, solum quoad verum dominium, & veram proprietatem illorum, sed etiam quoad vsumfructum, & vsum, vt ibi dictum est. At habere aliqua bona in peculium, est habere illa quoad usumfructum vel vsum. ergo est contra ius diuinum, quod nõ solum prælati inferiores, sed etiam Papa tenetur vsque ad sanguinem seruare cap. sunt quidam. 25. q. 1.

Pro clara horum concordia, pręmitto primo, quod supra in cap. cui portio. dictum est num. 15. quòd proprium in hac materia est duplicis generis. Alterum quod est proprium quoad uerum dominium, & veram proprietatem; qualẽ habẽt homines seculares iuxta cap. quo iure. 8. dist. & tot. tit. ff. de adquir. rer. dom. Alterum, quod est proprium alicuius quoad ecclesiasticam, & liberam administrationem; qualem habent beneficiarii ecclesiastici, & alio nomine dicitur peculium in rubr. de pecul. cler.

Secundo, quòd proprium secundi generis siue peculium est triplicis speciei. Primæ est, quod conceditur ad administrandum illud in utilitatem, & damnum concedentis tantum; quale est quod conceditur officialibus monasterij, & obedieńtiariis, quibus committuntur aliquæ villę, vel domus administrandę nomine monasterii reuocabiles ad nutum superioris, de quibus agit d. cap. monachi. in fin. & d. cap. cum ad monasterium. §. tales. Secundæ vero speciei est, quod conceditur in utilitatem, & damnum accipientis sine vlla pensione, & onere; vel ita vt certã pensionem soluat, aut aliquod onus expleat, & reliquum commodi vel damni ei cedat ad disponendum de eo in suos honestos, & pios vsus tantum; qualis generis proprium habent beneficiarii, & multi iam senes, vel infirmi benemeriti de religione, quibus aliquę domus salubriores concedi solent ad nutum reuocabiles, de quibus videtur agere prædictum §. tales. ibi *Nec alicui committatur aliqua obediẽtia perpetuo possidenda, tanquã in sua sibi vita locetur, sed quum oportuerit amoueri sine contradictione qualibet reuocetur*. Tertiæ, autem speciei est, quod conceditur

ceditur in commodum, vel damnum accipientis cum facultate disponendi pro libito in quoscumque vsus etiam profanos, vt potest secularis de sibi vere proprio, de quo agit hoc cap. & princ. d. cap. cum ad. & princ. d. cap. 2. de regul. sess. 25. Concil. Trid.

Tertio, quòd hæc peculia interdum conceduntur iusta de causa, interdum sine illa, vt monstrat experientia, quæ est rerum magistra cap. quam sit. de elect. lib. 6.

Ad primum igitur respondeo, quòd contextus huius cap. & princ. d. cap. cum ad. qua parte probant, quòd nihil habet, nec potest habere regularis, intelligenda sunt de omnibus tam beneficiariis, quàm simplicibus quoad proprium primi generis, cuiuscumque iuris pecuniarij, vt supra dictum est: & etiam de simplici, quoad ius administrādi nomine suo; & etiam quoad vtendum eo etiam vsu facti sine extrema necessitate sua vel alterius; & sine iusta licentia prælati. Notabile autē cum suis confirmationibus loquitur de eo, quod regularis habet nomine alieno, de licentia iusta, expressa, vel tacita p̄ rælati.

Ad secundum, quòd prædictum cap. monachi. & prædictum cap. cum ad. in prin. intelligenda sunt de peculio tertij generis de supra dictis, & etiam de secundo sine iusta causa concessos nō autem de primo, neque de secundo iusta de causa concesso: quia illudmet cap. monachi. in fine habet, posse peculium concedi alicui in administrationem iniunctam illi, & confirmatio vltima nostra notabilis irrefragabiliter probat.

Ad tertium, quòd uerba illa d. §. fin. d. cap. cum ad monasterium. intelligenda sunt de proprio primi generis; non enim potest prælatus, imo nec Papa facere, vt regularis fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ, stante voto paupertatis solenni. Notabile uero nostrum, & ei concordantia loquuntur de proprio secūdi generis, hoc est de concessione peculij primi & secundi generis.

Ad quartum, quòd principium cap. 2. Concil. Trident. in eo allegatum effectu est gloss. huius cap. in 1. arg. citati, quatenus habet, peculium nemini regularium permittendum; & ita eodē modo potest solui ac illud; quatenus enim habet, quòd nemini regularium liceat habere aliqua bona tanquam propria, est glos. huius cap. & princ. d. cap. cum ad. & intelligitur, vt illa de proprio primi generis: & quatenus habet, quòd non liceat etiam alieno nomine, est gloss. prædicti cap. monachi. Et ita intelligendum est, sicut illud de proprio secundi generis tertiæ speciei, & etiam secundæ sine iusta causa cōcesso: quia alioqui contradiceret Concil. illi Lateranen. & expedit iura iuribus concordare, cap. cum expediat. de elect. lib. 6. & l. 1. C. de inoff. dosib. & non est recedendum ab antiquo, nisi quatenus cogit nouum l. fin. C. de appellat.

Ad quintum, quòd etiam illa pars prædicti cap. 2. Concil. Trid. qua prohibet superioribus concedere bona stabilia alicui regulari etiam ad vsumfructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, nil noui iuris videtur inducere, sed solum videtur continere declarationē principij d. cap. cum ad monasterium. & d. §. tales. sicut illa declaratur cap. nostrum; & ita intelligenda est illa pars de proprio secundi generis, siue peculio tertiæ speciei, & etiam secundæ sine iusta causa concesso, & non de peculio primæ speciei, nec secundæ iusta de causa concesso.

Ad sextum, quòd etiam videtur declaratorium iuris antiqui, de quo in hoc cap. & in princ. & d. §. tales. d. cap. cum ad monasterium. & consequenter videtur intelligendum de concessione peculij tertiæ speciei, & secundę sine iusta causa facta.

Ad septimum, quòd etiam finis ille d. cap. 2. de regul. Conc. Trid. videtur continere ius commune; solum enim continet effectu nō debere prælatum concedere simplici regulari peculium mobilium superfluum, quod nec antea ei licebat; quoniam non licebat antea dare peculium secundæ speciei sine iusta causa; & videtur repugnantia, quòd sit iusta causa dandi, & datum superfluum: quia si est iusta causa concedendi, non est superfluum, nec contra; si est superfluum, causa concedendi erit iusta.

Ad octauum, concedimus omnem regularem esse voto paupertatis solenni astrictum: & quòd sic astrictus iure diuino prohibetur habere, imo & capere proprium primi generis, hoc est aliquid pecuniarium, quoad verum dominium, vsumfructum, vel vsum, aut possessionē iuris nomine suo, & sibi; & etiam proprium secundi generis tertiæ speciei; & etiam secundæ sine iusta licentia prælati; sed non prohibetur habere proprium secundi generis primæ speciei, nec secundæ de licentiā prælati iusta de causa concessum, de quo loquitur nostrum notabile cum suis confirmationibus.

Ex quibus inferri potest, an fuerint iusta illa, quæ ait inter alia illustris Doctor Iordanus de Saxonia in lib. de vitis, siue gestis patrū, part. 3. cap. 9. lectorem quendam insignem, & quendam prouincialem sui illustris ordinis Eremitarum S. Augustini fecisset lectorem quidem volendo necessitati tam suæ, quàm ordinis prouidere ex patrimonio suo, & donatione amicorum magnā pecuniæ summam de licentia superioris impendisse in emendis bonis libris; & de restanti emisse reditus nomine sui Conuentus, & instrumenta, ac literas super iis cōfectas eidem tradidisse. Prouincialem autem postea ex officio suo cum consensu prioris, & Conuentus ordinasse, quòd procurator Cōuentus reditus illos reciperet annuatim, & traderet illos eidem lectori ad suos vsus, quoad uiueret, expendendos; eo uero mortuo iidem reditus, & libri seruirent bibliothecæ eiusdem Conuentus.

Ex eis enim, quæ dicta sunt in hoc vlt. notabili, & præcedentibus, & eis, quæ dicentur in duobus §§. seq. infertur, quòd lector ille insignis potuit bene meruisse, & peccasse in quærendo præfatam pecuniæ summam: nam si accepisset, vel retinuisset bona patrimonialia, vel alia dona sibi donata tanquam bona Monasterij, & animo quærendi & retinendi ea illius nomine, & utendi eis in suos usus honestos de iusta licentia expressa, vel tacita sui superioris bene meruisset. Si autem accepisset & retinuisset ea tanquam sua propria, vel animo vtendi eis pro libito, vel etiam in suos vsus honestos, sine tamen præfata licentia, peccasset. Etsi ex dicta pecunia de licentia præfata superioris emisset prædictos bonos, & vtiles libros pro monasterio; & ad vtendum eis seruiendo ei in prælegendo, consulendo, & concionando, vel alijs modis honestis, à superioribus expresse, vel tacite iussis, vel commissis, bene meruisset; alioquin peccasset. Etsi e residua pecunia emisset reditus pro monasterio, vel nomine ipsius per scripturas authenticas, quæ id sonarent de licentia expressa vel tacita superioris eam concedere potētis, vt in Corollario proposito significatur fecisse, benemeruisset: alioquin peccasset. Illud autem, quod Prouincialis cum suo conuentu ordinauit recte fuit factum: & recte à præfato lectore (ratione cuius personæ illa pecunia fuit quæsita monasterio) acceptum: dummodo eo animo fuisset ordinatum; vt posset superior reuocare illam ordinationē quando, & quoties vellet; & lector eo animo acceptasset, vt sine vlla contradictione ordinationis reuocationi consentiret; nisi à Papa confirmata fuisset, per ea quę traduntur in §§. sequent. Quæ omnia credo sensisse præfatum doctissimum eundemque piissimum Iordanum in loco præfato, asserentē præfatam doctrinam nullatenus contraire regulæ suæ Illustrissimæ Eremitarum S. August. sicut nec contradicit Canonicorum Regularium Illustrissimę.

SVMMARIVM.

16 *Regularis etiam hodie iusta de causa post professionem potest manere in sua domo cum bonis suis de licentia ad nutum reuocabili sui prelati.*

17 *Papa non potest dispensare cum regulari, vt stante voto paupertatis solēni habeat proprium: imo neque liberare eum ab illo aliqua de causa, licèt posset liberare à voto castitatis.*

17 *Voti paupertatis solennis tollendi nulla iusta causa inueniri posse videtur, sicut voti solennis castitatis.*

18 *Bonorum etiam stabilium administratio concedi potest, etiam hodie iusta de causa regulari non officiario.*

18 *Intellectus cap. 2. de regul. sess. 25. Concil. Trid.*

19 *Intellectus cap. 5. eiusdem tit. & sess.*

19 Licentia tacita sufficit, quò regularis retineat aliquā propria quoad vsum, modo subsit causa, & modo sit approbatoria, & nō solum permissoria. & num.22.

20 Restituere non tenetur capiens alienum, quod petitum dominus libēter daret, licēt capiendo clam modo ingrato ei, venialiter peccaret.

21 Proprietatis peccatum peccat, qui etiam consentiente prælato tenet aliquā sine iusta causa, licēt non incurrat pœnam proprietarij.

22 Regularis licēt testari non possit, potest tamen verbo, vel scripto precari, vt sua peculiaria bona in certos pios vsus impendantur.

23 Regularis donare pōt sua peculiaria de licentia prȩlati in eos vsus, in quos ipse prælatus potest, non autem in alios.

24 Regulari qua de causa iusta dari potest licentia habendi proprium.

25 Regulari non concedit Papa tam libere facultatem disponendi ad pia inter viuos, ac prælatus eius potest.

26 Papa nō solet tam libere disponere de reditu Ecclesiæ inferioris, ac de Sedis Apost.

16 EX his infertur primo ad quȩstionem quotidianā, quæ fœl. rec. Pio V. Pont. Max. nuper occurrit, de nobilissima quadam Hispaniȩ virgine, quȩ propter fornicationē, vel adulterium sponsi per uerba de prȩsenti contractū nolebat cōsumare matrimonium; volebat autem illum liberum fieri ad ducendam aliam, quo periculum fornicationis, ob quam relinquebatur, uitaret; ideoq; volebat profiteri aliquā religionem approbatam remanēs extra monasterium cum dote sua vna cum matertera religiosissima, & sene dum illa viueret. quod certum est licuisse ante prȩdictū Concil. Trid. per d. cap. de uiduis. 27. q. 2. & clarius per d. cap. insinuāte. qui cler. vel vouent. supra dicto modo inductum. Certum est item etiam id nunc licere, si prȩdictorum cap. de uiduis. & insinuante. determinatio non est sublata per prȩdictum cap. 2. de regul. Conc. Trid. Quod vero non sit sublata facit, quòd vt proxime dictum est, correctio iurium vitanda est. Et quòd non est recedendum à iure antiquo, nisi quatenus cogit nouum, quod in hoc casu non cogit. Tum quia licēt etiā hodie concedere religioso iusta de causa proprium, siue peculium secundi generis primæ, vel secundæ speciei per prædicta, & per concessionem prȩdictam illud tantum videtur concedi: quoniam ea lege illa volebat manere, vt nisi ampliorem gratiam faceret Papa ad nutum superioris posset ei tolli peculium, & facultas manendi extra monasterium: & concurrebat valde pia, & iusta causa id faciendi, scilicet liberatio viri nobilissimi fornicationis vitio notorio laborantis, qui nisi per professionem sponsȩ nō poterat illa viuente aliam vxorem ducere. Tum quia si occurreret hodie virgo aliqua nobilis iam senior diuissima, similis illi

de qua

de qua in cap.insinuãte. volens profiteri in aliquo monasterio paupere, adiecto modo manendi in sua domo cum suis bonis, ad nutum tamen prælati, vel prelatæ, videretur admittenda in subsidiũ paupertatis monasterii futurum; post vitam quidem eius sine vlla querela, & etiam ea viuente, si prælato placeret cum aliqua inefficaci querela eius: quia posset cogi relinquere bona & intrare monasterium per dictum Pan. & aliorum, in cap. cum ad monasterium. de statu reg. & in d. cap. insinuante. supra citato; nisi Papa ex certa scientia confirmaret illam pactionem. Itaque arbitramur hoc etiam hodie licere; non tamen esse satis cautum quoad totam vitam, nisi authoritas Papæ intercedat. Quare in casu prædictæ virginis nobilissime consuluimus, vt sanctitas sua oraretur pro confirmatione prędictę pactionis cum clausula, ne reuocari possit per inferiorem, quod oratus benigne ob prędictam causam concessit.

17 Secundo infertur, quòd nulla potestate humana etiam Papę fieri potest, vt aliquis regularis stante voto eius paupertatis solenni integro habeat proprium primi generis, siue vt fiat verus dominus alicuius rei pecuniarię. Tum quia implicat contradictionem, quòd quis teneatur voto solenni integro, quod facit quem incapacem dominii rei pecuniarię, vt prędictum est: & quòd fiat dominus talis rei, contra l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. & cap. cum renunciatur. 32. q. 1. Tum quia non potest facere, vt licite ducat vxorem stante voto castitatis solenni integro per prędictum §. fin. d. cap. cum ad monasterium. & per eum hæc duo vota in hoc exæquantur.

Quæstionis tamen est grandis, An Papa possit liberare à tali voto, vel tanta parte voti regularem aliqua de maxima causa; ita vt fiat verus dominus alicuius rei pecuniariæ, sicut potest liberari à voto solenni castitatis, vt fiat verus maritus alicuius fœminę, secundum Innoc. gloss. & commu. in d. cap. cum ad monasteriũ. in §. fi. contra S. Doctoris opinionem in 2. 2. q. 88. ar. 11. contra quã tenet etiam ibi Caiet. & quidẽ partem affirmatiuam tenet Innoc. cum quo transeunt communiter omnes in d. §. fin. & Dec. in consil. 530. nu. 17. quia eadem ratio persuadet vtrũque: mihi tamen rem altius consideranti, negatiua placuit in repe. rubr. de stat. monach. non quidem eo quòd putarem Papam id facere non posse, si aliqua iusta in id causa occurreret; sed quia nulla talis occurrere posse videatur: ea consideratione, ꝙ cuilibet, & quantælibet necessitati, & vtilitati, cui posset prouideri per concessionem facultatis habendi dominium, & proprium primi generis, potest prouideri per concessionem facultatis habendi proprium secundi generis, idest administrationem, quæ sine sublatione voti competere potest, vt de facto competit Pōtificibus Max. de religionibus probatis assumptis in administrãda monarchia seculari quam habent tanquam Reges Romæ, & totius status ecclesiastici sine vllo vero dominio vllius rei pecuniariæ. Nec obstat ratio,

tio,& exemplum Innoc. de populo infideli, qui vellet conuerti ad Christum si Papa dispensaret, vt aliquis filius Imperatoris, vel Regis monachus, daretur illi Rex, quo casu videtur ei dispensari posse: sicut & si Rex aliquis infidelis cum toto regno conuerti vellet, si Papa dispensaret, vt aliqua filia Imperatoris, vel Regis monacha ei nuberet. Non enim hæc obstãt; quoniam licet in posteriori exemplo inueniatur iusta causa dispensandi super voto castitatis; quia non posset in eo aliter prouideri: in priori tamen non inuenitur causa iusta dispensandi super proprio, ita vt fiat verus Rex, & dominus regni: quia satis prouideri potest ei cõcedendo facultatem habendi ius administrandi illud, regaliter & recte. Nec obstat dicere, ꝙ non prouidetur successioni. Tum quia illa prouisio non est necessaria in Imperio, & Regno cui non prouidetur per successionem, sed tantum per electionem quale est imperium Germaniæ & regnum Poloniæ. Tum quia etiamsi regnum dandum esset per successionẽ, dari põt licẽtia relinquẽdi monasteriũ cũ sola facultate regaliter administrandi, quoad ipsum cum quo dispensat, & habendi successorem qui fiat verus dominus regni: quod placuit prædicto Sanctiss. Pio, cum aliquando eius Sanctitati hoc incidenter dixissem.

18 Tertio infertur, quòd etiam hodie post Concil. Trid. posset prælatus cum suo Conuentu iusta de causa magnę necessitatis, vel magnæ vtilitatis monasterii, & ordinis concedere administrationem aliquorum bonorum stabilium ad nutum amouibilem; nam etiam post Concil. liceret mittere vnum regularem industrium & ad id valde vtilem, ad regendã aliquam villam, vel domum ad nutum reuocabilem. Quin & credo id passim fieri, saltem tẽpore messis, vindemiæ, & sementis; ad hoc enim non solent mitti officiarii ordinarii; puta œconomus, Cellarius, Camerarius, Thezaurarius, siue Sacrista, & Infirmarius.

Quarto infertur, quòd d. cap. 2. de reg. sess. 25. Concil. Trident. non inducit ius nouum; sed tantum renouat, & reuocat ad memoriam antiquum istius cap. & prædictorum cap. monachi. & cum ad monasteriũ. Prælatis regularium, ne sine iusta causa propter importunitatem, vel ꝓpter solam singularem vtilitatem, vel vtilitatem aliquorum regularium variis modis id procurantium concedatur; vt vidimus pridem concedi etiam apud nostram Roncamuallem.

19 Quinto, quòd videtur prædictum cap. insinuante. singulariter limitari, vel declarari per cap. 5. eiusdem tit. & sess. quo cauetur, vt nemini Sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio nisi &c. vt procedat in Sanctimoniali quæ iam ingressa est monasterium, & cœpit viuere cum aliis, & non in ea quæ iusta de causa extra monasterium professa, nondum est illud ingressa, nec cœpit conuiuere sororibus suis. Tum quia verba illius cap. quæ loquuntur de exeunte, non conueniũt ei, quæ non intrauit; cum priuatio prę supponat habitum l. decem. ff. de verb.

verb. oblig. & cap. ad dissoluendum. de desponsat. impub. Tum quia non est eadem ratio; siquidem cessat scandalum, & occasio quã exiens præstat sociis ad exeundum; cessãt & aliquot impensę, & pericula honestatis quę directè, vel indirectè in tali exitu contingunt: & ita non est locus extensioni ratione identitatis, ob quam iura extendi solent l. non possunt. ff. de leg. & cap. 2. de translat. pręl.

20 Sexto infertur, quòd dubitari potest, an quibus casibus est necessaria licentia, vt regularis possit habere, vel facere aliqua ex prædictis, quę sine illa non licerent, debeat esse expressa, & specialis, an sufficiat tacita, & generalis. Et respondetur sufficere tacitam, & generalem, saltem quoad Deum, & forum conscientiæ, quã pręsumptam appellat S. Tho. 2. 2. quęst. 32. art. 8. dicens sufficere etiam ad dãdum eleemosynam. Sic etiam appellat eam Turrectem. hic art. 8. & tacitam Alexandrinus: & probatur eo quòd regulariter eadem virtus est taciti, & expressi, l. cum quid. ff. de reb. cred. & cap. 1. de rescript. & gloss. l. expresse. ff. de regul. iur. ubi per Dec. & alios. Per quę respondi pridem cuidam monachę, non fuisse obligatam ad reddenda Abbatissę quędam munera, à quodã viro accepta, quorum accipiendorum licentiam iuste & libenter cõcessisset Abbatissa, si eam petiisset ab ea argum. l. inter omnes. §. recte. ff. de furt. quatenus habet non committere furtum, eum qui clam capit alienum quod scitum domino placeret: & quòd ut in Man. cap. 17. nume. 29. dixi accipiens alienum clam, domino qui libenter daret illud à se petitum, non tenetur restituere illud: imo quòd non peccauit si probabiliter credebat quòd non displicuisset Abbatissę acceptio illa clandestina; secus si credebat quòd displicuisset illa quamuis licentiã petitam non denegasset, arg. l. qui vas. §. vetare. ff. eod. vt sentit glos. in d. §. rectè. peccat enim saltem venialiter qui clam contra talem voluntatẽ domini accipit, quamuis non mortaliter; sicut filius, & famulus accipiens clam sibi aliquid quod petitũ parens, vel dominus libenter concederet, peccat quidem venialiter capiendo modo ingrato patri uel alij domino, sed non mortaliter, eo quod placeat ei, vt eã habeat, licèt modus habẽdi displiceat; vt vbi supra significauimus post Caiet. in Sum. verb. furtum, idem sentientem 2. 2. q. 66. art. 5.

21 Septimo infertur, quòd licèt non requiratur, quòd licentia sit expressa, requiritur tamen quòd sit iusta, hoc est iustè iusta de causa concessa: nam si vi, metu, vel dolo concederetur non excusaret à peccato, argum. cap. Abbas. cum glos. & ei annot. de his quę ui. & l. 1. ff. de dolo, nec si sponte sine iusta causa cap. requiritis. §. nisi rigor. & cap. exigunt. 1. quęst. 7. Tum quia nec expressa aliter concessa ratione prędicta sufficeret.

Octauo infertur, quòd regularis habens aliquod proprium de licentia iniusta pręlati, licèt peccet; non tamen uidetur peccare peccatum

proprie-

proprietatis secundum Alexandrinũ col.4. sequutum Hupertum, & Turrecremam, modo sit paratus reddere communitati, vel prælato simul, ac fuerit requisitus.

Contra quod facit primo, quòd ipsi & omnes confitentur eum in eo aliquod peccatum peccare, & non aliud quàm proprietatis. ergo peccat illud.

Secundo, quòd religiosum peccare peccatum proprietatis, est peccare contra votum paupertatis. At hic contra uotum paupertatis peccat. ergo peccat peccatum proprietatis.

Tertio, quòd eiusmodi religiosus non uidetur in hoc peccare contra castitatem, neque contra obedientiam. ergo peccat contra paupertatem.

Quarto facit, quòd is peccat eo quòd proprium tenet sine iusta licentia. ergo ratione proprietatis peccat.

Quinto facit, quòd qui tenet proprium sine licentia peccat peccatum proprietatis. at licentia iusta non excusat; quia talis licentia videtur dispensatio contra uotum paupertatis, quæ sine iusta causa etiam à Papa facta non excusat gloss. cap. non est. de voto. & cap. quanto. de iureiur.

Sexto, quòd alioqui sequeretur quòd non peccaret peccatũ proprietatis regularis qui de licentia prælati teneret, & dispenderet vanè, vel profanè omnes uel bonam partem redituũ monasterii; quod est absurdum, & ita non dicendum cap. dudum. in 2. de præb. lib. 6.

Septimo, quòd Abbas monasterii prodigens reditus eius in malos, vel uanos usus videtur esse maxime ꝓprietarius, vt ait Maior in 4. dist. 38. col. 3. & 4. affirmans eum, & eos qui male ab eo receperunt, nisi probabilis ignorantia excuset teneri restituere, & non alia ratione, quàm quia contra regulam bonis monasterii vtitur. Quum ergo regularis de iniusta prælati licentia vtens rebus monasterii vtatur male, consequitur eum peccare peccatum proprietatis.

Octauo facit, quòd solutio, quam sentit Alexandrinus, scilicet, quòd peccat peccatum auaritiæ, & non proprietatis, refellitur eo quòd non potest assignari ratio efficax, quare peccat peccatum auaritiæ, plusquàm alius non habens votum; nisi quia contra uotum paupertatis facit, tenẽdo sine iusta licentia prælati.

Nono facit, quòd ipsemet Alexandrinus ait, non tantum ipsum qui de licentia iniusta tenet proprium, peccare per auaritiam, sed etiam cõcedens eam per abusum potestatis; & quòd peccat qui tenet libros, quũ sit ignorans, & non vtatur eis ad studendum, docendum, vel prædicandum, eo quòd contra regulam tenet bona monasterii sibi sine iusta causa appropriata.

Quare videtur dicendum primo; quòd huiusmodi regularis peccat peccatum proprietatis, si non est paratus ad reddendum communitati

simul

simul ac fuerit requisitus; vt etiam ipsi sentiunt; adeo quòd si eo retento moreretur, incurreret pœnam ne sepeliretur in sacro, sed in sterquilinio iuxta d. cap. super eo. & cap. cum ad. de stat. monach.

Secundo, quòd si est paratus relinquere, peccat quidem peccatum proprietatis, sed non incurrit illam pœnam; quippe quæ non imponitur contra omnem proprietarium, & peccantem peccatum proprietatis, sed contra illum solum, qui clam sine scientia, & licentia saltem iniusta vtitur bonis omnibus, vel retinet ea sibi appropriata, etiam quoad vsum tantum; quia multo plus peccat hic quàm ille, & merito pœna contra hunc posita, non extenditur ad illum argument. l. Præses. ff. de pœn. cap. pœnæ. de pœnitent. distinct. 1. An autem consuetudo antiqua valeat à peccato excusare, tangemus in commentario cap. nullam. 18. q. 2. à nu. 25.

22 Nono infertur id quod prædicti Cardinales tenent, puta, taciturnitatem Prælati, qua religiosus tenet aliqua lucrifacta suo artificio, non excusare illum à peccato, intelligendum esse de taciturnitate permissiua tantum, sine consensu approbatiuo, hoc autem de permissione approbatoria iuxta distinctionē gloss. cap. denique. 4. distinct. vel de taciturnitate iniusta non fulta honesta causa in id consentiendi.

Decimo, quòd prælatus inferior Papa non potest suo religioso facere facultatem testandi ad pia: quia id est prohibitum religioso, & prælato iure communi cap. 2. de testam. Quare inutilis videtur esse licentia, quam solent aliqui prælati regulares, vel Capitula regularia habētia bona diuisa à prælato concedere canonicis vel religiosis particularibus ægrotis relinquendi peculia, vel suppelectilia sua, vel aliquam partem illorum pauperibus, vel famulis. Imo prædictus Io. Trullus sentit peccare canonicum regularem, qui morte instante conficit memoriale aliquod voluntatis suæ de his, quæ post mortem suam fieri de illis desiderat: quod videtur restringendum ad eum qui fecit illud, ea mente, vt memoriale illud habeat vim obligatoriæ dispositionis. Arbitror enim non esse illicitum consolari eum, dicendo vt sit bona spe, quòd fient de illis illa pia quæ ipse cupit & petit: & quòd verbo vel scripto petat quod cupit. Neque videtur prohibitum id significare post vel ante illam spēdatam nulla promissione ampliori consequuta. Tum quia nec prælatus, & Capitulum faciunt illi facultatem disponendi obligatoriè, nec ipse facit dispositionem vere obligatoriam, nec quam putet esse talem; sed solum precatoriam, quam si voluerint possunt iuste implere qui sibi fecerunt; qualem facere nec regula, nec vlla iura prohibent; & ideo nec nos debemus dicere esse prohibitam, cap. consului sti. 2. q. 4. cap. 2. de transl. præl. Tum quia nec Prælatus, nec Capitulum obligantur per hoc facere quod ipse petiit. Tū quia id quod facerent, non acciperet vires ex

illius petitione, nec ex spei datione, sed ex liberalitate tantũ ipsorũ, qui cum possent disponere de illis in suos vel alios pios vsus, disponunt in petitos ab eo. quod est quotidianum & nullo iure prohibitum.

23 Vndecimo, ꝙ Prælatus vel Capitula prædicta possunt facere facultatem religioso, vt in uita donet, vel disponat aliqua in eos vsus, & eo modo in quos & quomodo ipsi possent, & nõ aliàs, nec alio modo, arg. cap, potest quis facere per alium, quod potest per seipsum. de reg. iur. lib. 6. cum ei annotat.

Duodecimo infertur, quòd non possunt Prælatus, & Capitula prædicta facere religioso facultatem, vt det alteri aliqua quæ directe vel indirecte non vergunt in vtilitatem monasterii, uel in eleemosynam, uel remunerationem quam ipsi facere non possunt: quia nõ possunt dare qđ non habent. cap. quod autem. de iurepatro. l. si vniuersæ. C. de legat.

24 Decimotertio, quòd causa iusta concedendi huiusmodi licentiam est duplex, necessitas, & utilitas: & rursus utraque illarum duplex, priuata, & publica. Priuata necessitas, est indigentia personæ particularis; qualis est uictus, & vestitus personalis, qualem quisque habet cum ei communitas nõ ꝓuidet. Publica vero necessitas est necessitas cõitatis, qualis est necessitas ad victũ, & uestitum communitatis ob quam licet officiariis monasterii retinere bona, & eis ead. vti. Vtilitas autem priuata est, quã religiosus sibi singulariter prætendit; qualis est informatio, & recreatio animi per electionem librorum quos retinet. Publica vero quam prætendit facere Reipub. docendo, vel prædicando aliis ex libris quos retinet, ex mente vtriusque Cardinalis vbi supra. quæ omnia satis probantur per d. §. tales. & §. nisi rigor. adiunct. glos. magistra sub cap. requiritis. 1. q. 7.

25 Decimoquarto infertur, ꝙ quæ causa sit iusta concedendi huiusmodi licentiam relinquitur arbitrio boni viri, & prudentis: quia illis relinquuntur terminanda quæ iure non sunt determinata l. 1. ff. de iur. delib. cap. de causis. de offic. deleg. & ita consideranda sunt persona, locus, tẽpus, finis in quẽ conceditur, & quantitas rei concessæ, & id genus alia. Per quod aliàs respondebam licere, decereque concedere facultatem dandi aliqua cognatis pauperibus, vel sociis amicis, & famulis de se benemeritis, religioso cuius intuitu aliqua bona notabilia ab initio ingressus vel postea obuenerunt monasterio per successionem, artem, vel industriam eius, vel aliqua munera quæ gessit, vt Dominicani S. Stephani Salmanticæ solent magistris eiusdem ordinis cathedras magnorũ redituũ ibi regẽtibus ꝑmittere, vt ex illis cognatis pauperibus subueniũt.

26 Decimoquinto infertur, ꝙ Papa non solet nec debet semper, & tam libere concedere religioso tantam facultatem dispon̄edi de quæsitis monasterio, quantam & quàm libere potest concedere Abbas, & Prælatus eius. Tum quia vt probauimus in commẽt. cap. non liceat. 12. q. 2. §. 3.

Pa pa

Papa nec debet nec solet tam libere disponere de fructibus ad ecclesiarum,& beneficiariorum inferiorum sustentationem deputatis,quàm libere disponit de deputatis sustentationi Sedis Apostolicæ; nec tam libere quàm possunt ipsi prælati & beneficiarii eorum per d.cap. non liceat.Tum per rationem neruosissimam in d.§.3.redditam,quæ fundatur in quasi contractu,qui inter ecclesiam & beneficiarium contrahitur, quo ipse seruiat ei, & illa eum sustentet,cap.nisi cum pridem.de renũciat.& in deputatione bonorum,& fructuum illorum per ipsummet & Papam immediatè, vel mediatè, ipsis factam, cui velut cuidam quasi contractui,non debet eius Sanctitas liberè, & sine aliqua causa, & consensu eorum contrauenire. Prælatus autem inferior potest sine alterius consensu facere religioso facultatem disponendi de fructibus suis tantum, quantum & quomodo sibi licet, vt dictum est per potestatem quã ab ipsomet Papa immediatè, vel mediatè accipit virtute tituli canonici ei collati.quæ est nouissima & singularis conclusio.

In glossam primam.

SVMMARIVM.

27 *Regulari accusanti Abbatem debentur alimenta à monasterio.*
28 *Regularis quare non peccat faciendo eleemosynam extreme egenti.*
29 *Necessitas non facit dominum necessariorum extreme egentẽ; sed facit facultatem ipsi, & alijs pro eo illa capiendi.*
30 *Regularis non agit suo nomine in iudicio,etiam iniuriarum.*

GLOSSA prima roborat textum per cap.ex parte. de accus. & cap.non magnopere.ne cleric.vel monach. & apte quidem per cap.ex parte.quatenus habet, monachum nil proprium habere: sed contradicere videtur in duobus. Primo quatenus habet regularem posse accusare prælatum sine ipsius licentia, quod contradicit fini huius cap. continenti monachum renunciare uoluntati suæ; adeo quòd dicatur non habere velle neque nolle, pendereque ex arbitrio Prælati cap.quorundam.& cap.si religiosus.de elect.lib.6.ut dictum est in cõment.cap.cui portio.num.3. & repetitur in 6.notab.infra.

27 Secundo videtur contradicere, quatenus habet, regulari accusanti Prælatum dandas esse impensas de reditibus monasterii durante lite faciendas:& quòd respondetur per adiecta notab. 4. scilicet quòd regularis potest habere proprium quoad vsum tantum de iusta prælati licentia,uel legis, quæ non potest esse iniusta; qualem habet regularis accu-

sans,& petens aliqua contraria voluntati iure id ei concedenti cap.cum I.& A.cum ibi notat.per Innoc.& alios, de re iud.sed cap. non magnopere.nil facit contra princip. huius cap. pro cuius, cōcordanti citatur à glos.nisi quatenus habet, regularem alienum esse debere ab actionibus mundanis.& ideo non debere exire claustrū ad discendam medicinā, quę ibi appellatur physica; nec ad discēdas leges ciuiles, sine licentia Papæ, etiam in finem curandi socios,& tractādi opportunius ecclesiæ negotia, licèt leges ecclesiasticas,& ius Pontificiū audire, & discere possit, iuxta not.per Panorm. ibi, & per eundem & melius Felyn.in cap.super specula. de magist. & nos in Manual.Confessariorum cap.25.numero 57. & cap. non liceat. hac ead.caus.quæst.2.

In glossam secundam.

28 EX glos.2.colligitur primò, regularem iuste posse facere eleemosynā egenti extremè absque prælati licentia; quæ est prima limitatio posita supra not.3. num. 8. illius conclusionis quæ habet, regularem non posse regulariter largiri eleemosynam sine licentia Prælati. Contra qđ opponit cap.non est putanda.1.q.1.quatenus habet, de illicitè acquisitis non fieri iuste eleemosynam, præsupponendo quòd regularis videtur illicitè accipere de rebus monasterii sine licentia Prælati: & respondet quòd in casu extremæ necessitatis quilibet tenetur ad succurrendū: & quòd superflua danda sunt pauperibus: quæ solutio nō est formalis: & contra eam replicari potest, quòd illa vniuersalis, omnes tenentur ad succurrendum in necessitate, debet restringi ad habiles, iuxta glos. iuncto textu in l.3.ff.ad l.falcid.quatenus probant, illam vniuersalem, omnes possunt legare vsque ad dodrantem, intelligendam, de habilibus ad testādum: & quòd monachus non est habilis ad largiendam eleemosynam, ceu carens proprio & voluntate, vt hoc textu cauetur. Item quòd illud, superflua dentur pauperibus, intelligendum est de propriis, non alienis iuxta pulchrum textum in cap.forte.& cap.denique 14.q.5.quę damnant eum qui furatur à diuite, vt subueniat pauperibus. Respondēdo igitur formaliter, negandum est regularem eo casu illicite accipere: quia extrema necessitas non solum obligat existentem extra illam ad subueniendum eam patienti de eo, quod superest sibi vltra naturæ suæ necessaria cap.pasce.86.distinct.& l.necare.ff.de lib.agnosc. sed etiam facit facultatem accipiendi, si de suo non habeat, à quocunque superflua naturæ habente ad succurrendum ei argument. cap. sicut hi. cum glos. & adnotat. eis 47. distinct. & consequenter licèt bona superflua monasterii non sint singulariter alicuius regularis illius, potest de illis accipere ad talem subuentionem faciendam: non quidem

eo quòd

eo quòd necessitas faciat ipso iure patientem illam dominum sibi necessariorum; sed quòd facit vt eo casu debeant illa ei communicari; & ita facit facultatem non solum ipsi ad capiendum pro se, sed etiam aliis ad capiendum superflua naturæ alterius pro illo, vt resoluimus in dicto Manuali cap. 17. à nu. 60.

Secundo colligitur, regularem degentem extra monasterium causa studij, vel alia probabili, de licentia prælati facere posse eleemosynam, de quo dicendam vt supra nu. 8.

29 Tertio, quòd regularis absens de licẽtia iusta potest agere in iudicio sine licentia prælati arg. l. si longius. §. filiusfamilias. ff. de iudic. cuius ratio est; quia videtur habere mandatum tacitum, per dicta in eodem nu. 8. debet autem agere nomine monasterij & nõ suo: quia debet agere virtute taciti mandati eius, vt dictum est.

Quarto, quòd religiosus non est dominus alicuius rei pecuniariæ, ẽt vestis quam gerit, vt dictum est supra.

Quinto, quòd religiosus nihil potest possidere. Tum quia possessus ab alio non potest sibi aliquid possidere, vt ait glos. & probat textus in l. sic eueniet. ff. de adult. Tum quia est incapax possessionis suo nomine quatenus est ius, licèt possit eam quatenus est facti habere, vt dictum est sup. à nu. 14.

Sexto colligitur, quòd regularis non potest regulariter conueniri neque conuenire ratione contractus cum eo initi: quia in contractibus æquiparatur seruo cap. multos. 50. dist. imo & quoad vltimas voluntates, vt dicetur infra à nu. 30. seruus autem non potest regulariter agere, neque conueniri ratione contractus l. uix. ff. de iudic. An autem magis æquiparetur filio quàm seruo, dicetur infra nume. 30.

Septimo colligitur, quòd regularis non potest agere iniuriarum ob iniuriam sibi illatam argu. l. sed si vnius. §. ait prætor. 2. ff. de iniur. quatenus habet, eum qui alteri subest, non posse agere iniuriarũ, si præsens sit is cui subest, vel procurator eius; alioqui sic: & ita regularis absens à monasterio poterit iniuriarum agere.

Extra textum, & glossam.

SVMMARIVM.

30 *Regularis æquatur seruo, & filiofam. quoad sibi apta, & quibus est eadem ratio; & ita nil sibi & omnia monasterio quærit.*

31 *Regularis Abbatis dolo facta professio valet; sed bona eius non quæruntur monasterio.*

31 Professio

31 *Professio metu etiam reuerentiali facta nō valet; sed dolo facta sic; nisi dolus esset tantus &c.*
32 *Regularis potest obesse monasterio in iure quærendo, & non in quęsito.*
33 *Regularis etiam fugitiuus & eiectus iniustè, quęrit monasterio: eiectus autem iustè, & non translatus ad aliud Episcopo: quia ei subest.*
33 *Regularis depositus priuatur prębenda, et voce in capitulo; sed non desinit esse monachus, etiamsi eijciatur.*
34 *Regularis deleta sua regula, manet regularis ordinario subiectus.*
34 *Regularis iustè eiectus, vel sua regula deleta an originis Episcopo subsit.*
35 *Regularis exautboratus, & ad triremes dānatus cui Episcopo subsit.*
35 *Regularis eiectus, moneat Episcopum se sibi subiectum.*
36 *Regularis habitu suo priuatus, vtatur clericali; & an cogi possit redire.*
37 *Mendicare licèt regulari, & tali ac tali sęculari.*
37 *Laborare manibus non tenetur, qui vitare otium, & se, suosque aliter alere potest.*
38 *Regularis vsufructu fruitur monasterium eo viuente.*
39 *Diuisio bonorum inter Pręlatum & Capitulum, etiam regulare, valet, remissiue.*
40 *Regulari quis, & qualem potest facere facultatem manendi extra claustrum, & conuertendi quæsita in vsus suos; & quæ per talia quæsita intelligantur.*
41 *Regularis potest impendere quęsita in pia per facultatem impendendi ea in suos vsus, & eam habenti testandi facultas facile addi potest.*
42 *Regularis, quæ, quando, & quomodo teneatur soluere debita ante professionem contracta.*
42 *Debitor factus regularis, an teneatur manu, & arte laborare pro debito soluendo.*
42 *Regularis etiam sine prælati consensu obligatur, saltem naturaliter tantū, donec pręlatus irritet eius conuentionem, vel ei contradicat, & non postea: & contrariæ opiniones conciliantur.*
42 *Regularis multa potest velle iustè, & iniustè sine prælati consensu.*
42 *Fideiussor non obligatur pro non obligato, saltem naturaliter.*
42 *Vota regularium non contraria regulę valent, donec eis contradicatur.*
42 *Regularis conuentio perinde valet, & irritatur ac eius votum.*
42 *Obligatio naturalis ex consensu etiam nudo nata obligat in foro conscientiæ.*

30 ADDAM quædam quotidiana votum solenne paupertatis respicientia. Primum, quoad contractus. Secundum quoad vltimas voluntates. Tertium, quoad delicta. Quartum, quoad iudicia. Quoad contractus quidem, primò, quod omnia iura loquentia de seruis quoad adquisitionem, & amisionem

amiſsionem rei pecuniariæ, habent locum in regularibus ſecundum mentem Innoc. in cap. cum olim. il 2. de priuileg. quem in hoc citat Bald. in l. ſeruus. C. commun. de ſucceſſ. modo ea illis æque adaptari poſsint; ut ibi ait Bald. & recte quidem: quia lex non compræhendit eum cui aptari nequit, cap. indemnitatibus. §. penult. de elect. lib. 6. quem in hoc iuris optimum dixit Fely. in cap. nonnulli. colũ. 31. de reſcript. modò item eadem ſubſit ratio, ut addit Dec. in l. cum fundus. §. ſeruum. ſub fin. de reb. cred. Quam reſolutionem ait eſſe meliorem illa Iaſonis ibidem dicentis æquiparationem ſerui ad monachum procedere in contractibus, & non in vltimus voluntatibus; quoniam efficaciter ibi probat idem eſſe in vtriſque concurrentibus prædictis duobus; ſcilicet quòd eadem ſit ratio, & æque poſsint aptari utriſq;. Quin & iura diſponentia de filiisfam. habent locum in monachis concurrẽtibus prædictis duobus argu. cap. licèt. de ſepul. lib. 6. & l. qui in poteſtate. ff. de teſtam. adiuncto cap. 2. eod. titu. & auth. ingreſsi. C. de ſacroſanct. eccleſ. Ex quibus ſequitur, quòd regularis adquirit ſuó monaſterio, etiam ſi de mandato alterius ſtipuletur arg. l. ſi liber homo. ff. de ſtip. ſeru. ſed cedenda eſt actio mandati, ſecundum Bartol. ibid. & melius in l. is qui. §. ſiue autem. ff. de manumiſſ. & quòd is quem ſcit Prælatus non eſſe uerè profeſſum, non quærit eius monaſterio, Bart. in l. ſeruus teſtamento. ff. eod. quæ habet, liberum hominem malæ fidei poſſeſſori non quęrere: & quòd regularis unius monaſterii bona fide poſſeſsus ab altero, acquirit illi quod ex opera ſua vel re ipſius quærit; alia uero quę aliunde monaſterio, cuius eſt verus monachus, ſecundum eundem Bart. in d. l. ſi communis ſeruus.

31 Secundo addo, quòd bona eius qui dolo Epiſcopi uel Abbatis factus eſt regularis vel monachus, vt illa ſibi quæreret, non adquiruntur monaſterio; ſed cognatis eius veniẽtibus ab inteſtato, iuxta textum in cap. conſtituit. 20. q. 3. quem inter alios dixit ſingul. Panor. in cap. cum dilectus. ſub finem de his quæ ui. Et pondera, quòd textus loquitur de decepto ab Epiſcopo uel Abbate; & ita non requiritur, quòd totus Conuentus, vel maior pars eius adhibeat dolum, quod dixit requiri Pan. in cap. dudum. de conuerſ. coniug. eo quòd delictum Prælati regulariter non nocet Eccleſiæ cap. ſi Epiſcopum. 16. q. 6. cap. delictum. de reg. iur. lib. 6. quia vt recte reſpõdet Dec. in cap. in præſentia. not. 8. de probat. hoc caſu non agitur de tali præiudicio Eccleſiæ, quale Prælatus non poſsit inferre. Tum quia agitur de præiudicio rerum illicitè quæſitarũ, in quibus poteſt illi præiudicare Pręlatus, ſicut ſeruus domino l. quod ſeruus. ff. de adquir. poſs. Tum quia agitur de iure quærendo, in quo poteſt Prælatus pręiudicare, iuxta gloſ. recept. in d. cap. ſi Epiſcopum. & d. cap. delictum. tradit Pan. in cap. 1. de dol. & contum. & bonus textus in l. fin. ff. de aminiſtrat. tut. Quamuis autem monaſterium non debeat

habere

habere bona decepti: professio tamē eius ualet, vt exprimit prędictum cap. constituit. cuius glos. recepta solerter adnotauit, quòd dolus dans causam contractui, vel actui in spiritualibus non reddit illum nullum; metus autem sic per cap. 1. de his quę ui. quū in temporalibus res ècõtrario se habeat; quia in eis talis dolus reddit actum nullum, iuxta l. & eleganter. ff. de dolo. metus autem non, sed solum rescindendum, iuxta cap. Abbas. cum ei not. de his quæ ui. Quod tamen limitandum est, ne procedat in dolo, quo quilibet prudens circumueniri posset, secundum Innoc. quem ibi sequitur Pan. in d. c. cum dilectus. & ècontrario, quod dictum est de metu, ampliandum est etiam ad reuerentialem: quia etiā ille reddit professionem nullam iuxta glos. celeb. cap. præsens. 20. q. 3. quam dixit singular. inter alios etiam Ioan. Imol. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrim. facit glo. notab. in cap. cum virum. de regular. per quam Pan. ibi dixit, professionem factam à fœmina imperio parentis non ualere.

32 Addo tertio, quòd monachus potest prodesse & non obesse monasterio in iure quęsito Innocen. in cap. cum olim. de priuileg. Bald. in l. seruus. C. de pact. In quærendo autem potest facere vtrumque, secundum eosdem, vt prætactum est: unde Pan. in cap. cum ad monasteriū. nume. 1. de stat. monach. per illius contextum ait, quòd regularis non debet accipere rem sibi legatam, sine Abbatis licentia. quod ita intelligendum videtur, vt peccet quidem accipiendo; sed acceptio erit valida, & per eam quæretur monasterio; sicut nec contrahere debet sine licentia; contractus tamen valebit quatenus fuerit vtilis monasterio: nā vt ipsemet ait in cap. quanto. nu. 2. de off. ord. sequutus Innocen. in d. cap. cum olim. regularis potest stipulari monasterio, & siue stipuletur sibi, siue monasterio, siue impersonaliter, quærit ei, arg. l. si communis seruus. ff. de stip. seru. & eorum quæ ibi adnotat Bart. communiter recept. & eorum quæ dicta sunt supra eod. num. 30. Vnde Card. in clem. 1. §. quia uero. q. 6. de stat. monach. dixit, quòd monasterium tenetur ex contractu monachi, quatenus est factum locupletius, vel inde quæsitum fuerit versum in vtilitatem eius: quamuis non videatur idem de hæred. aditione, vt tangetur infra.

33 Addo quarto, quòd quicquid acquirit regularis etiam fugitiuus, & vagans extra monasterium etiam abiecto habitu regulari, non quærit sibi, sed monasterio suo secundum Panor. recept. in cap. fin. de regul. & ab eo cum omnibus quæsitis vendicari potest iuxta cap. Abbates. 18. q. 2. adiecta causa de iure canonico, iuxta glos. solen. l. 1. §. per hanc. ff. de rei vendic. sicut seruus fugitiuus non quærit sibi, sed domino suo, per latius dicta supra num. 2. Et quòd dubitari potest, An idem dicendum sit de eiecto à monasterio? Ad quod respondeo primò, distinguēdum inter eiectum iniustè, & eiectum iustè, ut distinguit Panor. in d. cap. fi.

nu. 3.

nume.3. de regular.& in cap.1. sub fin.de infant.expos. dicens, quòd eiectus iniustè quærit monasterio: quia per eiusmodi eiectionem iniustam, non est præcisus ab eo,nec delictum Prælati potuit illi nocere, cap. si Episcopum. 16.q.6.cap.delictum.de regul.iur.lib.6. Vnde & monasterium cogi potest ad eum recipiendum; adeo quòd si noluerit recipere, Episcopus vel superior legitimus coget illud ad dandum bona, quæ dedit illi monachus, cum quibus in alio monasterio reponatur, Card.clem.1. §. quia uero.q.3.de statu monach.

Secundo, quòd eiectus iustè per sententiam, non videtur quærere monasterio. Tum quia desinit esse regularis,& membrum obedientiarium illius, & talis nō quærit amplius monasterio, cui fuerat addictus, & à quo est absolutus,argum.cap.si quis iam translatus.21.quæst. 2.& cap. ne pro cuiuslibet. 16.quæst.1. Nec obstat,quòd Card.in clem. 1. §. quia vero. quæst. 1. de statu monacho. sequutus Matth.ait pro nullo crimine posse iuste monachum à monasterio eiici: quia id est contra ius & praxim: nam regula S. August. & regula B. Benedicti expresse aiunt posse iustè regularem eiici de monasterio, & cap.ultim.de regul. id præsupponit,& glos. penultim. & ibi Panor.expresse id tenent, & praxis monachorum quotidie id seruat.

Sed est dubium, cui quærat sic iustè eiectus, sibi enim quærere non potest. Tum quia est incapax cuiuslibet iuris pecuniarij, vt prædictum est à nu.1. ratione voti solennis,à quo nō absoluitur per suam culpam, & sententiam contra eum latam, vt tenet Card.in d. §.quia uero, q. 1. post Matth.& Innoc.in cap.dilectus.2.de symon. dicentem, quòd etiā depositione monachus priuatur quidem ipsa præbenda,si quam accipit, & voce in Capitulo;sed non desinit esse monachus,vt etiam tangitur in commen.cap.nullam.nu. 45. Tum ne de sua iniquitate commodum reportet,contra l.itaque fullo.ff.de furt.& cap.1. de post. prælat. Tum quia regularitas siue monachatus indelebilis est, secūdum Card. in cap. fin.q.1. de regul.quamuis absoluatur à superioritate illius.

Sed responderi potest ad primum, quòd quęrit verum dominium Deo, & ius administrandi summo eius Vicario Papæ, & etiam speciale Ecclesiæ seculari vel regulari si ad eam iam legitime translatus fuerit, iuxta d. cap. si quis iam,& cap.ne pro cuiuslibet.cū glos.alioquin Episcopo; ut ait Panor.in d.cap.fin.Tum quia sub eius obedientia uiuendum est illi: quia per eiectionem iustam,recidit in eam,à qua liberatus fuerat per professionem iustam; cum nemo possit esse acephalus, siue sine capite & superiore cap.nulla.93.distinct.vnde etiam Eremitæ Episcopo subsunt,cap.qui uerè.16.quæst.1. Tum quia cū quærat Deo verum dominium,& ius administrandi superiori, quærit illud Episcopo, vt dixit Syluest. uerb. apostasia, quęst.9.cui soli subest immediatè post Papam; nam superioritas est causa cur regularis quærit alicui,iuxta no-

K tat.

tat. per Innoc. in d. cap. cum olim. 2. de priuileg.

34 Addo quinto, hęc consequi, quòd si qua religio deleretur, sicut delete fuerunt multę per Greg. X. in Concil. Lugdunen. de quo in cap. 1. de relig. dom. lib. 6. §. 1. & seq. & non permitterentur amplius in suis monasteriis secundum suam regulam conuiuere; & ita viuerent foris, reciderent in obedientiam Episcoporum; & quæcunque adquirerét, quærerent Deo quoad verum dominium; illis vero quoad ius administrãdi, cum sibi non possent, obstante voto paupertatis solenni, quod quasi quidam character hæret animis eorum vix delebilis etiam per Papam, iuxta supra dicta per cap. cum ad. §. fin. de statu monachor.

Quæstio tamen noua oritur, cui Episcopo debeat esse subiectus regularis per iustam sententiam eiectus, an originis, an domicilij, an beneficij quibus suberat ante religionis ingressum, an Episcopo in cuius diœcesi est situm monasterium è quo eiicitur? & arbitror subiectum fore Episcopo originis. Tum quia domicilium originis est immutabile. l. assumptio. ff. ad municip. & non perditur per accessionem dignitatis, quæ non aufert sed cumulat domicilium. l. Sanatores. ff. de sanator. & Bartol. ibi recept. etiam per matrimonium nisi à muliere, neque ab ipsa in totum, vt declarat Dec. in l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. notab. 2. Tum quia domicilium quęsitum per abbatiam, monachatum, vel aliud beneficium, non durat nisi quoad fuerit Abbas, monachus, vel beneficiarius secundum Bartol. recept. in l. 1. ff. ad municip. Tum quia domicilium ratione habitationis tollitur per trãslationem eius in alium locum, d. l. cum quædam puella. & per professionem regularem mutat quis domicilium habitationis, etiam plusquã per alias mutationes, cum extra monasteriũ nequeat habitare, nec exire sine licentia Prælati, cap. monachi. 2. 16. quæst. 1. Quanquam Episcopus originis aditus, posset ei facere facultatem transeundi ad alium Episcopatum vbi alij Episcopo subesset; sine qua tamen non puto posse iustè suo solo arbitrio transire & mutare sibi domicilium, cum adhuc remaneat religiosus; & ideo eius voluntas de superioris arbitrio pendeat, vt dictum est supra per cap. quorundam. & cap. si religiosus. eodẽ titulo lib. 6. Cui autem subiiciantur & quærant regulares exauthorati, & habitu religioso priuati, & ad triremes damnati, si quid in eis quęrant commisso aliquo prœlio nauali, vel inde fuga, vel pretio redempti, in partes ignotas deuenientes, quęstionis implexę videtur. & satis æque responderi posset, eisdem Episcopis subditos fore, quibus triremes ipsæ, & alij eis addicti suberunt, donec in eis manserint: postea vero finito tempore ibi remanendi, vel redempti debent redire ad Episcopatus suarum originum, & subesse Episcopis illorum, vel impetrata ab eis facultate transire ad alios, perinde ac alij eiecti simpliciter debent eosdẽ adire, argumento ab eadem vel simili ratione desumpto, iuxta l. illud, ff. ad leg.

ad leg. Aquil.cap. 2. de translat. prælat. Quę tamen omnia limitanda sunt, ne procedant in his, qui non solum eiiciuntur à monasteriis, sed etiam relegantur à prouinciis suarum originum: illi enim non possunt etiam si maxime velint, subesse Episcopis Episcopatuum illarum prouinciarum: quia tenentur etiam in foro conscientię ad implendā pœnam sibi à iudice competente latam, vt determinat S. Tho. 2.2. quæst. 62. artic. 3. quos de rigore iuris arbitror solius Papę obediētiæ, & iurisdictioni spirituali subiectum iri, eique soli quæcunque quæsierint quęsitum iri; quamuis ex quadam ęquitate, & tacita mente Papæ, si longe ab urbe exterminarentur, satisfacerent forte suis conscientiis, deligendo aliquem Episcopatum, cuius Episcopo obedirent argum. cap. nihil. de elect. Quare duobus eiectis à suis monasteriis in Indiis, & exterminatis ab eisdem cum in Vrbem uenissent, iuste consuli potuit, vt suam infœlicitatem narrarent Papę, & peterent ab eo facultatem viuendi sub obedientia talis vel talis Episcopi uel Archiepiscopi. An autem ullo iure, vel ratione huiusmodi Pręlati possint subditos regulares ad triremes damnare, tangetur in comment. cap. nullam. 18. quęst. 2. nume. penult.

55 Addo sexto, quòd his succedit quęstio quotidia, & noua, uidelicet, An huiusmodi regulares eiecti, & relegati legitime à suis superioribus, teneantur præsentare se Episcopis in quorum obedientia viuere debēt, & monere eorundem Reuerendam in CHRISTO Paternitatē, se esse regulares, & eiectos, & teneri ad obediēdum eis; simul rogare vt iubeāt sibi tanquam superiores, quid velint se facere in ordine clericali, & statu suo religioso quem assumpserunt, quibus non potuerunt priuari; licèt locis monasteriorum priuati fuerint? Equidem arbitror eos ad hęc teneri; quia qui tenetur ad aliquid, tenetur ad ea quę illud necessario consequuntur l. 2. ff. de iurisd. omni. iud. & cap. 1. & cap. pręterea. de offic. deleg. At prędicti eiecti tenentur seruare tria substantialia vota quibus non potuerunt, nec debuerunt absolui; & id facere debēt sub suorum Episcoporum obediētia per prędicta, qui si nescierint, nec moniti fuerint eos ipsorum obedientię subesse, non possunt quę conuenit iubere illis, nec habere curam debitam de salute animarum illorum. Quare non debuit tristari quidam eiectus, eo quòd nuper sibi fuerit responsum, non satisfacere se suo statui viuēdo alioqui bene in Episcopatu cuius Episcopo debebat obedientiam. Tum quia non seruabat votum obedientię, nulli obediendo, plusquam si esset secularis clericus. Tum quia non poterat seruare votum paupertatis solenne, conuertēdo sine licentia superioris in usus proprios, licèt honestos, quę lucrifaciebat canendo, organa pulsando, canium, & artem pulsandi docendo. Tum quia oportebat vltra uitę honestatem patefacere suum statū Episcopo, & petere ab eo quid vellet se facere secundum regulam clerica-

lem, secundum quam ei tenebatur obedire obedientię voto solenni, & dignaretur prouidere de victu, vel saltem facere facultatem conuertédi in suos honestos vsus, ea quæ lucrifaceret per hoc cap. & notab. 2. Tum quia non poterat satis recte mori absque proprio, nisi sciéte Episcopo bona quibus vtebatur, pertinere ad suam dispositionem Episcopalé eo mortuo; cum nec ex testamento, nec ab intestato posset hæredem habere, nec legare, cap. 2. de testam. & cap. super eo. de stat. monach.

36 Addo septimo, hæc consequi regularem eiectum, & exauthoratum habitu iuste per sententiam, posse, debereque vti habitu clericali ordini suo conuenienti sine vlla dispensatione Papæ: quia religionis habitu contra sententiam vti nequit, & non potest vti habitu alterius nisi ad eã transiret, & nullo iure cogitur transire arg. cap. gesta. cum glos. 74. distinctio.

Suboritur tamen quæstio, an eiectus semel iustè, ac definitiuè ab aliquo ordine, vel monasterio, compelli possit redire ad illud per superiores illius ordinis? Nam pro parte affirmante vrget prædictum cap. vltim. de regul. quatenus iubet, vt Visitatores, vel Abbates maiores, vel Priores quotannis requirãt fugitiuos, & eiectos, & coganr monasteria recipere illos: quatenus item habet sub finem illa uerba. *Si uero huiusmodi fugitiuos vel eiectos inobedientes inuenerint, eos excommunicent: donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur.* & hoc tenet, licèt perfunctoriè, Sylu. uerb. apostasia. quæst. 6. Vrget ité ratio quòd alioquin multi procurarẽt suam eiectionem, quo extra monasterium possent degere volentibus nolentibus eorum Prælatis.

Pro parte vero negante facit, quòd res iudicata seruanda est l. res iudicata. ff. de reg. iur. adeo quòd exceptio rei iudicatæ impedit litis ingressum, clem. 1. de except. & quòd iniustum videtur, vt eiectus definitiue contra suam voluntatem reducatur ad monasterium, ubi uix æquo animo ferre possit improperia, quæ in eum alij de more obitcient. Facit item, quòd Bernardus in casus positione d. cap. vltimi sentire videtur contrarium, dum de fugitiuis, & eiectis loquitur quantùm ad requirendum eos, & compellendum monasteria ad recipiendum eos redire volentes, & tantùm de fugitiuis quoad compellendum eos redire. Idem eodem modo sentit Panormitan. dum in vltimo notabili colligit, Abbatem posse excommunicare monachum si est fugitiuus, nihil de eiecto exprimendo, nec postea vllo verbo id significat. & Cardinal. ibid. notab. 3. & quæstion. 7. solum de expulso pœnitenti, & volenti redire loquitur: S. item Anton. 3. part. titul. 16. cap. 5. in princip. licèt tractet de fugitiuis & eiectis, tamen quoad effectum compellendi ad redeundum, solum loquitur de eiectis volentibus redire in hæc verba. *Nota secundum Anton. de Butrio, quòd monachi eiecti reuerti volentes, admittendi sunt ad religionem.* & paulopost inquit. *Nota quòd*

ta quòd monasteria etiam si ordo repugnet, possunt cogi ad prastandum alimenta fugitiuis, & eiectis vbi velint ad cor reuerti. Facit item quòd licèt exauthoratus siue depositus, & degradatus realiter à suis ordinibus, possit cogi ad preces horarias ratione characteris, & potestatis conficiēdi sacramentum, quæ non perdit per degradationem iuxta glos. cap. accedens. 50. distin. citatā à glos. vlt. cap. degradatio. de pœn. lib. 6. & S. Thom. 3. par. q. 82. art. 8. non tamē potest cogi ad dignitatem, & locum quem tenebat antequam degradaretur: sic etiā videtur quòd licet monachus depositus definitiue monachatu, retineat tria substātialia vota, & possit cogi ad seruandum illa; imo ad preces horarias: non tamen videtur posse cogi ad redeūdum ad monasterium vnde deiectus est, grandes impatientiæ tentationes deuoraturus.

Ad prædictum autem cap. vltim. de regularib. & rationem pro eo adductam, responderi posset, intelligenda esse de eiectis iniustè, vel inordinatè, aut per collusionem, vel saltem non definitiuè per sententias ritè & rectè sine collusione latas. Nec obstat, quod culpa sua fuit eiectus: quia iam pro ea punitus est; & non debet quis duplici pœna pro eadem culpa puniri, cap. at si clerici. de iudic. & qui sentit onus, debet sentire commodum illi annexum, cap. qui sentit. de reg. iur. lib. 6. & l. secundum naturam. ff. eodem.

37 Addo octauo, quæstionis esse, an liceat regulari eiecto iustè vel iniustè qui tenetur seruare votū paupertatis solēnē; & ei qui vouit votū simplex paupertatis, & donanti omnia bona sua pauperibus vel operibus piis, mendicare, & à labore manuum suarum cessare? Ad quod dico primo, quòd S. Thomas latissime disputando in Opuscul. 19. cap. 5. & resolutius 2. 2. q. 187. art. 3. c. q. concludit, religiosos non teneri laborare manibus vltra statuta regulæ. Tum quia nullo præcepto naturali neque diuino præcipitur laborare manibus, qui aliàs honeste sine alterius iniuria potest sustentare se, & suos quos de præcepto alere tenetur. Tum quia illa tria dicta Pauli scilicet 1. ad Ephes. 1. & 1. ad Philip. 4. & 2. ad Thessal. 3. quæ contra hoc citari solent, & in effectu habent ne manducet, qui non laborat, non probant quem absolute teneri laborare manibus; sed ob causam, vt tollat otium vitiosum, & sustentet se, & suos decēter secundum statum suum sine alterius iniuria; & ita cessante illa, cessant illius dicta. Tum quia intentio S. Augustini, qui etiam contra hoc allegatur in libro de opere monach. est improbare errorem dicentium, non licere monachis manibus laborare; non autem eos obligare ad sic laborandum, si aliàs sine otio vano & alterius iniuria viuere possunt.

Secundo dico, quòd eadem ratione idem dicendum est de homine seculari, qui relinquit omnia quæ habet propter Deum; etiam si non fiat regularis, exemplo Helisæi 3. Reg. 19. relat. à B. Ambros. in cap. dominus. 86. distin.

Tertio

Tertio, quòd S.Thom. vbi supra laudat paupertatem assumentes, & ex humilitate mendicare volentes; licèt manibus non laborent, nec bonis renuncient: quod probatur licere eadem ratione qua duo dicta proxima fundātur. Cui consequens est, non peccare illum qui ad se in humilitatis, & patientiæ virtute exercendum, habitum pauperis suscipit, & mendicando aliquem pium locum longinquum visitat, etiam si nullum paupertatis votū emittat, nec sua bona pauperibus dispertiat, quod certè in hunc vsque diem non satis animaduerti; imo consensi, multis reprahendentibus peregrinos alienis impensis, id est eleemosynis mendicando peregrinantes per l. 1. C. de mend. valid. lib. 11. præsertim clericos, per cap. diaconi. 5. 93. distinct. quos Calder. consil. 1. de vit. & honest. cle. puniendos esse definit, si sacris sunt initiati: quod tamē non procedit in his qui ob prędictam causam mendicāt; quia per talem mendicitatem eorum, nil honoris perit clero, vt ipsemet Calder. ibid. annotauit. Idipsum etiam solitus sum limitare, & à fortiori, ne procedat in eo qui peregrinaturus tantundem, vel plus quàm ab aliis mendicat, pauperibus obuiantibus de suo impenderet arg. cap. si episcopus. 12. q. 5. quòd bis cum adhuc iuuenis iuri audiendo operam darem Tholosæ facere memini. Qua ratione defendi possunt etiam innumeri per nostram Roncamuallem in Compostellam, & ex Hispaniis in Vrbem transeuntes, & ibidem ientaculum & cœnam tribus diebus, si volunt, nihilo dato suscipientes; etiam si habeant de suo quo se sustentare queant, & nil de illo aliis pauperibus tribuant, quos etiam non semel audiui reprehendi.

38 Addo nono, quòd vsusfructus, quem habet ingrediēs monasterium, quæritur illi quoad vitam naturalem ingredientis secundum glos. Bart. & Comm. in auth. idem est. C. de bon. quę lib. etiam si ingrediens sit pater, & vsusfructus pertineat ad eum in bonis aduentitiis filii ratione patriæ potestatis secundum prædictam glos. & Bald. & Paul. ibid. quæ verior & communior est secundum Dec. multos alios referentem in cap. in præsentia. de probat. num. 66. licèt Panor. ibid. & in cap. cum simus. de regular. teneat quòd tantùm dimidium quæratur, & Salicet. quòd nihil in d. auth. ingressi. q. 8. vnde Marian. in 2. par. cōsil. 10. in 6. q. versi. verum. dixit legatum alimenti annui relictum cuidam Catharinæ pro ipsa & vna famula, deberi monasterio durante vita ipsius quoad partem suam; licèt non quoad famulam; quia per religionem perdit facultatem habendi eam.

Addo decimo, verum esse id quod Matth. relatus à Card. in clem. 1. §. quia vero. quæst. 10. de stat. monach. dixit, nimirum, quòd si monachus vadens ad Curiam Regiam lucretur in ea multa, & ingrediatur aliud monasterium, etiam legitimè lucrifacta ante ingressum cedent monasterio priori.

39 Addo

39 Addo vndecimo, quòd inter Prælatum regularem, & suum conuentum potest fieri diuisio bonorum iuxta cap. edoceri. de rescript. per quã quæratur administratio alicuius partis eorũ quæ ante illam pertinebat ad Prælatum iuxta cap. nullam. 18. q. 2. cuius commentario, quem cum hoc componimus, à nu. 8. insero disputationem, qua pridem defendi diuisionem bonorum Roncæuallis in tres partes, quarum vna Priori, altera Capitulo, & tertia Hospitali & fabricæ cederet: vbi etiam à num. 25. disputo, an liceat statuere, vt regularibus siue viris siue fœminis certa quantitas detur pro vestiario? & aliqua alia in multis illustribus monasteriis vsitata, & à compluribus scriptoribus grauissime damnata.

40 Addo duodecimo, quòd quæstionis quotidianæ est, an regulari viro possit superior facere facultatem viuendi extra monasterium, & quæcunque sic viuens quæsierit, in suos vsus conuertendi? Ad quam respondeo primò, non posse etiam Papam id facere sine iusta causa: quia regularis voto adstringitur ad stabilitatem perpetuam in monasterio seruandam cap. placuit. 1. & 2. cap. monachi. 16. q. 1. & in confesso est, nullum superiorem etiam Papam posse à voto sine iusta causa absoluere, cap. non est. iuncta glos. de vot.

Secundo, ꝙ iusta de causa potest etiã inferior Papa ei facere facultatẽ manendi extra claustrum, vt pro vtilitate monasterij, prædicto cap. monachi. etiam indirecta, vt sit procurator patroni Ecclesiæ, vel alicuius Episcopi, vel amici qui monasterio profuit, prodest, aut speratur prodesse, iuxta Innoc. recepit. in cap. cum I. & A. de re iud. & causa studij; & à fortiori docendi facultates regulari licitas arg. cap. non magnopere. ne cler. vel mon. & cap. 2. eod. tit. lib. 6. & ob alias iustas causas, quæ quia iure non terminantur, prudentis viri arbitrio est determinandum an occurentes sint tales arg. l. 1. ff. de iur. delib. cap. de causis. de offic. deleg.

Tertio respondeo, ꝙ sola iusta causa facultatis faciendæ ad manendũ foris, non sufficit ad concedendum, vt omnia quæsita foris conuertantur in vsus foris degentis. non enim quælibet causa sufficiens ad mittẽdum aliquem regularem foras ad aliquod negotium agendum, sufficit vt possit ei concedi facultas conuertendi in vsus suos aliquam hæreditatem, vel magnam donationem eo tempore sibi obueniẽtem, vel factã, vt palam est. Cui est consequens, alia ratione metiendum esse iustam causam exeundi vel manendi foris, & aliam iustam causam concedendi facultatem conuertendi quæsita in suos vsus.

Quarto, quòd maior causa requiritur ad concedendum regulari, vt conuertat in suos vsus quæcunque per successionem, donationem, operam, artem, & industriam suam quæsierit, quàm ad concedendam facultatem conuertendi in suos vsus omnia, quę per suam artem, industriam, & operam quæsierit: quia maior effectus, maiorem causam re-

quirit

quirit arg. cap. præterea. iuncto cap. de multa. cum eis adnot. de præbē. & in simili grauiora verba sunt necessaria, vt censeatur cōtracta societas omnium bonorum, quàm vnius negotiationis, vel vnius rei, vel etiam totius quæstus seu lucri l. societas. & l. coiri. ff. pro soc.

Quinto, quòd facultas conuertendi in suos vsus quęsita per industriam, artem, & operam, non videtur includere quæsita per successionē saltem legitimam, idest lege obuenientem arg. d. l. coiri. cum 4. seq. ff. p socio. quibus probatur societatem simpliciter contractam, videri esse contractam quoad ea, quę obuentura sunt ex quæstu: per quæstum autē non intelligi quæ obueniunt ex hęreditate, legato, vel donatione; sed solum ea quę ex opera, arte, vel industria lucrifiunt: & ita facultas siue priuilegiū conuertendi quęsita in suos vsus, quod strictius uidetur interpretandum quam societas, videtur restringendū ad bona quęsita ex quæstu, opera, & industria; & non ad acquisita per successionem & donationem, saltem illam quę ob cognationem uel alia merita fieret. Dixi supra (*regulari viro*) quia sanctimoniali nemo potest facere facultatem exeundi claustrum, nisi secundum extrauag. Pij V. cuius tenor est hic.

PIVS EPISCOPVS
seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

DECORI, & honestati omnium Sanctimonialium, quarum Iesus Christus Dominus noster sponsus est, vt in puritate & castitate superadificantes, in ipso fæliciter inhabitare valeant, consulentes, ea quę illarum existimationi detrahere possent, decet nos consulto summouere. Sane periculo, & scandalo plena res est, ac regulari obseruantiæ vehemēter aduersatur, Sanctimoniales aliquādo parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos, vel cognatos, nec non monasteria, & alia filiationes nuncupata, etiam eis subiecta visitandi, aut infirmitatis causa, alioque prætextu à monasterijs exire, & per secularium personarū domus discurrere, & vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis, & pudicitiæ decus in discrimen cōmittunt. Vnde nos malo huic pro nostro pastoralis officij debito salubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decreto sacri Concilij Tridentini de clausura Monialium disponenti, ac alijs nostris literis super huiusmodi clausura editis adijcientes, volumus, sancimus, & ordinamus nulli Abbatissarum, Priorissarū, aliarumue monialium etiam Carthusien. Cistercien. Sancti Benedicti, & Mendicantium, & quorumcunque aliorum ordinum etiam militarum, ac statuum, graduum, conditionum, dignita-

dignitatum, ac praeminentiarum existentium, etiam à Regia, vel Illustri prosapia ortarũ, de cętero etiã infirmitatis, seu aliorũ monasteriorũ, etiã eis subiectorũ, aut domorũ parentũ, aliorũue consanguineorũ visitãdorũ, aliaue occasione, & praetextu; nisi ex causa magni incẽdij, vel infirmitatis leprae, aut epidimiae: quae tñ infirmitas, praeter alios ordinũ superiores, quibus cura monasteriorũ incumberet, etiam per episcopum seu alium loci ordinarium, etiã si praedicta monasteria ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exẽpta esse reperiantur cognita, & expresse in scriptis approbata sit, à monasterijs pręfatis exire, sed nec in pręDictis casibus extra illa nisi ad necessarium tempus stare licere: aliter autem quàm, vt praefertur egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitãtes, ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut seculares, vel ecclesiasticas cõsanguineas, vel non, excommunicationis maioris latę sententię vinculo statim eo ipso absque aliqua declaratione subiacere, à quo praeter quàm à Rom. Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant. Et insuper tam egressas quàm praesidentes, & alios superiores praedictos eis licentiam huiusmodi concedẽtes, dignitatibus, officijs, & administrationibus per eas & eos tunc obtentis priuamus, & illas & illos ad obtenta, & alia in posterum obtinendã inhabiles, necnon licentias, & facultates, seu indulta, & priuilegia exeundi à monasterijs, & extra illa standi à nobis, seu alio Rom. Pontifice praedecessore nostro, ac Sedis Apostolicae Nuntijs, & Legatis etiam de latere, ac maiore Paenitentiario, aut ordinum praedictorum superioribus, alijsve personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis restitutiuis, pręseruatiuis, mentis attestatiuis, etiam nouam gratiam, & dat. concedentibus, alijsq; efficacioribus, & efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque, & alijs decretis in genere, vel in specie, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolicę potestatis plenitudine, etiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, necnon S. R. E. Cardinalium intuitu & contemplatione, ac instantia, vel aliàs quomodolibet concessa (quae prorsus abolemus) ac literas desuper confectas, & in posterum concedendas, & conficiendas nullas, & inualidas, nulliusque roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus, & habituris suffragari posse: & ita per quoscunque iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere: irritum quoque & inane quidquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus. Mandantes vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinarijs in virtute sanctae obedientię, & sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis ęternę, quatenus per se vel alium seu alios, praesentes litteras in ciuitatibus & dioecesibus proprijs quolibet anno publicent, omniaque in illis contenta, necnon praefatum decretum ipsius Concilij, quod incipit. Bonifa-

cij vij. diligenter, & inuiolabiliter sub censuris ecclesiasticis, alijsque præfatis pœnis, & in eodem decreto contentis, obseruent & obseruari faciant, & procurent. Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes, etiam alijs pœnis auctoritate nostra, appellatione postposita, compescẽdo Nec non legitimis super his habendis seruatis processibus pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggrauando, interdictum ecclesiasticum apponendo, inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus præmissis, &c. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo nono. Kal. Februarij. Pontificatus nostri Anno quinto.

Dixi etiam *(extra monasterium)* quia leuiori de causa posset concedere prædictam facultatem intra monasterium; aliqua tamen requiritur: quia licèt Regularis posset etiam sine alia licẽtia extra horas quibus in monasterii ministerio occupatur, quærere intra illud cósulendo, pingendo, scribendo, consuendo, texendo, serendo, vel alia operando, cap. nunquam. de consec. dist. 5. non tamen potest ita quæsita conuertere in vsus proprios & peculiares, nisi de licentia superioris iustą de causa sibi concessa per tradita in 2. notab.

Idem Pius V. edidit etiam alia exitum prędictarum monialium angustantia & interdicentia ingressum ad eas; quæ ne hunc Commentarium nimium augeant, ad comment. cap. statuimus. 19. q. 3. vbi amplior erit eis locus, remittimus.

Addo decimotertio, quòd quæstionis est quotidianæ, an Regulares siue viri siue fœminę degentes extra monasteria cum iusta licentia & facultate conuertendi in suos honestos vsus ea, quæ iuste aliunde quàm ex bonis monasterij quæsierint, iuste possint ea conuertere in eleemosynas, capellanias, vel alia opera pia, absque alia ampliori licentia?

41 Pro parte nanque negante facit, primo quidem, quòd regulari non licèt largiri eleemosynam sine licentia, vt dictum est supra. Secundo, quòd prædicta quæsita omnia fiunt monasterii; & nemini de re aliena licet eleemosynam largiri sine domini consensu, cap. non est putanda. 1. q. 1 & cap. forte. & cap. denique. 14. q. 5. Tertio, quòd priuilegia sunt restringenda, & non de alio ad aliud amplianda, cap. porro. de priuileg. cap. quæ à iure communi. de reg. iur. lib. 6. & aliud videtur esse conuertere quæsita in suos vsus, aliud conuertere in pios. Ergo facultas siue priuilegium faciendi illud, non extenditur ad hoc. Quarto, quòd à separatis non fit illatio, etiam in nõ odiosis l. Papinianus. ff. de minor. cap. ad audientiam. de decim.

His tamen non obstant. tenenda videtur pars affirmans. Primo quòd regularis potest elargiri eleemosynam de licentia prælati etiam tacita, vt dictum est supra, & eam videtur habere is cui facta est prædicta facultas. Secundo, quòd anima est pretiosior corpore, cap. præcipimus. 12

q. 1.

q. 1. & cap. sedulo. 38. dist. Ergo si impendere in vsus corporis, est conuertere res in vsus suos, à fortiori erit tale conuertere in vsus animæ. At largiri pecuniam in eleemosynam, & alia pia, est eam in vsum, & vtilitatem animę conuertere, cap. medicamentum. de pœnit. dist. 1. ergo qui id facit, in vtiliorem vsum suum conuertit, quàm si in vsus & vtilitatem corporis conuerteret. Tertio, quòd vt asseruimus in Man. Confes. cap. 26. nu. 39. pater dũ viuit potest donare in eleemosynas & opera pia minuendo suorum liberorum legitimam, & non alia ratione, quàm quia id non est donare, sed in suos vtilissimos vsus insumere. Quarto, quòd non obstat dicere, quòd hæc sunt intelligenda de eleemosynis & operibus piis paruis, non autem de magnis; qualis esset institutio capellaniæ, vel dotatio orphanæ: quia eleemosynę, & alia opera pia, quo maiora sunt, eo cęteris paribus pientiora, & Deo gratiora, cap. non mediocriter. de consecr. dist. 5. adeo quidem vt teste B. Hieronymo ad Rusticum monachum, gratius sit Deo simul quàm minutatim omnia bona pauperibus elargiri, vt diximus in cap. cui portio. nu. 30. Quinto, quòd primũ argumentum alterius partis tollitur per primum huius, & secundum; & reliqua alterius partis per 2m & reliqua huius. Quibus consequẽs videtur facile posse Papam huiusmodi regulari habenti prædictã facultatem superaddere aliam testandi & disponendi in morte ad pia, in quę poterat inter viuos disponere. Tum quia id nil aliud est quàm extendere facultatem disponendi inter viuos ad facultatem disponendi per vltimam voluntatem, vt infra repetetur. Tum quia facile potest, dum viuit impendere illa in ea pia, in quę per vltimam voluntatem impendere intendit, & parum plus præiudicat monasterio hac via quàm illa; imo minus qua parte certius tollitur monasterio spes habendi donata, quàm relinquenda per testamentum: quod forte nunquam fiet, vt frequenter contingit habentibus eam faciendi facultatem.

41 Addo decimoquarto, quòd quotidianæ quæstionis est, An debitor bene vel male ingrediens monasterium post ingressum teneatur ad soluenda debita prius contracta? Ad quam præsuppositis eis, quæ supra in d. cap. cui portio. nu. 8. diximus de debitore, quando iuste potest ingredi monasterium, & quando non, dico primo, certum esse illum vel monasterium teneri ad soluenda illa, vel ad cedendum omnibus bonis quę intulit in monasterium, vel reliquit in sęculo, vel in posterũ delata fuerint monasterio, intuitu eius via donationis vel vltimæ voluntatis, secũdum mentem omnium. Secundo, ꝙ controuertitur, an si prædicta bona non suffecerint debitis soluendis, nec monasterium illa velit soluere, teneatur ipse in foro conscientię laborando manibus quęrere quo ea soluat? & arbitror eum teneri ad laborandum pingendo, scribendo, vel aliqua alia arte, quam nouit, quęstuaria vtẽdo eis modis quibus potest, salua regulę obseruantia, vt sentiunt Inn. & Pan. vbi supra cõiter recep.

imo & si opus fuerit, superiorem debere sibi facere facultatem sic laborandi etiam multis horis deputatis ad diuina, vel alia officia monasterii, quatenus posset honeste illum ab eis excusare per prædicta; & quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum cap. si res aliena. 14. q. 6. cap. peccatum. de reg. iur. lib. 6. Addimusque non esse demendas impensas eius ex illo lucro, si seruit quantum regula præcipit: nam qui altari seruit, &c. cap. cum secundum. de præbend. & cap. 2. 13. quæst. 2. Nec obstat quòd Sylu. verbo religio 2. q. 4. sequutus Palud. teneat, non obligari eum ad operandum in monasterio vt soluat; eo ꝙ profitendo cedit bonis, & non habet velle vel nolle. Tum quia non omni voluntati renũciat monachus, vt adnotauit Dominic. in cap. si religiosus. de elect. lib. 6. Tum quia non omnis cessio bonorum excusat quem à restituẽdo, vt prædictum est in d. cap. cui portio. nu. 8. Tum ꝙ Innoc. in rubr. de oblig. ad ratiocin. cõiter receptus per Ant. in cap. 1. eiusdem tituli, & ꝑ Pan. in cap. cum I. & A. de re iud. & citatos per Fel. ibi. nu. 10. affirmat ꝙ debitum contractum in seculo tenetur religiosus vel soluere, vel aliàs ꝓ eo satisfacere arg. glos. in verb. ad præmissa. in cap. vt officium. §. ad conscribendas. de hæret. lib. 6. quæ dicit ꝙ notarius factus monachus complet in monasterio rogationes suas inchoatas in seculo, quã inter alios sequitur Anan. in cap. fraternitas. de hæretic. nu. 17. & glos. in cap. præterea. 51. dist. ꝙ qui iurauit mihi scribere librum, vel aliud honestũ opus facere, tenetur post ingressum monasterii illud perficere; dum tamen à diuinis non retrahatur, & sequitur Archid. ibi vbi dicit Domin. ꝙ iurans aliquid facere ante ingressum, si non fuerit liberatus à creditore, tenetur explere in religione; nisi esset actus incõpatibilis ei, vt exercere præturam: quia tunc licèt sit consilium vt prius adimpleat; tamen si ingreditur monasterium, liberatur; quamuis peccet faciendo in id fraudem. & addit per illam glos. monasterium non teneri ad debita per nouitium contracta, nisi tantundem, vel plus tempore ingressus, vel postea peruenerit ad illud de bonis eius: ex quo colligitur limitatio, cap. 1. cũ similib. 18. q. 1. quatenus habet, quòd quidquid acquirit monachus, acquirit monasterio; non enim procedit quando tenetur ad aliqua debitâ ante ingressum contracta.

Decimoquinto addo, id quod dictum est supra numero 9. & 33. regularem & seruum exæquari quoad acquisitionem âctiuam & passiuam, debere intelligi de acquisitione ciuili & efficaci, & etiam naturali actiua inefficaci, nõ tamen de naturali passiua efficaci: seruus enim sine vllo domini consensu obligatur naturaliter l. naturaliter. & l. si id quod. ff. de condict. indeb. Regularis autem simplex minime sine præfecti sui consensu, vt tradit Hostié. in Summa de fideiussor. §. pro quo posset. versic. & quis. quem sequuntur Panormitan. & Felyn. in cap. ex rescripto. de iureiurando numero 1. & Iason. in dict. cap. si id quod. numero

numero

mero 1.& Iason in d.l.si id quod, nu.1. quamuis idem Pan. contrariũ tenuisset in cons.104.in 1.part.Ratio diuersitatis est,quòd regularis renunciat voluntati suę, per hoc cap. & cap.2.de testam. cap. si religiosus.de elect. lib.6.seruus non item.Et quòd lex resistit obligationi monachi,obligationi vero serui non resistit, licèt non assistat, vt subtiliter ait Panorm.in d.cap.ex rescripto.Dixi (*passiua &c.*) quia secus de actiua;contrahentem enim secum,etiam nude obligat naturaliter,licèt ipse non obligetur illi, iuxta dicta vbi supra. Contra tamen Hostien. Panormit. & eorum sequaces in d. cap. ex rescripto. & pro Panor.in d. cons.104.noue replicari potest primo, quòd sup. probatum est regularem non renunciare omni voluntati suæ: quandoquidẽ põt iuste sine consensu prælati velle comedere,se vestire, & id genus alia,quæ nõ sunt cõtra regulã;imo & iniuste pcutere,furari, fornicari, & id genus alia q̃ sunt contra illã,quę si nõ essent voluntaria nõ essent peccata, 15.q.1.s.1.

Secundo,quòd nulla lex videtur magis resistere obligationi monachi promittentis aliquid, quàm obligationi serui promittentis idem.

Tertio,quòd si eorum opinio esset vera, consequeretur nõ teneri fideiussorem regularis accipientis aliquid mutuo, cõmodato,emptione, vel mediante aliquo alio contractu:quia principali non obligato saltẽ naturaliter,non potest accedere fideiussor,l.1.& 2.ff. de fideiuss. quod ipsum esset dicendũ de pignore dato pro securitate obligationis regularis,quod videtur durum & iniquum.

Quarto,quòd valent vota regularis quoad ea,quæ nec in genere nec in specie sunt ei prohibita, & tenetur adimplere donec prælatus irritet illa vel illis contradicat,vt post Caiet.2.2.quæst.88.arti.8. resoluimus in Man.Confess.cap.12.nu.67.ergo pari ratione valebit promissio, & quęlibet alia cõuentio re,vel verbo contracta,quę suo genere fuerit bona,& nec in genere,nec in specie per regulam vel prælatum prohibita.

Quinto, confirmantur hæc,quòd vix reperias vllum regularem qui si promittat aliquid honestum, non censeat se obligatum ad præstandũ illud,si quomodo præstare possit,naturali quadam lege id sibi dictante iuxta l.1.ff.de pact.

Sexto, quòd vix reperies in Vrbe iudicem,qui fideiussorem regularis hac ratione absoluat: quamuis ad hoc vltimum possit responderi, quòd huiusmodi fideiussores se obligant vt plurimum in vrbe in forma Cameræ, secundum quam obligantur, non solum accessoriè, sed etiam tanquam principales. Licèt his fundamentis, pie lector,quàm aptissime potui pro communi respondissem, & licèt responsiones ita roborassem, vt disputando defendi possent: quia tamen quoad consulendũ non mihi satisfecerunt,præsertim ea quę data fuit ad quartum,cui arbitror non posse sufficienter responderi: & quia materia est quotidiana pręsertim in foro conscientię, concepi tertiã opinionẽ,quę

duas

duas prædictas conciliet, videlicet, quòd sicut vota regularis facta Deo sine consensu prælati, quæ non sunt contra regulã in genere nec in specie valent & obligant donec prælatus ea irritet, aut eis contradicat, & non postea; ita promissa quoque facta homini, valent & obligant, donec ea prælatus irritet vel eis contradicat, & non postea: & sic opinio Panor. prior in d. cap. ex rescripto. procedat in conuentione post irritationem & contradictionem; posterior vero eiusdem in consil. 104. ante irritationem & contradictionem. Ex quo infertur quòd fideiussor, pignerator, aut hypothecator accedẽs huiusmodi conuentioni regularis ante irritationem & contradictionem prælati. obligatur efficaciter, accedens autem post irritationem & contradictionem minime: quia priore casu accedit pro obligato saltem naturaliter, posteriore, vero pro nullatenus obligato. per quam nouam considerationem omnia quæ pro utraque parte adduci possunt recte concilietur, quod gratia breuitatis facere omitto, sicut & eadem causa responsiones prædictas cum suis roborationibus taceo. Hactenus de acquisitione regularium per viam contractus: post hæc de acquisitione per viam ultimæ voluntatis.

SVMMARIVM.

43 *Regularis similis est filio, & seruo actiuè & passiuè quoad vltimas voluntates.*
43 *Minimorum monasterium vrbis cum primis religiosum & populo acceptum.*
44 *Regularis vere professus nullus etiam militaris vel prælatus testari põt, licèt Nouitius, eremita, & tribus votis implicitus id possit.*
45 *Regularis quid potest disponere inter filios iustos in seculo relictos.*
46 *Bona profitentis fiunt monasterij etiam quoad possessionem.*
47 *Filius legitimus, imo & naturalis æquatur in hoc legitimo naturali.*
47 *Legi disponenti de multis, est locus in uno, si ratio eadem subest.*
48 *Legitima filij professi religionem debetur ante mortem eius.*
49 *Bona nouitij intestati non deferuntur monasterio.*
50 *Regulari mortuo sine liberis monasterium quod succedit.*
51 *Testamentum conditum ante professionem, non rumpitur per eam.*
52 *Regularis nouitius, non potest ita liberè testari ac miles.*
53 *Regularis professus, nec reuocat nec alterat testamentum iam conditum.*
54 *Regularis bona tenet monasterium capax bonorum eo viuente.*
55 *Bona profitentis fiunt monasterij etiamsi vsusfructus alij debeatur, etiam data in feudum & emphitheusim, nisi &c.*
56 *Testari vt non possunt hodie milites religionum militarium.*
57. *Regularis testari nequit etiam de rebus alijs quam monasterij, etiam consensu*

sensu eius cuius sunt, & prælati concurrente: quamuis ordinatio eius certo modo valeat.
57 *Præsumptio pro actus valore præualet alijs.*
58 *Regulares quadruplici generis, & eorum quibus testandi facultas conceditur.*
58 *Testandi facultas concedenda est regulari viuenti extra claustrum cum facultate conuertendi quæsita in proprios vsus.*

43 QVOAD vltimas verò volũtates addo primo, quòd omnia iura quæ hac de re disponũt de seruis & filiisfamilias, vẽdicant sibi locum in regularibus, modò eis aptari queant, & eadem subsit ratio, per dicta supra, nume. 30. Et consequenter sicut seruus, & filiusfamil. possunt hæredes institui, & potest eis ligari, & per quamcunque vltimam voluntatem relinqui, licèt non quærant sibi, sed domino & patri, l. cum proponas. C. de hæred. instit. & l. 1. & toto titu. C. de necess. seru. hæred. inst. & toto tit. Instit. de hæred. qual. & differen. & sicut serui & filiifam. non possunt testari, nec per vllam voluntatem vltimam relinquere cap. illud. 13. q. 2. & l. seruus successorem non habet. C. commun. de succes. & cap. licèt. de sepult. lib. 6. & l. qui in potestate. ff. de testam. ita etiam regularis potest hæres institui, & relinqui ei per vltimas voluntates, licèt non sibi sed monasterio quærat, cap. in præsentia. cum ei annotat. de probat. & adeo quidem, quòd non potest exhæredari etiam ex causa ingratitudinis ante ingressum commissæ, cap. non liceat. 19. q. 3. & nõ potest testari, nec per vllam ultimam voluntatem relinquere d. cap. illud. & auth. ingressi. C. de sac. san. eccles. & ita omnes tres habent testamenti factionem passiuam, & nulli actiuam. Nec obstat, quod seruus possit eligere sepulturam arg. cap. de vxore. de sepult. vbi Hostien. communiter receptus id tenet, & etiam filiusfamil. cap. licèt. eod. titu. lib. 6. non autem religiosus cap. fin. de sepultur. eod. titu. & lib. quia non subest eadẽ ratio; siquidem seruus & filius non ita subiiciuntur patris & domini potestati in spiritualibus cap. 1. de coniug. seru. & cap. si annum. de iudic. lib. 6. sicut regularis, cap. quorundã. & cap. si religiosus. de elect. eod. lib. Religiosum autem non posse eligere sepulturam, limitandum est; quum ita longe à monasterio moritur, quòd ad id commodè portari non potest, vt idem cap. fi. à contrario sensu innuit, & est tenendum cũ Pan. in cap. 1. col. 2. de sepult. & in cap. nimis il 1. col. 1. de exces. prælat. licèt Dominicus, quem sequitur Franc nimia quadam subtilitate contra teneat in dicto cap. fin. vt pridem ante 40. annos Salmanticæ super glos. eiusdem cap. tenuimus, & consuluimus anno 1572. cum Licentiatus Martinus à Naruais nostræ Roncæuallis canonicus, mortem in vrbe obiisset, elegissetque sepulturam in monasterio sanctissimæ Trini-

tatis

tatis ordinis Minimorum cum primis Vrbis & Orbis religioso & populo accepio. Quòd autem regularis licèt exeat patriam potestatem per professionem, retineat tamen suitatem, qua parte ibi est fauor, traditur in dict. comment. cap. nullam. quem cum hoc edimus.

44 Secundo addo, hæc consequi, q nullus vere regularis potest testari, nec aliam vltimam volũtatem validam facere. Tum quia nil habet nec habere pôt, per supra dicta in 2. notabili. Tum quia est sub potestate alterius, & non habet velle neque nolle per hoc capitulũ, & notab. 5. Tũ quia æquatur in hoc seruo, vt prædictum est. Imo arctius subiicitur prælato quam seruus domino cap. multos. 54. distinct. Dixi (*nullus*) ad includendum etiam Abbatem & Abbatissam, cap. 2. de testam. quia ipsi quoque vere regulares sunt, cap. fin. de symonia, & non possunt habere proprium cap. Abbati. 54. dist. ad includendum item omnes cuiuscunque ordinis siue mendicantium siue non mendicantium, siue militariũ siue aliorum: quia idem iuris esse debet, vbi eadem ratio idem suadet. l. illud. ff. ad l. aquil. cap. inter cæteras. de rescri. Ad includendũ item regularem testari volẽtem de licentia sui superioris alius à Papa: quia nec ipse superior si est regularis testari potest sine licentia Papæ, vt dictum est, & tradit Perus. in rubr. de testam. nume. 65. & ad volentem testari ratione consuetudinis: quia illa non valet secundum Bald. in princip. auth. ingressi. C. de sacrosanct. Ecclesi. quẽ sequitur Perus. vbi sup. nu. 74. quamuis rõ eius non sit vsquequaque firma; cum postea fateatur & sit communis sententia, quòd potest de licentia Papæ testari. & recepta sententia sit posse fieri per consuetudinem saltem immemorialẽ, quod potest fieri per priuilegium arg. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & cap. super quibusdam. de verb. signific. & l. venditor. §. constat. ff. comm. præd. & illa multa quæ congerit Felyn. in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 27. de consti. vbi eum commendat, & num. 28. vbi per eũ aliquá declarat: nam & quæsibile per priuilegium, est regulariter quæsibile per præscriptionem & consuetudinem, secundum Panor. in cap. accedentes. de præscript, dilatatum ibi per Felyn. num. 6. Quare hæc ampliatio restringenda videtur ad testamẽti factionem, quam nõ posset Papa iustè regulari concedere, de qua postea; quamuis credam nullibi gentium esse vllis religiosis eiusmodi consuetudinem testandi. Dixi (*verè regularis*) ad excludendum secularem & clericum, etiam qui tria substantialia vota religionis emisit, sed non illo modo legitimo de quo supra; & consequenter eremitas & alios similes, qui non sunt verè regulares, licèt habitum religiosum deferant, & gaudeant priuilegio canonis, si quis suadente. 17. quæst. 4. iuxta cap. qui vere. iuncta glos. 16. quæst. 1. qui testari possunt cap. perlatum. §. è contra, 19. q. 3. Ad excludendum item nouitium qui intra annum probationis testari potest secundum Innoc. communiter recept. in cap. 2. de testam, quia non est

vere religiosus, licèt quoad priuilegium prædicti canonis dicatur religiosus cap. religioso. de sent. excom. lib. 6. seruatis tamen in testando seruandis ab aliis, & consequenter relicta legitima ascendentibus vel descendentibus: quia nullo iure ab eo onere liberatur: nam auth. si qua mulier. C. de sacrosan. Eccles. per quam, vt infra dicitur, aliqui dicunt eum liberari ab onere relinquendi eam ascendentibus, loquitur in professo.

45 Tertio addo, quòd non potest testari etiam regularis qui relictis in seculo filiis legitimis, ingreditur & profitetur religionem, licèt possit diuidere bona sua secundum formam d. auth. si qua mulier. & auth. nunc autem. C. de Episcopis & Cler. quę translatæ sub dict. cap. perlatum. sic habent. *Si qua mulier, aut vir monasticam vitam elegerit, & intrauerit monasterium, liberis non extantibus, monasterio quod ingreditur res eius competere iubemus. Sed si persona liberos habens, antequam de rebus suis inter eos disponat, monasterium intret: liceat ei postea inter eos diuidere, legitima portione nulli diminuta triente vel semisse: & quod eis non dederit, monasterio competet. Sed si omnem substantiam inter filios diuidere voluerit, sua persona suis filiis connumerata, partem sibi retineat. quæ monasterio competere debeat. Sed si post ingressum moriatur antequã inter eos diuidat, filij legitimam portionem percipiãt, reliqua substantia monasterio competente. Nunc autem cum monachus factus esset hoc ipso res suas omnes obtulisse videatur, si prius testatus non sit: exinde iudicio eius cessante lege, disponitur, vt si liberos haberet in quos, aut nihil, aut minus legitima portione quoquo modo donandi titulo contulerit, eatenus substantiæ monasterio destinatę detrahatur: ne quid cõtingat circa liberos iniquum.* In quo textu ponderandum primo, verbum illud *(intrauit)* quod tantũ significat quantum illa verba *(solemniter professus fuerit)* iuxta mentem gloss. recept. in auth. ingressi. C. de sac. eccl. quæ verbo *(ingressi)* addit *(irreuocabiliter)* hoc est solenniter profitendo: & consequenter non includit oblatos Ecclesiis secularibus, neque oblatos tantum regularibus, siue vocentur conuersi, siue non; sed tantum conuersos qui professi sunt tria vota substantialia, vel obedientiam secundum regulam monachalem, vt diximus in cõmentario cap. cui portio. num. 14. hi enim, vtpote veri religiosi, licèt non sint clerici. non possunt testari plusquã alij regulares qui sunt clerici. per quod resoluitur quæstio illa Philip. Franc. in rub. de testam. nu. 13. an conuersus testari possit? Quęstio item illa an oblatus etiam si non sit vere conuersus testari possit? Ex his enim colligitur eum posse testari, nisi se & sua omnia præsentia & futura obtulerit etiam Ecclesiæ seculari: non quidem quia religiosus est, sed quia pia donatione, se illa potestate iuste priuauit, vt dictum fuit in d. comment. cap. cui portio. nu. 28. licèt per id non fiat verus religiosus. Dixi *(omnia)* quia si quid reseruauit, vt sæpe fit, poterit de illo testari.

46 Quarto addo, ponderanda esse verba illa *(monasterio res eius competere)* per quæ probatur bona profitentis religionẽ ipso iure queri monasterio, quod est verum, non solum quoad dominium, sed etiam quoad possessionem secundum Innoc. quem sequuntur Panor. & Com. in cap. in presentia. de prob. post glos. in cap. si qua. 19. q. vlt. cuius rationem reddit Dec. ibid. num. 78. ponderandum enim, quod loquitur de persona habente liberos, & non de habente parẽtes, propter quod glos. eius verb. liberos. & glos. cap. si qua mulier. 19. quæst. 3. communiter receptę tenuerunt non esse locum prędictę auth. in ea persona religiosa, quæ non haberet liberos, licèt haberet parentes, significando eos nihil posse petere de bonis filij, quod etiã exprimit Perus. in rub. de testam. a nu. 66. sed verius & æquius est, non esse quidem locũ prędictę auth. sed posse parentes petere si voluerint eas, quę sibi iure debentur legitimas arg. l. si filius. C. de inoff. donat. quod Bart. satis exprimit ibi num. 18. & paulo plus Iason col. 8.

47 Quinto addo ponderandum, quòd licèt prædicta auth. vtatur verbo pluralis numeri *(liberos)* habet tamen locum etiam in habente vnicum arg. l. non est sine liberis, qui vnum tantũ habet. ff. de verb. sign. Et quia dispositio etiam pœnalis vtens verbo numeri pluralis habet locum in vno, modo eadem subsit ratio. l. 2. §. sed si vnus. ff. vi bonor. rapt. per quem notat ibi Bartol. quòd statutum puniens producentes falsos testes, includit tantum vnum producentem, quod & Iason tenet vbi supra.

Ponderandum item, quòd simpliciter loquitur de liberis; & receptũ est non intelligi de naturalibus tantum, & controuersum an intelligatur de legitimatis, & ęquior veriorque videtur pars affirmans, vt tradit ibi Iason colum. 9. imo & arbitror, licèt nemo id aduertat, esse locum in naturalibus tantum, quum deficiunt legitimi, in eis terris in quibus succedunt deficientibus illis ex testamento, & ab intestato perinde ac legitimi, vt in Regno Nauarrę: quia eadem ratio idem ius in eis suadere videtur.

48 Sexto addo, ponderandum etiam verbũ *(moriatur)* per quod & sequentia significatur non posse filium petere legitimam sibi debitam in bonis patris facti religiosi, & post professionem, donec pater moriatur: quę conclusio iuri Cæsareo conformior videtur, quàm contraria: quæ tamen quia æquior est, & satis efficaciter probatur iure Pontificio in cap. cum simus. de regula. & versatur circa ecclesiastica, tenenda est, vt egregiè de more docet Don Didacus a Leyua siue Couarruuias in cap. 2. de testam. quicquid maxima turba doctorum, quorum relatione multæ paginę impleri possent, controuertat, paucis rationibus facile solubilibus, vt videre est apud ipsum, & Iason. vbi supra à col. 9. & citatos ab eis.

Septimo

49 Septimo addo, quòd aliqui intelligendo prædictum verbum *(intrauerit)* de ingressu, quo quis fit nouitius, dixerunt quòd etiam nõ sequuta professione, bona ingressi mortui sine testamento, etiam ante professionem debeatur monasterio, quod Cyn. & aliquod alij in d.auth. si qua mulier. tenuerunt, & eos videtur sequi etiã Dec. in d.cap. in præsentia. nu. 73. non facta mentione contra suum morem de Panormit. quod demiror, quum ille optime affirmet contrarium ibi, nu. 68. nisi ante vel post ingressum donasset, vel obtulisset ea monasterio: quoniam ante professionem non est vere religiosus, cap. religioso. §. quamuis. de sent. excomm. lib. 6. non perdit beneficium, cap. beneficium. de regul. iur. lib. 6. non perdit dominium neque possessionẽ bonorum suorum, secundum omnes, nec transeunt illa in monasterium vsque ad professionem auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles. quam glos. & omnes intelligunt de ingresso irreuocabiliter, hoc est solẽniter professo. Et licet Barto. in d.auth. si qua mulier. reliquerit decidendum canonistis, Iason tamen ibi serio tenet idem quod Panor. col. vlt, & ita procul dubio est verum quod ait Philipp. Franc. in d.rubr. num. 67. non referre in hoc an monasterium sit ordinis mendicantium etiam Franciscanorum, vel non mendicantium; cuiuscunque enim sit, ingressus illud infra annum probationis, tam liberè testari potest, ac si extra illud esset; & non tenetur quicquam illi relinquere si nolit secundum Imol. in d.cap. in præsentia. colum. penult. & recte quidem, quum nullo iure Cæsareo, neque Pontificio ad id obstringatur, & ita non dicendum 2. quæst. 4. cap. consuluisti. & §. consideremus. coll. 3. auth. de trien. & semisse.

50 Octauo addo, ponderanda esse in eadem auth. verbum *(reliqua)* & sequentia, per quæ significatur, quòd monasterium succedit in bonis professi mortui sine testamento, etiam si haberet liberos excepta eorum legitima. quod est verum si est ordinis non mendicantium: nam si est mendicantium Franciscanorum, nihil capiet capit. exiit. §. porro. & seq. de verb. sign. lib. 6. & clem. exiui. de verb. sign. §. cupientes. si autem aliorum, capient quidem illa, sed immobilia vendent secundum glos. cap. 1. de relig. dom. §. 1. verb. domum, lib. 6. communiter receptã & singularem secundum multos, & in his Fel. & Dec. in cap. in præsentia. de probat. qui alios citant, vbi Dec. nu. 69. satis defendit eã, non solũ cõsuetudine, sed etiã iure attẽto procedere, eo quòd dominium momentaneum non infrigat regulam secundũ Bal. in cap. cum causa. vers. quæro nunquid. de re iud. arg. l. fi. C. de bon. quæ lib. & quòd in eorum alienatione nõ requiritur solennitas, cap. sine cessione. 12. q. 2. quia necessario iubẽte lege fit. Quę licẽt vera essẽt ante nuperrimũ Cõc. Trid, non tamen videntur esse talia post illud; quia illud sess. 25. cap. 3. de regularib. fecit capaces bonorũ in cõmuni omnes regulares exceptis Mi-

noribus, qui vocantur de obseruantia vel Capucini, & consequenter monasteria eorum possunt succedere ingressis ea, perinde ac non mēdicantium. Exceptis item clericis Societatis Iesu, qui sua statuta seruare debent, vt ibidem cauetur: & ita non coguntur vendere statim immobilia eis relicta, vt dixit pręfata glos. nec illa iam acceptata vendere possunt sine causa & solennitate in id iure requisitis.

51 Nono addo, ponderanda etiam esse illa verba *(si prius testatus non sit)* per quæ clare probatur testamentum antea factum non rumpi per ꝓfessionem consequutam, siue factum fuerit post ingressum intra annū probationis, siue longe antea, etiam non cogitādo de ingressu. Tū quia contextus, hic, & in §. illud. auth. de monach. coll. 1. & auth. nunc autē. C. de episcopis & cler. generaliter & simpliciter habet, tum demū monasterium succedere monacho, si ante professionem testatus non fuit. Tum quia eadem ratio in omnibus illis casibus subesset: quia in omnibus eis esset dominus bonorum suorum, & haberet liberam facultatē testandi, & in nullo eorum esset vere religiosus, nec careret voluntate propria, nec sua voluntas ab alterius voluntate penderet; & ita omnes rationes quibus testari prohibetur regularis, cessarent. Quare nō videtur curandum de distinctionibus Bartol. & aliorum in d. authen. si qua mulier. nec de cogitatu ad quem se remittit Franc. vbi supra nu. 69. vt aliàs tenuimus cum Dec. in d. cap. in præsentia. num. 68. sicut nec curat prædictus Præses illustrissimus, vbi supra, num. 5. quod confirmatur theoria illa notabili quam etiam sequitur Deci. consil. 669. numer. 3. & seq. scilicet quòd lex generalis habet locum in omni specie contenta proprie sub verbis illius, licèt aliquādo maior ratio militet in vna, quàm in alia per l. 1. §. quod autem. ff. de aleę lusu. & cap. solitæ. si satis ponderetur, de maiorit. Nuper quæsitum fuit, an per cap. 16. de regul. sess. 25. Concilii Tridentini annihilentur testamenta nouitiorum & aliorum ingressorum religionem facta non seruata illius cap. solennitate. Ad quod respondemus negatiue: quia præfatum cap. non tollit eis facultatem vllam testandi; sed solum facultatem omnem disponendi inter viuos.

52 Decimo addo, ponderanda esse eadē verba *(si testatus non fuit)* adiūctis illis *(quocunque modo voluerit)* positis in prædicto §. illud. authē. de monach. coll. 1. per quæ videtur significari, quòd ingressus monasterium potest testari sine solennitate in testando iure seruanda, veluti miles, quod tenet Bart. in d. auth. si qua mulier. & in l. 1. vers. Secundo quæro. in fin. C. de sacrosanct. eccl. per d. §. illud. & arg. l. 1. ff. de milit. testam. Et quia regulari qui est miles cœlestis militiæ, concedendum videtur, quod militi armatæ iuxta glos. l. miles ff. de re iud. quod etiam clerico concedi tenuit Pan. in cap. quia nos. per illum textum, de testamen. & aliquot alii quos refert Dec. in d. cap. in præsentia. nu. 60. cuius con-

contrarium est tenendum, cum Saliceto in d. auth. si qua mulier. vt pridem tenuimus cum Dec. & aliis citatis ab eo, nu. 60. in d. cap. in præsentia. & recte quidem. Tum quia facultas libere testandi non excludit solennitatem testaméto iure necessariam. l. 1. C. de sacros. eccl. & l. si quãdo. C. de inofic. testam. & quia æquiparatio Bartol. monachi ad militẽ quoad hoc, est inepta. Tum quia postquam factus est monachus, quo tempore dicitur vere miles cœlestis militiæ, non potest testari, vt habet prædictus §. illud. cuius contrarium est in milite armatæ militiæ. Tum quia nil iuuat quod quidam aiunt, eum qui de proximo est cingendus miles, haberi pro milite. l. penul. ff. de milit. testam. quia si de proximo professurus monachismum, haberetur pro monacho, nõ posset testari; cuius contrarium dicit ille §. illud.

53 Vndecimo addo, ponderanda quoque esse verba illa *(persona liberos non habens)* & consequenter etiam hanc dispositionem vltimam nõ potest facere si non habet liberos, neque aliam ab hac, licèt illos habeat. Cui consequens est, firmum esse id quod ait Pan. in d. cap. in præsentia. contra Bart. in d. authen. si qua mulier. & alios citatos à Dec. in d. cap. in præsentia. num. 68. quidquid ipse vacillet ibi sub finem, vt aliàs ibi diximus, scilicet, quòd monachus non potest post professionem factam reuocare nec alterare testamentum ante illam factum. Tum per prædicta verba inducta modo prædicto. Tum quia non solum speciale, sed etiam mirabile est quòd etiam liberos habens, etiam hanc solam dispositionem facere possit, quum nullum penitus dominium neque possessionem quatenus est ius, nec aliquid iuris habeat in prædictis bonis, imo nec in illis, neque in aliis habere possit, nec sit capax habẽdi p̃ hoc cap. non dicatis. & alia multa addita supra in 2. notab. Tum quia facile teneri posset, licèt nemo alius aduertat, quòd stricto iure Pontificio, non potest etiam istam, de qua loquitur hæc auth. facere: quoniam ea est facta potestate seculari, & nulla Ecclesiastica approbatur: imo repugnat canonibus per eam conditis, & supra in d. 2. notab. citatis. Nec obstat, quòd reperitur in Decr. Gratian. vbi supra: quia non inseritur alicui canoni authentico, & Gratiano nulla fuit potestas faciendi canonem, nec authoritas vim canonis indendi, ut late traditur post alios per Felyn. in cap. 2. de rescript. & iniustitia cui obuiare voluit Imperator in d. auth. satis excluditur per reseruationem legitimæ liberis in bonis quæ pater per professionem in monasterium intulit, quæ etiam canonibus est conformis iuxta prædicta, & cap. fin. cum ei adnot. 20. quæst. 3. Tũ quia quamuis teneamus prædictam auth. saltem tacite à Rom. Pontif. esse probatam, tenendum tamen est etiam illud Ang. in l. 1. ff. de testam. videlicet non potest reuocare testamentum, qui non potest facere illud, arg. l. si proponis. C. de nupt. & cap. 1. de reg. iur. & per prædictum §. illud. prohibetur monachis testari. Tum quia vt ait Imol. in eadem l. 1.

sequu-

sequutus Angel. testamentum sola voluntate reuocari non potest, sed debet aliud fieri, §.ex eo autem. instit. quib. mod. test. infir. & vt dictum est, monachus aliud facere nequit. Itaque absolute tenendum est monachum non posse condere post professionem tastamentum, nec conditum reuocare, neque alio modo de bonis quæ intulit in monasteriū sine authoritate Papæ testari; nisi ad summum facere contenta in prædicta auth. quod etiam prędictus Præses vbi supra, nu.9. multorum recentiorum authoritate confirmat: quamuis ipse longe magis facio rationes prædictas, per quas id tenendum esset, etiam si omnes repugnarent: quia fundantur in voto paupertatis solenni iure diuino nitenti.

54 Duodecimo addo, ponderanda etiam esse illa verba *(si post ingressum moriatur, &c.)* per quę significatur quòd bona ingressi etiam si habeat hæredes necessarios, quales sunt liberi, & à fortiori, si habeat voluntariè institutos, vel alios ab intestato venientes, debent manere vsque ad mortem eius naturalem penes monasterium, & ipsum percipiet fructus eorum. quod non est verum quoad legitimam debitam liberis, quam vt dictum est nu.48. statim post professionem petere possunt. Est autē verum quoad residua bona secundum Comm. Bar. & aliorum in d. authent. quos refert & sequitur Iason ibi col.9. & Panor. in d. cap. in præsentia, nu.8. & Dec. nu.67. & prędictus Pręses in d. cap.2. num. 6. si monasterium est capax bonorum, secus si est incapax; qualia sunt monasteria Minorum, qui vocantur de obseruantia, & Capucini: vnde Socin. cons.92. vol.1. dicit substitutum alicui si sine liberis decesserit, successurum statim post professionem factam ab instituto in tali monasterio, & idem esse in monasteriis aliorum mendicantium neruose contēdit Franc. in d. rubr. num.72. contra communem, quæ vt dixi supra nu. 50. tenet contrarium per glos. solenn. in d. cap.1. §.1. de relig. dom. lib. 6. quæ habet mendicantes alios à Minoribus capere posse etiam immobilia sibi relicta, non quidem ad retinendum, sed ad vendendum illa, & eorum pretio vtendū. At hodie, vt in dicto nu. dixi post Concil. Trid. cessat hęc disputatio: quia per cap.3. eiusdem de reg. sess. 25. omnia monasteria pręter prędictorum Minorum, sunt capacia bonorum etiam immobilium.

55 Decimotertio addo, ponderanda iterum esse illa verba *(reliqua. &c.)* per quæ significatur omnia quæ regularis habebat ante professionem, transire per eam in monasterium, si testatus prius non fuerit: & consequēter etiam bona filii fam. in quibus pater habet vsumfructum, reseruato tamen eo sibi secundum plerosque omnes, quos sequuntur Pan. & Dec. in cap. in præsentia. numero 62. de prob. qui iure recedit à Pan. dicente hoc esse limitandum, ne procedat quando talis filiusfamil. expresse aliud disponit de talibus bonis, eo quòd clericis & Ecclesiastici s personis quæruntur aduentitia cum plena eorum administratione, etiā

quoad

quoad fructus auth.presbyteros.C. de episc. & cler. ita quòd fiunt eis quasi Castrensia. Quæ limitatio non est vera quoad vsumfructum bonorum quæsitorum filiofam.ante clericatum & monachismum. Tum quia ius quæsitum patri sine consensu eius ab eo tolli nequit.l. id quod nostrum.ff.de reg.iur. Tum quia ingressurus monasterium, non potest testari propter regulas iuris, vt supra dictũ est. Tũ quia etiã clericus non põt testari de bonis ante clericatũ quæsitis in præiudiciũ patris, cui ratione patriæ potestatis vsusfructus quæsitus erat: quia prædicta authen. presbyteros. qua Panor.nititur, loquitur de bonis post clericatum quæsitis, vt optime probat Dec.ibi, quem etiam aliàs sequuti fuimus ibidẽ. nam neq. vsusfructus iã quæsitus patri rõne patriæ potestatis perditur eo solo, qd' illa perdatur glo.cõiter recep.in l.2.C.de bon.mater. Porro cõclusioni huius additionis est locus etiã in feudo qd' ingressus habebat si erat francum, id est liberũ à fidelitate, vel concessum fœminæ, vel cum onere talis seruitii, quod monasterium prçstare possit, vel cum facultate præstandi per alium, aliàs secus, vt resoluit Dec. vbi supr.à.num.74. Idẽ de emphiteusi qua poterat frui dum ingressus vixerit, nisi esset concessa ab Ecclesia: quoniam illa non transit nisi in filios veros, qualis non est monasterium, de qua loquitur §.1.de alien.emph.& ad illam restringẽdus est Panor.qui contrarium tenet in d.cap.in præsentia. vt recte Dec. ibi.nu.77. aduertit.

56 Decimoquarto addo, videri posse facile alicui, quòd milites ordinũ militarium siue Commendatores ad bella professi, & per dispensationem Apostolicam coniugati, & habentes filios legitimos ex talibus coniugiis possent disponere de suis bonis iuxta formam huius auth. sine vlla dispensatione Papæ, & recte quidem quoad bona quę habuerunt ante professionem, quæque in religionem intulerunt; non autem quoad ea quæ post eam professam quæsierunt. Tum quia auth.loquitur de rebus ante professionem quęsitis, vt colligitur ex illis verbis *(res eius)* & illis *(rebus suis)* & constat quæsita post professionem, non fieri sua per prædicta in notab.2. Tum quia longe alia ratio militat in quæsitis ante illam, quàm in quæsitis post eam, cum in his non habeat, nec vnquam habuit dominium, in illis vero habuit ante professionem, licèt per eam perdiderit p dicta in d.notab.2.& ad pristina facilior est regressus cap. ab exordio.35.dist.& in.l.si vnus.§.pactus ne peteret. ff. de pact. quod vt maxime quotidianum, memoriæ mandandum est. Et id consequitur non posse illos testari, nec disponere per vltimas voluntates etiam inter liberos legitimos & naturales, vltra id quod concedit eis Papa per priuilegia legitima, hoc est iusta de causa concessa, & non reuocata; quæ tamen fœl.record. Pium V. reuocasse in Comment.cap.final. 16.q.1. monit.12.q.3. diximus in hæc verba, quæ quia eorum locus proprior est hic quam ille, non grauabimur huic inserere. *Quarto admoneo id*

quo

quo monitum hoc plurimũ confirmatur, scilicet, S. D N. Pium V. Anno Domini M. D. LXVIII. V. idus Septembris in bulla reuocationis quorundam priuilegiorum militibus religionum militarium testandi facultatem in hæc verba abstulisse. Præterea omnes & quascunque licentias & facultates testandi, & alias quomodocunque disponendi, etiam ad certam, & quantumuis modicam summam & quantitatem, de fructibus, rebus, & bonis immobilibus, mobilibus & se mouentibus, ad magistros, priores, præceptores, milites, fratres, & personas militarium & hospitalium prædictorum ratione illorum, necnon præceptorum hospitalium, & beneficiorum ecclesiasticorum, etiam secularium & aliorum ordinum regularium, ac pensionum, & fructuum quorumcunque prouenientes, necnon facta hucusque, non tamẽ effectum sortita, vigore licentiarum, & facultatum prędictarum testamenta, & alias dispositiones huiusmodi etiamsi per easdem licentias & facultates disponatur; & quod dimidia vel alia pars rerum & bonorum prædictorum militibus, hospitalibus, domibus & locis vnde illa prouenerint, aut alijs piis locis relinquantur. Decernẽtes omnes & singulas reseruationes, assignationes, trãslationes, vniones, annexiones, incorporationes, suppressiones, applicationes, appropriationes, testamenta, donationes, & alias dispositiones quascũque, quas prætextu priuilegiorũ, facultatũ, dispensationũ et indultorũ prædictorum sic reuocatorum, ac contra præsentium tenorem per quoscunq́, etiam dicta Apostolica authoritate fieri, vel factas persequi contigerit, tãquam surreptas, & extortas, nullius prorsus roboris, vel momenti esse, nec per eas ius, aut titulum etiam coloratum, cuiquam acquiri, nec quenquam quocunque tempore quauis causa restitutionem in integrum, reductionem ad terminum iuris, aut quoduis aliud gratiæ, vel iustitię remedium impetrare, aut etiam ab alio vel alijs impetratis, aut motu simili concessis, vti, nec pręsentes literas de subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quopiam defectu notari, vel impugnari, nec sub vllis reuocationibus, suspẽsionibus, limitationibus, aut alijs cõtrarijs dispositionibus similium vel dissimilium reuocationum, & ordinationum ab ipsa sede, quandocunque & quomodocunque, emanandis, comprehendi; sed semper ab illis exceptas, & quoties illę emanabunt, toties in pristinum & validum statum restitutas, & plenarie reintegratas esse & censeri; sicque in his & omnibus & singulis alijs supradictis per quoscũque iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici auditores, & S. R. E. Cardinales in quauis causa & instantia sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi, & iudicandi facultate, & authoritate, vbique interpretari, iudicari, & definiri debere, necnon irritum & inane quidquid secus per quoscunque quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem similium priuilegiorum, dispensationum, facultatum, & indultorum concessionem nostris explodi temporibus, & quod nobis licere non patimur, nostris successoribus indicamus. Non obstantibus, &c. Per quæ tollun-

tur

tur latiſſimè omnia contraria, & minuuntur prædicta contra quáſcunque derogatorias literas.

57 Decimoquinto addo, tamquam hoc maxime pertinens, id quod in mon. 11.q.3. tract. de redit.eccl.addidi, primo quòd eſt adeo magna difficultas an religioſus poſſit cum priuilegio Papæ teſtari, vt nonnulli hoc ſummo Pontifici remittant decidendum, vt Franc. in rubr. de teſt. coll.penult. Alii vero affirmant non poſſe: quoniam videtur eis, quod Papa non poteſt eum abſoluere à voto ſubſtantiali paupertatis, per fin. cap.cum ad monaſterium. de ſtat. monach. Alii vero generaliter poſſe propter aliquam magnam cauſam: ii enim videntur aſſentire communi opinioni Innocen.Ioan.And.& aliorum in d. cap.cum ad monaſteriũ. quæ habet, poſſe Papam abſoluere monachum monachatu ex magna cauſa.in qua eadem opinione perſtat Franc.in d.rub.col.penul. Secundo, addidi vtroſque plurimum errare exiſtimãtes eſſe neceſſarium euellere à monacho monachatum, & reddere eum ſæcularem; vt ei priuilegium teſtandi præſtari poſſit: quia ſat eſt efficere, vt ſicut põt monachatum non relinquendo, aliquorum bonorum & eorum redituum liberam habere adminiſtrationem, vt de illis per contractus inter viuos in pia poſsit diſponere; ita etiam habeat liberam facultatem, vt in vltima voluntate de eiſdem bonis in pia diſponat. Quam quidem facultatem tametſi religioſo concedere nõ poteſt Abbas, neque alius præter Papam: Papa tamen poteſt ei facile eam concedere licet eum à voto paupertatis non abſoluat. Hoc enim non eſt monachum alicuius rei dominum facere, ſed ſolum efficere eum executorem atque diſpenſatorem, qualis etiam iure communi eſſe poteſt religioſus, cap. 2. de teſtament.lib.6.niſi fuerit ordinis Minorum, clement. exiui. §. proinde. & §.verum.de verb.ſignifi. quales quotidie fiunt à teſtatoribus, & illo munere de licentia prælatorum ſanctè vtuntur, nec ob id voto paupertatis contraueniunt. Porro facultas hæc & licentia teſtandi efficit teſtationem validam ſi ſuperueniat poſt eam, modo ante mortem teſtantis ſecundum Bald. in l. fin. 9. col. C. vnde legit. relatum in deciſ. 110. Delphinat. Quibus nunc addo tertio, quòd facile videri poteſt alicui, quòd poteſt teſtari de aliis rebus, quàm pertinentibus ad monaſterium de conſenſu eorum ad quos illæ pertinent modo id faciat de licentia ſuperioris. Tum argument.clemen.religioſus.de teſtament. lib. 6. cum hoc nil aliud videatur eſſe in effectu quàm agere procuratorem vel executorem alterius voluntatis, quod licet ei de licentia ſuperioris per iura prædicta. Tum quia videntur ceſſare omnino rationes omnes quibus diximus ſupra ei eſſe teſtari prohibitum. Tum argument. l. non putauit. ſ. non quęuis. iuncto §. ſi quis ſua manu. ff. de bon.poſſeſ.cont.tab. per quam communis habet, poſſe patrem de legitima filii cum ipſius conſenſu teſtari; imo & eum ſine cauſa iuſta

exhæredare,arg.l cum alienam.C.de legat.&cap.filius.de testamēt.per quæ receptum est posse quē rem alienam de consensu domini sui legare,& de illa testari quoad se consensus extendat. Sed cōtrarium videtur verius: quia regularis nullius huiusmodi iuris est capax per prædicta. Et quia longe alia ratio suadet vt possit executor testamenti,quàm testator, eo quòd executio & procuratio nititur persona alterius,& fiunt nomine alterius:testamentum autem nititur persona propria, & fit nomine proprio,quo regularis nil iuris habet. & quia licèt cessent aliæ rationes quibus regularis prohibetur testari, non tamen cessat illa radicalis omniū,nimirū incapacitas iuris temporalis, quare est ius testandi. Et quia alioqui posset testari etiā de rebus monasterij consentiēte prælato quoad ea pia,in quæ prælatus posset illa impendere,quod nullatenus concedi debet;quum id consequeretur via concedendi passim religiosis ęgrotis ius testandi de supellectili vsui suo deputata,& aliquot aliis;& importune rogandi prælatos & conuentus passim, vt eam facultatem illis facerent,ac proinde inferiores Papa ius testandi cōcedere possent regulari, quod est absurdum,ideoq. non dicendum.l.nam quod absurdum.ff.de bonis lib.cap.dudum.de p̄ben.lib.6. quibus consequens est non esse dicendum quod aliquando visum est verum,nempe quòd regularis potest testari ad pia de illis pertinentibus ad monasterium, de quibus potuisset suus prælatus inferior facere facultatem disponendi in vita: quoniam licèt nulli personæ volenti vel nescienti per id pręiudicetur, & ita fieri posse defendi possit arg. regulę scienti & consentienti,non fit iniuria nec dolus.lib.6.præiudicatur tamen iuri publico & voto paupertatis solenni,super quo alius à Papa dispensare nequit cap.cum.ad §. fin. de stat.monach.consequens est item,non esse dicendum,quod aliàs visum est posse concedi;videlicet,quòd regularis potest testari cum prælati cōsensu de iis,quæ inter viuos poterat dispendere in suos honestos vsus, qualia sunt q̄ regularis bn̄ficiarius habet quęsita de fructib.sui bn̄ficij, vel alia de causa tēpore quo beneficiū habuit,quę per supradicta pōt inter viuos in pia donare. Arbitramur autē satis æquè posse cōpelli eū qui facit facultatē relinquēdi aliquot bona peculiaria aliquot piis operibus, ad dandū vel soluendū ea illis,nō tā debita vltima voluntate eius,quā ex quadam executione mandati illius,qui faciēs facultatem eam relinquēdi ei qui non erat capax iuris testandi,videri potest in effectu id mandādo obligare se ad faciendum ea quæ ille velut sui mandati executor fecit,arg.l.qui patitur.ff. mand.& l.si me & Titium.ff. de reb. cred. cum eis adnot. Et quòd id videtur præsumendum, eo quòd præsumptio pro valore actus pręualet aliis, l.in contrahēda.vbi hoc notat Dec.post alios citatos ab eo ff.de reg.iur.

58 Quarto addo,ea quæ resolutius quàm alius vbi supra scribimus, nimirum,quòd quantum ad hanc rem attinet quadruplices sunt religiosi.

qui-

quidam enim sunt beneficiarii, alij sunt simplices religiosi, qui in conuentibus perfectæ communitatis resident, & nullam rem secularem habent peculiarem separatam. Alii sunt qui beneficia quidem non habẽt, sed neque in perfecta communitate viuunt, imo habent cum superiorũ licentia certam quantitatem panis, vini, pecuniæ ac aliarum rerum victui suo necessariarũ: ita vt si quid eis desit, id aliunde quærant, si quid vero superest, id sibi & suis necessitatibus obseruent. Alii denique sunt qui cum licentia summi Pontificis aliaue sufficienti extra monasteria degunt, & aluntur bonis quæ industria sua, labore, aut eleemosynis quæritant, quorum nil reddunt suis monasteriis, neque ab eis quidquam recipiunt: & quòd summus Pontifex huiusmodi priuilegium primis, hoc est beneficiariis religiosis concedere quotidie est solitus: quoniam nihil vel parum incommodi monasterio aut beneficio infertur, eo quòd ipsi ea quæ in vita donare possunt piis operibus in morte relinquãt eisdem. Imo ex hoc sæpe monasterio commodum euenit: quoniam aliquot nõ donant in vita, & parcius viuendo quęrunt, quæ iuxta suum priuilegiũ in morte relinquant: quod minime fecissent, si tale priuilegium à Papa non habuissent. Postea vero decedunt intestati, & succedit eis monasterium vel beneficium suum. Quinimo aliquibus militaribus ordinibus iampridem facta fuit facultas generalis, vt eorum professores è fructibus & redi tibus ecclesiasticis Commendarum & aliorum beneficiorum sui ordinis licite testari possint, dummodo certam quandam summam suo magno Magistro vel Commendatario maiori soluerent, quam tamen à Pio V. reuocatam fuisse supra diximus: & quòd secundis, hoc est simplicibus religiosis, qui in perfecta communitate degunt, facultatem hanc testandi, Papa minime dare consueuit. non quia concedendo hanc facultatem, videatur eos bonorum proprietarios facere, sed quia non habent, neque habuerunt vnquam in vita rem aliquã quoad proprietatem, vel administrationem: & non decet, vt quis dispo- nat in morte de his bonis, in quibus in vita neque proprietatem, neque possessionem, neque administrationem vllam habuit. Quamuis si aliquis religiosus quum ingressus est monasterium, vel post ingressum, aliquam hęreditatem, vel donationes magnas bonorum monasterio quæreret, aut si magna industria sua & labore multa bona lucrifaceret, honestum videtur, vt superior eius facultatem ei faceret donandi in vita, vel Papa etiam relinquendi in morte aliqua nonnullis cognatis, amicis, aut aliis, non quidem diuitibus, sed pauperibus, vel aliqua missarum sacrificia, aut alia pia opera in eius memoriam instituendi. Quod frequẽter vidimus fieri in eorum remunerationem, & in exhortationem aliorũ vt similia quærant, inspicientes ita eorum qui acquirunt bonas intentiones iuuari. Tertię speciei religiosus consueuit Papa huiusmodi facultatem concedere: quia hoc nil aliud est, quàm administrationem bono-

rum prorogare, vt quemadmodum habent eam in vita de superiorum licentia expressa vel tacita, ita quoque habeant tempore mortis. Quartis eadem quoque ratione qua tertiis, & maiore testandi facultatem concedere solet: quia licèt bona quæ vtrique habent, monasterii sint quoad ꝓprietatē & possessionē, auth. ingressi C. de sacr. eccl. cap. 2. de testam. ta men, ea quæ tertii habent, quærunt è bonis eiusdem monasterii, cui subsunt parcius viuendo; quarti ex aliis bonis atque aliis modis.

Decimosexto addo, ex prędictis inferri posse facile Papā facere facultatē testandi cuidam Moniali, quę post contractū matrimoniū per verba de præsenti, resciēs suum virum fornicatum fuisse, ingressa fuit monasterium, & professa eo animo, vt soluto per professionem matrimonio, habita licentia Apostolica viuendi foris, cum cognatis suis honestis, conuertendo ea quę suis manibus & operis quęreret in suos vsus; quę post habitam licentiam se honestè sustentata per multos annos 500 aureos quęsiuit, & petiit facultatem testandi de illis in opera pia: hęc enim quęsiuit illos suis operis & manibus, & non de rebus monasterii à quo nihil accepit quod extra illud impenderet: & ita erat de quarto genere prędictorum religiosorum. Atque hęc sint addita quoad vltimas voluntates regularium.

SVMMARIVM.

59 *Regulari multa sunt peccata etiam mortifera, quæ alÿ non sunt talia.*
59 *Obedire in quibus non tenetur Regularis Prælato.*
60 *Regularem non abstergit professio ab omni irregularitate præcedente.*
60 *Professio regularis æquatur indulgentiæ plenariæ.*
60 *Præsumptio regulæ, semel malus lib. 6. vt tollitur triennio.*
61 *Regularis adiens superiorem ob grauamen, videtur appellare.*
61 *Regularis eo solo quod fugiat non excommunicatur.*
62 *Regularis delictum ad quid monasterium obligat*
62 *Regularis cur non dedendus ob noxam sicut seruus.*

59 QVOAD delicta vero addo primo, quòd multa quæ homini sæculari laico, vel clerico non sunt peccata, vel non plusquàm venialia circa paupertatis obseruantiam, sunt mortifera homini regulari. Tum quia licèt dicatur non habere velle neq; nolle in hoc cap. & in cap. si religiosus. de elect. lib. 6. & nihil possit esse peccatum nisi voluntarium. 15. quæst. 1. §. 1. nō tamen ideo, quod nō possit æque libere velle ac nolle sicut alij, sed quia non debet, nec sine peccato potest velle vel nolle quicquam contrariū regulæ vel voluntati superioris iubentis et secundum Regulā à se vo-

tam vt sentit glos. extrauag. quorundam. verb. voluerint. Ioan. xxij. de verb. signific. & Dominic. in prædicto cap. quorundam. nam multa potest etiam licite velle præter voluntatem superioris, imo & contra illam, qua iuberet contraria vel extraria regulæ, secundum S.Tho. recepta. 2.2. quæst. 104. art. 5. Tum quia cæteris paribus, regularis magis peccat in eodem genere mali ob circunstātiam suæ personæ, quàm alijs & licèt non regulariter adeo magis quod illi sit mortale, quod alij esset veniale; sed sic quum illud est contra substantialia vel præcepta suæ regulæ ad mortale obligantia, vt post Caiet. 1.2. quæst. 17. artic. 1. diximus in principio cap. consideret. de pœnit. dist. 5. num. 50. & in nostro Manuali Confessariorū cap. 6. nu. 11. & satis sentit S.Tho. 2.2. q. 188. artic. 9. & ita quum omnis regularis vouerit tacitè vel expresse paupertatis obseruantiam, multa circa illam mortiferè peccat, quæ homini seculari non essent peccata, vel certè solum venialia. ob quod & alia dixit Patriarcha noster Augustinus in cap. quantumlibet. 47. distin. quiddā quod nostram regularium elationem facile demittat, nempe, *Testor Deum, & Angelos eius, quòd sicut non vidi meliores quàm qui in monasterijs profecerunt, ita non vidi peiores, quàm qui in eis defecerunt.*

60 Secundo, quòd dicunt aliqui in quibus est glos. cap. cum deputati. de Iudi. quòd professio regularis emundat profitentem ab omni macula & irregularitate illam præcedente per princ. auth. de Monachis. col. 1. quòd tamen non est verum: nam speciale est, vt abstergat maculam irregularitatis ex natalium defectu prouenientis, cap. 1. de fil. presbyt. imo nec illam penitus abstergit, quia licet abstergat eam ad effectum suscipiendi ordines etiam sacros, non tamen abstergit ad effectum habendi prælationem: quia vt Anton. communiter recept. ibi & praxis vbique habet, illegitimus vel illegitima quamlibet sanctè professa indiget dispensatione Apostolica quo fieri possit Prælatus vel Prçlata. Quare turpiter èrrant qui consulunt regularibus liberari eos ab omni irregularitate contracta ex homicidio voluntario, vel casuali, & bigamia, vel aliqua alia extra casus à iure expressos: nam & glos. prædicti princ. auth. de Monach. affirmat eum non liberari etiam ab infamia iuris vel facti. Intelligendum est ergo illud princip. quoad præsumptionem maxime illam quæ oritur ex bona conuersatione triennali, post susceptum monachismum ad hunc sensum, quòd huiusmodi monachus prçsumitur mundus ab omni macula humana, donec cōtrarium probetur iuxta §. sancimus. eiusdem auth. nam præsumptio de qua regula semel malus. &c. lib. 6. per bonam conuersationem triennalem tollitur vt adnotauit Felyn. in prin. d. cap. cum deputati. de Iud. Et quum præsumptio cesset in foro Dei & conscientiæ, quando est contraria veritati, per notata in cap. is qui fidem. & cap. tua. de spons. qui regularis nouit se irregularitatem incurrisse ante monachismum, debet se talem iudicare etiā

post

post 20.& 30.annum,donec per legitimam dispensationem generalem vel specialem illa tollatur.Posset etiam intelligi prædictum principium de abstersione quoad culpam, & omnem pœnam peccatorum: professio enim regularis facta cum debita contritione,indulgentiam plenariã operatur, vt tradit S. Tho.2.2. quęst.vlt.art.5. ad tertium,quanquam non est verisimile Imperatori huiusmodi maculæ ablationem in illo exordio in mentem venisse. Et adeo quidem non liberatur monachus ab omni macula pręcedenti professionem, quòd licèt per eam si antea erat laicus mutet regulariter forum vt fiat iurisdictioni Ecclesiasticæ subiectus,arg.cap.si quis suadẽte. 17.quęst.4.& cap.non dubium.& cap. de monialibus.de sent.excom.nisi fiat monachus post præuentam causam à laico: tunc enim & quandoque quum fit in fraudem ante illam præuentam castigabitur ab eo ciuiliter, imo & aliquando criminaliter, consequuta saltem degradatione arg.l.cum quædam puella.ff.de iurisd. omn.iud.cap.proposuisti.de foro cõp.l.qui cum vno.§.fi.ff. de re mili. & alia multa quę tradit Anton. post Ioan. Andr. latissimè præsertim in col.pen.& vlt.de oblig.ad ratiocin.

61 Tertio addo, quòd regularis ob aliquod proprietatis,vel aliud leue peccatum nimium grauatus sine superioris licentia exiens monasteriũ, non est apostata secũdum Bald.in cap.ad nostram.de appell. præsertim si exiret vt adiret superiorem,quo se tali grauamine liberaret arg.l.contra pupillum.§.is qui ad maius auditorium.ff.de re iud.& cap.cum parati,cum ei adnot,de appellat.Tum quia dicens se grauatum, ob idque adiens superiorem, videtur appellare arg.cap. dilecti. in 2.de appell. cum ei adnot.præsertim per Dec.Non obstat huic conclusioni; cap. 4. de regula. sessio. 25. Concilij Triden. quod vetat religiosis omnibus recedere a suis Conuentibus etiam ob causam adeundi superiorem sine licentia in scriptis obtenta: quia non loquitur de adeunte superiorẽ ex graui causa,de qua præfata conclusio loquitur: non enim credendũ est tantum Concilium voluisse derogare tam iustæ cõclusioni tam graui rationi nitenti,l.si quando. C. de inofficio. testam. præsertim quòd non est petendus consensus ab eo,ad cuius grauamen tollendum, vel delictum castigandum est agendum secundum glos.cap. cum pastoris. 2.q.7.argu.cap.ex parte.de accusatio.licèt à Iudice esset venia petenda secundum Archid.d.cap.cum pastoris. Sed aliud est vetitũ,seu permissum à Iudice petere, & aliud petere à parte. l. 1. & 2. C.de in ius vocan. & Azo in summa eod. tit. & quòd adire superiorẽ ob iustum grauamen habet vim appellationis apud religiosos à quorum Superioribus posse appellari verbo,vel facto irrefragabiliter probant cap. ad nostram.& cap.reprehensibilis,cap.de priore.de appell.in quibus notant omnes posse appellari etiam à religiosis,& à correctione regulari, quãdo modus exceditur.neque id vetuit Concilium Tridentinum; solum enim

enim vetat, ne quis religiosus possit exire à monasterio sine licētia Superioris, etiam vt adeat Superiorem: non autem vetat ne grauiter grauatus, per viam iusti grauaminis, & appellationis iustæ verbo, vel facto interpositæ possit adire Superiorem ad conquerendum de illo, vt dicit Bald. cum hoc possit obuiare iuri etiam naturali, quo malitiis hominū obuiandum est l. in fundo. ff. de rei vendica. An autē & quomodo appellationi sit locus inter religiosos, scribo in comment. cap. nullam. 18. quæst. 2. vna cum hoc edendo. Tum quia nemo iure ipso incurrit excommunicationem sine peccato mortali, cap. nemo. cap. nullus. 11. q. 3. Tū quia per solum exitum temerarium, & sine iusta causa non incurritur iure communi excommunicatio, modo non relinquatur habitus: nullo enim iure id cauetur, imo per locum ab speciali contrarium probatur in cap 2. ne cler. vel monach. lib. 6. quatenus excōmunicat exeūtem à monasterio causa studendi, si intra duos menses non reuertatur ad illud, licèt sine textu & efficaci ratione contrarium affirmet Rebuff. in Prax. benefic. titul. de dispensat. cum regul. nume. 17. quin & videtur expresse probari per extrauagan. viam. de regul. quatenus requirit monitionem præuiam, ut eiusmodi exiens sine licentia excommunicetur.

62 Quarto, quòd regularis furans vel inuadens aliquid, vel lędens aliquem iniuste, non obligat suum monasterium ad rei subtractæ, vel inuasæ, vel læsionis restitutionem, nisi quatenus ad illud ob id perueniret iuxta glos. vlt. & solen. l. si quis in tantam. C. unde vi. nisi communicato cum Prælato & Capitulo consilio id fecerit. Nec obstat quod sup. nu. 30. dictum est, iura loquentia de seruo vendicare sibi locum in regulari: & quòd dominus tenetur de serui delicto, etiam si nihil ad eum perueniat, & se ignorante vel contradicente id faciat; & etiam pater de filij delicto quatenus est in peculio saltem post condemnationem filij. l. 1. §. quod ergo. ff. de vi & vi armata. & l. quod si minor. §. seruus. ff. de minor. & §. fi. instit. de noxalib. act. & l licet. §. fin. de pecul. Non, inquam, hæc obstat: quia tunc demum iura loquentia de seruis, vendicant sibi locum in monachis, cum subest eadem ratio, & possunt ęquè aptari eis, vt ibi dictum fuit: & constat pœnam dandi seruum pro noxa, qua tenetur dominus, non aptari monacho, qui vt liber homo & res inæstimabilis, insuper & sacra pro noxa æstimabili commutari nequit, argumē. l. liber homo. ff. ad. l. aquil. & l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obli. & concedi potest, quòd sicut pater licèt non teneatur nec possit dare filium pro noxa, tenetur tamen post condemnationem de dolo filij, quatenus est in eius peculio, ita & monasterium de dolo monachi, quatenus esset in eius peculio. Vnde non immerito de damno dato per monachos habentes peculium, coguntur ipsi, vel monasteria eorum resarcire illud, quatenus peculia sufficiunt, quę res quotidiana

est, pręsertim in eis qui de licentia Papę extra monasterium habitant cũ facultate conuertendi in sui sustentationem res à se quæsitas. Hæc pauca sint addita quoad delicta.

SVMMARIVM.

63 *Regulari prælato qualis iurisdictio iure communi antiquo sit in subditos, & qualis nouo Tridentino, priuilegio, vel consuetudine.*

63 *Iurisdictionem auget consuetudo.*

63 *Abbas & monachus vbi citandi, & cuius ciuitatis ciues.*

63 *Exempti in causis mercedum, & aliis ciuilibus, vt subsunt ordinarijs.*

64 *Regularis quis exemptus, & super quo conueniatur coram ordinario.*

64 *Regularis in nullis causis coram laico Iudice conuenitur.*

65 *Regularis simplex regulariter non est legitima persona ad agendum, neque defendendum in iudicio proprio nomine, neque alieno sine prælati licentia.*

65 *Regularis prælatus vel beneficiarius potest esse in iudicio Reus & Actor nomine suo, & alieno.*

65 *Beneficio spoliatus a superiore suo an id repetere possit.*

66 *Regularis absente prelato vel syndico, vt potest agere, & quæ alimenta petere etiam eis presentibus.*

66 *Regularis spoliatus à superiore beneficio, etiam manuali, interdum agit cõtra eum.*

67 *Regularis an postulare iuste possit de licentia prælati pro stipendio, saltem quęrendo Monasterio.*

67 *Clericus minimorum tantum ordinum postulare potest etiam in criminalibus, modo id sine rasura in capite faciat.*

68 *Regularis condemnatoria sententia quæ in personam eius fertur.*

68 *Regularis constituit procuratorem sine licentia superioris quoties sine illa potest litigare.*

68 *Regularis depositio à monachatu non extenditur ad ordinem, & quid operatur.*

68 *Monachatus & Canonicatus regularis qua ratione dicantur beneficia.*

68 *Regularis Canonicus & Monachus potest esse Vicarius Episcopi de licentia tamen prælati.*

63 NVNC quoad iudicia addo primo, quòd iure communi iudex immediatus regularium est Abbas vel alius prælatus eorum in pertinentibus ad regulam suam, & regularia statuta, quod efficaciter fundatur in l. fi. C. de iuris. om. iud. & in cap. cũ ab ecclesiarum prælatis. de offi. ordin. quod illius legis ratione nititur quoad collegium cui præest, non tamen quoad plebem quoad quam extendit

dit illud glos. in verb. sententia, sed non recte, nec est verũ, nisi consuetudo augeat iurisdictionem, quam dicta lex fin. dat: imo nec iure communi vt ibi aliàs dixi, prælatus inferior habet iurisdictionem in eos qui sui sunt collegii, quoad extraria quæ non tangunt regulam, nec regularia statuta, siue sint ciuilia siue criminalia. sed nullum Monasterium vidi, in quo priuilegio vel consuetudine non sit obtentum, vt prælatus cognoscat etiam de illis, saltem quum crimina non requirunt depositionem: in dubio tamen videtur præscripsisse quoad illa extraria cumulatiue, & non priuatiue, quoad ordinarium per glos. singul. in d. cap. cum ab ecclesiarum. verb. relaxes. An autem prælatus regularis, vel secularis damnare possit clericos aut conuersos ad triremes, tradimus in d. cõmentario cap. nullam. 18. q. 2. nu. penul. Domicilium autem regularis in quo est citandus, est monasteriũ in quo debet residere, vt notat Bald. per illum text. in l. omnes. C. de Episcop. & cleric. addens idem esse de Abbate, & recte quidem: quia etiam Bartol. recept. dixit in l. 1. ff. ad muni. Abbatem & Monachum fieri ciues ciuitatis in qua est eorum monasterium.

Addo secundo, quòd licèt hæc sint vera, attento iure communi, non tamen attentis priuilegiis quibus omnes fere regulares sunt exempti ab Episcoporum, & ordinariorum iurisdictione per sua priuilegia competentia sibi per concessionem directam, vel indirectam communicationis priuilegiorum aliorum, & consequenter habent iurisdictionẽ quasi Episcopalem iuxta glos. sing. clement. 1. verb. monasterii. de reb. eccles. non alienand. Quod adeo quidem verum est, quòd raro habet locum in religiosis cap. volentes. de priui. lib. 6. quo cautum fuit, vt ordinarius posset cognoscere contra exemptos ratione delicti vel contractus extra loca exempta factorum vel rei sitæ extra illa: nam iam cõcessum est aliquibus eorum, directe, & aliis per communicationem, vt non possint conueniri etiam de factis & sitis extra loca exempta cum derogatione prędicti cap. volentes. editi in Conc. Lugdun. & innouati in Trid. sess. 7. cap. 7. de refor. in hęc verba. *In Exẽptorũ causis constitutio Innoc. iiij. quæ incipit Volentes in genererali Conc. Lugdunen. edita seruetur, quam eadem sacrosancta synodus innouandam censuit, & innouat, addendo insuper quòd in ciuilibus causis mercedum & miserabilium personarum, clerici seculares aut regulares extra monasterium degentes quomodolibet etiamsi certum iudicem, à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, in aliis vero si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinariis, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis conueniri & iure medio ad soluendum debitum cogi, & compelli possint, priuilegiis & exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.*

63 Addo tertio, quòd ex prædicta Tridentina additione colligitur primo limitatio exemptionum, ne scilicet, prosint quoad causas ciuiles

mercedum,& miserabilium personarũ.Secũdo generalis differentia inter regulares exemptos degentes extra monasteria, & degentes intra: nam hi super nullis causis possunt conueniri coram ordinariis, illi autem sic super prædictis duobus generibus causarum. Est & alia differentia, quòd degentes intra non possunt puniri propter sua delicta ab ordinario nisi quando extra Monasterium cum populi scandalo delinquunt,& non puniuntur à suis prælatis, monitis ab ordinariis, vt id faciant; degentes vero extra sic,vt in directo sensu,& à contrario habetur in eodem Concil.sess.25.cap.14.de reg.in hęc verba. *Regularis nõ subditus Episcopo, qui intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit,vt populo scandalo sit, Episcopo instante, à suo superiore intra tempus, ab Episcopo prefigendum seuerè puniatur, ac de punitione certiorem Episcopum faciat: sin minus à superiore officio priuetur, & delinquens ab Episcopo puniri possit.* Per quod adiunctum cum additione præcedẽti nuper respondi, non potuisse Vicarium cuiusdam Episcopi Regni Neapolitani cognoscere de quodam censu,qui petebatur à quodã conuentu religiosissimi ordinis Minimorum sancti Francisci à Paula habentium exemptionem cum derogatione d.cap.volentes.& recte quidem, tum quia non degebant extra conuentum. tum quia nõ agebatur de vlla prædictorum duorum generum causa,neque de delicto extra monasterium cum populi scandalo commisso.

Addo quarto, quòd de nullis regularium causis secularis iudex nec nunc potest cognoscere,nec antea potuit. Tum per auth.apud quos op. mon.caus.di.col.6.& auth.causa.C.de Episc.& cleric.quæ inde sumitur. Tum quia,quilibet talis gaudet priuilegio canonis,si quis suadente. 17.quęst.4.adiuncto cap.non dubium.de sent.excom.& fori,cap.2.de for.compet.cum ei adnot.de nullis,inquã, causis super factis post monachismum, neque super factis antea: quia mutat forum seculare, & fit subiectus ecclesiastico,arg.d.cap. si quis suadente.17.quęst.4.& d. cap.non dubium.

64 Addo quinto,quòd regularis simplex non est persona legitima contra quam vel pro qua nomine proprio iudicium fundari possit super iuribus temporalibus quorum ipse non est capax secundum Specul. de actor.num.48.& de Reo.num.19.& omnes in cap. cum dilecta. de rescrip. Tum quia,vt dictum est sup.nu.30.æquatur in hoc seruo, & filiofam.contra quos,vel pro quibus non potest fundari iudicium,nisi in casibus in iure expressis.l.lis nulla.& l.vlt.ff.de iudic.l.seruus. C. eod. Tum quia nulla talia iura habet, nec habere potest, cap. Monachi. & cap.fi.de stat.monach. auth.ingressi. C.de sacros.eccles. nam per professionem omnia talia iura ante illam ad ipsum pertinentia transeunt in monasterium,cap.in præsentia.de prob.& auth.ingressi.C.de sacro. eccles.& post eam obuenientia acquiruntur illi,& non sibi, vt supra dictum

ctum est not. 2. & ita exercitium eorum nõ pertinet ad eum, sed ad monasterium, cuius etiam nomine non potest agere sine mandato eius secundum Panor. Imol. & Felyn. & omnes in d. cap. cũ dilecta. de rescrip. etiam pro iniuria sibi facta, imo eam remittere potest monasterium, etiam eo inuito secundum Bald. communiter receptum in l. præses. quæst. vlt. C. de transact. nec etiam pro restitutione vestis, qua spoliatur per glo. 2. huius cap. & ei supra adiecta, si superior vel syndicus est præsens, aliàs sic: quo casu procedit decisio 6. Rotæ de rest. spol. in antiq. nec potest acceptare procurationem, neque constituere vel substituere procuratorem sine licentia superioris. clem. religiosus. de procur. neq; acceptare executionem testamenti, cap. 2. de testam. lib. 6. licèt constitui possit, & deputari executor ante licẽtiam, vt in eisdem iuribus notatur. Dixi *(simplex)* quia Abbas vel alius Prælatus non solum potest agere sine licentia superioris, sed etiam esse procurator alterius iuxta glos. receptam, d. clem. religiosus. de procur. & d. cap. 2. de testam. & cap. sopitæ. de censib. cum adnot. ibi per Panor. & idẽ si habet aliquem prioratum, vel aliam administrationem, in titulum beneficiarium saltem manualem, cap. cum deputati. de iudic. & tradit Specul. de actor. num. 48. post Innoc. in cap. olim 2. de rest. spol. & idem Rota 8. de iudic. in nou. titulum, inquam, saltem manualem, quia nõ sufficit habere in simplicem administrationem, secundum Innoc. in cap. edoceri. & Panor. & Felyn. in d. cap. cum dilecta. de rescript. qualem habet qui prædia, vel villam gubernat mandato & impensis monasterij. Dixi *(super temporalibus quorum ipse non est capax)* nam potest super iure manendi in monasterio & restitutione ad illud, & super iure competenti sibi per professionem, electionem, vel collationem canonicam, & alio quolibet titulo cuius est capax, iuxta d. cap. cum dilecta. de rescript. & agens super iure electionis suæ, habebit impensas à monasterio secundũ Archi. in cap. cum pastoris. 2. q. 7. à monasterio, inquã, ad quod eligitur & nõ à suo, si ad illud eligitur secundum Fely. vbi sup. num. 15. vbi ex Imol. ait non posse agere super iure electionis ad illud monasterium sine licentia superioris, quod non est verum ad literam: nam licèt non possit acceptare electionem, vel prouisionem sibi factam sine consensu superioris, post acceptationem tamen factam de illius licentia, potest agere sine alia noua, qui est verus intellectus, cap. quorundam. & cap. si religiosus. de elect. lib. 6.

65\. Addo sexto, quòd hæc in multis casibus fallunt: nam regularis sine licentia superioris potest eum accusare, cap. ex parte. de accusat. & eadem ratione agere in illis ad quæ superior negat licentiam, vel creditur negaturus, arg. eiusdem cap. ex parte. & eorum quę colligit Fely. in cap. edoceri. num. 9. vers. omittitur. de rescrip. Potest etiam agere, & à fortiori se defendere, quum est absens de licentia superioris in studio, vel

 alibi,

alibi.l.si longius.§.1.iuncta glos.& doctrina communi. ff. de iudic. nō quidem nomine proprio,sed nomine monasterij de mandato eius tacito,quo vt potest contrahere,ita & agere ex contractu studii causa inito,& accusare pro iniuria sibi facta: quia quum habeat licentiam standi in studio,per consequens saltem tacitè,habet etiam mandatum faciendi ea sine quibus ibi commodè nequit esse argum.l.2.ff.de iuris. omn. iud.cap.prȩterea.de offic.deleg.& tradit Specul.vbi supra.num.50. Et idem eadem ratione, si ob aliquod aliud negotium de licentia eiusmodi esset absens à monasterio, & non esset ibi Abbas nec Syndicus, d.l. si longius.§.1.& arg. l.illud.ff. ad l. Aquil. Dixi *(de licentia superioris)* aliàs secus,arg.l.libera. ff. de pecul.

Addo septimo, quòd potest etiam si iniustè eiiciatur à monasterio petere alimenta futura,ei debita à suo monasterio,secundum Innoc. & omnes in d.cap.cum dilecta.Dixi. *(futura)* quia præterita non potest, Rota 10.de iudic.in nou.nisi mutuo accepisset illa vel quibus illa sibi pararet secundum Anan.in d.cap.ex parte . & Bartol. in simili de filiofam.in l.libertis quos.§.1. ff.de alim. & cib.leg.Dixi *(debita à suo monasterio)* quia debita ei ab alio,non potest ipse petere, sed suum monasterium: quia non sibi sed illi quȩruntur,Bartol.in l.seruos.ff. de alim. & cib.leg.saltem si esset religiosus certȩ religioni astrictus,aliàs secus,vt ipse ait,quales forte dici possent qui de licentia iusta Papæ degunt extra monasteria cum facultate conuertendi in suos vsus sibi quȩsita, & post talem facultatem talia alimenta cœperunt ei deberi. Agentem autem vt restituatur ad monasterium oportet probare se esse regularem illius arg.cap.ex conquestione. & cap. ex parte.de restit.spol. & tradit Calder.in consil.11.de regul.

Addo octauo,quòd regularis non potest agere de spolio contra suū superiorem spoliantem se absque malo animo beneficio regulari manuali,secundum Innoc.in cap.cum inter R. de elect. & sequitur Rota de restitu.spol.6.in nou. Dixi *(contra suum superiorem)* secus contra tertiū instar eius qui spoliatur re precario accepta l. & habet. §.eum qui.ff.de precar.Dixi *(absque malo animo)* quia si tali spoliaret, posset agere; vt cum prælatus accusatus ab eo,vel inquisitus ad instantiam eius spoliat secundum Arch.in cap. cum pastoris. 2.quæst.7. & Rota 1. de restit. spol. in antiq. quia præsumitur id facere animo vindicandi, vel aliàs malo,& consequenter eadem ratione posset agere quoties prȩsumeretur id malo animo facere , secundum Innoc.in cap. insinuante. qui cler. vel vou. quem sequitur Cosm. in pragm. tit. de colla. §. ita quod parochialis.verb.perpetuis. Pro quo plus vrget ratio præcedens quàm l.1.C. de prec. impe. offi. qua Innoc. nititur. Vnde ferè semper gallica parlamenta restituunt regulares sic spoliatos: quia raro vel nunquam id faciunt superiores; nisi ob indignationem & stomachum,

quȩ

quæ quotidiana conclusio est. Dixi (*regulari manuali*) quia secus si spoliaretur seculari, vel regulari perpetuo, vel ad vitã dato à Papa cum derogatione, cap. porrecta. & cap. ad nostrã. de confirmat. vtil. iuxta Innoc. recep. in d. cap. cum inter R. de elect. & prædictã Rotã. 9. de rest. spol. in nou. & Rotam 6. eod. tit. in antiq. Porro quilibet prælatus regularis potest petere relicta suæ dignitati, vel priorarui antequam ipse ius in eo consequeretur, vt probat Lud. Rom. cons. 259.

Addo nono, quòd etiam potest agere quando Abbas est absens, ita quòd commodè eius licentia haberi non potest, & periculum est in mora, Spec. de Actor. But. & Abb. in d. cap. cũ dilecta. & idem dicũt Card. & Imol. ibi, si monasterium vacat, facit pro istis, cap. vnicum. ne sede vacante in 6. Et quamuis Archid. in d. cap. pastoris. dicat non posse illum obligare libros, vel alias res monasterij pro mutuo cõtracto ibi, contrarium tamen est verius, si mutuum pro necessarijs studij contrahat; cum enim tunc obliget monasterium, à fortiori poterit obligare libros, vestes & alia monasterij, quæ habet arg. auth. multo magis. C. de sacrosf. eccles. Quare dictum Arch. limitandum est procedere in obligatione pro nimia impensa, pro qua nec potest monasterium obligare, vt etiam Panor. ait in d. cap. quanto. de off. ord. nec aliàs fideiubere secundum Arch. vbi supra p cap. qđ quibusdã. đ fideiuss. nisi pro existente in maxima necessitate: quia tali etiam eleemosynã largiri potest, vt dictum est supra. Si tamen habet rem super qua contraxit, vel factus est ditior, potest conueniri coram ordinario loci, secundum Panor. in d. cap. quanto num. 5. Et quamuis contractus vtilis monasterio factus ab eo sine illius licentia prosit ei ratificanti, vt ait Pan. ibi, aditio tamen hæreditatis non valet, secundum Collectariũ in cap. in præsentia. de probat. & decis. capel. Tholosanæ. 225. licèt legati acceptatio valere videatur, vt dictum est supra.

66 Addo decimo non licere regulari etiam canonico postulare pro stipendio etiam cum Abbatis licentia secundum Ioannem Andreæ in cap. in argumẽtum. de reg. iur. lib. 6. determinantẽ non posse iuste postulare monachum etiam doctum, & qui ante ingressum fuit aduocatus egregius, etiam de licentia Abbatis, etiam ad soluendum debita monasterij grandi ære alieno grauati. Nec obstat cap. monachi 2. 16. quæst. 1. & cap. 2. de postul. quæ habent, monachum pro vtilitate monasterij posse postulare de Abbatis licentia: quia secundum eum illud est verum de vtilitate immediata ipsius, vt si postularet pro monasterio in litibus quas haberet aduersus alios, non autem de vtilitate quæ mediate prouenit ei, quale est stipendium seu honorarium aduocati. sed hęc solutio videtur refelli. Tum ex eo quod d. cap. monachi. & cap. qui vere. 16. quęst. 1. generaliter videntur concedere facultatem postulandi, & procurandi interuenientibus vtilitate monasterij, & licentia eius præfecti. Tum

quod

quod Inno. in cap. cum I. & A. de re iud. communiter receptus, ait, quòd monachus de licentia Abbatis potest esse procurator patroni vel amici monasterij: Quo casu vtilitas inde proueniens, non tangit immediatè monasterium. Tum quòd ratio quare licet monacho postulare, vel procurare in causa monasterij sui, est vtilitas vel necessitas eius. At frequēter maior vtilitas contingere potest ei ex postulatione in causa alicuius magnatis, aut ditissimi maxima, quàm ex postulatione in causa parua monasterij, puta 20. aureorum. Tum denique quòd Lapus Abbas relatus à Cardi. & Pan. in d. c. 2. ex lucro suæ postulationis, suos monachos alebat, & omnes fatentur posse postulare pro miserabilibus personis, arg. cap. fin. de postul. & cap. peruenit. 86. dist. & cap. 1. dist. 87. sed & Pan. non dixit contrariū esse verius, sed honestius. Quare, verius videtur licere monacho postulare pro alio, vel aliis in ciuilibus etiam coram iudice seculari de licentia Prælati iusta, quæ tunc erit talis, cum vel miseria personæ, vel gratitudo ei debita, vel magna necessitas monasterij, vel grandis commoditas eiusdem, vel paruitas occupationis eam iustificauerit, non autem auaritia, vel ambitio eam suaserit. Quæ quando interueniant, arbitrio prudentis definiendum est, arg. l. 1. ff. de iur. delib. & cap. de causis. de offic. deleg. Et quidem vidimus pridem id facientem Legionæ quēdam priorem claustralem in celeberrimo eodemque multis nominibus mihi suspiciendo monasterio S. Isidori ipsius sanctissimi corporis præsentia & antiquorum Regum Legionēsium sepulchro admodum nobili. Dixi supra *(Regulari)* quia seculari clerico, si non habet beneficium, nec ordinem sacrum, licèt in ciuilibus causis perinde ac laico, iuxta glos. in summa 15. quæst. 2. & cap. 1. de postul. vbi glos. simil. & trado in Manuali Confessariorum cap. 25. num. 100. vbi nuper additū & gaudeo, idem esse dicendum in criminalibus. Tum quia eadem ratio si satis perpendatur, idem suadet in eis. Tum quia non obstat periculū incurrendæ irregularitatis, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum, vel beneficium suscipiendum, ita videtur non teneri ad abstinendum se ab illo periculo. Tum quia alioqui oporteret dicere nullos iudices, nullos aduocatos, procuratores, vel notarios, prima tonsura insignitos causas criminales tractantes, posse absolui à confessariis, nisi depositis officiis, vel conceptis propositis firmis nunquam eas amplius tractandi. qđ durum est dictu, cum penè innumeri sint tales, quamuis arbiter eos peccare, si id fecerint deferendo publicè tonsuram clericalem, saltem rasurā in capite, arg. clem. 2. de vit. & honest. cleric. quatenus suspendit clericum vestem partitam cum tonsura clericali publicè deferentem.

67 Addo vndecimo, quòd si agatur contra regularem ex obligatione orta ante monachatum, narratio facti concipienda est in personam monachi: quia cum eo gestum est negotium, & etiam quando obligatio inhæret personę ipsius, quę non potuit per monachismum ab ea tolli, arg. authen.

then.causa q.cum glos.C.de episc. & cler.sed conclusio, & sententia cōdemnatoria referendæ sunt in monasterium, vt tenet Ioann. And. in d. cap.dudum.de conuers. coniug. & alii in d.authen. causa. tametsi possit in personas vtriusque concipi, & referri, vt ait Panor.in cap. cum I.& A.nu.27.de re iud.secutus Bald. in d.auth. & quidem si est exequenda in personam monachi, in eam est cōcipienda, si vero in bonis, in monasterium, secundum mentem eiusdem, & Ioan. Andr.in cap.cum veniens.& d.cap.dudum.de conuers.coniug.

Addo duodecimo, quod regularis potest cōstituere procuratorē in quocunque casu potest per se suo nomine agere secundum Innocent.recep. communiter in d.cap.cum I.& A.de re iud.quem Rota 2. de procurat. in antiq.commendat, sicut & filiusfamil. potest idem facere, arg. cap.fi. de iud.lib.6.nam & idipsum potest facere seruus & frater Minor secūdum Bartol.in l.seruos.ff.de aliment.& cib.leg.Idem etiam excommunicatus secundum Imol.in cap.intell eximus.de iud. idem & prælatus & capitulum; quibus enim casibus alter sine altero potest agere, potest sine altero procuratorem constituere, Innoc.in cap.edoceri.de rescript. Quibus est consequens id quod ait Panor.in d.cap.cum I.& A.nu.26. quòd in quocunque habet regularis legitimam personam standi nomine suo in iudicio, potest etiam nomine suo libellum concipere siue agat siue conueniatur, pro quo est textus in cap.dudum.de conuers. coniug. in quo sententia absolutoria fuit concepta in personam monialis in quam etiam condemnatoria concipi potuisset, vt ibi Ioann. Andr. ait. Imo in eam debuisset concipi, si executio in personam eius fuisse facienda, 27.quæst.1.cap.si qua monacharum. & cap. de lapsis.16.q.6.

Addo decimotertio, id quòd promissum fuit sup.nu.7.cap.cui port. nempe quòd nō est par cōditio omnium uotorum & professionum male vel imprudenter emissorū: bona enim eorū pars valet & obliga' etiā si ob alicuius circunstantię defectum implicet peccatum etiam mortale; aliqua vero non valent nec obligāt, quorum de numero sunt votum & professio facta per iracundiam, secūdum multos grauissimos authores, qui fuerunt in causa, vt multi confessarii, multis pœnitentibus male etiā nunc consulant, in quibus sunt Lud.Rom.sing.508.per.glos. quam dixit singul.in cap.dudum.de conuers.coniug.& per textū in l.quidquid. ff.de reg.iur.& Iason in l.si filiam.C.de inoffic.testam.& alii quos non expedit referre, quorum opinionem omnino reiiciendam monui Tholosæ ante 50.annos & postea Salmanticæ, & Conimbricæ, quam etiam nunc video quotidie reiici à sacro Pœnitētiariæ prætorio, ad quòd multi recurrunt conquerentes de multorum doctorum malo consilio. Omnia enim vota & professiones facta per iracundiam seu passionem iræ, quæ non alienat mentem à iudicio sufficienti ad peccandum mortaliter, valent, & obligant vouentes ad illa seruanda sub pœna peccati mortalis,

talis, vt resolutè dixi in Man. Confes. cap. 12. nu. 24. & probatur per cap. sunt qui. 17. q. 4. & per d. cap. dudũ. si satis perpendatur, vt ibi Io. Andr. probatus à Panor. & commun. quam etiam sequitur Dec. in d. regul. quidquid. determinat, & est ratio quòd omne iudicium, quod sufficit ad obligandum quem diabolo, debet sufficere ad obligandum Deo, iuxta glos. sing. in cap. mulier. 32, q. 2. Votũ itẽ per metũ seu passionẽ timoris factũ, non valet, nec obligat: qđ declarãdũ est, vt diximus in d. cap. 12. nu. 52. cuius verba quia videmus in prædicto Prætorio etiã multos circa hoc errare, operepretiũ visũ fuit referre. *Peccat qui vouet præ timore mortis aĩæ, vel corporis naturalis, vel causualis cõcepto in periculo infirmitatis, maris, partus, naufragij, belli, hostiũ, alijsue similib. & nõ implet, etiã cõditione, sub qua forte vouit, cõpleta. Quoniã timor quo mors animæ timetur qui à Deo proficiscatur, neq. ille quo timetur mors corporis naturalis, causualis, vel accidentaria: imo neque timor mortis violentæ, qui non infertur ad extorquẽdũ votũ infirmat illud cap. gõsaldus. 17. q. 1. cap. sicut nobis. đ reg. nisi tãtus sit, vt hominẽ ab vsu rõnis alienet, ca. sicut timor. eo. tit. impediret aũt timor, qui dr̃ iustus mortis violentæ, vel alterius mali ad id sufficiẽtis ordinati ad extorquendũ votũ, cap. 1. de his quæ vi. per qđ ita tradunt Panor. & alij ibi, & in d. cap. sicut nobis. adiunctis quæ aiunt glos. idem Panor. & comm. in cap. abbas. de his quæ vi: & Fortun. de vlt. fin. illat. 21. num. 342. & nos etiam in cap. verum. de iureiurand. diximus, quidquid dixerit Sylu. verb. metus. q. 8. post. Card. in d. cap. Abbas. dum loco eius Panorm allegat* hæc ibi. Quibus addo quod non solus metus reuerentialis patris annihilat professionem, vt ait glos. in cap. præsens. verb. patrẽ. 20. quæst. 3. quam dixit singul. Imol. in l. si cum dotem. §. eo. ff. solut. mat. quam nos quoque citamus in prędicto Man. cap. 22. num. 51. vbi de definitione timoris iusti altius & resolutius quàm hactenus alibi tractari videtur. Ex ibi dictis inferuntur duo. Alterum quòd tunc demum timor reuerentialis operatur hoc quum est causa principalis, uel sine qua non fuisset uotum emissum, uel professio facta. Alterum quòd in foro conscientiæ omnis metus qui uere est causa principalis, uel sine qua non fieret actus, excusat tantum quantum timor iustus in foro exteriori, qđ expresśius post Hostien. Ioan. Andr. Adrian. & Sot. ibi citatos diximus in d. Man. cap. 17. numero 29. ratione apta & noua diuersitatis utriusq. fori subiecta. quamuis autem hoc operatur pasśio timoris, non tamen idem operatur pasśio spei uel amoris, nisi mentem à iudicio alienarent: nam uotum uel profesśio facta ob spei uel amoris pasśionis uehementiam non desinunt ualere, imo corroborantur ea ratione, quòd hæ augeant uoluntarium, timor uero uel tollit uel minuit, iuxta doctrinam S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 7. ut clarius diximus in prędicto Man. prelud. 6. num. 8. Quamquam item peruersitas aliarum circunstantiarum non efficit regulariter uotum uel profesśionem inualidam, peruersitas tamẽ circun-

circunstantię finis principalis id efficit: illa enim facta ob malum finē non solum implicant peccatum, sed etiam sunt nulla, & non obligant, ut dixi in d.cap.12.nu.43.& num.30. cuius ea de re uerba, quia prædictum sacrum Pœnitentiariæ Pretorium aduertit multos errare, non grauabor inserere. *Votum maioris boni ob malum finem emissum nō obligat, siue finis ille malus sit finis illius boni, quod vouetur; quale est votum faciendi eleemosynam ob inanem gloriam aucupandam, vel ob aliquam voluptatem illicitam, siue sit finis ipsiusmet voti, quale est votum quo Dux ad bellum iniustum proficiscens promittit se alicui operi pio mille ducatos oblaturum, vt victoriam, licèt iniquam, consequatur, ea intentione, vt illud votum sit medium ad talem victoriam assequendam, vel in gratiarum actionem victorię iniquę. Quoniam omne opus cuius finis est malus, ipsum quoque malum est cap. cum minister. 23.q.5. in cuius commentario latè hoc discussimus, & cap. non est putanda. 1.q.1. Et consequenter quamuis id quod vouetur bonum sit, votum tamen de illo propter malum finem, malum est, & ita non est conueniens materia voti.* Dixi (iniquæ) *quoniam si quis voueret aliquod bonum in gratiarum actionem euentus victorię absolutè sine iniquitate, & iniustitia consideratæ quatenus est quoddam donum Dei, valeret votum: sicut valet votum de faciendo aliquid pium in gratiarum actionē pro filio, quē dederit Deus ex concubina, attenta illa donatione filij absolutè sine iniustitia fornicationis tamquam quodam Dei dono, vt mox dicetur. At vero, si neque finis boni quod vouet, neq. eiusdem voti esset malus, licèt causa quę impellit ad vouendum mala esset, non ideo votum desineret esse bonum, exemplo de eo qui aliquam religionem profitetur, non collimando neque dirigendo suam professionem & sua vota in finem luxuriandi, licèt ad id impellatur spe ibi reperiendi occasionem luxuriandi: idem est omnino dicendū de eo qui aliquid vouet anteaquam in duellum siue singulare certamen descēdat hac intētione, vt à morte vel vulnere liber à certamine egrediatur. Idem quoque de eo qui vouit aliquid si Deus illi concedat filium generare ex muliere, quæ sua non est. Etenim quāuis velle vincere, vulnerare, occidere in duello iniusto malum sit, velle tamen sine vulnere sanum, & incolumen euadere nō est tale. Et quamuis habere rē cum illa quę non est propria vxor scelus sit, suscipere tamen filium ex illa dono Dei, non est tale. Idem dicendū de illo qui huiusmodi votum fecerit, si à Deo illa, aut illa temporalia bona, per fas aut nefas consequar, illud aut illud bonum opus faciam: quoniam huiusmodi votum non adhibetur tanquam medium ad peccatum, neque vt gratiarum actio pro peccato, sed vt gratiarum actio pro re in se bona, & dono Dei data; & à fortiori validius erit votum, quod fit in vltionē proprij peccati. verbi gratia quando aliquis vouet illā aut illā pœnitentiā, vel pœnam subire, vel petere Hierosolymam, vel summam aliquam pecuniæ erogare pijs operibus, si tale vel tale scelus admiserit, vt subtiliter & latè post alios Card. Caiet. in d q.88.art.2. confirmat,* hęc ibi. Ratio autem cur id sola

finis circunstantia operetur,& non alia,illa uidetur,quòd hęc habet uicem obiecti, & dat speciem actui ueluti obiectum, ut tradit S. Thom. 1.2.q.7.art.4.& q.18.art.2.& 4.

Addo decimoquarto,quòd regularis potest deponi à canonicatu uel monachatu,licèt non deponatur ab ordine, sicut secularis potest deponi à beneficio, quamuis non deponatur ab ordine. Tum argum. glos. magnæ clem.cupientes.de pœn. Tum quia id præsupponit Rota 1. de pœnis in antiq.in hęc uerba. *Nota quòd monachus propter delictum,vel aliàs,potest à monachatu deponi, & operatur depositio, quòd non recipiet præbendam à monasterio nec habebit vocem in capitulo, vt notatur in cap. dilectus.de simon. & Arcbid.in cap.quia sępe. verb.beneficijs de electión. lib.6. ad quod facit cap.peruenit. de fideiuss. Pro hoc facit quòd monachus recipiens mutuũ,si non põt soluere,non admittič ad cessionẽ bonorũ.imo põt priuari præbẽda,& illud quod põt habere dabitur sibi ad partẽ,& extra cõuentum,de quo possit viuere ad necessitatem solum, & aliàs non.* Hæc ibi. In qua decisione,per prębendam intelligenda est quoad monasteria in quibus regulares habent portiones priuilegiatas,vel deter minatas,quãtitas illa panis,uini,salis & aliarum rerum,quæ pro uictu, & pecuniarum pro uestitu distribuitur;quoad autem alia in quibus omnia omnibus de communi distribuũtur prout cuique opus est, intelligendum est totum illud quod verisimiliter vnusquisque illorum consumere potest in victu & vestitu: ita quòd tribuatur ei solum id quo sustentari potest, & reliquum relinquatur monasterio,uel creditoribus. Qua ratione pridem confirmabamus glos.memorabilem clem.dispendiosam.de iudic.in uerb. beneficium,quatenus habet, monachatũ perinde posse appellari beneficium ac regularem canonicatum. quæ propter hoc significat singulariter secundum Card.& Lanfr.ibid. canonicum regularem uerè dici Canonicum.

Addo decimoquinto,quòd regularis non solum canonicus, sed etiã monachus potest esse Vicarius,& locum tenens Episcopi, Rot.3. de offic.uic.in antiq. quod intelligendum est de consensu prælati sui,si est exemptus à iurisdictione ordinaria per cap.monachi 2. 16. q.1. non autẽ potest esse delegatus Papæ nisi ex certa eius scientia detur post c. statutum. de rescript.lib.6.ut glos.ibi uerb.canonicis annotauit.

Decimosextò tandem addebam hic aliqua quotidiana,quę regulares possunt, uel non possunt facere absque uoluntate superiorum : quæ ne nimis cresceret hic commentarius, & quia aptius tradi possunt sub finẽ prædicti commẽtarii,cap.nullam.18.q.2.& cap.statuimus.19. quęst.3. quos vna cum hoc edimus,illuc tractanda remittimus.

COMMENTARIVS TERTIVS DE REGVLARIBVS.

DE QVIBVSDAM INSTITVtionibus, & potestatibus prælatorum eorum in cap. nullam. 18. q. 2.

Pelagius Papa Opilioni defensori.

NVLLAM potestatem de cætero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio suo, aut Abbates expellere, aut sibimet alios ordinare.: quia nulla authoritas remanebit Abbati, si monachorum potestati cęperit subiacere; vt de cætero fideliter, & studiose vniuersa, quæ uel ad diuini cultus reuerentiã, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinent, Abbatis sollicitudo, ad quẽ potestas tota pertinere conuenit, debeat adimplere.

SVMMARIVM.

1 *Abbas non potest à monachis expelli.*
1 *Appellari potest ab eodem ad eũdem diuerso respectu: quia potest quis esse maior & minor ratione diuersa.*
2 *Abbas non potest à monachis institui, imo neque hodie vt plurimum eligi ob reseruationes, vel indulta principum.*
2 *Beneficio regulari vt solus professus est dignus.*
3 *Abbatis authoritas vt minuitur potestate monachorum.*
3 *Abbates perpetuos non expedire fieri triennales.*
4 *Abbas solus iure communi regit omnia monasterij.*
5 *Regularium creatio, an ad Abbatem sine conuentu pertineat.*

6 *Abbas q̃ sol⁹ oĩa monaſterij gubernat, in q̃, & quo ordine fruct⁹ ei⁹ impẽdet*

6 *Abbas neceſſariam & non nimiam familiam habeat, hoſpitibuſque non opiparam ſed modeſtam menſam exhibeat.*

7 *Abbas prius ſe quàm Eccleſiam, & eam prius quàm conuentum, & eum prius quàm pauperes alat, niſi &c.*

7 *Pauperes cuius hoſpitalis conuentui in alimentis præferendi.*

7 *Pauperibus & peregrinis nullibi gentium tam religioſe inſeruitur, quàm apud Roncamuallem.*

7 *Carolus Cardinalis Borbonius magnum pietatis exemplum miniſtrando pauperibus apud Roncamuallem exhibuit,*

7 *Abbatum & Conuentuum ſuperflua in quæ maxime impendenda.*

8 *Roncæuallis monaſterij bonorum diuiſio defenſa.*

8 *Don Franciſcus à Nauarra Præfectus Roncæuallis Author diuiſionis bonorum eius, poſtea Archiepiſcopus Valentinus.*

8 *Diuiſio Roncæuallis 18. argumentis impugnatur. Et decem munitur.*

8 *Confirmatio ſubſequens Papæ facit actum valere, ac ſi à principio fuiſſet ab eo factus.*

9 *Bonorum omnium monaſterij adminiſtratio ſolius prælati quæ mala parit.*

9 *Neceſſitas fœlix quæ nos ad meliora compellit.*

1 NOTA primo, quòd non licet monachis Abbates pro ſuo arbitrio expellere, quæ eſt altera pars ſummæ Gratiani, & veriſſima: nullam enim poteſtatem habet inferior, quatenus eſt inferior, in ſuperiorem quatenus eſt ſuperior, cap. inferior. 21. diſt. & cap. cum inferior. de maior. At monachus quatenus talis, eſt inferior Abbate, quatenus talis. ergo &c. Dixi (*quatenus talis &c.*) quia licèt vnus, vno & eodem reſpectu non poſſit eſſe maior, & minor altero, poteſt tamen eſſe diuerſo, iuxta gloſ. celeb. cap. deliberatione. verb. electionis. de offic. leg. lib. 6. qua parte habet Archipresbyterum eſſe iure communi maiorem archidiacono ordine, minorem vero illo dignitate; & diuus Auguſtinus maiorem ſe ait Hieronymo epiſcopatu, minorẽ vero alio reſpectu. & cap. quãquã. 2. quæſt. 7. & poteſt quis à Rege qua parte eſt dux, tanquam à minore appellare ad eundem quatenus eſt Rex & Monarcha, tanquam ad maiorem: quia quatenus eſt Rex, maior eſt ſeipſo quatenus eſt dux, vt Bartol. communiter recept. ait in l. ſi quando. per illius contextum. C. de appel.

2 Nota ſecundo, quòd non licet monachis abbatem ordinare, quæ eſt altera pars ſummæ Gratiani, & vera quidem, ſi per ordinare intelligamus confirmare, vel inſtituere vt intelligitur in cap. abbas. ſup. ead. & cap. fin. 16. q. vlt. ſecus autem ſi per ordinare intelligatur eligere: quoniã iure communi electio Abbatis pertinet ad eius conuentum. cap. fin. 16. q. vl. cap. 1. de elect. cap. cũ dilectus. de cõſuet. cap. nobis. d̃ iur. patr. ſed per regulã 2. Cancellariæ Innoc. 8. innouatã per eius ſucceſſores vſq; ad

S.D.N.

S.D.N. Greg. XIII. inclusiuè monasteria virorum valorem annuũ ducentorũ florenorum auri cõi æstimatione excedentia, Sedi Apostolicæ reseruatur, sed & Adrian. Papa VI. indulsit gloriosæ mem. Carolo V. & eius successoribus ius præsentandi in suis Hispaniis Abbates & alios præfectos Ecclesiarum collegiatarum secularium & regulariũ saltem consistorialium per breue, cuius copiam memini videre, cuius authoritate cum non posfit Regia maiestas præsentare nisi dignos, cap. monasterium. 16. quæst. 1. glos. cap. cum vos. de offic. ordin. & cum nemo qui non est professus religionẽ, sit regulari præfectura dignus, cap. officii. & cap. cum in magistrum. de elect. imo nec regularis vnius ordinis, vel habitus possit eligi in Prælatum alterius ordinis vel habitus, cap. cum singula. §. prohibemus. de præbend. lib. 6. clem. 1. de elect. nõ satis intelligo qua ratione Catholica Maiestas præsentabat ante Conc. Trident. aliquando regulares vnius ordinis, vel habitus, ad Præfecturas alterius ordinis, vel habitus, & passim, quod est nouius seculares, nec expresfè nec tacitè professos: nisi forte quòd id non monebatur, quum sit notissimum Maiestatem eius esse religiosissimam, religionumque ac regularis obseruantiæ cupientissimam. An autem plus possit post prædictum Conc. dicam infra. Abbas autem Commendatarius 4. partẽ redituum suę mensæ, si habet illam diuisam, debet operibus monasterij, & tertiam omnium fructuum conuentui & fabricę; si non habet partẽ diuisam per decretum Leonis X. in Concilio Lateran. sefs. 9. col. 3.

3 Nota tertio, authoritatem Abbatis multum diminui per potestatem in eum monachis concessam, pro quo glo. citat illud solenne cap. visis. 16. quęst. 1. ibi. *Humani moris est illum timere, cuius iudicio quis nunc erigitur, nunc deprimitur.* Quod plurimum facit contra eos qui nihil non agunt vt Abbates ac Abbatissę, & alij monasteriorum Prælati vel Pręlatæ, qui secundum ius commune & regulam debent esse perpetui, fiant triennales eligendi à capitulis; quod mihi nunquam persuadere potui animarum saluti, & tranquillitati expedire. primo, per prędicta.

Secundo, quòd experientia, quæ rerum magistra est, cap. quàm sit. de elect. lib. 6. docente, didisci, ꝙ innumera spiritualia inde vitia oriuntur: oritur enim inde ambitio, qua bona pars monachorum ad præfecturas anhelat, contra illud pulchrum cap. quorundam. de elect. lib. 6. & alia per glos. ibi citata. Conuentiones item simoniacæ, quibus alij aliis promittunt suum fauorem futuris trieniis, vt in præsenti sibi faueant contra cap. quam pio. 1. q. 2. & cap. vltimo. de pactis. adeo quidem vt hinc circiter 40. annis, quidam ex discipulis meis ingressus monasteriũ valde celebre, nec minus opulentum, vix anno peracto & professione facta, statim scripserit ad me se illinc septennio futurũ illius Priorẽ: quia sic vt puto conuenerat inter candidatos. Oritur itẽ eneruatio disciplinæ regularis, dum candidati suffragatoribus fauores, honores, indulgẽtias

siue

siue licētias, & impunitates promittunt. Subornatio prǽterea perpetua & collusio qua alij sibi vel aliis aliorum in finem triennij procurāt suffragia contra iura subornationi, & collusioni obuiantia, cap. 1. & per totum, de collus. deteg. cap. series. de testibus. & clem. 2. eod. tit. deinde factiones, & dissidia irreconciliabilia quę impediunt cultum pacis Authoris, qui non colitur nisi tempore pacis, clem. dudum. de sepul. Insuper susurrationes, murmurationes, & detractiones ferè continuę, dum alii aliorum veros defectus, & vitia tum naturæ, tum morum, detegunt, & augent, & falsos imponunt, quo factionis contrariæ personarum opinionem bonam tollant, vel minuant contra cap. inter verba. 11. q. 3. vbi late diximus in concl. 6. Ad hæc è contrario pax, & concordia mala, commendatio, & laudatio immodica; imo & falsa, quæ suæ factionis personas extollunt, & in cœlum efferunt: contra item cap. inter verba. & latè notata ibi per nos conclus. 6. Accedit sublatio aut certè eneruatio authoritatis corrigendi & præcipiendi, contra cap. cum inter. de cōsuet. adeo vt feratur raro electos primo anno vllum eorum qui sibi suffragati sunt in gratiam suffragiorum castigare, aut ingrata eis præcipere, & tertio vix etiam aduersariis displicere, præuidentes eo lapso in eorum vel eis fœderatorum manus incidere posse. Denique inclementia, & crudelitas vltra, quàm par sit puniendi, corrigendi, & inquietandi eos qui sibi sunt aduersati, contra notata per S. Tho. 2. 2. quęst. 108. art. 3. & 4. & quęst. 157. cum 3. seq. Quin & occasione oblata vel quęsita eiiciendi, vel in alia monasteria relegandi, & nonnumquam in carcerem coniiciendi, voceque quam actiuam, & passiuam dicunt, priuandi, præsertim si per statuta liceat in aliud triennium de omnium consensu regimen prorogare: quo tempore vidimus aliquos optimos qui contradicturi videbantur, longe ad alia negotia mitti, vel in alia monasteria pro pęnitentia agenda transferri, aut voce actiua vltra illud tempus suspendi.

Tertio, quòd etiam frequenter ex eo nascitur negligentia gerendi, conseruādi, & augendi temporaria quoad reditus vltra suum triennium reddendos, imo & defendendi ac recuperandi illa quæ reditus sui triennii augere non possunt, & impensis litium diminuuntur, & alia id genus multa.

Quarto, quòd Patriarchæ regularium, quibus visa est commodior quieti Christianę copia & cura spiritualium bonorum quàm temporariorum ita instituerunt; & periculosa videtur discessio ab eorum antiqua & originaria institutione, tot Conciliis, & Pontificum Max. decretis approbata, & à sanctioribus longè quàm nunc sumus exercita.

Quinto, quòd hoc nouellum inuentum, quo tam multiplex scandalum & occasio ruinæ spiritualis importatur, ea fere sola ratione nititur, quòd frequenter perpetui nimium absolute gubernant, temporarios

reditus

reditus in vsus malos, vanos, vel ordini extraneos prodigendo, & nimis parcè & auare in monachos, & ornamenta, & fabricam monasteriorum & pauperes impendendo. Quæ mala circa sola temporalia versantur, & non semper, licèt frequenter. At de duobus malis minus est eligendũ vel tolerandum cap. 1. 13. dist. cum ei adnotatis. ergo hæc pauca, sola temporaria tangentia, & non semper, licèt frequenter contingentia, pòtius sunt toleranda, quàm illa multa tot spiritualia subuertentia, & interdum etiam temporalia diminuentia.

Confirmantur hæc exemplo Tyberii Cæsaris, qui apud Suetonium in vita eius tardissime aut nunquam Rectores Prouinciarum mutabat, ea ratione, vt tradit D. Anton. 1. part. titul. 6. cap. 21. §. 1. quòd parceret plebi, quam rectores modico tempore recturi, ad sanguinẽ vsque emũgunt, & recenter superuenientes etiam ipsum sanguinem: referebatque Apologum illum de homine saucio, qui muscas plagis suis insidentes nolebat abigere, & alteri ob misericordiam eas abigenti dixit, nocuisti mihi abigendo saturas, quæ parum me molestabant: quia eis succedent famelicæ, quæ me acrius pungent.

Sexto, quòd huic malo tripliciter occurri potest. Primo per obseruãtiam cap. 8. Concil. Trid. sess. 25. quo præcipitur fieri Capitula prouincialia, & in eis statui ad conseruationem & reformationem ordinũ necessaria; & vt deputentur visitatores, qui monasteria in capite & membris visitent, faciantque illa seruari, iuxta statuta & notata in cap. in singulis. & cap. ea quæ. de stat. mon. in hæc verba.

Monasteria oĩa quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicę protectione ac directione regi consueuerunt, teneantur infra annum à fine præsentis Concilij, & deinde quolibet triennio, sese in cõgregationes redigere, iuxta formam constitutionis Innoc. iij. in Concilio generali, quæ incipit In singulis. Ibique certas regulares personas deputare, quę de modo & ordine de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent, & statuant. Quòd si in his negligentes fuerint, liceat Metropolitano, in cuius prouincia prędicta monasteria sunt, tanquam sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis conuocare. quòd si infra limites vnius prouinciæ non sit sufficiens talium monasteriorum numerus, ad erigendam congregationem, possint duorum vel trium prouinciarum monasteria vnam facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia Capitula, & ab illis electi præsides, vel visitatores eandem habeant authoritatem in suę congregationis monasteria, ac regulares in eis commorantes, quam alij Præsides ac Visitatores in cęteris habent ordinibus, teneãturque suę congregationis monasteria frequenter visitare, & illorum reformationi incumbere; & ea obseruare, quę in sacris canonibus, & in hoc sacro Concilio sunt decreta. Quòd si etiam Metropolitano instante prędicta exe-

qui non

qui non curauerint, Episcopis in quorum diœcesibus loca prędicta sita sunt tanquam sedis Apostolicæ delegatis, subdantur. hæc ibi. Quæ si mediocriter seruarentur, & consequenter Pręlati prodigi & auari remouerentur, suspenderentur, aut aliàs sufficiēter punirentur, satis profectò temporariis bonis seruandis, & regularium victui, & ecclesiarum fabricæ & ornatui simul & pauperibus à perpetuis pręfectis virtutis amore, vel formidine pęnæ prouideretur, iuxta. l. 1. ff. de iust. & iur. & cap. irrefragabili. de offic. ordin. Nec obstat, quòd contenta in prædicto cap. 8. non sint hactenus obseruata quoad reductionem in cōgregationes prouinciales. Tum quia Pontifex Max. id rogatus facile fieri iubebit. Tū quia data eorum negligentia, succedunt, vt in eo exprimitur, ordinarii, qui delegata potestate visitatorum defectum supplere possunt, vtentes eodē munere quo ipsi vsuri erant, saltem donec congregationes in eo iuste incipiant fieri, & continuētur.

Secundo occurri potest paulò efficacius per diuisionem bonorum inter Prælatum, Conuentū, fabricam, & pauperes, de qua infra latius.

Tertio per imitationem Carthusianorum, qui priores habent perpetuos ea lege illis imposita, vt nihil sine consensu Capituli vel Conuentus, aut aliquorum Consiliariorum siue discretorum siue definitorum in id à Conuentu electorum impendant vltra duos, quatuor, vel quinque aureos menstruos, iuxta monasterii opulentiam vel indigentiam in eleemosynam impendendos.

Septimo confirmatur propositum, eo quòd ambitio, conuentiones simoniacæ, & alia mala prædicta spiritualia quæ oriebantur ex electionibus Episcoporum, quas potestate iure communi eis concessa, faciebāt Capitula cathedralium ecclesiarum iuxta cap. quia propter. & similia, de elect. fuit in causa vt bon. me. Leo X. Francisco huius nominis primo Regi Galliarum concederet ius pręsentandi eos, vt patet ex concordatis inter eos; cum tamen electiones essent rarę: morientibus enim tātum perpetuis Episcopis fiebant: quanto magis deberent esse in causa mala prædicta quæ in electionibus triennalibus admittuntur, non solū ne perpetui fiant triennales, sed etiam vt triennales fierent perpetui? Confirmatur item ex eo, quòd Dominicanorum & aliquorum aliorū ordinum mendicantium Generales sunt perpetui, & Priores, Guardiani, & alij monasteriorum præfecti particulares deliguntur in Capitulis prouincialibus, vel generalibus, & non in monasteriis particularibus: & quòd in comitiis Franciscanorum Romę nuperrimè habitis, tempus officii Generalis, quod antea sex annis tantum durabat, prolatum fuit ad octo. quorum omnium causa videtur esse, quòd nimium prædictorū malorum nimia electionum frequentia parit. Quare, vtcunque res toleretur in aliquot ordinibus mendicantium, quorum præfecture non sunt adeo concupiscibiles, certe in ordinibus non mendicantium expediret

pediret esse Prelatos perpetuos, aut quòd triennales deligerentur non à suis Conuentibus, sed à Congregationibus prouincialibus, vel generalibus, vel à Generali & suis assistentibus à Capitulo generali deputatis, habita prius secreto iusta informatione personarum ad id aptarum, vt ordo Societatis Iesu prouidè seruare videtur: quamuis satis nouerim hæc parum placitum iis, qui per frequentem Præfectorum mutationem, & diligentem sodalium subornationem, & non aliàs, sperant se frequenter præfecturas consecuturos.

4 Nota quarto id, ad quod semper hoc cap. citatur, nempè totã potestatem gubernandi monasterium monachorum, tam quoad temporalia quàm spiritualia pertinere ad solum Abbatem eius, quod efficaciter probat contextus in illis verbis. *Vniuersa quæ ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinẽt*. iunctis illis verbis. *Tota potestas*. An autem idem ita efficaciter probet, quoad monasteria Canonicorum regularium dicetur infra. Idipsum autem dicendum esse de illis probatur primo per cap. 2. regulæ B. Augustini ibi. *Et distribuatur vnicuique vestrum à Præposito vestro victus & tegumentum, non æqualiter omnibus: quia non æqualiter valetis omnes, sed potius vnicuique; sicut cuique opus fuerit*. hæc ibi. Per quę potestas tribuendi victum & vestitum soli Pręposito attribuitur. Nec obstat quòd alius est presbyter, & alius Præpositus in regula B. Augustini, vt colligitur ex cap. 3. regulæ ibi. *Pręposito tanquam patri obediatur, multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam gerit*. Non (inquam) hoc obstat: quoniam Prępositus qui est proprior, siue sub prior claustralis est quasi Vicarius presbyteri, qui est Prior conuentualis, & ambo quasi vnam personam gerunt. Et ita per præfata verba probatur, quòd etiam arbitrium iudicandi quid & quantum cuique opus sit pertinet ad Prælatum. Quod parum aduertentes peccant, qui in perfecta communitate viuentes detrahunt Pręlatis, eo quòd aliis aliud, vel plusquam sibi tribuant, contra illud eiusdem regulæ S. Augustini cap. 6. *Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine si aliter tractantur in victu, non debet aliis molestum esse; nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores. Nec illos fœliciores putent, quia sumunt quod non sumunt ipsi, sed ipsi potius gratulentur; quia, valent quod non valent illi*. & contra illud paulo inferius additum. *Nec debent velle omnes quod paucos vident amplius: non quia honorantur, sed quia tolerantur, accipere*. & contra illud inferius adiectum. *Illos sane existiment ditiores, qui in sustinenda parcitate fuerunt fortiores. Melius est enim minus egere quàm plus habere*. & contra illud eiusdem capit. 9. *Si super indumento inter vos contentiones, & murmura oriuntur, & conqueritur aliquis se deterius accepisse, quàm prius habuerat, & indignum se esse quòd non ita vestiatur, vt alius frater vestitur: hinc vos probate, quantum*

vobis desit in illo interiori sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis.

Secundo, probatur prędictũm notabile per illud eiusdẽ regulæ cap. 10. *Ille qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus Prępositus iusserit, ire debebit.*

Tertio, per cap. quando. 86. dist. desumptum ex 12. cap. eiusdem regulę quo cauetur vt solus Prælatus sit immunis à petenda venia, si duriora verba suis regularibus subditis dixerit, ne dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur authoritas.

Quarto, per illud eiusdem regulæ, cap. 23. ibi, *Obediatur presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.*

Ampliatur hoc notab. ad Abbatissas, Priorissas, Præpositas, & alias quocunque nomine appellatas quæ monialium conuentibus præficiũtur secundum Card. in cons. 17. col. 4. per cap. dilecta. iuncta glos. de maiorit. & obed. quę probant administrationem omnem tam spiritualem quàm temporalem monasteriorum monialium pertinere ad Pręfectas eorum; nisi quoad ea quorũ est fœmina incapax veluti ordinis, cap. noua. de pœnit. & remiss. E contrario autem limitandum est quoad ea, in quibus tenetur Abbas vel alius Præfectus requirere consensum vel consilium Capituli vel Conuentus, vt tangitur infra num. 11.

Circa hunc textum & hoc notabile quartum quæritur primo. An sit verum id quod ex eis infert Panor. in cap. cum Ecclesia Vulterana. col. 4. de elect. scilicet quod iure communi solus Abbas sine consensu Cõuentus potest creare monachos. quod ipsum tenet etiam in cap. ad Apostolicam. de regular. & in cap. ea noscitur. de his quę fi. à præl. probatus à Selua de benefic. part. 2. quæst. 22. pagin. 9. & prius à Fely. cap. quoniam. de simon. & posterius à Syluest. verb. religio. 3. q. 13. cuius tamen contrarium tenuit glos. cap. fi. de regul. lib. 6. cum qua transeunt ibi communiter scribentes. Sed pro Panor. faciunt vltra hunc textum, cap. porrectum, & dictũ cap. ad Apostolicam. de regul. inductum vt ibi per eum, qui tamen resoluit secutus ibi Ioann. And. quòd Abbas potest creare monachos sine consensu Capituli, sed non sine consilio eius requisito; licèt non teneatur illud sequi, ea ratione quòd Abbas debet expedire præcipua de consilio sui Conuentus, iuxta regulam S. Benedicti cap. 5. & quòd creatio monachorum videtur esse de præcipuis. Ex quo infertur, Conuentum sede vacante non posse creare monachos, per cap. fi. ne sed. vac. lib. 6. quod videtur vbique etiam de consuetudine seruari, quamuis rara videãtur monasteria in quibus soli Prælati sine Capitulo creent monachos, vel Canonicos regulares. Quare consuetudo vel priuilegium sunt primum attendenda, & illis non extantibus, prædicta resolutio Panor. tenenda.

Secundo quęritur, an sit verum id, quod ex hoc textu & notab. infert Panor.

Panor.communniter recept.in cap. edoceri. de rescript. quòd Prælatus solus potest agere & conuenire ac conueniri super bonis monasterij? & respondetur solo iure communi attento esse verum. pro quo est id, quod prius idem ibidem notab.vlt.dixit,scilicet, quòd licèt diuisio bonorum vel administrationis eorum fieri possit inter Prȩlatum & Capitulum; tamen ea non consonat iuri cõi, iuxta quod omnia debent esse inter eos communia per cap.non dicatis.12.quæst.1.desumptũ ex cap. 2.regulæ B. Augustini.

Tertio quæritur,in quæ huiusmodi Abbas,Prior vel alius Prȩfectus, vel Præfecta ecclesiæ, vel monasterii regularis habens totam monasterii administrationem debeat solo iure communi attento impendere fructus eius? Respondeo, quòd in primis in necessarios & honestos vsus suȩ personȩ. Secundo in similes vsus fabricæ, ornamentorum, & ornatus ecclesiȩ vel monasterii. Tertio in similes vsus conuentus, vel capi-
6 tuli. Quarto in sustentationem hospitalis & pauperum in illud confluẽtium,iuxta ordinationem iustam, antiquam, vel nouam. Quinto in vsus aliorum pauperum, & alios pios, vel in emptionem maiorum redituum ad augendum numerum Canonicorum vel monachorum in eo alendorum.

Dixi *(in primis in necessarios & honestos vsus suæ personæ)* quia prius est sustentanda eius persona quã reliqua,cap. de his.de ecclesiis ædific. quod est singulare in hoc secundum Panor.quod tamen in tract. de redit. eccles.mo. 36.& q.3.mo. 30.q. 1. nouè limitauimus per solida fundamenta ibi adducta, procedere solum quoad necessaria personæ quatenus est beneficiarius illius non habita ratione qualitatum extrinsecarum; scilicet quòd sit filius Regis,vel valde nobilis,aut doctor, &c. in qua tamen re multi Abbates perpetui grauiter peccant, nimiam sibi familiam secularem, & non tantum necessariam assumendo; quum secundum obseruantiam regulæ suæ primæuam paulo plus quàm alii monachi debeant impendere,nisi excipiendis hospitibus,quibus tamẽ mensas non sybariticas, non opiparas, sed quæ præ se ferant religionem, modestas exhibere deberent,vt de clericorum mensis diximus in d.tract.quæst.1.mon.45.

Dixi secundo *(in similes vsus fabricȩ,& ornamentorum ecclesiȩ)* prius enim videtur sustentanda ecclesia cum sibi necessariis,quàm conuentus alendus in ea.Tum quia locus præcedit locandum,saltem natura: quia non entis non sunt qualitates.l.si seruum.§.1.ff. de act. empt.quod prudentia Hieronymianorum egregia optimè seruat, non deputando Cõuentum monasterio ædificando,donec ecclesia,claustrum, dormitoriũ, officinȩ,& alia necessaria conuentui sustentando perfecta fuerint. Quo factum esse arbitror, vt in regno Castellæ omnium regnorum Hispaniæ maximo, multæ ecclesiæ Canonicorum regularium inueniantur

hodie destitutæ conuentu quem olim solebant habere, eo quòd calamitate bellorum fructus earum decreuissent tantum, vt vix sufficerent ad alendos Prælatos, & conseruandas ecclesias quarum præfectos arbitror teneri ad reponendum conuentum si fructus rediissent, vel redirent ad statum antiquum, vel ad alium qui sufficeret ad alendum aliquem Conuentum, licèt non æqualem antiquo, arg. cap. quod pro remedio. 1. quęst. 7. & cap. cum cessante. de appell. quo fit, vt meritò laudetur quidam nobilis Prior, qui nuper trium vel quatuor Canonicorum conuentum reposuit in sua ecclesia in qua ante centum annos desierat esse conuentus, eo quòd ad se & eos alendos, & non plures sufficiebant fructus eius. Fit item contra, vt videantur mihi esse periculo proximi qui eiusmodi ecclesias possident iure simplicium beneficiorum, dicentes non teneri etiam ad residendum in eis, & impedientes ne in eorum parochiis fiant domus quas habitent aliqui coloni quorum superuentu incipiant Ecclesiæ illæ fieri parochiales actu, quæ sine illis sunt tales habitu tantum iuxta gloss. recept. in cap. licet canon. de elect. lib. 6. & ideo non obligantes ad continuam residentiam, nec existentes de numero incompatibilium de quibus in cap. de multa. de præben. secundum doctrinam communem Panor. & aliorum ibidem, & alibi sępe.

7 Dixi tertio (*in similes usus Capituli vel Conuentus*) quia prius videntur alendæ personę Capituli vel conuentus quam pauperes hospitalis. Tum quia sunt propriores ipsi ecclesię conseruandæ. Tum quia ipsis incumbit administratio fructuum & largitionis superfluorum pauperibus. quod tamen limito non procedere vbi hospitali prius constructo & prius à pauperibus frequentato propter auctas facultates fuit additum monasterium & conuentus, vt contigit in nostra Roncaualle, vbi iam inde à Carolo Magno cœpit haberi hospitale generale peregrinantibus ex Italia, Germania, & Gallia, in Compostellam, & ex Hispaniis in limina Apostolorum Petri & Pauli, in terram sanctam, sanctumque Domini sepulchrum, & longe postea auctis facultatibus fuit institutum monasterium cum Priore, & conuentu Canonicorum regularium quandam veluti militiam seruiendi pauperibus exercentium cum insigni baculi figurę F coloris viridis. Quo factum est, vt solennius quàm alibi vspiam gentium cœnaturis peregrinis, & pauperibus inseruiant. Primo enim quotidie sub crepusculum noctis quando peregrini & pauperes sunt cœnaturi, signo campanæ ad completorium facto, conueniunt omnes canonici superpelliciis induti in refectorio pauperum, & iubent eos accūbere ad mēsas ordine lōgo ibi stratas. Deinde ascendūt omnes in quandā ibi positam orchestrā per gradus eius cū suo priore, & aliquibus aliis primoribus si adsunt. Tertio, circūstante popęllo, & aliquot clericis, orant vna cum peregrinis & pauperibus cęnaturis

naturis generatim pro tota Ecclesia Christiana,& pro omnibus benefactoribus,& speciatim ac nominatim pro multis Pontificibus, Regibus, Ducibus,& aliis priuatis viris tam Galliarum quàm Hispaniarum, imo & Italiæ & Angliæ (in quibus olim magna bona donata à peregrinis possidebat) qui aliqua egregia beneficia in illud contulerunt,quodam clerico ex alto suggesto eos nominatim ad memoriam per suas clausulas reuocante,& vt singuli *Pater noster. & Aue maria.* dicant pro illis præmonente,quæ omnes astantes tam peregrini & pauperes,quàm alii deuote & summisse pronunciant. Quarto, vnus è primoribus confidentium cui causa honoris id munus defertur,quique causa colendi Deum in suis peregrinis, & pauperibus grate illud suscipit quantuscunque sit, etiam si sit Rex,vel Cardinalis,& descendit,incipiensque à paupere postremo loco accumbente singulis peregrinis & pauperibus singulos panes prius à se osculatos apponit,& regreditur ad orchestram aliis ministris potum & obsonia adiicientibus, quando iam canonici solennem mensæ benedictionem agunt, qua peracta peregrini & pauperes incipiunt cœnare. Quinto,canonici adeunt ecclesiam ad celebrandum cōpletorium. Quod ministerium (nuper cum illa gloriosæ mem. Isabella nupta Regi nostro Philippo II. à patre suo Henrico Galiarum rege II. traduceretur in Hispaniam) illustrauit illustrissimus idemque Reuerendissimus Galliarumque Regum sanguine splendidissimus Cardinalis Borbonius,qui cum fratre suo Rege eam comitabatur; media enim hyeme,niue,gelu, & glacie rigente Pyrenæo monte, in cuius ferè vertice situm est prædictum hospitale, trecentis qui ea vespere conuenerāt peregrinis & pauperibus inseruiuit, trinaque regalia Hispana vltra cœnam consuetam benigne largitus fuit. Ob prædictam limitationem qua hospitalia quædam præferuntur conuentibus, memini dicere aliquando cum audissem ob sumptus nimios prioris, & decrementum redituum clausas fuisse hospitalis portas,istius forte potuisse claudi,vel minui portiones eius,& Conuentus quàm peregrinos, & pauperes in tam aspero & deserto monte suis fraudare portiunculis,quas aliqua ex parte suppletas fuisse à Canonicis ob pietatem se suo uictu fraudantibus, intellexi.

Dixi quarto (*in sustentationem hospitalis, & pauperum in illud confluentium, iuxta iustam ordinationem antiquam vel nouam*) prius enim est prouidendum illis, quàm aliis pauperibus: quia hoc lex generalis, & illud specialis iubet, & generi per speciem derogatur l. in toto. ff. de regul. iur. & cap. generi. eodem titul. lib. 6. quod tamen limitandum est, vt supra dixi, ne procedat vbi hospitale est antiquius monasterio, & conuentu quæ auctis facultatibus illi accesserunt; illic enim hospitale arbitror præferendum conuentui, vt prædixi.

Dixi quinto, *(in vsus aliorum pauperum, & alios pios, &c.)* Tum quia omnes reditus ecclesiastici etiam secularium beneficiariorum superflui naturę & decentiæ, sunt eis impendendi vt late probauimus in tract. de redit. ecclesiast. quęst. 1. mon. 42. Tum quia superflua monasteriorum & hospitaliū diuitū iustius videntur impendi in opus piū augēdi numerū canonicorū, vel monachorū, vel alimentorū hospitaliūque quàm in alia extranea etiā pia, eo qđ in ecclesiis & monasteriis tot sunt instituēdi, quot possunt de reditibus eorum sustentari, iuxta glos. recep. cap. 1. de inst. eo quòd auctis facultatibus, augendus sit numerus canonicorum & monachorum, cap. cum M. de const. vt ibi per omnes annotatur, & c. authoritate. à cōtrario sensu, de inst. Quo fit primo vt magnopere desiderem nosse qua ratione iuste defendi possunt à peccato præfecti ecclesiarum & monasteriorum: quibus honeste sustentatis, multa supersunt, & nō curāt augere numerū canonicorū vel monachorū, nec alimētorū hospitaliū, quod ipsum videtur de Capitulis, & eorū Archidiaconis plurima superflua suę sustentationi habentibus. Fitque secundo iuste me respondisse cuidam Reuerendo admodum Archidiacono Camarę ecclesię Pampilonen. interroganti me rationem qua defendi posset à petitione augmenti vestiarii annui canonicorum eius. Respondi enim difficilius defendi posse à petitione augmenti canonicorum, quibus auctis, vestiariorum numerus augeretur, eo quòd multa sustentationi suæ honesta superfluerent. Fit tertio vt Abbates, & alii prefecti quibus dimidium vel alia pars aliquota per diuisionem canonicorū debetur, cauere debeant, ne putent superflua suæ decentiæ posse nimis iustè largiri in vsus etiam pios alios ab vsibus respicientibus ipsum monasterium, quum vix vnquam desit causa augendi suorum regularium numerum.

Diuisionis Roncæuallis Clypeus.

Quarto quæritur, An quatuor Priores, qui proxime nostræ Roncæualli præfuerunt, iustè tentauerint irritare diuisionem administrationis omniū fructuum omnium bonorum eius in tres partes, quam ante illos fecit nobis obnixissimè procurantibus Salmanticæ dominus Franciscus à Nauarra, Regio sanguine, literis, & virtutibus heroicis Illustrissimus, qui postea obiit Archiepiscopus Valentinus, sui maximo desiderio relicto, cuius partem negantem nos anno 1552. neruose defendimus disputatione illa, quam Clypeum diuisionis administrationis bonorum Roncæuallis appellauimus, cuius summam paucis demptis, & aliquot ex hoc commentario, & ex alio quod cum eo componimus in cap. nō dicatis. 12. q. 1. adiectis in hanc q̄ sequitur formā subiicimus.

ARGVMENTVM.

Anno 1531. mense Maio, cum Salmanticæ iurisprudentiæ addiscendæ incumberet præfatus Dom. Franciscus à Nauarra, tunc præfectus & Prior monasterii & hospitalis Roncæuallis, nunc autem Archiepiscopus Valentinus complurium uirorum, cum doctorum, tũ piorum suasu omnium bonorum eiusdem monasterii, & hospitalis fructus cum Conuentus sui consensu in tres diuisit partes; quarum prima cederet hospitali & fabricæ. Altera Priori & eius mensæ. Tertia cõuentui & eius mensę, subiectis multis declarationibus. Quarum prima erat, ne bona vlla inter eas censerentur diuisa, sed sola illorum fructuũ administratio cuius diuisionis confirmatio postea cõmissa fuit à Clem. VII. anno Domini 1531. & quia eo viuo non fuerũt expeditæ literæ, postea Paulus III. eas in forma rationi congruit, expediri anno 1534. mẽse Nouẽbri, cũ prius eodẽ anno 34. mense Maio Cæsarea & Regia Maiestas Caroli V. suas ad id porrexisset preces, suũq. tanquã patronus pstitisset cõsensum. Quib. literis allatis Roma anno 1541. psentatisq; D. Remigio à Gogni Archidiacono Pãpilonensi, ille, vt erat doctissimus, piissimusque, seruatis omnibus ad vnguem, quæ seruari debebant, eam cõfirmauit. Quæ confirmatio notificata procuratori prędicti Francisci prioris & prędicto conuẽtui, plane fuit ab eisdẽm approbata: quin & ab eo tempore in hunc Septembrem anni 1557. ea diuisio in dicto monasterio fuit, estq; vsitata & vsitatur. Et quidẽ pro pfatis quatuor prioribus facit primo, q regula grauissimi sanctissimique patris nostri Augustini tota est in nutrienda, conseruandaque Canonicorum monasterii concordia vt eius principium demonstrat; quam tamen per hanc diuisionem aiunt grauiter labefactari.

Secundo quòd eadem regula eiusdem patris in cap. 2. pręcipit, vt omnia sint in monasterio communia, nihilque cuiquam sit proprium, cuius contrarium inducit hęc diuisio, quæ alia priori, alia hospitali, alia appropriat conuentui.

Tertio facit, quòd regula ipsa & multa, quæ postea emanarunt concilia, Pontificumque decreta iubent, vt solus prælatus omnia monasterii bona gubernet, vt patet in hoc cap. & notab. 4. ex eo decerpto. At stante ea de qua loquimur diuisione, non potest solus prior omnia bona monasterii Roncæuallis gubernare. ergo, &c.

Quarto facit, quòd Sedes Apostolica nemini intendit præiudicare nisi consentienti, l. 3. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. pub. & cap. super eo. de off. deleg. At hęc deuisio, plurimum præiudicabat præfatis prioribus, qui ei non consenserunt, vt palam est. ergo, &c.

Quinto facit, quòd absurdum videtur, vt canonici subditi, obedientiamque priori pręstantes, tantam habeant in administrando monaste-

rio potestatem, quantam ipse prior eis loco Dei præfectus. At per hanc diuisionem canonici Roncęuallis ęquari videntur priori in administrāda ea: ergo, &c.

Sexto, quòd regula prædicti Patris nostri August. iubet canonicis vt in omnibus & per omnia suo pręlato obediant, id quod etiam multi canones & iura testantur, adeo quidem vt existiment, nullum religiosum habere velle, aut nolle, sed totum eius ex sui pręlati voluntate pendere arbitrium, cap. religiosus. de elect. lib. 6. cuius contrarium hæc diuisio inducit. Siquidem prębere videtur canonicis potestate contradicendi priori quoad ea, quę ad partis suę, & hospitalis administrationem attinent.

Septimo facit, quòd prefatus Dom. Franciscus Prior non potuit successoribus legem ponere, quippe qui in parem non habebat imperium, cap. innotuit. de elect. & l. penult. ff. de recept. arb. ac consequenter prę fati priores potuerunt eius diuisioni contraire.

Octauo facit, quòd impetrationes subreptitię, non valent, cap. postulasti. & cap. super literis. de rescript. & subreptitia est illa impetratio, per quam conceditur id quod nullatenus aut difficilius concessisset Papa, si tota ei veritas narrata fuisset, d. cap. postulasti. At non videtur verisimile Papam qui summus est religionis custos, & fautor, prædictam diuisionem confirmatum ire, si pręsciuisset per eam diminutum ire religionis obseruantiam in prędicta Roncaualle. Constare autem videtur per eam in illa diminui religionē, quippe quę causa est, ne in multis rebus canonici suo prelato obediant, occupentque se multis negotiis à quibus vellet eos prelatus abstinere.

Nono, quòd qua facilitate Romanus Pontifex prædictam diuisionem ad petitionē D. Francisci confirmauit, eadem ad petitionē successorum eius illam reuocare potest, arg. cap. 1. de reg. iur. ac consequenter patet via qua ea infringatur, & reuocetur.

Decimo facit, quòd hęc diuisio magnam prętat materiam litibus super ea inter prælatum & conuentum habendis. At quæ dispositio materiam delinquendi præstat, non est valida, cap. ex parte. de consue. & l. conuenitri. ff. de pact. dotal.

Vndecimo, quòd D. Franciscus huiusce diuisionis primus author nunquam eam seruasse dicitur, nec debuit ille aliis legem, quam sibi nolebat, imponere, cap. cum omnes. de constitut. & in rubr. ff. quod quisque iur.

Duodecimo, quòd nullus adhuc, vt aiunt, prior, qui in prędicto monasterio resederit, eam seruauit: & ideo nulla de illa obseruāda posse ssio allegari posse videtur.

Decimotertio, quòd aliquod priores dicuntur contra eam protestati fuisse: & constat protestationem ac reclamationem multum solere prodesse

desse reclamanti, ac protestanti, cap. 1. de his quę vi. & cap. fin. de appellat.

Decimoquarto, quòd licèt intentio animi recta requiratur, quo opus agentis sit bonum; non tamen sufficit, cap. non solum. de reg. lib. 6. quãdoquidem & Iudæorum multi bona intentione pessimum opus crucifigendi CHRISTUM operati, vel cooperati fuerunt: & ideo quamuis intentio prædicti D. Francisci, ac suasorum eius, bona fuerit in prędicta diuisione facienda, non tamen id consequitur diuisionem fuisse bonam: quoniam alię illi, vt aiunt, circunstantię defuerunt.

Decimoquinto, quòd omnium optima regendi species est monarchia, in qua vnus solus gubernat, vnus omnia pręcipit, & vetat, ideoque sapientum sentẽtia postponitur illi Aristocratia, & Democratia, in quibus totus populus, aut soli eius optimates gubernant. Constat autem doctissimum illum Augustinum voluisse, vt in suis monasteriis optima regendi species, quæ est monarchia seruaretur, & non Aristocratia, vel Democratia. At per hanc diuisionem tollitur illa & inducuntur hę; quę quia contra regulam sunt non erunt seruandę.

Decimosexto facit, quòd hæc diuisio videtur esse in causa quare nullus prior reddere possit Deo nec hominibus eam de villicatione sua rationem quam debet contra cap. irrefragabili. de offic. ord. quia villicationem habet generalem & vniuersalem totius Roncæuallis; de qua tamen non potest, quam debet rationem reddere: quia hæc non patitur, vt ipse omnia gubernet.

Decimoseptimo, quòd quando aliqua diuisio fructuum bonorum Roncæuallis esset facienda, illa non deberet fieri quoad bona, neque quoad administrationẽ: sed quoad fructus. Ita quòd solus prior ea omnia administraret, & tertiam partem fructuum sibi retineret. Alteram hospitali, & tertiam conuentui præberet, ad idque faciendum excommunicationis pœna tenetur: quoniam per hanc minus læderetur prioris authoritas, minus occuparentur canonici, & æque omnibus prouideretur, ac per eam quæ nunc vsitatur.

Decimooctauo facit, quòd nimium magna & nimium libera videtur relinqui priori sua tertia: nimium quidem magna, quia nulla religio, nulla iusta politia pati videtur, vt tantum sibi insumat solus prælatus, quantum totus conuentus, cum tot presbyteris, pueris, & aliis ad eum attinentibus, & quantum hospitale adeo generale, & tota fabrica ædificiorum monasterii, & aliorum piorum ei annexorum.

Videtur item relinqui ei nimium libera, quippe quæ relinquitur ei ad suum libitum disponenda.

9 His tamen omnibus non obstantibus, asserimus diuisionem præfatã, validam, vtilem, & vt nunc res humanæ sese habent, necessariam esse Roncæualli conseruandæ, augendæque.

R Primo

Primo quidem, quòd determinatio expressa Rom. Pontif. in corpore iuris clausa, nempe in cap. edoceri. de rescript. habet diuisionem bonorum inter Abbatem & Conuentum per eosdem etiam sine authoritate Papę factam esse validam, vbi omnes doctores id affirmant: addentes eam tripliciter fieri posse, scilicet, quoad bona tantum, quoad administrationem tantum & quoad bona & administrationem simul.

Secundo, quòd licèt diuisio facta per solum prælatum, & suum conuentum sine authoritate Papæ valida reuocari possit per eosdem, iuxta communem Pan. Dec. & aliorum sententiam, quam ibi sequimur: facta tamen authoritate eius, præsertim cum clausula irreuocabili obseruantiæ, reuocari non potest per eos, nec per alios inferiores, arg. cap. inferior. 21. dist. clem. ne Romani. de elect. At hæc diuisio non solum est prælati, & conuentus authoritate facta, sed etiam authoritate Papæ, & nō qualiter, qualiter sed ex certa scientia cū causæ cognitione, & clausula ri reuocabilis obseruantiæ cōfirmata, ac proinde tam firma ac si à principio fuisset ab eodem facta per ea quæ citat Dec. in rub. de conf. vtil. à numero 7. Igitur non solum valet: sed etiam irreuocabiliter obseruari debet.

Tertio, quòd omnis dispositio in quam facienda m cōcurrunt potestas, & voluntas ad id sufficientes, valida est, & firma, cap. cum super. cū glos. fin. & ei adnotat. de offic. delegat. At hæc diuisio est huiusmodi. quoniam in eam faciendam concurrunt potestas, & voluntas Prioris, & conuentus, & confirmatio Papæ ex certa scientia, & cum cognitione causę. Concurrit etiam assensus Regius patroni, & nihil necessarium deficit. Ergo valida est.

Quarto, quòd innumeræ diuisiones multo maiores quàm ista de qua loquimur, reperiūtur factæ seruatę ac cultæ in Orbe Christiano, tā in ecclesiis Cathedralibus, quā in aliis conuentualibus, pręsertim ordinis canonicorum regularium, cuius est prædictum Roncæuallis monasteriū: At nemo audebit dicere illas non valere, infringiue posse à pręlatis, sine Capitulorum, Conuentuumque consensu. Ergo nemo audeat dicere hanc, de qua loquimur, inualidam, infringiue posse à prælato suo sine sui conuentus assensu, quia de similibus idem debet esset iudicium, cap. dudum 2. de elect. & l. illud. ff. ad leg. aquil.

Quinto probatur, quòd prædicta diuisio sit vtilis & necessaria ex eo, quòd experientia quæ rerum magistra est, cap. quam sit. de elect. lib. 6. clamat nullam ferè esse in Hispania prędicti ordinis canonicorum regularium ecclesiam, in qua bona inter prælatum, & conuentum nō sint diuisa quæ non sit penè destructa, & à pręlatis eorum omnia fere suis suorumque vsibus applicantibus in tantam pauperiem redacta, vt aut conuentu omnino carent, aut non habeat nisi vnius, duorum, aut triū, tantum, id quod plus satis testantur multa quę Castella, Lusitania & Gallecia

lecia continent monasteria. Diuisio enim hęc est in causa quare illa duo illustrissima monasteria S. Isidori Legionense, & S. Marię Parracense permaneant in Castella. Quare itē monasterium S. Crucis Conimbricensis refulgeat in Lusitania. Quare item hoc Roncęuallis crescere incipiat in Nauarra, cum compertum sit reditus eius duplo minores fuisse ante diuisionem, quàm nunc: & pro comperto habetur apud eos, qui hanc rem prudenter quadraginta annis proximis perpenderunt, nouissimum, eundemque iustissimum priorem, qui nunc pręest longe minores reditus inuenturum fuisse, & lōge minus fructuum collectorum, nisi diuisionis beneficio res eius seruata fuisset.

Sexto, huius, de qua agimus, diuisionis vtilitas, & necessitas significatur his verbis, quę ei inseruntur, quęque tangunt primariam eius faciendę causam, nempe. *Visum est omnibus in quibus monasterijs Abbates, Prioresue insolidum gubernant bona, & reditus delabi, ac perire, canonicos, ac monachos nudos ac famelicos in sibi praefectos obmurmurare, antiqua passim ruere ędificia, noua raro consurgere, eorumque fructus vsibus cognatorum aliorumque profanis cedere, pauperes Christi non excipi qua deceret benignitate, pręsertim quòd iam fere omnes religiosis non mendicantibus pręfecti, commendatarij sunt, ac mercenarij, tondereque magis quam pascere student gregem, quae maxime acciderent in nostra Roncaualle montis Pyrenaei vertici contermina.*

Septimo eiusdem diuisionis vtilitas & necessitas efficacissime ex eo colligitur, quòd omnium qui Roncęualli post D. Franciscum à Nauarra pręfuerunt, omniumque qui posthac ei fortè pręfuturi sunt iustissimus qui suum ius cuique seruaturus sit videtur esse admodū Illustris D. Dō Antonius Manrricus à Valentia, qui nūc ei pręest, quiq; sępe dixit, tertiam partem sibi adiudicatam maiorem iusta videri, ideoque nihil de duabus aliis tertiis suis velle applicare: attamen ipsius ministri non pauca eis applicassent, nisi conuentus illis restitisset. Quoniam procurarunt aliqua ędificia ex sola parte hospitali deputata fieri, quibus faciendis Prioris quoque pars contribuere debebat, ęgreque tulerunt contradictionem Capituli, quam nostrum responsum sequutum fecit, nonnullis etiam plaustris, bobus, & equis, partibus hospitali, & conuentui contributis in prioris vsus dicuntur vsi. Quin etiam dicuntur capere tertiam partem tritici, vini, auenę, & aliorum fructuum & pecuniarum ex his quae iam parata & bene collecta sunt à clauicularijs, relinquendo pro alijs duabus tertijs, ea quae nec collecta, nec parata sunt, & quorum aliqua pars nunquam, vel tarde parabitur, ob grandem debentium paupertatem, fraudem, potentiam, violentiam, vel aliam similem causam, qua de quotidie vidimus multos creditores suis fraudari debitis in tempus, aut in perpetuum. At certum est, multo plus valere tertiam partem ex melius paratis desumendam, quàm aliam tertiam ex aliis male, ac bene

paratis accipiendam. Si igitur tam selecti Præfecti tempore, scientis per diuisionem cautum esse primam tertiam hospitali esse soluendam, & affirmantis se sua tertia parte contentum, vix se continent eius ministri ab aliis duabus tertiis per solennissimam diuisionem à tertia Prioris sui heri separatis, quid speres aliorum vulgaris ingenij & farinæ prælatorum tempore, si diuisionis vallo ea quæ ad hospitale & canonicos pertinent, non defenderentur ab eorum incursione?

Octauo, vtilitas diuisionis Roncæuallis eo amplior ostenditur, quòd eo gratior esse deberet priori, quàm vlla cuiuslibet alius Hispaniæ monasterij, quòd per hāc nihil vltra suas portiones canonicas sibi applicare pössint canonici, clauicularij, vel alij: imo quicquid illis his solutis residuum sit, totum seruatur vel ad augendum numerum canonicorum, vel ad alia opera pia, quæ magna est occasio concordiæ inter prælatum, & suum conuentum seruandę, magnaque occasio prælato, liberalitatis, & pietatis exercendę: quoniam id erit magnus impulsus ad plus fauendum partibus hospitalis, & canonicorum quàm suæ: cum circa rationes reddendas, vel alias aliquid dubij emerserit, an prioris parti, an aliis sit aliquid applicandum. Gaudebit enim pius prælatus nonnunquam aliquam particulam suæ partis sibi perire, pręuidens eam pauperibus, & operibus pijs, ac consequenter IESV CHRISTO accrescere.

Nono huius diuisionis commoditas, & vtilitas ex eo colligitur, quòd nullum aliud pręiudicium per eam fit Pręlato, si res satis perpendatur, quàm quòd imponitur ei necessitas vt velit, faciatque id quod velle facereque tenetur, fœlix autem (vt ait Gregorius) est necessitas quę nos ad meliora compellit. An non teneretur Prior Roncęuallis, si antiqua communitas duraret, velle vt suis canonicis, qui pondus & ęstum cultus diuini, immo & omnium pene negotiorum monasterij portant, victus honestus ministraretur? An non teneretur administrare? An non teneretur velle prouidere hospitalitati, fabricę, & ornamentis cultui diuino necessarijs? Quid autem aliud per Deum immortalem fit per hanc diuisionem nostram, quàm quòd volente, nolente priore mediocri modo prouideatur prędictis, quibus Priorem oportebat sub pœna damnationis æternę prouidere? Qui tamen ob varias causas forte non prouideret? audiuimus enim, imò & vidimus frequenter canonicis Roncæuallis suum stipendium non solum vestiarij, sed etiam victus in plures menses, & annos dilatum, & fortassis nunquam omnino solutū, ea quādoque ratione, vt Prior prius sibi suęque commoditati consuleret; nonnunquam autem vt vindictam sumeret de canonico, qui ei noluisset male placere, quo Deo beneplaceret, dum alienationibus, & sumptibus in cognatos, aut amicos, male, aut vane faciendis resisteret.

Decimo, id ipsum comprobatur, quòd ipsimet Roncæuallis Priores aiunt, satis, superque per hanc diuisionem Prioris mensæ relictum, ratio-

tionemque tam diuinam, quam humanam dictare, vt tantum, aut plus tribuatur pauperum in hoc generale hospitale confluentium vsui, ob cuius contemplationem omnia bona Roncæualli sunt data, vel relicta, quantum soli priori qui primus in colligēdis pauperibus esse deberet. Conuenio vos igitur domini Priores vultis ne vt fiant prædicta, quæ iusta esse decernitis, an non? Si non vultis, iniusti estis, & nullatenus audiendi, si vero vultis, quid conquerimini de diuisione hac qua fiunt ea, quæ vultis velleque debetis vt fiant? certè, mea sententia, gratias habere deberetis Deo, & eis qui eam primum fecerunt, fierique suaserūt, eo quòd paternitatibus vestris materiam delinquendi ábstulerunt, occasionemque facile bene merendi præbuerunt.

SVMMARIVM.

10 *Concordiam & discordiam eadem res diuerso respectu parit.*

10 *Augustino si essent similes Prælati, & Possidonio Canonici, diuisione bonorum nil opus esset.*

10 *Abbates gloriam prodigitate quærentes ut eam confundunt.*

11 *Diuisio bonorum Roncæuallis desensa nil proprietatis inducit, nec obligationi antiquę detrahit.*

11 *Regulæ de substantia non est vt solus Prælatus omnia gubernet, imo etiam iure communi multa de consensu, vel consilio Capituli expedire tenetur.*

12 *Pincipem nulli velle præiudicare, intelligendum est de alio prędiudicio, quā expresso.*

12 *Ius presentandi ad ecclesias conuentuales concessit Adrianus VI. Carolo V.*

12 *Vniuersis concessum, non videtur singulis competere.*

12 *Obedire in quibus tenetur regularis suo Pręlato, & quod duobus contraria iubentibus, maiori est parendum.*

12 *Par in parem non habet imperium.*

13 *Expressio qualitatis iure inhærentis non est necessaria.*

13 *Legem quam non seruat alij non ponat, nec vllam sibi.*

14 *Possessio absque præsentia domini quęri potest.*

14 *Protestatio contrario facto tollitur, & non præiudicat nescienti, nec non consentienti, nec in dubio videtur quis ei, si est damnosa, consentire.*

14 *Finis bonus non sufficit si aliæ circunstantię desint.*

15 *Regiminum triplex species, Monarchia, Aristocratia, Democratia, quibus additur quarta.*

15 *Pręlatus non dicat non posse bene regere nisi totum regat.*

16 *Peccatum mortale de se peius excommunicatione.*

16 *Leges & statuta sine euidenti vtilitate non esse mutanda.*

Bonorum

17 ***Bonorum diuiſio inter Prælatum & Conuentum, neutrum illorũ facit ſuę partis dominum.***

17 ***Bona eccleſię profanans, & auare retinens æque peccant.***

10 AD primum igitur pro dominis Prioribus propoſitum argumentum, fatemur in primis ſanctiſſimum illum Patriarchã noſtrũ Auguſtinũ maximè voluiſſe, ſua vt monaſteria charitate, ac concordia redundarent, id quod primum eius capitulum palam continet. Fatemur item aliquo reſpectu concordiæ ſeruandę multum conuenire, vt vnus ſolus in vna domo gubernet, dummodo nobis etiam concedatur ei concordię aliis reſpectibus conuenire, ne ſolus id faciat, ſed conſilio, & conſenſu alicuius, vel aliquorũ in gubernando ducatur vel adiuuetur. Et quidem ſi ętatis noſtrę prælati tam parcè, tam abſtinẽtes, tam ſtudioſi pietatis, & literarum eſſent, ac Auguſtinus erat, ſi canonici huius ſeculi tam obedientes, tam ieiuniorum, & parſimoniæ amantes, tam pietatis literarumque ſtudioſi tam parum temporalium cupidi eſſemus, ac erant Poſſidonius, & alii Auguſtini canonici, nulla certè diuiſione opus eſſet; omnes enim quæreremus magis ea quę CHRISTI ſunt, quàm quæ noſtra, omnes eo magis gauderemus, quo minus negotiorum, & munerum nobis committeretur, quoque frugalius, & parcius tractaremur. At quia multi ætatis noſtræ pręlati ſuam authoritatem, ſuumque decus in magna, & lauta familia, in opipara menſa, in veſte multa, & fulgida, in conuiuiis ſybariticis, & opiparis, in equis, mulis, & mulabus præpinguibus, ac fulgidè veſtitis, ponere cœperunt, ſimul etiã agere cœperunt ad ſe, ſuoſque alendum omnibus fere ſuarum eccleſiarum reditibus, quos vbi ipſi ſoli impendere poſſunt, in ſuos primum vſus impendunt; eoque fit, vt neceſſe ſit, ibi canonicos & monachos eſurire, nudos aut pannoſos incedere, neceſſe vt ædificia collabantur antiqua; noua raro ſurgant, ornamenta & alia in cultum diuinum neceſſaria pauca, eademque rupta, fracta, ſordida, & inepta inueniantur. cui abuſui, ne dicam graſſationi, nullo alio prę ſentiore poteſt occurri remedio, quàm diuiſionis bonorũ, quę in pleriſque facta eſt eccleſiis, aut ſaltem fructuum, quæ in noſtra Roncaualle. Ne quis autem miretur rem quæ vno nomine parit concordiam, alio parere diſcordiam: conſideret ad concordiam inter prælatum, & canonicos nutriẽdam plurimum pertinere, vt præficiatur pręlatus, quem totus conuentus, aut maior pars elegerit, ob idque id ſtatutum fuiſſe in cap. Adrianus. cap. Valentinianus. 63. diſt. & cap. cum dilectus. de conſuet. & cap. 1. & cap. ne pro defectu. & cap. ad noſtram. & cap. quia propter, de elect. & alibi ſępe, multoque tempore obſeruatũ. At quia id quodam reſpectu diſcordiam inter canonicos & monachos nutrire cœpit, cœperunt Romani Pontifices electionibus deroga-

re,

re,imo & quod multo durius est, ius præsentandi Abbates, & Priores Regibus & aliis dominis secularibus concedere contra plurimos canones 62.dist.& alios, licèt illi frequētissimè ad ea pręsentēt viros totius religionis ignaros & ineptos,qui dum reditibus Abbatiarum, perinde ac suorum patrimoniorum vtuntur, maximam monasteriis discordiā, imo & ordini concitant,submurmurantibus, subclamantibusque monachis,aut canonicis nil eos religionem promouere, multum eam suo seculari exemplo impedire, omnia eos deuorare, deuastareque &c. quam, quæ grauissima est,discordiam diu,noctuque in choro, dormitorio,refectorio,locutorio,ac vbique locorum in monasteriis continuatam, sola diuisionis virtus sedare potest. In summa igitur concedimus conuenire vno respectu concordię,vt vnus solus in vno monasterio gubernet, aliis tamen respectibus eidem concordiæ necessarium esse,ne vnus solus gubernet,qui respectus in hac nostra ætate ferrea,vel potius fictili, maxime vigent. per quæ abunde responsum est primo argumento.

Ad secundū fatemur regulam patris nostri Augustini iubere,vt omnia in eius monasteriis sint communia;negamus autem quòd per hanc diuisionem quidquā alicui fiat proprium. Nulli enim proprietas rei alicuius per eam conceditur,sed solum administratio fructuum permittitur,quæ non solum priori, & conuentui: sed etiam singularibus canonicis,non solum à supremo Pręlato, qui Papa est, sed etiam ab infimo Abbate iusta de causa concedi potest,cap.Monachi.& cap.cum ad monasterium.de sta.mon. Neque putet Prior posse plus post hanc diuisionē de suæ partis fructibus donare,disponereue, quàm ante illa poterat: non enim diuisio hęc facta fuit,quo prioris potestas cresceret, sed potius, vt decresceret, quod latius in tractatu de redit. eccles. nuper longe post hanc disputationem composito efficaciter probamus in q. 1. mon. 50. Ne quis putet Conuentus aliquid aliud ei per hanc diuisionē in parte sibi deputata concessum, quàm quod ita ipse Canonicis prouideat,ac Prior dū omnes fructus ministrabat prouidere tenebatur: nihil enim aliud factum est,quàm trāslatio potestatis administrandi partem illam fructuum de priore in Conuentum.

Ad tertium respōdemus primo,quòd licèt regula patris nostri Aug. innuat solum pręlatum omnia monasterij bona gubernare debere,non tamen id iubet tanquam quod de regulæ sit substantia; qualia sunt castitas,paupertas, & obedientia: ideoque fieri potest vt absque læsione regulę, alia pars gubernationis alij monasterii officiario committatur, quod palam permittunt pręfata duo cap. Monachi. & cum ad monasterium.de stat.monach.cum aliis ibi citat. Secundo negamus iure cōstitutum esse,vt omnia solus Prælatus, sine consilio,ac consensu conuētus expediat,imo eo cautum est,vt ardua & aliqua alia,qualis est alienatio

tio bonorum cum consensu, & aliqua cum consilio expedire teneatur, cap. sine cessione. 12. quæst. 2. cap. nulli. de reb. eccles. non alien. cap. nouit. & cap. quanto. & cap. ea noscitur. de iis quę fiunt à pręlat. cum aliis eis adnot. id quod omnes doctores passim docent. Et ita negamus concilia, Pontificumque decreta, quę post regulam emanarunt, iubere, vt solus pręlatus omnia negotia monasterij expediat. Quinimo multa sunt quæ iubent expediri, cum conuentus consensu, multaque cum eius consilio: quin & Benedictus in sua Regula ita faciendum constituit.

12 Ad quartũ concedimus non esse præsumendum in dubio Romanũ Pontificem, vllumue alium Principem velle iuri alterius præiudicare: negamus autem non posse id facere: imo velimus nolimus fateri cogimur eum id facere posse, frequẽtissimeq; facere, idque seruari oportere, cum constat eam ei mentem esse. An non est præiudicium conuentuum quibus ius eligendi suum pręlatum, tam multo canone competit, vt Rex Catholicus pręsentet prælatos in omnibus Hispaniæ ecclesiis conuẽtualibus, quæ consistoriales sunt, cum vacauerint? At tamen id Adrianus VI. glor. mem. Carolo V. concessit, eiusq; maiestas ea concessione vsus est, & recte, omnium doctorum consensu, etiam in hoc ipso de quo loquimur Roncæuallis monasterio: quia licèt princeps in dubio nullius ius lædere videatur, lędit tamẽ cum est tale ius in quo lędere potest, & constat eum habere animum in eo lædendi. Quare recte post alios resoluit Phil. Dec. in cap. super eo, de off. deleg. illud vulgatum desumptũ ex l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid. in loc. pu. fi. scilicet, Principis dispositio sine alterius præiudicio accipi debet: intelligendum esse de alio pręiudicio quam expresso. Itaque cùm constet Clementi VII. ac Paulo III. fuisse potestatẽ, & mentem derogandi priorum Roncæuallis iuri quoad ea, quæ in præfata diuisione reperiuntur expressa, proculdubio iidem voluerunt in illis pręiudicare prioribus, ac præiudicarunt.

Ad quintũ, negamus primum per hanc, de qua loquimur, diuisionem tantam in administranda Roncaualle præberi potestatẽ Canonicis eiusdem quantam Prior habet. Tum quia nulli canonico vlla in id potestas per eam conceditur, licèt aliqua Conuentui eorum concedatur, nõ enim quod vniuersitati conceditur, singulis eius tribuitur, cap. qui manumittitur. 12. q. 2. & l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. Tum quia per eam prior solus suam partem administrat, & solus potest exigere rationem à conuentu canonicorum de administratione partis eorum, & an recte, an secus gesserint cognoscere, & ad soluendum reliqua cogere. Tum quia prior exigere potest rationem à canonicis de administratione sibi commissa: cum tamen nullus canonicorum, neque conuentus eorum de partis priori deputatę administratione vllam vllatenus rationem exigere, aut petere possit. Secundo negamus etiã absurdum

ſurdum viſum iri, vt Rom.Pont.authoritate, & priuilegio de conſenſu prælati, & conuentus æqua poteſtas prælato, & conuentui in re monaſterij adminiſtrãda præberetur. Quandoquidem id iure fieri poſſet; quamuis fateamur abſurdum eſſe, vt ceſſante priuilegio ſummi prælati, qui Papa eſt, tanta ſit poteſtas conuentui, quanta prælato in re monaſterii adminiſtranda. At nos non agimus de poteſtate prælati, & Capituli, attento ſolo iure communi, ſed attento illo, & diuiſione prædicta Papæ authoritate ac priuilegio de conſenſu prioris, & conuentus, imo & Regis confirmata: quo plane quintum ſoluitur argumentum.

Ad ſextũ negamus primum vllo iure caueri, vt religioſus in omnibus ſuo prę lato pareat; imo neq; in omnibus licitis & honeſtis, ſed ſolũ in honeſtis, in quibus ſua regula expreſſe, aut tacite, directe aut indirecte ſuo eum prę lato ſubiicit, vt S. Thom. in eo ab omnibus receptus declarat. 2.2.q. 104. art. 5. Quare multa etiam licita velle poteſt religioſus ſine vllo prę lati cõſenſu: quale eſt edere, bibere, veſtire, ac alia id genus multa facere, id quod etiam Dominic. recept. in eod. cap. religioſus. in argumento citato teſtatur. Deinde reſpondemus argumento, quòd maiore, ac minore ſimul iubentibus, maiori parere debet, & non minori. l. contra pupillum. §. 1. ff. de re iud. & cap. ſi dominus. cap. Iulianus. 11. q. 3. At ſummus omnium prę latorum Romanus Pontifex eſt, cap. cuncta per mundum. 9. q. 3. Cum ergo ipſe per huius diuiſionis confirmationem conuentui canonicorum Roncæuallis faciat facultatem adminiſtrandi ſuam partem, contradicendique in eo ſuo priori, iuſtè ac ſanctè in adminiſtranda ea illi contradicere poterit: quia licèt in eo voluntati prælati particularis non pareat, paret tamen voluntati prę lati vniuerſalis, qui eſt Papa.

Ad ſeptimum concedimus D. Franciſcum antiquum priorem non potuiſſe ſua diuiſione præiudicare ſucceſſoribus: quia par in parem nõ habet imperium, iuxta cap. innotuit. de elect. & l. penul. ff. de recep. arb. Negamus tamen id non potuiſſe facere Romanum Pontif. cuius authoritate præfata diuiſio confirmata eſt, confirmata, inquam, non in forma communi tantum, ſed ex certa ſcientia, & cauſæ cognitione præcedẽte, vt ſupra dictum eſt.

13 Ad octauum concedimus, quæ ſubreptitia eſt, gratiæ impetrationem nil omnino valere: negamus autem confirmationem præfatæ diuiſionis ſubreptitie impetratam fuiſſe. Nil enim celatum fuit Rom. Pont. eorum quę illi manifeſtanda erant. Nil item ei dictum, quod verum non eſſet. nam licèt non fuiſſet ei formaliter & expreſſe dictum, canonicos pluribus inuolutum iri negotiis, poſt prę fatam diuiſionem, quàm antea, dictũ tamen fuit ęquiualenter & tacitè; dicens enim expreſſe aliquid ſatis dicit illud quod ei neceſſario ineſt, arg. regulę, cũ quid prohibetur. de regul. iur. lib. 6. & deciſ. Rot. 75. de reſcript. in antiq. quæ habet Vr-

banum Papam declarasse non esse faciendũ in impetratione expressionem qualitatum communi iure inhærentium, tradit Felyn.in cap.super literis.nu.8.vers.Secunda regula.eod.tit.& Rot.13. tit.de præb.in antiquior.Et ideo licèt non fuisset Papæ dictum expresse quòd per prædictam diuisionem dabatur canonicis libertas non obediendi Priori quoad aliqua quoad quæ ante illam tenebantur, neque quòd imponebatur eis necessitas intendendi animos ad plura negotia, quàm antea, tacitè tamen & æquipollenter hæc fuerunt illi dicta, quum potestas & necessitas administrandi duas tertias partes fructuum sine prioris consensu, illa necessario contineat.

Ad nonum concedimus Romanum Pontificẽ posse quidem reuocare hanc suam confirmationem petente id aliquo Priore, imo & motu proprio; sed negando quòd non debeat seruari donec eam reuocet.

Ad decimum negamus, vllam per hanc diuisionem præberi causam illicitè litigandi, quamuis ambitio, & cupiditas, aut prioris, aut canicorum occasionem arripere valeat, ex ea indebitè contendendi, quemadmodum & peruicacia, & temeritas multorum ex Ecclesiæ sacrosanctæ sacramentorum institutione causam arripiunt in ea debacchandi. Si enim D.Prior summo omnium Priori Papæ obediens, intra limites sibi ab eo præfixos se voluerit continere, & canonicorum conuentus noluerit fines suos transilire, & vtriq; sibi concessis contenti falces in alienas messes non miserint, nullæ tumultuosæ lites, oĩa pax erunt tranquilla.

Ad vndecimum concedimus Don Franciscum à Nauarra, qui huius diuisionis fuit primus author, non potuisse successori ponere legem, quam ipse seruare noluit; imo neque legem, quã seruare voluisset, cap. innotuit.de elect.potuisse tamẽ supplicare Papæ, vt sibi, & successoribus poneret legem, & modum, quẽ ipse, & illi seruare tenerentur, arg.cap. proposuit.de concess. præben.ideoque fatemur hanc diuisionem quatenus à prædicto D.Francisco tantum emanauit, nil suos successores ligare, neque ipsummet D. Franciscum ligasse per supra allegata, nu.9. quatenus autem confirmata fuit à Papa ex certa scientia, & ab illo omnium religiosorum summo prælato processit, cum irreuocabilis obseruantiæ clausula, ligasse tunc illum, eiusq; successores hodie ligare, iuxta Innoc.recep.in cap.1.de constit.Id autem quod argumentum tangit, nempe D.Franciscum suo tempore eam non seruasse, nobis non constat: quamuis pro satis comperto habeamus per citata in d. nu.9. eum non fuisse ad eius obseruantiam obligatum, donec eius cõfirmatio Papę authoritate illi addita fuisset: quoniam non potuit seipsum ligare: quippe qui super se iurisdictionem nullam habere potuit, l. pen.ff. de recept.arbit. & l.ille à quo.§. tempestiuum.ff.ad Trebell.Scimus item pauco tempore illum, postquam confirmatio facta fuit, Rõceualli præfuisse: quoniam paulo post eam factam in Episcopum Ciuitaten.assũptus,

ptus, eam reliquit. Nec ignoramus parum, imo nil addi, aut tolli, diuisionis prædictę robori, eo quòd obseruata, vel violata fuisset illa à prędicto D. Francisco; quandoquidem firmum eius robur, non erat hauriendum ab eius obseruantia, sed à potestate, & voluntate Papæ. Credimus autem nec abs re, prędictum D. Franciscum seruasse quidem prædictam diuisionem aliqua ex parte à tempore diuisionis in tempus cōfirmationis, non tamen omnino: quoniam sciebat se ad id de iuris rigore non teneri, à tempore vero cōfirmationis seruasse illam omnino; quippe qui optime nouerat parendum esse supremo prælato, summoque CHRISTI Vicario, præsertim post assensum ei præstitum.

14 Ad duodecimum negamus primum nullum Priorem, qui in hac Roncaualle resederit, eam diuisionem seruasse; seruauit enim eā quantum prædictum est, prędictus D. Franciscus, quem constat multo tempore in hoc monasterio resedisse. Negamus item id, quod hoc duodecimum argumentum præsupponit, scilicet, non potuisse acquiri possessionem vsus prędictæ diuisionis, nisi aliquis Prior, qui monasterio resedisset, eam seruasset. Quandoquidem ad acquirendam eiusmodi rerum possessionem, non requiritur aduersarii pręsentia, sed sufficit sciētia, & patientia l. quoties. ff. de seruir. adiuncta l. 2. C. eod. vbi Bar. & alii citati per Ripam in rubr. de caus. poss. & in cap. cum ecclesia. eod. tit. quæ hoc casu affatim concurrerunt.

Ad decimumtertium respondemus, negando primo, quòd vllam talem protestationem, reclamationemue vllus Prior aduersus præfatam diuisionem, fecerit. Secūdo quòd esto facta fuisset, sublata esset per cōtrarium factum, quum protestatio contrario facto tollatur, cap. sollicitudinem. de appell. cap. olim causam. de cens. cap. cum M. de const. vbi glos. in verb. præiudicio. cum Panor. & omnibus scribentibus tradit. At manifestum est omnes post Præfatum D. Franciscum priores, eam seruasse, licèt aduersus eam extra iudicialiter submurmurauerint, quod nil nocet, quominus possessio quæsita fuerit canonicis, siue eorum conuentui super eius vsu, vt palam est; nam protestatio alterius partis in alterius absentia, & ea inscia facta non prodest. imo neque facta ea sciēte, si ei non consentiat. Nec in dubio præsumitur consentire, si sit ei dānosa, quæ communis resolutio est, relata & probata post alios à Felyn. & Dec in d. cap. cum M. de constit.

15 Ad decimumquartū concedimus non sufficere quo bonum sit opus, vt recta intentione animi fiat, si aliæ illi circunstantiæ desunt. Negamus tamen huic, de qua loquimur diuisioni, defuisse aliquam, quæ illam efficeret iniustam, quod per dicta & dicenda constat.

Ad decimumquintū concedimus absolutè quidē ac simpliciter optimam regendi speciem esse monarchiam, qua Reges vtuntur, in qua solus vnus gubernat, solus omnia pręcipit, & vetat, secundum Arist. re-

ceptum à S.Tho.3.Politic.lect.6.& in 4.Politic.lect.1.& lib.1.de regimine Princip.3.4.& 5.capitulis, licèt soleat in Tyrānidē degenerare, quę est pessima species mali regiminis secundum eosdē, pręsertim in principio 4.Politicorum. Cōcedimus item patrem illum nostrum Augustinum per suam regulam significasse, vt in suis monasteriis potius Monarchia, quam Aristocratia, vel Democratia, quibus aliquot vtuntur populi, seruaretur; verumq; esse id, quod antea diximus, nēpe sanctius, commodiusque monasteria gubernatum iri per vnum, quàm per multos, si prælati essent Augustini, & subditi Possidonij. At quia pręlati lōge ab Augustini, & subditi à Possidonij moribus degenerauerunt, & monarchię absolute omnium fere non mendicantium in tyrannidem degenerauerunt: ideo in quamplurimis, loco monarchiæ instituta est aristocratia, aut certe monarchia restricta, qua vnus de consensu multorum ad id deputatorum gubernat, quæ videtur quarta regēdi species. cui accedit illa Regum ętatis nostræ qua de consilio multorum id faciunt. Quod ipsum faceret pater ille noster, si viueret, suorumque suæ ętatis monasteriorum statum cerneret, animaduerteretque prælatorum ac subditorum, tantopere quę sua sunt quærentium ambitionem, & cupiditatem: per hanc autem diuisionem non est sublatum omnino monarchiæ regimen à Roncaualle; sed solum quoad administrationē duarum tertiarum fructuum conuentui canonicorum, & hospitali deputatarum, quamquam longe sanctius erat, vt de eius qui nunc præest prioris, & Regis consensu Rom.Pontif.mutaret eam, etiam quoad tertiam priori deputatam: ita quòd nec prior sine conuentu, vel deputatis ab eo, neque conuentus sine priore impenderent, neque etiā prior, & conuentus simul, nisi eis vsibus, in quas CHRISTI fideles huic monasterio sua bona donarunt, aut aliena legitimis modis ei procurarūt. Respondemus igitur in summa Monarchiæ quidem regimen absolutè, ac simpliciter omnium esse optimum regiminum, sed Aristocratiam, & Democratiam regimina secundum quid, & attentis certis temporibus, personis, & causis, eo esse meliora, quod in nostro proposito contingit quo ad duas tertias fructuum hospitalis & capituli.

Ad decimumsextum negamus hanc diuisionem vllatenus esse causam, quare prior Roncæuallis non possit, si velit, optimam suæ villicationis reddere rationem Deo, & hominibus: quoniam non habet vllam villicationem, saltem immediatam, quoad tertiam conuentui deputatam, neque quoad tertiam hospitali deputatam in solidum. Non tenetur igitur ipse reddere rationem de administratione immediata tertię conuentui deputatæ, neq; de tertiæ hospitali deputatę solus sed cum conuentu. Quare optimā Deo & hominibus suæ villicationis rationē reddet, si fructus tertiæ sibi deputatæ solus optimè in eos vsus, in quos debet impenderit, & si vna cum conuentu impēderit optimè,

hoc

hoc est in solos eos vsus, in quos dantur fructus tertiæ hospitalis deputatæ, & si se de administratione tertiæ canonicis deputatæ ab eisdem facta exegerit rationem optimè, hoc est nullas alias impensas, quàm factas in eos vsus, in quos deputantur admittendo, reliquaque iubendo solui, & includi in trium clauium arcam, vt diuisionis habet tenor. Si item in reliquis quæ per diuisionem nullatenus sunt mutata, ea quę ipsius præcessores tenebantur facere, optimè fecerit. Et quidem vix sine aliquo stomacho audire possumus, id quod aliqui prælati aiunt: nō possumus reddere rationem villicationis nostrę, si nos omnia soli & immediatè non tractemus. Tum quia id est contra expressam sententiam B. Benedicti in sua Regula. Tum quia facilius est reddere rationem de parte, quàm de toto. Tum quia non est possibile, vt omnia ipsi per se cognoscant, & non egeant œconomis, promis, thesaurariis, & aliis officiariis, & securius potest prælatus toti uni canonicorum conuentui, aliquotæ partis fructuū administrationem credere, quàm cuidam œconomo nescio cui. Tum quia Exod. cap. 18. ausus est Ietro dicere genero suo Moysi omnia per se tractanti, stulto labore torqueris, simul ei persuadendo vt deligeret septuaginta, quibus cum sua onera partiretur. Tum denique quòd relinquitur eis facultas exigendi rationem ab ipso conuentu de sua administratione vtinam tam exactam, tamque sanctā rationem de suę partis fructuum impensa reddere possint nostri temporis prælati inferiores summo omnium prælato Papæ, quàm exactam sanctamq. video reddi à quibusdam suis conuentibus, de fructibus suæ partis impensis.

16 Ad decimumseptimum, concedimus minus quidem discedi à communitate antiqua per diuisionem in argumento descriptam, nempe, vt omnium bonorum administratio penes solum priorem esset, ipse autē non posset suis, suorumque vsibus plusquam tertiam partem omnium fructuum impendere, tenereturque aliam tertiam hospitali, & tertiam conuentui suo tradere, idque sub excommunicationis latæ sententiæ pœna. concedimus (inquam) minus discedi à communitate antiqua per illam, quam per nostram. At negamus ex eo continuo inferri non esse bonā & vtilem diuisionem nostram, & minus eam esse inualidam: imo neque esse minus bonam, neque illam hàc nostra meliorem: licèt enim respectu, quo per illam minus à regula & communitate disceditur, melior appareat illa: attamen hæc longe conuenientior apparet multis aliis respectibus. Primo quidem quòd licèt fere in tota Europa innumeræ diuisiones bonorum inueniantur inter Episcopos, & alios prælatos ex vna parte, & sua capitula, & cōuentus ex altera, nulla tamē, qđ sciamus, inuenitur ad eū modū facta, & insolita eiusmodi, suspecta esse solēt, iuxta glo. sing. adiūcto dicto Bal. in l. si quis sub cond. ff. đ cōdit. inst.. Deinde ꝙ eadē fere incōmoda consequūtur eiusmodi diuisionē, ꝗ consequūtur antiquā cōmunitatem: quoniam à prælato, penes quem est tota omniū

bonorum

bonorum administratio, & à quo sunt distribuendæ partes conuentui, & hospitali, non audebunt plus petere canonici, vel conuentus eorum, quã si omnia omnino essent communia. Eadem enim fere pericula mentis, corporis, honoris, famis, & sitis timeri possunt in petendis necessarijs à prælato potenti, nolentique dare, cui tota bonorum administratio hoc modo commissa est, ac in petendis ab eo, cui iuxta antiquam communitatem committitur. Tertio, quòd timor excommunicationis paulo plus retraheret prælatum ab illicita detentione vel vsurpatione, quàm timor peccandi mortaliter: quoniam peccatum mortale, ob quod solũ quis excommunicamur, cap. nemo. cap. nullus. 11. q. 3. peius est excommunicatione quæ in medicinam eius infertur, cap. cum medicinalis. de sentent. excom. lib. 6. Et ita prælatus, qui peccatum mortiferum non timet, aut non putat se illud admittere, facile deuorabit excommunicationem, vel non putabit illam incurrere. Quarto, quòd iure ipso satis statutum est teneri prælatos opulentorum monasteriorum ad non impendendum plusquam tertiam partem fructuum suis vsibus, imo & ad non impendendum tertiam solis suis vsibus, & ad distribuendum plusquam duas de tribus suis Capitulis, siue cõuentibus, & hospitalitati, ac fabricæ, arg. cap. quatuor. & cap. de reditibus. 12. q. 1. attamen paucos quibus tota bonorum administratio est insolidum concessa, vidimus id facere. Quinto, quòd ea quæ recte sunt statuta, non debent sine vtilitate grãdi, & euidenti mutari, l. in rebus. ff. de constit. Princip. At nostra diuisio bene statuta est: quia non potest dici male statuta ex eo, quòd plus discedítur à communitate antiqua, quàm per eam quę supra in argumento describitur: quoniam iure & consuetudine totius Europæ constat alias innumeras diuisiones factas in ea laudari, per quas longe plus discedítur ab antiqua communitate quàm per nostram: quoniam per hanc non diuiduntur bona, nec administratio eorum: sed sola administratio fructuum eorum, per alias autem etiã bona ipsa penitus separantur. Quod in omnibus fere ecclesiis Cathedralibus, & collegiatis secularibus videas: imo & in regularibus etiam canonicorum regularium S. Isidori Legionens. in S. Marię Parraces Segobien. & in S. Crucis Conymbricens. imo & in ecclesia Cathedrali Pampilonen. Cæsaraugustana, & aliis. Cum igitur hæc nostra diuisio bona sit: iamque inueniatur facta, non potest iudicari frangenda, eo quòd fieri possit alia, per quam minus à communitate ãtiqua discederetur. Imo neque consentiendum esset, vt frangeretur hæc, & alia induceretur, nisi euidens vtilitas id suaderet, quod tamen hoc casu adeo non suadet, vt potius contrarium persuadeat: quoniam longe vtilior est hæc quam illa. Tum ob ea, quæ dicta sunt. Tum quia non solum canonicis, & eorum conuentui: sed etiam ipsi prælato est hæc commodior; quandoquidem facilius plurimas importunorum iniustas petitiones repellere potest, respondendo sibi solã

suæ

suæ tertiæ partis, qua sua mensa eget, commissam administrationem. Tũ quia per nostram tollitur prælato magnam delinquendi occasio, quæ per aliam supradictam præbetur. Non enim parua occasio est, alienis rebus vtendi, habere illas in sua potestate eum qui earum vsu eget. Et quis est qui abstineat ab alienæ pecuniç quam penes se habet, vsu, si eum edendi, aut vestiendi necessitas præmat? Si eum æs alienum vrgeat? Imo & si amicus precibus obnixis mutuum ab eo extorquere conetur? Tum quia per hanc prior absoluitur sollicitudine colligendi, impendendiq. duas tertias, rationesque super eis conficiendi reddendique. quod certe prior rerum diuinarum contemplationis, & literarum studiosus, maximi facere deberet. Stet igitur hæc nostra diuisio, mittatque in altum radices, nec contra vulgatum prouerbium, quod bene stat immutetur.

Ad decimumoctauum, negamus eam portionem tertiam, quæ Prioris mensç relinquitur dici posse nimis magnam, nimiumque relinqui liberam, quo hçc diuisio impugnetur. Non enim eam impugnant Canonici, neque hospitalarii, vel eleemosynarii: sed soli priores, in quorũ manu situm est, quã maxime velint eam minuere, & id quod ex ea detraxerint magna cum laude, ac egregio exemplo partiri eis quç hospitali, cultuique diuino erunt necessaria, vel opportuna vel aliis piis indigẽtibus petita vel pie desiderata. Itaq. si eis apparet nimis magna, ipsimet poterunt eam minuere, ac circuncidere. Eadem consideratione non potest dici nimium libera relinqui, quo diuisio hæc impugnetur, non enim eam, vt diximus impugnant canonici eleemosynarii: sed ipsi priores, in quorum manu est eam, quam maxime vellint ligare, & ab vsibus profanis liberatam piis deputare. Id autem eos submisso animo admonuerim, quod longe latius alibi tradidimus, nempe per hanc diuisionem nil amplius libertatis dari eis ad impendendam suam tertiam quam antea habebant: non enim fuit mentis diuidentium, neque sedis Apostolicæ confirmantis laxare prioribus habenas: sed potius astringere. At ea, quæ ad aliquem effectum inducuntur, non debẽt operari contrarium. l. legata inutiliter. ff. de adimen. leg. cap. fin. de verb. signifi. & latius deduximus in præd. tract. de redit eccl. q. 1. mon. 50. Quare non facit eis diuisio facultatem, vt pro libito suæ tertiæ partis fructus impendant vel retineant; sed ne pro libito, neq. pro ratione vltra illam ipsi soli impendere possint. Itaque sicuti ante hanc diuisionem Prior Roncæuallis omnes totius prioratus fructus debebat impendere oneribus hospitalis, & monasterii sustentandis, suisque honestis, modestis, piisque vsibus, & non aliis superfluis profanisue, nec auare retinere, & in thesauros, quos nescit quibus congregat, congerere, vel sub terram abscondere memor illius gloriosissimi Doctoris Ioan. Crysostomi in cap. sicut hi. 47. dist. *Neque enim minus est criminis habenti tollere, quam cũ possis, & abundans sis indigentibus denegare: esurientium panis est quem tu*

detines;

detines, nudorũ indumentum est quod tu recludis, & miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terra defodis: tantorum te ergo inuadere suas bona, quantis possis præstare quod velis. Cuius tamen oris aurei aureũ dictum temperandum est procedere cum iustitię, vel charitatis legibus ad id quis obligatur. Ita nunc quoque tertiæ partis, quam diuisio ei deputat, fructus eisdem solis vsibus debet impendere, & non aliis secularibus ac profanis, nec auare retinere & abscondere pro illis quibus thesaurizat, & cõgregat ea certo certius sciẽs se non esse vel vnius oboli eorum, quæ thesaurizat dominum liberum voto paupertatis solenni eum ad id omnino incapacem reddẽte. Ecce igitur totam aduersę partis aciẽ, quam contra nostram diuisionem in campum produximus fusam penitus, & dissipatam. Ecce ipsam diuisionem defensam, quæ veluti quædam Marpesia cautes mediis in fluctibus immota manet in tuum gloriosissima virgo mater, cui tota Roncauallis militat cultum, & ad peregrinorum filij tui Domini nostri Iesu Christi in eam vndique confluẽtium hospitium augendum. Amen.

SVMMARIVM.

25 Auctor

25 *Auctor cur noluit vti hac vita Canonicali.*
26 *Canonici regulares hac vita viuentes qui habiti pro sanctis.*
26 *Regularis non peccat habendo peculiaria de iusta licentia.*
27 *Regularibus singulis vt dentur singulæ portiones statui potest.*
28 *Furtum non est acceptio de præsumpta voluntate domini.*
28 *Ioannis Gerson liber contra Canonicos proprietarios, non est eius, nec vrget.*

QVINTO principaliter ex prædictis in proxima quęstione inferuntur 14. corollaria. Primum non esse mutandũ in principio diuisionis quod prædicti Domini Priores cupiebant, nempe quòd soli Priori detur potestas administrãdi, & imponatur necessitas distribuendi omnes fructus in tres partes per responsa ad 17. argumentum num. 16.

18 Secundum corollarium, nil esse item mutandum in secunda declaratione prędictę diuisionis, de illis verbis. *Fabrica autem comprahendit structionem, & refectionem ecclesię monasterij, & hospitalis Roncauallis, & ecclesiarum & locorum piorum, annexa, siue intra, siue extra Nauarram sint sita, ad quæ struenda siue reficienda ego scilicet Prior, aut successores mei teneremur, si nulla huiusmodi diuisio facta esset.* nõ inquam, aliquid est mutandum eo prætextu quòd per nimium grauetur hospitale: quoniam & si multarum personarum, & rerũ ac fabricę sustentatio eius parti imponatur, non tamen tantum, quantũ aliqui putant oneratur. Putãt enim aliqui ad eius solius partẽ spectare omnia ędificia monasterij & mẽbrorũ eius, & omnes refectiones eorũ, quod tamen secus est. Nam si satis ponderaueris verba illa, Ecclesię, monasterii & aliorum locorũ piorum. facile videbis, non omnia ædificia sed tantum ædificia vnius ecclesię, monasterii, & ędificia aliarum ecclesiarum hospitalium, & basilicarum, & aliorum similium locorum piorum & religiosorum ad hoc monasterium pertinentium spectare ad onus partis hospitalis, non autem aliarũ domuum, prędiorum vallorum, cellarum vinariarum, hortorum & similium, quæ hic vel alibi habet hoc monasteriũ. Tum quia qui de vno dicit, de alio negare videtur cap. nonne. de prę sumpt. & l. cum prętor. ff. de iudic. Tum quia frustra de ecclesia & monasterio & aliis piis ędificiis expressisset, si omnia in vniuersum ędificia comprehendere voluisset. Tum quia nec omnia ędificia pia quę vellet Prior facere, aut reficere ad onus solius partis hospitalis pertinent: sed illa sola, ad quę facienda teneretur ipse Prior, si diuisio hęc non fuisset facta. Ex quo subinferas, quòd ędificia, quę Pampilonę, Attarrabię, vel alibi vellent Prior, & Conuentus ad hospitandum vel alios huiusmodi fines quamlibet honestos facere, non pertinerent ad onus solius partis hospitalis: quia illa non sunt pia & religiosa. Non item constructio palatii, aut alicuius

T domus,

domus, quę vel Prior, vel aliqui canonici vellent sibi in hoc monasterio construere. quamuis ædificatio dormitorii, & refectorii intra hoc mo nasterium faciendorum quæ iuxta canones & regulam videntur necessaria ad eà spectare crediderim: quia illa sans dici possunt pia loca, quæ Prior olim tenebatur facere, si nulla diuisio huiusmodi facta esset. Non igitur alia indiget additione, aut mutatione diuisio nostra in prædicto versiculo, sed solum prædicta quæ iuridica est intelligentia.

Tertium corollarium, non esse tollenda, vt præfati Domini cupiunt, illa verba posita in tertia declaratione, per quæ solum fit priori potestas suam tantum partem administrandi: quoniam etsi attenta sola regula & iure communi solus Prior omnes monasterii fructus administrare debeat, attento tamen priuilegio sedis Apostolicæ, quod per hanc diuisionem de consensu Prioris & Conuentus collatum est hospitali, & conuentui, non potest iuste administrare nisi suam tertiam partem, etiamsi adeo bonus ac ipse pater noster Augustinus esset: quoniam qui aliena vsurpat, manifeste peccat, cap. pœnale. 14. q. 5. At cõstat stante prædicto priuilegio, administrationem conuentui, & hospitali deputatam, esse quid alienum ab eo, quod D. Priori subiicitur. Nec est vt quidam murmurãt contra obedientiam Prælati inferioris facere id quod maior prælatus præsertim supremus, qui Papa est, præcipit, imo prẹlatus ipse inferior, qui suo religioso, etiam in suo monasterio iuberet aliquid contra id, quod à Papa iubetur, grande inobedientiæ peccatum admitteret cap. qui resistit. & cap. si dominus. 11. q. 3. & S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. & facit l. contra pupillũ. §. is qui ad maius. ff. de re iud. & not. in cap. si episcopus. 18. dist. & cap. cum parati. de appell.

19 Quartum, non esse addendum in quinta declaratione id quod nonnulli procurant videlicet, quòd nullius partis fructus possint vendi antequam colligantur sine solennitate iuris in alienatione rei Ecclesię seruãda: quoniam nulla ratio posset assignari iuri consona, qua prior, hospitale, & conuentus non possint simul vel separatim suas tertias partes fructuum locare arrendareue in vnum, duos aut tres annos sine solennitate in alienatione bonorum Ecclesiæ vel minorum seruanda. Tum quia alienare fructus bonorum ad modicum tempus non est alienare bona cap. vestra. de locat. & clem. 1. de reb. eccl. Tum quia totus orbis Christianus seruat id quod dicimus. Tum quia variis de causis contingere potest, vt necesse sit aut vtile vni prædictorum trium, vel omnibus simul locare siue arrendare siue in fictum dare fructus antequam colligantur. Et quidem non paruam causam dicerem otium, quod inde canonicis ad cultum diuinum eueniret. Tum quia episcopi omnes suas fructuũ decimarum quartas passim alienãt sine vllo Rectorum, & aliorum beneficiariorum consensu, & è contrario Rectores, & alii beneficiarii suas fructuum medietates, tertias, quartas, nonas, decimas, vel decimasfextas: quan-

quanquam fateor sanctius facturos omnes prædictos, si antequam fructus colligantur, nō vendāt eos, & sanctius si nec post collectionem, donec tempus opportunum occurrat, præsertim si id illo fine differant, vt egentium necessitatibus prouideant, habeantque triticum, hordeum, auenam, & vinum quibus pauperes, & tenuiores iuuent opportuno tēpore, è quibus donent aliqua his honestioribus quibus pecunia honestè dari non potest. Tum quia cum bono melius, & minus bonum detur l. vbi autem non apparet. ff. de verborum obligat. non continuo sequitur, si hoc posterius est melius, illud prius esse malum, vel è contrario.

Quintum corollarium, nullatenus conuenire, vt contra quintam declarationē Clauigeri, Commendatarii domuum, & alii officiarii in illa contenti à solo priore deligantur. Tum quia id quod omnes tangit ab omnibus approbari debet, cap. quod omnes. de reg. iur. lib. 6. At horum officia ęque hospitale, & conuentum, ac priorem contingunt. Tum quia experientia olim constitit canonicos & hospitale nihil penè, imo contemptui habitos à clauigeris, & aliis officiariis, qui à solo priore ponebantur, maiorisque habitos fuisse ministros procuratorum & aliorum familiarium prioris, quàm ipsos canonicos: vt enim habet cap. visis. 16. q. 2. humani moris est illum vereri, cuius iudicio ac voluntate quis nūc erigitur, nunc deprimitur. Tum quia valde verisimile est pauca eos si à solo priore essent eligendi facturos, omissurosue contra eius voluntatem, etiam si illa parum iusta, & multum contraria esset diuisioni: quod quędam tacita diuisionis destructio esset.

20 Sextum, id quod in eadem declaratione dicitur de suffragio prioris, vt solum sit duplo maius aliorum singulorum suffragiis, non tantum esse intelligendum in grauibus negotiis, sed etiam in leuioribus, ita qđ nec illa solus prior, vel eius uicarius de solo consilio capituli, vel aliquorum seniorum posit expedire. Tum quia id iam statutum est, & quę bene stāt, non sunt, iuxta vulgare adagium, mouenda, d. l. in rebus. ff. de const. princ. & l. minime. ff. de legib. Tū quia, quod aliqui putant leue, potest esse aliorum iudicio graue. Tum quia raro venitur ad suffragia in rebus leuibus. Tum quia prior, qui iustitiam amauerit, solumque iusta voluerit, proposueritque suo Capitulo probanda, facile in suam trahet sententiā: vtinam tanto essent animo canonici, vt etiam in reb us leuibus pręlati voluntati diuinam pręferent. At eiusmodi religio si cortis albis rariores esse solent: quandoquidem religiosorum pars pręlatis suis, pręsertim potentibus, ais, aio, negas, nego, esse consueuerunt. Tū quia non est quare pręlatus dedignetur facere suum conuentum consortem sibi etiam in leuioribus, quum debeat esse totius gregis exemplar, & patientia, prudentia, & animi moderatione suos subditos longe superare, iuxta D. Hierony. cap. licet. 8. quęst. 1. & iuxta illud Sym-

machi.1.q.1.cap.vilissimus computandus est,nisi precellat scientia, & sanctitate,qui est honore prestantior.

Septimum corollarium, non esse tollendam Priori facultatem præstandi suum suffragium ad negotia in prędicta quinta declaratione cótenta per procuratorem laicum. Tum quia diuisio hęc cum causæ cognitione à Papa confirmata id habet:& constat Papam posse id statuere etiam si contra iura humana esset cap.cuncta per mundum.9.q.3.& cap.proposuit.de concess.pręb. Tum quia iure cautum est posse laicũ fieri procuratorem ad causas spirituales explicandas cap.1.de procur. lib.6.licèt nequeat esse Vicarius aut iudex ad eas definiendas cap.2.de iudic. Tum quia diuisionis tenor non imponit necessitatem, sed solũ præstat facultatem prioribus explicandi suum suffragium per procuratorem laicum:& fatemur sanctius facturos priores, si per subpriorem aliumue canonicum id fecerint,eoque nomine quàm plurimas gratias coram Deo & hominibus benemerituros.

Octauum corollarium,non esse addendum septimæ declarationi, vt de residuo partis conuentus accipiatur, quod opus fuerit in vsus hospitalis,& èconrrario ex residuo hospitalis in vsus quibus pars conuentus est deputata: quoniam hoc effectu esset eas duas partes confundere, & in vnam redigere:quod longe à mente diuidentium fuit: esset canonicis ansa male curandi suam partem prędcientibus ex hospitalis parte illis esse prouidendum cum sua non esse satis.Esset impedire canonicorũ augumentum quod ex residuo illo Deo fauente,speratur.Esset minuere vires conuentus ad se suamque partem modestè ac sanctè defendendã aduersus Priorum impotentem dominandi libidinem, quod vsus & experientia nuper non solum Legione in monasterio S.Isidori sed etiã in hoc ipso Roncæuallis docuit, quàm sit necessarium. Posset enim prior cum aliquibus sibi addictis efficere vt conuentus pars tota exhauriretur in opera pia huius conuentus, & tota ęri alieno subderetur, vt canonicos oporteret ferè emendicare, quo se suaque defenderent, vindicarentque.

21 Nonum,iustum esse dum durauerit modus viuendi, quem nunc Canonici seruant,& à tempore immemoriali seruarunt in recipiẽdo portiones priuilegiatas,vt charta,quam vocant rationis, cuius prędicta declaratio septima meminit,ostendatur,aut probetur, vt sciri possit; quãtum ipsis Canonicis,presbyteris,ac pueris,olim tribuebatur,& nunc sit tribuendum.Tum quia contenta in scriptura relata,non probantur per referentem saltem quum non exprimit illa auth. si quis in aliquo documento.C.de edend.cap.2.de fid.instrum.l. in testamẽto.ff. de cond. & dem.cum ei adnot.Tum quòd canonici animaduertere debent partem quæ Conuentui deputatur,non deputari eorum singulis: sed omnibus coniunctim, & ideo nullus illorum amplius quàm in prædicta

charta

charta continetur poteſt ex ea parte ſibi capere aut impendere quã alius presbyter,& extraneus poſſet mandante id toto conuentu.

Decimum corollariũ, non inferri id quod quidam colligũt ex octaua declaratione; videlicet Priorem ſolum debere omnes totius monaſterij fructus adminiſtrare, ex eo quòd illa cõtineat eum debere hoſpitali conuentuique prouidere, ſi qua ſterilitate aut caſu contingeret ſuas partes eis non ſufficere. Tum quia Romanus Pont. clare cõtrarium de conſenſu prioris,& conuentus diſpoſuit,& in claris non eſt locus coniecturis,l.continuis.§.cum ita.ff.de verb.obl.Tum ꝙ alia via quàm adminiſtrationis poteſt noſſe prior indigentiam hoſpitalis & capituli, nimirum per poteſtatem quã habet exigendi rationes à conuentu & eleemoſynario parti hoſpitalis præfecto. Tum quia non omnis,cui neceſſe eſt prouidere alteri, ſi egeat,poteſt ei ſuorum bonorum adminiſtrationem tollere: nam filius patrem egentem alere tenetur,l.ſi quis à liberis. ff.de lib.agnoſc.non tamen ob id poterit ea miniſtrare, & ei eorum adminiſtrationem tollere,vt palam eſt.

Vndecimum,ꝙ non ſolum debet D.Priori reddi ratio de tertię partis prædictæ fructibus, an prouide ſint collectæ ac impenſæ: ſed etiam de omnibus quę habet conuentus ſeparata pro quotidianis diſtributionibus, & anniuerſariis: imo & de omnibus aliis, quę poſt diuiſionem quæſiuit,aut quęrit ſuæ parti peculiaria. Tum quia per nullam diuiſionis partem tollitur priori hęc poteſtas; & çonſtat eam ad ipſum per ius commune & regulam noſtram,& hoc cap.nullam.pertinere.Tum quia ſi hæc ratio non eſſet reddenda priori, nemo citra Papam eam ab eis exigere poſſet, quod valde durum eſſet. Tum quia intereſt plurimum prælati, & animarum donantium, relinquentiumue, vt bona quæ canonicis in diſtributiones, & anniuerſaria relinquuntur, debito modo diſtribuantur.

22 Duodecimum, quęſtionis eſſe magnæ. An ſtante præfata diuiſione proprior,ſiue ſubprior,ſeu prior clauſtralis à ſolo priore deligi debeat, an à priore & conuentu ſimul? Nam quòd à ſolo Priore fieri debeat,facit quòd Cardinalis Zabarella ait quòd prior in monaſterio vbi prælatus eſt Abbas,qui eſt idem quòd prior,ſiue ſubprior,in monaſterio per priorem gubernari ſolito,eſt vicarius Abbatis, & ita proprior Vicarius Prioris. At omnis prękatus ſolus ipſe vicarium ſuum facit, arg.cap.1.& cap.licèt.& vltim.de offic.vic.lib.6. Deinde quòd litera diuiſionis habet officia quę ſunt intra corpus eccleſiæ conſueta dari canonicis à ſolo Priore eſſe conferenda. At proprioratus officium intra corpus eccleſię conſtitutũ eſt,ſolitumque dari canonico. Ergo illud à ſolo priore dandum eſt. Quòd autem prior,& conuentus ſimul debeant illum eligere, facit primo, quòd à iure antiquo non eſt recedendum, niſi quatenus nouum exprimit l.præcipimus.C.de appell.At ante diuiſionem ita fiebat,

bat, sine vlla contradictione, & post eam ita consuetū est, quoties oportuit id fieri, & talis cōsuetudo per nullam diuisionis partem sublata est. Deinde quòd magis oportet post diuisionem, vt proprior, siue subprior à solo priore nō ponatur, quàm ante illam. Tum quia proprior est Pręses capituli siue conuentus, cap. cum ad monasterium. §. prior autem. de stat. monach. & illius est proponere negotia conuentui, ac proposita, & definita exequi: & ante diuisionem pauca negotia erant conuentui quę ab ipso solo sine priore tractari debebāt, post eam autem plurima, quia omnia quæ ad administrationem suę partis peculiariter pertinent. Et ita oportet propriorem minus pendere à priore, post diuisionem, quàm ante illam, eo quòd longe pluries oportet conuentum obuiā ire suis prioribus, & procuratoribus eorum, quàm ante illam. Tum quòd verisimile est, quòd prior, si ei hęc facultas competeret, potius faceret propriorem eum quem sciret sibi morem gesturum, eiusque nutui pariturum, etiam si vir exemplaris, & aptissimus illi officio esset, quod cōtinuam discordiam produceret, & esset quędā ecclesię destructio: quod autē verisimile sit priorem id facturum, si hæc illi facultas adesset, constat ex his quæ nuper inuenimus & egimus in celeberrimis S. Isidori Legionen. & S. Mariæ de Parraces, monasteriis: qua ratione certè plurimum conuenit statui, quem nunc ecclesia hęc post diuisionem habet, vt proprior nullatenus eligatur à priore, aut certè non ab eo solo, sed ab eo, & cōuentu. Et ita in omnibus Castellæ, ac Lusitanię illustribus monasteriis proprior à solo conuentu eligitur, & à solo priore confirmatur, quod videre est Legione in S. Isidori, & Conymbricæ, in S. Crucis; & videre erat olim in S. Mariæ à Parraces ante illum statum reprobū, quem nuper auaritia duce Abbas & conuentus assumpserunt, quem tamen propediem expulsum iri credimus: sed iam nunc longe post hæc scripta illius monasterij, quæ grandis erat maiestas, reditus magni alienis traditi sunt, exigente (vt opinor) canonicorum illius nimio in se amore, quod vtinam Deus bene vertat. Arbitror autem non esse iustum lege iustitiæ debitum, vt solus Cōuentus propriorem eligat. Tum quia nullo iure id probatur. Tum quia id ante diuisionem ei non competebat: at per diuisionem nullatenus est ei data. credo tamen iustum esse, & iustitia debitum, vt à priore & conuentu simul eligatur proprior. Tū per regulam, quod omnes tangit. lib. 6. Tum quòd ante præfatam diuisionem ita fiebat. At per eam nil videtur circa hoc mutatum: si enim per eam esset aliquid in hoc mutatum, maximè esset per illa verba supra pro contraria parte relata. *Officia quæ sunt intra corpus ecclesiæ consueta dari canonicis, à solo Priore conferantur.* At per illa verba nil est mutatum: quia ea non comprehendunt prioratum. Primo quidem quòd non dicit vniuersaliter omnia officia: sed indefinitè officia, & indefinita non æquipollet vniuersali, vbi ratio est diuersa, per glos. celeb. & ei

annot,

annot.cap.vt circa.de elect.lib.6.vt hoc casu est: quoniam alia officia à solo priore dabantur ante diuisionem, proprioratus autem non, sed ab eo & Conuentu simul per electionem. Deinde quòd à lege antiqua non videtur recessum, nisi quatenus inuenitur expressum d.l. præcipimus. C.de appell. At in illis verbis nil de proprioratu inuenitur expressum. Tertio quòd per intellectus subauditos, non corriguntur leges anteriores, nec receditur ab eis, iuxta glos.celeb.cap. cupientes.§. quòd si per viginti.de elect.lib.6. At si per præfata verba ab antiqua consuetudine recessserimus per intellectum subauditum, profecto recederemus à lege antiqua; quoniam vt diximus nulla est in eis verbis de proprioratu mētio. Quarto quòd clausula illa solum agit de officiis, quæ sunt intra corpus ecclesiæ solita conferri canonicis, non autem de officiis ad quæ per electionem quis assumendus erat: cuiusmodi est proprioratus: nā iurisperitis dare beneficium significat conferre, non autem assumere per electionem, & constat in materia odiosa, qualis maximè est correctiua, ac per consequutionem hęc, appellatione beneficij pertinentis ad dationem, vel collationem, non contineri id, quod spectat ad electionē, cap.cum illis.§.1.de elect.lib.6.& clem.1.de præb.adiuncta glo. Quinto, quòd phrasis ipsa illius clausulæ, dum ponit exempla, clare indicat eam nullatenus agere de proprioratu: nam post verba pręfata sic subdit exempla, vt Præcentoria, Cameraria, &c. At si author eius proprioratum voluisset includere ab ipso tanquam digniori incœpisset exempla, & non à præcentoria: sed quia nulla de proprioratu cura erat in illo proposito, cæpit à præcentoria, quæ post prioratum prima esse credebatur ab authore diuisionis quam Salmanticę fecit in hac ecclesia; sicut & in ecclesiis Cathedralibus Legionen.& Conymbricen.est prima post Decanatum. Sexto quòd facile coniicitur, quòd nec primus diuisionis author nec canonici ei consentientes aliquid circa hoc voluerunt mutare: nam sine vlla controuersia cum primo post eam vacauit proprioratus, ita omnino fuit electus proprior, ac ante diuisionem eligi solebat. Septimo quòd per omnia sacra iurare paratus sum me, qui literam ipsam contexui, quique bona pars ad persuadendam diuisionem fui, nil de proprioratus prouidendi modo nos mutare voluisse. Octauo quòd intentio eorum qui diuisionem persuasimus, non fuit addere priori aliquid potestatis quod ante illam non haberet, sed tollere illa quæ cōseruando monasterio videbantur tollenda: & ita non potuit esse nobis animus addendi priori hanc potestatem, per cuius additionem multum lædenda foret ea, quam nos concipiebamus, diuisio, arg. l. legata inutiliter.ff.de adim.leg.& cap.fin. de verb. signifi. Nono, quod ratio quare commendarum, & aliorum officiorum canonicis conferri solitorum collationem soli priori adiudicauimus ea fuit, quòd etiam ante diuisionem eo iure vtebatur, & satis tolerari poterat, nec vllatenus diui-

sioni

fioni repugnabat. Poteſtatem autem conferendi alia officia, quę non erant canonicis conferri ſolita, quam etiam conſtabat ad priorem ſolũ pertinere, reſtrinximus faciendo eam communem ei & Capitulo: quoniam alioqui diuiſio vix durare poterat: qua eadem ratione etiam beneficiorum collationem fecimus communem alternatiue: quoniã alioqui presbyteri, clauigeri, & alij officiarij, & amici clerici parum conuẽtui fauiſſent, eique parum ęqui ſtetiſſent: qui ergo fieri poteſt vt hi quorum propoſita vna cum propoſito primi Authoris diuiſionis erat, frę-nare, & non laxare priori poteſtatem quoad adminiſtrationem, laxaremus in eo potiſſimum, quòd diuiſioni, & reſtrictioni maxime cupitę conſeruandæ maxime foret incommodum? Non obſtant illa duo, quę pro parte contraria ſupra attulimus: nam ſecundum quod in litera diuiſionis fundabatur, latè ſublatum eſt per prædicta.

Ad prius autem reſpondemus, duo genera eſſe vicariorum, vnum eorum qui propriè ſunt vicarij, de quibus titulus de officio vicarij tractat, & qui mortuis, aut priuatis pręlatis principalibus deſinunt eſſe vicarii ipſo iure, iux. gloſ. ſing. & vlt. clem. ſi. de procur. & cap. 1. de offic. vic. lib. 6. vbi etiam id adnotat Franc. Alterũ eorum qui dicuntur metaphoricè Vicarij, eo quòd aliorum vices ſupplent. Quomodo Archidiaconus appellatur nonnunquam vicarius Epiſcopi, cap. 1. de offic. Arch. & Archipręsbyter cap. 1. & toto tit. de offic. Archip. quorum officium non expirat, nec ſuſpenditur ipſo iure, propterea quòd officium eorum, quorum ſunt Vicarij ſuſpendatur, vel vacet: & de huius generis vicariis eſt proprior in monaſteriis, vbi eſt Abbas, & Prior, ſiue ſubprior, in eis quæ per priorem ſolent gubernari: quin & notorium eſt in hoc eodem monaſterio alterum eſſe propriorem, ſiue ſubpriorem, vel priorem clauſtralem, de quo multa gloſ. Guilhelm. de monte Lauduno in principio extrauag. execrabilis. Io. xxij. quam habet inter communes in titulo de præb. verb. prioratus, & alterum vicarium procuratoris ſeu locum tenentem eius, ex quo alibi multa quotidiana inferebamus. quorum vnum eſt proprioratum non expirare mortuo priore, quod vbiq; receptum eſt, & ſeruatur, ſatiſque probatur in clem. ne in agro. §. ſi quis. verſ. Abbate. de ſtat. monach. Alterum eum non ita poni & deponi, vt vicarii alterius generis, qui propriè vicarii ſunt, & ponuntur, & deponuntur à principali. Ideoque non ſequitur, Proprior eſt vicarius metaphoricus Abbatis. Ergo ab eo debet conſtitui. Sit igitur huius articuli conclusio, quòd vtile, imo neceſſarium eſt diuiſioni præfatæ ſeruandæ, vnde monaſterii conſeruatio pendere videtur, vt proprior à ſolo Priore non ponatur, & deponatur, vtiliſſimum, vt à ſolo conuentu eligeretur, & à ſolo priore confirmaretur; iuſtum autem vt à priore, & conuentu ſimul eligatur, vt ante diuiſionem eligebatur.

Decimum tertium corollarium eſt, iuſtum, & æquum eſſe id, quòd

noſter

noster dominus Prior prætendit, videlicet per hanc diuisionem nõ tolli necessitatẽ seruandi obseruantiã regularẽ in prędicto monasterio: quia per eam nil tollitur de essentialibus illius, neque de accidentariis, neq; de iure cõi, nisi pauca quæ ex ipsa diuisione colligũtur: nil ẽt tollitur D. Priori de iurisdictione sua contentiosa: quia per eam neque minuitur neq; augetur illa, imo tanta ei omnino cõpetit, quãta competiisset, nulla facta diuisione. Dixi (de iurisdictione) quia de bonorum administratione multum detrahitur: quoniam ante diuisionem omnia bona solus administrabat, & omnium bonorum fructus solus impendebat iuxta tenorem huius capituli. Post diuisionem autem prædictam restricta est hæc potestas ad tertiam partem fructuum suæ mensæ deputatam, ita quòd nil saltem immediate administrare potest de fructibus conuentui & hospitali deputatis: quanquam rationem exigere potest de eorum administratione, & compellere ad deponendum reliqua in arcis, quæ per diuisionem ad id paratæ esse debent. Dixi etiam (de iurisdictione contentiosa,) nam de voluntaria detractum est aliquid: quoniam beneficiorum collatio ad iurisdictionem voluntariam pertinet secundum gloss. communiter recept. in cap. nouit. de offic. legat. & de beneficiorum collatione multum ei detrahitur per decimã quartam diuisionis declarationem à sede Apostolica approbatam.

Decimum quartũ corollarium, quęstionis esse, an illa tertia peculij Canonici demortui quæ debet cedere Conuentui, iuxta duodecimam diuisionis declarationẽ, ita debeat diuidi inter ipsos canonicos, vt singuli, suas singulas partes suis peculiaribus vsibus applicare valeant? an ita quæratur tertiæ parti canonicorum, vt debeat reseruari cum residuo illius ad idipsum ad quod illud est seruandũ? Et quidẽ arbitror ita cedere conuentui, vt diuidi debeat inter canonicos, quo singuli suis singulis vtantur partibus, saltẽ dũ vtentur eo modo viuendi quo hactenus à tẽpore immemoriali vixerunt & nũc viuunt, videlicet accipiendo certam quantitatẽ tritici, uini, & cęterarum rerũ necessariarũ pro uictu, & certã pecunię numeratę pro vestitu. Tũ quia prędicta duodecima declaratio non habet, vt illa tertia pars quęratur arcę capituli, vel parti capituli. Tũ quia etiam tertia pars, quę cedere debet priori ita quæritur priori, vt non teneatur ex eo augere prioratum quo plus reddat, sed potius ita vt ipse possit eam suis vsibus impendere: & eadem determinatio pluribus applicata eodem modo illa determinat, l. iam hoc iure. ff. de vulgari. & eodem modo loquitur illa clausula de priore ac de conuentu, per hæc verba, *Quę de inceps canonici morientes reliquerint, diuidantur ęqualiter inter priorem, hospitale, & conuentum.* Tum quia ante diuisionem prior cui totum quærebatur, totum suis vsibus impendebat. At per diuisionem nil aliud in hoc factum est, quã quòd tertia pars quęreretur priori, & aliæ duæ tertię hospitali, & canonicis: & ita videtur, quòd quem-

admodum ante diuisionem solus Prior totum suis vsibus impendebat & sicut nunc post eam de sua tertia idem facere potest: ita & canonici de sua tertia idem efficere valeant: quia surrogatum sapit naturam eius in cuius locum surrogatur, l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & cap. ecclesię. vt lit. pend. Tum quia ita intellexisse videntur diuidentes, & diuisionem suadentes. Equidem ipse qui literam diuisionis contexui, ita intellexi, & ante omnia mens, & voluntas disponentis est attendenda l. in conditionibus. ff. de condit. & demonst. & cap. fi. de praeb. Postremo, quòd Legione in S. Isidori monasterio cuius diuisionem bona ex parte imitati fuimus ita hoc seruatur, nec abs re; iustum enim est vt qui fuerunt socii passionum, sint etiam consolationum secundum Apost. 2. ad Corinr. 1. relat. in cap. 1. de sepult. vtque qui maxime demortui animae sunt suffragaturi, habeant quoque monumentum quo id merito meminerint. Quoniam autem fere semper quoties aliquis canonicus moritur, aliquot eius consanguinei aut famuli relinquuntur inopes & destituti, eo quòd canonicus aegrotus nil potuit eis relinquere, sanctũ esset vt D. Prior distribueret quibus eorũ videretur dimidiũ suae partis, & Conuentus dimidium suae. Mouet ad hoc, quòd ante hãc diuisionem solebant Priores quibus tota canonicorum demortuorum peculia cedebant praedictis destitutis ea nunc omnia, nunc eorum partem, amore Dei distribuere.

Sexto principaliter succedit quaestio; An esto praedicta diuisio, & aliae similes ante Concil. Trident. factae valuissent, sint tamen per illud reuocatae?

24 Et pro parte quidem affirmante neruose facit primo, quòd praedictum Concilium in cap. 1. & 2. de regul. sess. 25. sic habet, *Omnes regulares, tam viri quàm mulieres, ad regulae, quam professi sunt praescriptum vitam instituant, & componant, necnon ad communem vitam, victum & vestitum conseruanda pertinentia fideliter obseruent.* haec ibi. At in confesso est secũdum omnium regularum praescriptum originarium, nullam bonorum vel fructuum diuisionem esse debere inter Abbatem, & Conuentum, imo oĩa debere esse inter eos communia, vt late probauimus in d. commentario cap. non dicatis. notab. 2. 12. q. 1.

Secundo facit, quòd huius capituli contextus, & quartum notabile inde supra collectum probant totam administrationem tam temporalem quàm spiritualem pertinere ad solum Abbatem, Priorem uel aliũ Praefectum qui pro Abbate habetur, secundum primum praedictarum regularum statum, ad quem iubet reduci omnes regulares praedictum Concilium.

Tertio facit, quòd nil uidetur prodesse diuisionibus praedictis quòd sint factae auctoritate Papę & priuilegio eius: quoniam prędictum Cõc. tollit omnia priuilegia concessa regularibus circa illa capitula, quę statuit

tuit in prædicto tit. de reg. vt videre est in illius vlt. cap. & diximus in Manual. Confess. cap. 27. num. 190.

Quarto, quòd amplianda sunt ea quæ rem faciunt in suam pristinã naturam redire, cap. ab exordio. 35. dist. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. vbi Iason congerit in hoc aliqua, & prius Felyn. in cap. cũ omnes. num. 8. de constit.

Pro parte vero negante facit primò, quòd partem affirmantem consequeretur maxima confusio, discordia, & scandalum plurimarum ecclesiarum etiam Cathedralium, & Metropolitanarum, in quibus ab antiquissimo tempore, cuius initij non est memoria, alia bona spectant ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & Priores: & alia ad eorum Capitula, & Conuentus. Consequeretur item sublatio omnium dignitatum, & personatuum, puta Prioratuũ, Archidiaconatuum, Præcentoriarum, Thesaurariarum, & similium; imo & omnium beneficiorum regulariũ saltem manualium, quum certum sit, nulla talia vllis singularibus competiisse, in primordio regulæ; & ita bona ex parte tolleretur clem. 1. de supplend. neg. prælat. & cap. ad nostram. cap. ad audientiam. de confir. vtil. quæ videntur absurda, & ideo non dicenda, l. nam quod absurdũ. ff. de bonis lib. cap. dudum. de præb. lib. 6.

Secundo, quòd lex, cuius finis est bonum commune, cap. erit autẽ. 4. dist. cum adnot. ei ibi, & à S. Thom. 1. 2. quęst. 90. art. 2. non intendit inducere malum commune, qualis esset præfatorum confusio & dedecus, ac scandalum inde secutura.

Tertio facit, quòd etiam consequeretur destructio omnium reformationum elaboratarum ordinis S. Benedicti, S. Bernardi, & Hieronymi, in quibus magno conatu inductum est, ne Præfecti sint perpetui, sed tantum triennales; & ne soli pro solo suo arbitratu, iuxta huius cap. tenorem gubernent monasteria & prioratus, nec fructus eorum impendant, sed cum consilio, & consensu aliquorum, quos alibi consiliarios, alibi discretos, alibi definitores appellant; constat enim secundum originarium statum regularum, Pręfectos esse debere perpetuos, & totam administrationem debere ad eos solos pertinere: consequeretur item destructio bonæ partis reformationum ordinum militiarum, secundũ quas alias pertinẽt ad Magistros, alia ad Capitula illorum, alia ad Commendatores maiores, alia ad minores, alia ad priores, & conuentus eorum quæ secundum præscriptum originarium regularum S. Augustini, & S. Benedicti, vel Bernardi, quas ipsi profitentur, nullatenus illis peculiaria esse deberent.

Quarto facit, quòd non pręsumitur Papa, vel Concilium, cuius caput est ipse, velle vnico verbo delere tot dispositiones in se adeo iustas, vtiles & vsitatas, vt in simili dixit Imperator in l. si quãdo. C. de in offi. testam. & Pontif. max. in cap. ecclesia vestra. de elect.

Ad primum igitur argumentum pro contraria parte propositum respondeo, quòd mens Concilij non fuit decernere vt status religionum reducantur ad primam omnimodo formam, præsertim iure communi, vel authoritate Papę relaxatam, vel mutatam, sed solum ad eam quę habet vt tria substantialia vota seruētur: & vt nullus simplex regularis habeat quicquam proprij quoad dominium, neque quoad vsum aliter quàm regula permittit, vt ex tenore tam capitis primi quam secundi, satis colligitur. Primum enim caput solum habet in summa, vt religiosi tria substantialia vota obseruent, & alia ad communem vitam, victum, vestitum conseruanda pertinentia. Secundum vero caput totum tendit ad hoc, vt nullus simplex religiosus habeat quicquam peculiare aliter, quàm regula permittit, vt ex eodem constat. At per præfatas diuisiones nihil contra vllum trium votorum substantialium, neque contra pertinentia ad communem vitam inducitur: non enim disponitur per eas, vt aliqui regulares habeant aliqua singulariter quoad dominium, neque quoad vsum aliter quàm regula permittit, neque vt comedant, vel vestiant singulariter & separatim; sed solum pręfectis conuentualibus tollitur aliqua pars administrationis, & additur alia capitulis & conuentibus quę non sunt singulares personæ, sed vniuersitates, quarum bona vel administratio non pertinet ad aliquos earum, sed ad totas eas, cap. qui manumittitur. 12. quæst. 2. & l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rer. diuis. & ita non sunt contrariæ præfatis capitulis Concilij intendentis prouidere, ne simplices monachi habeant aliqua peculiaria, nec viuant singulariter, & separatim aliter quàm regula permittit.

Ad secundū, colligitur responsio ex primi solutione, videlicet, quòd Concilium solum intendit reducere regulas ad obseruantiam triū votorum substantialium, & modum viuendi communiter, & non tenenda peculiaria aliter quàm regula permittit, & non ad modum administrādi solis prælatis concessum.

Ad tertium concedo, quòd prędictum Concilium derogat priuilegiis Papæ, quoad ea quæ ibi constituit, & intendit constituere: sed negādo quòd diuisiones prędictæ sint contra ea quę Concilium voluit decernere, vt per solutionem primi constat.

Ad quartum concedo, fauorabilem quidem esse reditum ad pristinā naturam: sed negando quòd sit ampliandus ultra intentionem eius qui reditum præcipit, quum voluntas, & mens disponentis omnia gubernet, l. cū pater. §. dulcissimis. ff. de leg. 2. & cap. fi. de reg. iur. lib. 6. Quare non est cur trepidet quoddam Capitulum, ne suus prælatus hac via tollat sibi duarum tertiarum partium suæ scilicet, & hospitalis ac fabricæ administrationem, offerendo se suam tertiam partem velle in commune conferre, quo solus omnium administrationem haberet, &

quod

quod vna uia sibi prohibetur, alia consequatur, contra regulam, cum quid. de reg. iur. lib. 6.

De statu vulgari Canonicorum Regulariũ Hispaniæ, an & quomodo sit tolerabilis?

25 Septima principalis quæstio sit illa quotidiana, & à nemine, quod sciam, satis æque tractata, an debeat censeri damnatus & infernalis, vt quidam aiunt, an probatus & tolerabilis status ille ecclesiarum & monasteriorum siue canonicorum regularium, siue monachorum in quibus certa portio panis, vini, & reliquorum necessariorum pro victu & certa quantitas pecuniæ pro vestitu distribuitur alibi per portiunculas quotidianas, alibi per portiones menstruas, uel annuas: ita quòd nil ultra teneantur eis Ecclesiæ & monasteria ob ullam necessitatem tribuere, nec contra ipsi teneantur eis residua reddere, sed suo commodo, uel damno ea reseruent, vel insumant; modo nil profanè impendant, & residua in usus pios conuertat.

Nam pro parte affirmante quòd sit damnatus, & infernalis, faciũt illa 18. fundamenta, quæ supra eod. num. 8. induximus contra diuisionem tripartitam administrationis fructuum bonorum Ronçaualllis.

Secundo, & grauius, quòd videtur secum pugnare contra l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. & cap. sollicitudinem. de apell. est enim status cuius professores carent proprio, vt patet ex regulis omnium religionum, & habent proprium, vt palam est ex propositione quæstionis, & eorum viuendi modo.

Tertio facit & adhuc grauius, quia videtur repugnare legi naturali & diuinæ. Naturali quidem, quæ iubet promissa præstari, cap. 1. de pact. cap. iuramenti. 22. q. 5. Diuinæ vero, quę præcipit vota reddere cap. magnæ. de vot. & qui sunt in præfato statu promiserunt, & vouerunt viuere sine proprio, & nunquam aiunt absque illo.

Quarto facit, quòd nullo alio modo excusari possunt à peccato mortali, quàm virtute antiquæ, vel antiquissimæ, vel immemorialis consuetudinis, vt omnes videntur confiteri. At non possunt tali consuetudine excusari: quia nulla consuetudo potest excusare à peccato mortali agentem aliquid contra legem diuinam, vel naturalem. imo dicitur corruptela, cap. mala. cap. frustra. 8. dist. cap. fin. de consuetud. cum ei adnot. & consuetudo prædicta est contra legem illam naturalem & diuinam. *Vouete Domino & redite.* Psal. 75. relat. in d. cap. magnæ.

Quinto facit, quòd multi hanc partem asseuerant, de quibus est Illustris Ioannes Gersonus Cancellarius olim Parisien. qui in prima parte libelli profert 29. argumenta desumpta ex regula B. Augustini, & in 2. circiter

circiter 15. decerpta ex sacris & iuris Pontificii litteris. Sed & ipse qui nimio rogatu suscepissem habitum regularem in præfata Roncaualle, quod recusabam facere ob id quòd in ea status in quæstione propositus seruabatur, protestatus fui, me nunquam accepturum portiones illas peculiares & priuilegiatas in victum & vestitum. quod ad vnguem seruaui, eo quòd mihi non erat gratus huiusmodi status.

26 Pro parte vero negante faciunt primo illa decem fundamenta, quibus fulta fuit præfata diuisio Roncæuallis, supra eod. nu. 9.

Secundo facit, quòd plurimæ fuerunt Ecclesiæ amplissimæ, & etiam hodie sunt in Hispania, in quibus eiusmodi status seruatur, quarum de numero est Metropolis Cæsaraugustana, & Cathedralis Pampilonen. in quibus à tempore immemoriali sic viuitur, & in quibus vixerunt nostra ætate, & ante illam viri tam iuris diuini, quàm Pontificij callentissimi, & vita integerrimi. E quibus fuit ille B. Martinus, qui Legione in valde illustri monasterio S. Isidori pro sancto collitur, & ostenditur, & celebris ille magister Epilá miraculis clarus in monasterio S. Mariæ del Pilar præfatæ Cæsaraugustæ, & durum videtur concedere, quod tot viri adeo eruditi, & moribus probatissimi, tanto tempore, & tot confessarii eorum omnium aliorum ordinum, & tot episcopi & archiepiscopi, quin & tot Papę scientes illud fuerint damnati, & quotidie damnetur, alii quidem tanquam facientes, alii vero tanquam consentiētes, tot, tantis, & tam manifestis peccatis mortalibus, tot Regna, Ciuitates, & Opida maculantibus.

Tertio facit, quòd Ioan. Maior opinionum præfati Cancellarii alioqui defensor acerrimus, hanc non defendit, dicens in 4. dist. 38. q. 2. col. 6. nolle illam affirmare, quia probare non posset.

Quarto facit, & fortius, quòd nullus religiosus dicitur habere proprium, & peccare contra votum paupertatis solenne, eo quòd de licentia iusta de causa data habeat aliquid ad vsus communitatis, vel suos peculiares honestos, necessarios, vel conuenientes, vt probamus late in cõment. cap. non dicatis. 12. q. 1. not. 2. At in proposito statu, & viuēdi modo, nemo habet quicquam sine licentia supremi Prælati, qui est Papa, vel alterius sui particularis, neque cum eorum licentia, nisi quoad vsus communitatis, vel suos peculiares honestos, necessarium, vel conueniens. Ergo nemo illorum contrauenit voto, & legi, de non habendo proprio.

Quinto, quòd nemo non concedit licere regulari habere de licentia expressa vel tacita prelati aliquid suis vsibus peculiaribus deputatū, & adeo quidem, vt nulli sint hodie in vlla religione, etiam Franciscanorum, qui appellantur de obseruantia, vel Capucini, qui non habeant aliquid suis peculiaribus vsibus deputatum, puta, breuiarium, diurnale, vestes, cingulum, calculos precatorios, imo etiam calceos coriaceos, ligneos

gneos, vel canabeos, exceptis paucis; & hoc non alia ratione, quàm quia id habet, & tenet de licentia prælati expressa, vel tacita. Ergo eadem ratione debet côcedi, quòd liceat eis aliquid amplius tenere ratione ęgritudinis, vel studii, vel muneris prælegendi, vel concionandi, vel alia quę prudenti viro videatur iusta: & consequenter quod tribuatur eis pro victu vnius, vel alterius diei, vel mensis, vel anni, quo, vel quibus iter facturi sunt, vel fossuri, vel vindemiaturi vineam, vel messuri segetes, vel negotiaturi negotia sibi licita: & eadem ratione si causa iusta, uel inopię, vel alia id deposceret, fieri posset eis facultas quærendi sibi singulatim, à cognatis vel amicis, vel mendicãdo necessaria ad suos singulares vsus edendi, bibendi vel vestiendi, donec communitas consequeretur facultatem eam illis suppeditandi.

Sexto, quòd nemo negat iuste posse prælatum concedere alicui suo regulari facultatem illam, vel illam eleemosynam faciendi, quam ipsemet facere posset; & qua ratione potest eam dare vni, potest dare duobus, tribus, & pluribus, & facere singulos eorum administratores singulorum aureorum quotannis in eleemosynas, & vsus pios, in quos ipsemet prælatus posset illos sanctè impendere: & consequenter eadem ratione si facultates monasterii suppeterẽt ad hoc vt prælatus posset 200. aureos in eleemosynas elargiri, iuste posset 20. canonicis suis tradere illos, vt singuli eorum denos in eosdem vsus impenderent: & consequenter iustè posset eis concedere, vt suos calceos iam attritos, camisias, & alias vestes laceras, & quidquid superest de his quæ distribuuntur ipsis in vestes, calceos, & aliquem aliũ vsum honestum dispendant in pauperes, aut alia pia. At status in quæstione positus effectu nil aliud habet, quàm quòd regulares de licentia prælati supremi, vel alius specialis habeant administrationem aliquarum particularum fructuum bonorum monasteriorum in suos honestos, & pios vsus. ergo ille non est reprobus sed iuri consonus.

Septimo facit, quòd palam est quòd Abbates, & priores conuentuales regulares, qui & ipsi regulares, & monachi sunt, cap. fin. de symon. habentes multa suis vsibus peculiaribus deputata cap. abbates. 18. q. 2. non peccãt contra uotum paupertatis, iuxta ea quæ latè traddidimus in d. comment. cap. non dicatis. not. 2. quia illa non habent, ut propria quoad dominium, sed tantum quoad administrationem: & idem est dicendum de prioribus & aliis beneficiariis regularibus etiam manualibus, & ad nutum amouibilibus, iuxta clement. 1. de suppl. negl. prælat. & cap. cum ad monasterium. §. tales. de stat. monach. ergo eadem ratione iuste possunt habere propositi status canonici uel monachi regulares, qui licèt non sint capaces dominii, sunt tamen administrationis, vt diximus in d. comment. cap. cui portio. nu. 31.

27 Octauo facit, quòd Ioan. And. in merc. regul. non est obligatorium de reg.

de reg.iur.lib.6.efficaciter concludit licere statutum, quòd singulis monachis dentur 10. singulis annis pro vestitu, insinuans eadem ratione posse statui vt certa quantitas daretur vnicuique eorum quotannis pro victu: & quod haberent portiones priuilegiatas, & Cald. cons. 2. de regul.respondit in hæc verba. *Professi possunt de licentia prælati habere libros, vestes, & pecuniam, ad vsum suum, non per modum vsusfructus sed inquantum sua exposcit necessitas possunt possidere ad vsum suum, etiam tẽpore vitæ suę, & de eadem licentia talia mobilia poterunt: non tamen suo nomine emere, vel vendere, sed expendere pro suis veris necessitatibus, non autem aliàs pro debito voluntatis Et ratio, quia cessante rei dominio, siue proprietate; & vsufructu, cessat dicta prohibitio: quia per hoc cessat materia super qua edita erat; arg.cap. & hęc diximus. 10.q.7. & cap.abbate.de verb.signifi. Item per hoc quòd non suo nomine, cessat id quòd posset opponi, quòd videtur frui: quia nulla constitutio vetat, quin res quę vsu consumitur vt vestes, libri, & pecunię pro eius necessitate possint de licentia prelati habere: imo permittitur in d.cap.non dicatis.* & paulo post. *Et nedum potest prælatus in hoc licentiam dare: imo debet prouidere vt in necessitatibus ei succurratur arg.ca.episcopus ecclesiasticarum. 12.q.1. quæ necessitates etiã compræhendunt libros quoad dociles, vt possint instrui, & alios docere, arg. cap.super specula.de magistr. Item suadet ratio naturalis, vt per se patet, & per extrauag. Io.xxij.quę incipit ad Conditorẽ. vltra necessitatem autem essent incapaces talium rerum, ratio quia ista conceduntur propter necessitatem; illa ergo cessante, vel vltra illam intelliguntur denegata, arg.cap.quod pro remedio.1.q.7. Item in superfluo præsumeretur fraus, cap. officij. & fin. de testam. Ad hoc bene facit clement.exiui.§. porro. & seq. de verb. sign.* & paulo post. *Per prędicta patet quòd cessante fraude de licentia superioris prælati, potest professus ordinem ex prouisione sibi decreta accipere aliquam annualem prouisionem à conuentu, vel prouincia persoluendam pro vestibus, & alijs personalibus necessitatibus, & ab illo licite expendi in veras & non fictas necessitates fratris, cui fuerit facta dicta prouisio annualis pecuniæ: quia per hoc non læditur abdicatio proprietatis, nec illud obstat paupertati vel mendicitati.* Hæc ille. Et Panor. consil. 88. 1. part. latissime defendit licuisse monacho Ecclesię Cathanien. petere saltem officio iudicis ab Episcopo, qui monachis seu Ecclesiæ pro Abbate erat, 50. annua, quæ pro necessariis vnicuique dabantur. & col.4.nu.6.subdit sequẽtia. *Optimè ad prefata facit quòd ponit Ioannes Andr. in regul. non est obligatorium.de reg.iur.lib.6.in Merc. vbi concludit valere statutum Abbatis, & Conuentus causa vitandæ murmurationis, & scandali factum, vt pro indumentis & alijs necessarijs liceat cuilibet monachorum habere 10. quia id nõ est hic propriũ, cum illa decem succedãt in locum necessariorũ; & sic eodem iure cum illis censeantur cap.ecclesia.vt lit.pendent. & in l. si rem, & pratium.ff.de petit.hered. & tunc solum dicitur monachus habere proprietatẽ*

cum

cum aliquid detinet clam superiore, disponẽdo de illo ad libitum suum, vt notat Ioan. Andr. in cap. cum ad monasterium præallegat. secus autem si detineat ob iustam causam, & patiente & maxime expresse disponente superiore, vt ibi per eum, & probatur optime in cap. insinuante. qui cleric. vel vouent. vbi text. notab. hoc idem aperte censuerunt glos. Innoc. & communiter DD. ibi. nam & seruus dicitur habere, si dominus patitur. nec per hoc dicitur habere proprium, sed peculij administrationem, vt in l. quam Tuberonis. ff. de pecul. facit cap. 1. de stat. reg. & quod ibi notatur: vnde dum Episcopus patitur illam antiquã Ecclesiæ ordinationem, vt cuilibet pro necessarijs dentur 50. recte & sine peccato quilibet bene administrando illam prouisionem capit, & eam petere potest, ex quo Episcopus non sustinet monachorum necessaria, vt de iure debet, cum sit Abbatis loco, vt prædixi. hæc ille: quibus concordans sic ait idem Panor. in cap. cum ad monasterium. de sta. monach. num. 8. *In quibusdam locis secundum Ioan. And. sciente & patiente curia Romana certum quid taxatur pro indumento monachorum, & singulis assignatur conuertendum in præfatam causam. Sic etiam in quibusdã monasterijs monialium obseruatur, vt moniales habeant solum victum de monasterio & vestimenta sibi faciunt ex lucro manuum suarum. Vnde religiosi capellas habentes habent certam prouisionem pro eorum necessarijs.* hæc ibi: quæ etiam satis elici possunt ex his quæ idem ipse dixit in cap. Deus qui. de uit. & honest. cler. in cap. super eo. de reg. Cuius dicta cõmuniter recipiuntur à Canonistis, in quibus sunt Felyn. in cap. nam. de constit. & Dec. in cap. edoceri. de rescript. quin & decis. 1. Rotæ de pœnis. in antiq. pro confesso præsupponit posse monachos habere præbẽdas seu portiones determinatas, ex quibus possunt aliqua saltem parcius uiuendo reliquare: ita quod licèt per depositionem non perderent uitæ necessaria, perderent tamen illa: & ita in effectu Rota ibi approbat opinionem illorum quos refert Innocen. in cap. dilectus. 1. de præb. uerb. *(facultas)* ibi, alii contra.

Concludo igitur pro hac parte negante prædictum statum nõ esse de se damnationis, & infernalem, modo concurrat sex. Primum quòd ea quæ sibi dantur, nullatenus sibi dentur, nec accipiantur ab eis pro suis quoad dominium: quia non sunt illius capaces, sed quoad solum usum suum facti decentem uel alium pium, ut tradimus late in comm. cap. cui portio. num. 31.

Secundũ, quòd non utantur eis dispendendo illa in usus malos, uanos, uel profanos: quia per talem usum etiam Abbates peccarent peccatum proprietarii ut diximus ibi.

Tertium, quòd si per leges diuisionis uel chartas quas uocãt rationes uel constitutiones, & distinctiones portionum. quas uocant priuilegiatas, uel alias iustas ordinationes, uel statuta Ecclesiæ fuerit cautum ne quis eorum faciat eleemosynam uel aliud pium opus, uel non nisi usq;

ad certam quantitatem de superfluo sine licentia particulari prælati ad unguem seruent illam.

Quartum, quòd prælati saltem tacite ei modo uiuendi consentiant, uel consentire debeant, quod addo propter dicenda infra.

Quintum, quòd iusta de causa fiat prædicta licentia expressa uel tacita per dicta in d. comm. cap. non dicatis. num. 22.

Sextum, quòd non contradicant reformationi legitimæ auctoritate legitima faciendæ. Dixi, legitimæ, ob dicenda infra eod.

Non obstant adducta in contrarium, non quidem primum continés illa quæ contra diuisionem prędictam fuere adducta: quia dilui possunt ut supra in fauorem illius fuere diluta à nu. 11.

Ad secundum autem respondetur negando, quòd prædictus status secum pugnat: non enim ut argumentum præsupponit illius professores carent proprio, & habent illud accipiendo proprium uniuoce, sed tantum æquiuoce; carent enim proprio quatenus proprium sonat dominium, id est facultatem disponendi de re perfectè, & etiã quatenus sonat vsũ sine iusta licentia superioris: habent autem proprium, quatenus propriũ sonat peculiũ seu facultatem administrandi de iusta licẽtia rem alienam. Repugnantia autem & contradictio requirit uniuocã iuxta Arist. in lib. Perhierm. non enim sunt contradictoria canis latrat, intelligendo de cane animali, & nullus canis latrat, intelligẽdo de sidere cælesti, quod canem uel caniculam appellant

Ad tertiam uero negatur, quòd prædicti status professores non seruant uotum paupertatis solenne quod uouerunt, eo quòd de licentia suorum prælatorum habeant administrationem aliquorum fructuum suorum monasteriorum: quia votum non extenditur ad illud, sed solum quoad hoc, ut nihil habeant quoad dominium etiam de licentia Prælatorum, neque quoad administrationem sine illa expresa uel tacita, ut late probatum est in d. com. cap. cui portio. nu. 15. & prędicti status professores quidquid habent, habẽt de licentia prælatorũ suorum tacite uel expresse concessa, per titulos beneficiarios uel officiarios, uel alios, consuetudine, uel licentia generali uel particulari aliqua iusta de causa præstita.

Ad quartum, quòd est Achilles aduersæ partis, respondeo concedendo quidem nullam consuetudinem legi naturali uel diuinæ derogare, nec excusare à peccato contra illam agentem; negando tamen prędictos prędicti status professores se excusare propter consuetudinem: quia nõ se excusant ex illa, sed ex licentia prelatorum pręsumpta ex ea, quòd lõge aliud est: sicut amicus Petri colligens aliqua poma quottannis uel quolibet mense, hebdomada uel die in horto eius scientis, & non prohibentis sine ulla expressa licentia, non excusatur à transgressione septimi præcepti per consuetudinem furandi, sed per licentiam tacitam ex ea resul-

resultantem,qua fit,ne collectio illa sit furtum arg. l.inter omnes §. recte.ff.de furt.

Ad quintum,quòd parum urget authoritas Gerson.& illa multa quæ in libello supra citato, citantur. Tum quia,ut præfatio libelli præmonet ex stilo & doctrina deprehenditur non esse illius. Tum quia totum pondus in hoc fere solo consistit, quòd regularis non potest habere proprium,quod nemo negat,intelligendo de proprio quoad uerum dominium,uel uerum ius usufructus,uel usus,uel quoad usum sine iusta licentia superioris; & nemo non negat intelligendo de proprio quoad ius administrandi de licentia iusta prælati: ita quod difficultas solum consistit,an regulares prædicti status possint habere & habeant iustam licentiam administrandi illas portiones, de quo infra. Protestationem autem de qua supra tractamus nu.25.non feci ego, quòd putarem statum canonicorum Roncæuallis esse reprobum, sed quia longe melior erat quem ipse concepi,quemq. seruaui eo facilius, quòd cathedrarum salariis in Academiis celebribus uiuens illis portionibus non indigui.

SVMMARIVM.

29 *Regulariũ modũ viuẽdi per portiones priuilegiatas 14. causæ iustificãtes.*
29 *Regularium perfecta communitas hanc discordiam, negligentiam & hæc murmura parit.*
29 *Publica minori cura saltem quoad intensionem sunt quàm propria.*
30 *Vitæ mutatio difficilis.*
30 *Consueta non ob quamlibet vtilitatem maiorem mutanda.*
30 *Abstinentiæ,sobrietatis,parsimoniæ,ieiunij occasio est facultas relinquendi sibi aliqua de impendendis.*
31 *Castitatem parit abstinentia,sobrietas & facultas relinquendi sibi aliqua de insumendis.*
31 *Corio de alieno corrigia longa.*
31 *Finis principalis actus virtutis non debet esse temporaria.*
31 *Otium tollendum & eius occasio est interdum communitas.*
32 *Canonicorum regularium status viuendi per portiones priuilegiatas an liceat post Concil.Trident.quod nouem dictis resoluitur.*
33 *Legis transgressio quo clarior,eo peior.*
33 *Legis humanę difficilis transgressio quę non est mortalis.*
34 *Causa potentior producit effectum maiorem.*
34 *Reformatio facienda cogendo in mare per fluuium.*
35 *Scandalum quando vtilius nasci,quàm veritatem relinqui.*
36 *Regularis assuetus viuere per portiones priuilegiatas iussus à suo prælato illas omittere,an & quando peccet?*
36 *Reformatori quali necessario obediendi.*

37 *Regularium saltem canonicorum viuentium per portiones priuilegiatas quæ reformatio videtur expediens.*

37 *Reformatio huiusmodi canonicorum quales ministros peculiares & cōmunes, & in quę eis permittere posset.*

37 *Regulari in ecclesia clerici seculares vt assumi possunt.*

38 *Professionis & habitus diuersorum qui simul esse possunt.*

38 *Regulari Ecclesiæ an vtilius eligere presbyteros.*

38 *Regularibus Canonicis, Capellanis, & Choraulibus adiutoribus quāta portio, & qualiter danda.*

39 OCTAVO principaliter succedit quæstio ad prædicta necessaria, scilicet esto prædictus status liceat iusta de causa: an vlla talis, & quæ occurrere possit?

Respondeo posse occurrere aliquas, quæ saltem coniunctæ sufficiant. Prima vitatio discordiæ, quæ nascitur ex pręlatione æqualium, iuxta illud glos. cele. l. 1. §. veteres. ff. de acq. poss. scilicet, *etiam asinus intumescit, dum per comparem videt se apprehendi.* & frequens, imo quasi perpetuum est aliquos communitatis melius aliquibus aliis eiusdem tractari etiam communiter mendicantes, & inde nasci murmura, querimonias, & inuidias, quæ satis pręsensit etiam ipsemet P. Augustinus in suis collegiis nascitura, per ea quæ citata fuerūt in 4. notab. præsertim cap. 9. ibi. *Si super indumento inter vos contentiones & murmura oriuntur, & conqueritur aliquis se deterius accepisse quā prius habuerat, & indignum se esse quòd non ita vestiatur vt alius frater vestitur, hinc uos probate quantum vobis desit, in illo interiori sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis.* Per quæ colligitur, quòd etiam ipsomet August. viuente & præsidente aliqua huiusmodi murmura nascebantur, quæ sedantur quando certæ res eiusdem quantitatis & qualitatis singulis perscribuntur.

Secunda, sumptus euitatio: nam viginti in perfecta communitate degentes longe plus insumūt quàm totidem seorsim pro arbitrio suo sibi vestes, vinum, & edulia parari facientes, modo impensa communi ea parari faciāt: nam in communitate perfecta qualis & quanta pars gallinæ, capi, hædinæ, ceruinæ, vel cuiuscunque obsonii propinatur vni, tanta est singulis aliis propinanda, & qualis placenta, pirum, pomum vel species fructus apponitur vni, talis est singulis apponēda, idemque de iurulētis & aliis q̄ in 1. 2. & 3. mēsa ponuntur, idē de calceis, caligis, & aliis oībus vestibus faciendū est. & memini qđ quidā reformatores volētes reducere ad perfectā cōitatē quasdā moniales q̄ victitabant quidē in eadē mēsa ex eadē culina, & ex eadē cella Panaria, & Vinaria, sed facientes præparari singulæ pro suo quæque arbitrio panem, vinum, & obsonium multum, aut paucum, non potuerunt eas ad eam reducere: quia compererunt eas ad id egere plusquam tertia parte eius quo honeste, & sua parte

contentę in illa imperfecta conuiuebant: ad vestiendum se autem excō-muni vestiario egere plus circiter dimidio eius quo seorsim vestiebantur; naturale quippe vitium est negligi quod communiter possidetur l.2. C. quando, & quibus quarta pars debeatur lib. 10. & ideo quū de communi cellario victitant, plus vt plurimum panis, vini, obsonii, & fructuum apponitur, plus editur, & bibitur, minus reliqui fit, minúsque custoditur, maior cura est nouorum, & politiorum calceorum, & caligarum, minor seruandi, & sarciendi rupta: nec dicas S. Augustinum voluisse, vt communia magis curarentur quàm propria. Tum quia aliud est id eum voluisse, aliud id ab aliis præstari: nā & communi lege omnes tenemur anteponere publica priuatis cap. licet. cum suis concord. de regulari. Deus tamen nouit, quotusquisque id pręstet, pręsertim quoad intensionem, licèt præstet quoad firmitatem. ratio quidem, & nouus homo id volunt. At sensualitas, vetus homo, fomesque peccati in contrarium trahunt.

Tertia causa, quòd in excipiendis hospitibus multo magis & maiore cum murmure impenditur, magis quidem; quia plures & opiparius suscipiuntur, & tractātur, maiore verò murmure, eo q̄ œconomus alacrius excipit suos & suorum amicorum cognatos, & amicos quàm alios aliorum qui ob id murmurant, quæ cessant cum singuli suos seorsim suscipiunt, & alunt.

Quarta causa, quòd difficilis est mutatio vitæ, §. 1. auth. de monach. colla. 1. vnde lex & consuetudo recepta non est ob quamlibet vtilitatem mutanda, sed solum ob maximam, & euidentem, l. 2. ff. de constit. prin. & cap. ridiculum. 12. dist. cuius rei rationem tradit de more pulchram S. Thom. 1. 2. q. 97. art. 2. & Aphorismus Hypocratis mutationes censuit periculosas, qui non latuit Io. And. in cap. cum consuetudinis. de consuetud. vbi aptus in hoc textus cum glo.

Quinta causa, priuilegiū Apostolicum verū, vel præsumptum ex tpe immemoriali iuxta cap. super quibusdā. de verb. sing. & l. hoc iure. §. ductus aquę. ff. de aqua quot. & ęstiu. quo modus prędictus uiuēdi fuit inductus, aut approbatus. Nec obstat dicere q̄ Papa legē diuinam, quę paupertatem votam iubet seruari, tollere non valet: quia vt prædictum est, prædicti canonici, vel monachi solum vouent viuere sine proprio absolute quidem quoad dominium; quoad ministrationem autem facti, vel iuris, conditionaliter nisi de licentia superioris; & qui regularis habet prædictūm priuilegium verum vel tacitum à Papa, habet consequenter prædictam licentiam, quum ipse sit prçlatus verus omnium tā prælatorum quàm subditorum regularium cap. cuncta per mundū. 9. q. 3. etiam immediatus, vt etiam est cuiuslibet alius Christiani secundum S. Thom. recept. in cap. 67. contra errores Græcorum, quem inter alios citat Felyn. in cap. 1. de const. num. 7. tribuens illi contrarium, vitio,

tio, vt puto, typographi, ob quod noster Ioannes Lupus grauiter alibi errauit.

Sexta causa, excusatio cuiusdam magnæ indecentiæ, qua vidimus quosdam opulentissimorum monasteriorum, qui longe lautius comedunt, bibunt, & vestiuntur quam aliquot sui amici vel cognati, petere ab eo aliqua necessaria ad emendam papyrum & atramentum, libellos, & calculos precatorios, & alias id genus reculas quibus humana fragilitas eget.

Septima causa, facultates iuuandi cognatos pauperes, presertim scholasticos & orphanos: complures enim immo fere omnes canonici regulares prædicti status iuuant huiusmodi cognatos, de his quę reliqua faciunt ex portionibus sibi pręscriptis, longe pauciora impendēdo suo vsui, potui, & vestitui, quàm impenderent si ea ex communi acciperent sine vlla facultate reliqua faciendi sibi & suis aliqua.

Octaua causa, occasio quæ inde insurgit ieiunandi, & sobrie, abstinēter, castè, & simpliciter viuendi. ieiunandi quidem, quia vt consuetudo, quæ in plurimis diuersoriis habet, vt hospes incœnatus tantum soluat quantum cœnatus, est causa quòd ieiunia præcepta frangat, & consuetudo contraria quæ est in aliis, est causa vt multi ieiunent etiam nō præcepta: ita præuisio quod incœnato cedent quæ cœnaturus erat, solet esse occasio ieiunandi, & consequenter non cœnandi, vel non edendi, vel non saltem tantum, ei qui præuidet se aliquid sibi per id reliquum factum. Sobriè autem & abstinenter viuendi eo quòd præuisio quòd, edenda, bibenda, & vestienda sibi cedent qua parte illis pepercerit, mouet quem ad abstinentiam & sobrietatem circa ea seruandam. Quòd autem generet & promoueat castitatem, probatur ex eo quòd omnium maxime eam ingenerant & promouent abstinentia, & sobrietas, iuxta illud hymni primæ. *Carnis terat superbiam, potus, cibique parcitas.* Ergo id quod causa fuerit abstinentiæ, & sobrietatis, erit profectò & castitatis, arg. cap. si. de iniur. Quòd etiam causam prębet simpliciter viuendi, palam est ex illo Adagio. *E corio alieno corrigias longas* siue, *De cute non propria scinditur absque bria*; Quo significatur, parcius nos insumere ea quæ nostra sunt, quàm quæ aliena; qualia sunt communia pertinentia ad vniuersos, & non singulos, & ita coniicitur simpliciores mensas, & vestes habituros regulares qui viuunt de portionibus sibi assignatis, quàm qui de communibus.

31 Nona, quòd monachis, quorum aliqui otii notantur, aliqua honesta occupatio & exercitatio præbetur, dum additur cura parandi sibi necessaria & faciendi reliqua nepotulis pauperibus & orphanis, aliquibusq; aliis vsibus piis. quæ otii vitatio monacho est vtilis iuxta illud Hiero. ad Rusticum Monachum relat. in cap. nunquam. de cons. distinct. 5. *Semper te diabolus occupatum inueniat.* & illud: *Otia si tollas periere cupidinis*

pidinis artes. Non obstat his quòd omnia hæc propter Deum & rectam rationem sunt facienda, & non propter quęrenda bona presertim tam pauca temporaria & facultatem faciendi prædicta: quoniam licèt temporaria non debeant esse finis principalis alicuius actus virtutis, vt resolutius quàm alii nuper tradidimus in cap. cũ minister. 23. q. 5. nu. 39. possunt tñ esse finis minus principalis & causæ impulsiuæ ad incitandum animos in actus virtutum, quorum finis principalis esse nequeũt, quæ Catholica & sancta conclusio est, & tradita à nobis ibi, & alibi frequenter.

Decima causa, vtilitas & honor monasteriorum: nam huiusmodi libertas & administratio paruula quæ parum occupat, & multum quietat, est causa impulsiua, vt multi eruditi, & moribus probati ingrediantur monasteria, quæ alioqui nullatenus ingrederentur: quis enim doctus & probe moratus, cui multa monasteria multorum ordinum in locis placidis, & amænis sita patent, ingrediatur monasterium in vertice montium, niue, gelu, & frigore horrentium, perpetuo in eo victurus, nisi aliqua huiusmodi libertas impellat? Equidem scio quędam monasteria ornari viris cicuratis, probis, & doctis, ad Theologiæ, vel vtriusque, aut alterius iuris gradus euectis ob prædictam, licèt paruam libertatem, in quæ alioqui ob durũ & rigidum situm uix ingrederẽtur agrestes, qui latine satis callerent.

Vndecima, fauor & vtilitas virtutis, & literarum: multi enim se probitati & litteris dedunt, sperantes qđ etiamsi alia remedia defuerint, ob suam tamen probitatem, & eruditionem eligẽtur ad ecclesias regulares, quarum professores huiusmodi libertate vtantur, in quibus honestam & quietam uitam perpetuo degant.

Duodecima, vt etiam hoc nomine resultet pulchritudo ecclesię, ex religionum conueniẽtia, & varietate, & diuersitate, iuxta illud psal. 44. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate*. nimirum vt sint nonnulli qui nihil habeant quoad verum dominium, neque quoad ius administrandi, nec in particulari, nec in communi, quales post Concilium Trid. soli sunt Franciscani, qui de obseruantia, & Capucini dicuntur, & alii qui habeant ius administrandi in communi, & non in particulari; quales sunt omnes alii iure communi; & alii sint qui habeant ius administrandi ea quę suo victui sunt destinata in illum honestum & alios pios vsus tantum.

Decima tertia, quòd per hanc rationem viuendi, qua inter sodales diuiduntur onera, tollitur aliquibus occasio excusandi se ab officio diuinis & contemplatione secreta, causantibus se obrui cura & onere prouidendi sibi & aliis.

Decima quarta, quòd hoc est in causa cur in multis ecclesiis non deliguntur in Canonico pueri rustici & ignorantes, & ad negotia ecclesię

spiritualia, & temporalia inhabiles, sed solum nobiles, presbyteri, Doctores, Licenciati, vel Bacalaurei ad concionandum & regendum habiles; quales visuntur in ecclesia Cęsaraugustana, Pampilonen. & in Roncaualle & aliis. Hæ certe causæ saltem omnes videntur constituere vnã iustam, qua de probabiliter credi potest, prædictum statum esse iustum, imo & aliquo nomine iustiorem communitate perfecta; & saltem eiusmodi, vt probabiliter credi possit esse iustus; & consequenter talis cuius professores salui fieri possint, licet per se non sit vsque adeo perfectus ac est status communitatis perfectæ, apud eos qui tanta charitate se diligunt, & colunt vt sine murmure eam obseruent: quamuis subodoror non esse huiusmodi plures quàm oportet, ob quod ipse ter vel quater Regio iussu missus ad visitandum tria valde illustria & opulenta canonicorum regularium hoc modo viuendi vtentium monasteria, non fui ausus illum reprobare, sed solum reformare, quo perfectæ communitati quàm maximè posset sine scandalo appropinquaret. quod plurimis eruditis & piis æquum visum fuit, & in hunc diem videtur.

32 Nona quæstio principalis succedanea est; esto liceat prædictus status ob prędictas causas omnes coniunctas vel aliquas earum, attento solo iure communi antiquo, an etiam post Conc. Trid. liceat? Et facile cuipiam videri potest non licere. Primo quia illud in cap. 1. de reg. sess. 25. statuit, ut omnes regulares tam viri quàm mulieres, ad regulæ quã professi sunt pręscriptum vitam instituant, & componant. At omnes regulę omnium religionum etiam canonicorum regularium quæ omnium videtur laxissima iuxta cap. quod Dei timorem. de stat. monach. habent præscriptum, vt regulares viuant sine proprio non solum quoad dominium, sed etiam quoad usum peculiarem; & quòd omnia habeant communia, cap. nõ dicatis. 12. q. 1. desumptum ex cap. 2. regulæ B. Aug. & cap. cum ad monasterium. de stat. monach. Ergo omnes etiã Canonici regulares debent viuere post illud sine vlla propria & peculiari re. & idem Concil. in cap. 2. habet, vt nullus prælatus vlli regulari concedat bona stabilia etiam nomine monasterij possidenda: & quòd mobilia vndecunq; quæsita statim tradantur superiori: ergo non licet post illud Conc. vti hac libertate. Sed quia sunt alia in contrarium mouentia, arbitror posse teneri sequentia. Primum pręadictum statum non esse iudicandum reprobum, donec per superiores reformetur, & ad originariam obseruantiã reducatur. Tum quia verba illa prędicti capituli *Omnes regulares vitam suam instituant & componant*. significare videntur prius esse instituendam, & componendam, quàm teneantur seruare, & idem significant verba illa. *Omnis cura, & diligentia à superioribus adhibeatur.* Tum quia non pertinet instituere, & componere ad singulos, sed ad prælatos, & vniuersos siue capitula iuxta cap. cum omnes. de constit. cum glo. & ei adnot. & ita singulares excusarentur à pec-

cato donec illa institutio & compositio fieret, nec per eos impediretur. Non obstat, quòd Card. in cap. cum ad monasterium. de stat. monach. edito in Conc. generali super illis verbis. *Si quis habet aliquid proprium, incontinenti resignet.* dicit quòd statim ac rescierunt regulares illum canonem fuisse editum, tenebantur resignare sine aliqua præmonitione: & quòd in d. cap. 2. Conc. Trid. eadem fere verba ponuntur ibi. *Et mobilia vndecunque quæsita statim superiori tradantur.* Non, inquam, hoc obstat. tum quia alii vt ipsemet Cardinalis ait, præmonitionem requirebant. Tum quia in Conc. Trid. præmittuntur in fine cap. 1. verba quæ significant debere præcedere institutionem, & compositionem vitæ ut prædictum est. Tum quia par est credere, quòd nō fuit paritum illi statuto generalis Cōcilii iuxta expositionē Card. sicut nec Concilio Trid. hactenus est ita paritum. Tum quia alioqui omnes ferè omnium ordinum etiam Capucinorum peccarent mortaliter, & maior pars eorum peccat nunc, quum vix sit vllus qui post publicatum concilium statim tradiderit, nec nunc tradat omnes res suas peculiares, vestem, calceos, brachas, cingula, calculos, & libellos precatorios, & contemplatorios, atramentariu̅m, pugillares, & alias reculas, superioribus suis.

Secundo, quòd peccant superiores negligentes instituere & componere siue reformare, & magis contrauenientes reformare volentibus, & etiam singulares impedientes ea; quia contraueniunt menti & verbis Concilij, quòd est peccatum cap. qui peccat. 23. q. 4.

Tertio, quòd magis adhuc peccant qui post reformationem, eam nō seruant: quia clarius legem transgrediuntur, & clarior transgressio cæteris patibus maior est quàm dubia arg. notat. cap. 1. de constit. & cap. capellanus. de feriis. adeo quòd non est mortale transgredi ius humanum male intellectum secundum Innoc. in cap. per tuas 2. nu. 4. de simo. quando id contingit propter magnam difficultatem & subtilitatem eius, vt sentit Bald. in l. ab eo. C. quomodo, & quand. iud. relatus à Felyn. in cap. nam. de constit.

33 Quarto, quòd prædicti superiores non videntur teneri ad reducendam eandem omnino formam, quæ in principio regularū obseruabatur: tūc enim nulla vestis, nullus liber, nullus calceus, nulla deniq; alia res erat peculiaris, vt colligit ex viginti, & amplius locis regulæ B. Aug. notatis à Ioan. Gerso. seu ab alio quisquis fuerit author prædicti libelli contra canonicos proprietarios in 1. parte relato supra nu. 25. At nunc etiam quique reformatissimi monachorum, habent nō solum prędicta peculiaria, sed etiam cellas, & sellas, claues, lectos, & id genus alia; & satisfacere viderentur qui suos ordines reformarent ad pręscriptum horum qui à sapientibus censentur satis reformati argum. illius. *Qui nimis emungit, elicit sanguinem.* Prouerb. 30. relati, in cap. denique. 4. dist.

34 Quinto, quòd cum ex causis cunctis religiosis communibus prędicta peculiaria omnibus permittantur, iuste posset alicui ordini, monasterio, vel alicui personę singulari, aliquid aliud amplius permitti ex particularibus causis in eis cõcurrentibus: quia à potētiori causa maior effectus producitur cap. 1. & 2. cum eis adnot. de confirm. vtil.

Sexto, hoc consequi quòd si ecclesiæ cathedralis, vel alterius splendor, & consuetudo antiqua quæ sine scandalo multorum nõ posset vna uice eradicari, requireret vt aliquot alia peculiaria relinquerentur, possent iuste illa relinqui sine violatione Cõcilij: in quod facit responsum illud sapientissimi, prudentissimique Cardinalis Caieta. ad Prouincialem Lusitanię consulentem super reformatione Dominicanorum illius Regni, scilicet, *Coge intrare mare per fluuium*. significans paulatim & suauiter si fieri posset, & non vno impetu, & ex abrupto vltimam reformationem esse inducendam, vt multa, & grandia scandala quæ hoc solent consequi, excusentur.

Septimo, quòd saltem disputando posset defendi etiam post prædictum Concilium licere prædictum statum limitatum in conclusione 7. quæstionis principalis saltem in aliquot ecclesiis non obstante illo. Tum quia in d. comment. cap. non dicatis. num. 15. conclusimus posse teneri quòd prædictum concilium non corrigit antiquos canones, sed solum explicat illos quasi quidam Commentarius eorum: & consequẽter quòd sicut antiqui canones, vt ibidem monstrauimus, permittunt regularibus ex causa aliquot peculia, sic & prædictum concilium intelligendum sit vetare illa eis, ne sine iusta causa teneant, vel cõcedantur: & consequenter quòd ille status limitatus, vt ibi limitauimus, posset permittit vbi iusta causa id posceret.

Octauo, quòd licet disputando hoc septimum dictum defendi possit, consulendo tamen videtur tenendum quòd mens concilij fuit quòd licèt prædictus status moderatus vt supra, sit bonus: quia tamen est melius reducere ad antiquum originarium regulæ, restituatur ad illum, ꝙ proculdubio faciendum est vbi sine scandalo fieri potest.

35 Nono, quòd dubium est an permitti possit hoc in ecclesiis in quibus id sine magno scandalo fieri nequit; quales arbitror esse quasdam Metropoles, & Cathedrales ecclesias in quibus canonici vltra refectorium commune, & cellas dormitoriorũ, intra ecclesiarum septa habent singulas domus extra illa ad recipiendum hospites, quod Regno, & urbibus in quibus sitę sunt, est pergratum, putaturque splendori ecclesiarum, Vrbium, & Regnorum conuenire. Equidem arbitror potius esse sustinendum illum, quàm cum maximo Regni, Vrbis, & ecclesiæ scandalo etiam passiuo mutandum, modo illæ quinque moderationes additæ in 7. quæst. seruentur. Non obstat illud cap. qui scandalizauerit. de reg. iur. vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur: quia

vt ait

vt ait ibi glos. recept. illud intelligendum est de veritate seu bonitate vitę, non autem de veritate doctrinæ & iustitię quę aliquando omittuntur propter scandalum cap. ut constitueretur. 50. dist. & ita si prædictus status non posset salua bona vita, & iustitia legis naturalis, & diuinæ seruari, indubie tollendus erat non obstan. quocunque scandalo. At quia supra in 7. q. principali probatum est illum non esse contra legem naturalem neque diuinam, imo neque contra ius commune, si seruaretur ex causa iusta, consequitur potius esse tolerandum, quàm cum grandi scandalo tollendum iuxta cap. nihil cum scandalo. de præscript. desumptum ex Matth. 18. & cap. 2. de nou. oper. nunc.

36 Decima q̄stio principalis, an sit in malo statu Canonicus vel monachus qui post publicationē Conc. Trid. viuit modo viuēdi supra dicto per portiones priuilegiatas pro suo victu & vestitu honesto, & nō obedit præcipienti prelato vt abstineat à percipiendis illis, & de communi & communiter sine vllo proprio, etiam quoad vsum viuat, & tradat omnem suam supellectilem, & omne suum peculium communi cellario? & facile cuipiam videri potest, quòd sic: quia dictum est supra in q. 7. quòd ad hoc, vt status præfatus non sit damnatus, requiritur quòd professores eius non impediant reformationem: & quòd prælatus cōsentiat illi modo uiuendi: at in casu quæstionis, prælatus eū reformat, & expresse contradicit illi statui.

Contrarium tamen videtur verius, scilicet ꝙ non peccat donec reformatio legitime fiat. Tum quia in d. q. 7. non fuit dictum absolute oportere vt prælatus consentiat, sed quòd consentiat vel consentire debeat: nec fuit dictum quòd impediens quamcunque reformationem esset in malo statu, sed impediens reformationem legitimam: at in casu quæstionis propositæ, prælatus debet consentire canonico, vel monacho vt capiat prædictas portiones donec reformatio fiat: nec reformare debet vnum vel alterum, non reformando alios cum non reformatis aliis, nō possit ipse solus de communi, & communiter viuere, & nemo ad impossibile tenetur, l. impossibilium. ff. de reg. iur. & cap. nemo. eod. tit. li. 6. Quid autem si prælatus præcipiat omnibus, & singulis suis canonicis, vel monachis sub censuris vt prædicta faciant, an peccent mortaliter, & incurrant censuras non obediendo? & videtur dicendum quòd sic, si opportune id præcipiat, & nulla causa particularis eos excusat: quia qui superiori iusta præcipienti non obedit, peccat ad Rom. 13. cap. 2. de maiorit. Dixi (si opportune) quia si præciperet ex abrupto, vt ea facerent ante quam instituerentur Cellarius, Promus, Coquus, & aliæ personæ, & instrumenta vitæ communi necessaria, iuste possent rogare prælatum ne sic ea pręcipere, & appellare si nimis vrgeret, adiecta causa quod iustum modum reformandi excederet iuxta notat. in cap. licet. de offic. ord. & in cap. Romana. §. si autem. de appel. lib. 6. Dixi (& si

 nulla

nulla causa particularis eos excusat) quia secus si talis causa adesset, vt quia non est refectorium, vel dormitorium, eo quòd essent vi bellorum aut incendiorum exusta, & solo æquata, vt fuerunt ante nostram ætatẽ, in nostra Roncaualle: quin & forte aliquot aliæ causæ in q. 8. tactæ saltem aliæ aliis coniunctæ possent efficere iustam causam rogandi prælatũ vt differret eiusmodi præceptum, donec sancta sedes Apostolica cõsuleretur, vel in congregatione habenda per religiosos eiusdem ordinis iuxta decreta Tridentina tractaretur. Equidem quicquid commentus fuerim in rubr. de stat. mon. in ea opinione sum, vt putem gratum fore Deo opt. max. in locis in quibus à tempore immemoriali seruatus est modus viuendi in q. 7. defensus, seruaretur in futurum occurrentibus aliquot causis in his sufficientibus quæ in 8. q. sunt tractatæ.

De forma, qua forte reformari potest status Canonicorum Regularium Hispaniæ vulgaris.

37 Vndecima quæstio sit illa, quam pridem, & nuper sum interrogatus, videlicet, in quam formam viuendi optarem reduci Canonicos regulares, qui à tempore immemoriali seruarunt statum viuendi de portionibus priuilegiatis siue distinctis, de quo in 7. q.? Respondeo quòd de S. D. N. consensu, & auctoritate reducerem ad sequentem. Primum quòd instituerentur tot fere Canonici, quot ex reditibus Capitulo vel Conuentui assignatis sustentari possint iuxta cap. cum M. de consti. cap. auctoritate. à contrario sensu de instit. & glos. notab. cap. 1. eod. tit. Ita vt sit quidem certus numerus, ultra quem non debeat aliquis accipi; non autem infra quem non possit ab acceptione abstineri: & consequenter per mortem, resignationem, vel priuationem vnius ex eis, non vacaret canonicatus, nec posset impetrari, nec sub reseruationibus cadere iuxta cap. dilecto. de præbẽ. sed quòd cum videretur opportunum eligerentur aliquot: videretur aũt opportunũ cũ deficerent duo, tres, vel quatuor, de numero instituto, arg. præd. cap. cum M. Dixi (fere) licèt nec glos. nec alius illud addat: quia ob lites, & alia quæ occurrunt expedit plurimum, vt aliquid supersit, & habeatur repositum in arca communi trium clauium; quamuis & illud satis dici potest pars eorum quæ sunt necessaria ad talem numerum sustentandum.

Secundo, quòd non assumerentur nisi presbyteri moribus, & literis insigniti, & non quales quales, sed doctissimi, & probatissimi eorum qui putantur suæ assumptioni, & electioni assensuri, seu qui cãdidatos, & cõpetentes eiusmodi loca se exhiberent, ne oporteat eos mittere ad studium, & sint præsto qui spiritualia, & temporalia nouerint tractare: ne item

ne item iuniorum,& leniorum,quæ freqnens est apostasia,dehonestetur ecclesia vel monasterium:& quòd omnes comederent in communi refectorio,nisi aliqua iusta causa infirmitatis,hospitalitatis,vel alia licētia Prælati vel præsidētis permitterentur edere in cella vel hospitio.

Tertio,quòd singulis eorum volentibus eos habere permitterentur pueri in studia pietatis,& literarum propēsi,præsertim cognati, orphani, & pauperes iudicio Præpositi ad id approbati, qui inseruirent peculiariter eisdē in verrēdis cellis,& sternēdis lectis, & aliis necessariis, & horis vacuis discerent legere,scribere,cantare, grammaticam,& aliā sciētiam quā docerentur ab eisdem, si vellent se in ea re occupare.

Quarto,quòd accedant eis sex Capellani seculares cantu & eruditione satis præstantes, qui adiuuent canonicos in psallendis horis, cantandis missis tam in altari quàm in choro,& aliquot negotiis expediendis; & in his esset aliquis ad docendos præfatos pueros,& aliquos alios qui discere vellent,qui sint ad nutum amouibiles;& præter hos assumantur quatuor pueri maiores duodecim annis, & minores xx. ad iuuandum missantes,& psalentes,portandum cereos,& alia ministeria inferiora obeunda,quę parum decent presbyteros, quos vulgare Hispanum vocat *Monazillos*, Italum *Preticioli*, Gallum *enfans decœur*, Latine dicuntur *chorautes*.

Contra hoc tamen facit primo,quòd nullo iure probari posse videtur quòd liceat prælato,& Conuentui Ecclesiæ regularis alere clericos seculares ad inseruiendum eis;& ita non videtur dicendum arg.cap. consuluisti.2.q.4.& cap.2.de translat.pręl.

Secundo Concilium Hispalen. relatum in cap. in nona. 16. q. 7. ibi. *In vno eodemque officio non debet dispar esse professio,quod etiam in lege diuina prohibetur dicente Moyse:non arabis in boue simul & asino, idest homines diuersæ professionis in vno officio simul non sociabis.* hæc ibi.

Tertio,quòd in nullis monasteriis integræ obseruantiæ regularis inueniuntur huiusmodi clerici & pueri.

Quarto, quòd longe satius videtur deligere aliquos adolescentes in canonicos, qui faciant seruitia prædicta inferiora, postea facturi maiora.

Ad quorum primum respondetur, primo quòd sicut non est ius vllū quo speciatim id pręcipiatur,ita nullum est quo id prohibeatur. Et quū agamus de sustentandis ad opera pia clericis, quę est materia permissa, licitum erit nisi in casibus prohibitis, quorum de numero hic non est argument.glos.solenn. in l. omnis definitio.ff. de regul. iur.& in rubr. eod.tit.lib.6.

Ad secundum respondetur negando, quòd prędicti Capellani & pueri assumūtur ad idem munus & officium ad quod assumuntur canonici: non enim assumuntur, vt faciant idem corpus vel conuentum cum

Cano-

Canonicis nec vt gubernent cum eis, nec ut habeant commune refectorium, uel dormitorium; sed solum, vt adiuuent canonicos, & faciant alia quo canonici expeditius uacent orationi, lectioni, & communium rerum gubernationi; & ideo possunt esse diuersi habitus & professionis.

38 Ad tertium respondendum negando, quòd in nullis monasteriis integrę obseruantię inueniantur homines alterius habitus & professionis. omnia enim fere collegia, Salmanticę, Conimbricæ, & Pincię uariorum ordinum, in quibus canonici vel monachi eorundem dant operam literis, habent scholasticos seculares inserui entes eis in refectorio, dormitorio, infirmatorio, in cellis penuariis, in emendis necessariis, & faciendis aliis honestis seruitiis, quos vocant familiares. Multa item monasteria alunt familiares pueros & adolescentes inseruientes Abbatibus, Prioribus, & aliquot eruditioribus, etiam cum spe quòd admittentur postea ad eorundem habitum, & ordinem.

Ad quartum concedendo, esse quidem bonum adolescentibus, & parum doctis qui postea maiores & doctiores effecti prodesse poterunt, vt assumantur in canonicos vel monachos, iuxta illud Threnor. 3. *Bonum est uiro cum portauerit iugum ab adolescientia sua.* Per quod & alia, id concludit. S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 5. sed vtilius est Ecclesiæ, ut assumantur uiri moribus probati, & prudentia literisque ornati. Tum quia ex illorum frequenti casu solent aliqui scãdalizari, & horum bono exẽplo ædificari. Tum quia eorum industria, & doctrina statim incipit Ecclesia iuuari, cum tamen illorum imprudentia, & ignorantia sit ab ecclesia iuuanda.

Quinto, quòd singulis canonicis tantum pecunię numeratę quantum in id sufficiat præstituatur pro vestiario lucrifaciendum per viam distributionum quotidianarum interessendo horis canonicis & missæ iuxta ordinationem aliquam congruentem: Capellanis autem singulis præstituantur singulę tertię partes earum quę fuerint pręstitutę canonicis: Monazillis autem, siue Choraulibus singulis dentur singulę solæ vestes, & quod videretur honestum in educationis eorum subsidium.

Sexto, quòd tanta quantitas panis cocti, & vini distribuatur singulis canonicis quotidie, quanta sufficiat sibi, & vni familiari, & hospitibus per totum annum suscipiendis: ita tamen quòd sit in optione canonici quolibet die suscipere totam illam quantitatem, vel aliquid minus vel plus pro occasione occurrente, sic quòd pars quæ non suscipitur reseruetur ei soluenda in tritico vel vino, quod sub arbitrio vendere possit, & vti eius pretio in suos vsus honestos tamen solum, & pios.

Septimo, quòd etiam pręstituatur obsonium quotidianũ certę quantitatis iustę singulo cuiq. canonico: ita tamen quòd sit in optione canonici pręmonere an velit sibi pręparari totum illud, vel nihil, vel quantam

tam partem eius, vel quòd paretur sesquialterum, vel duplum vel triplũ ad suscipiendum aliquem peregrinum, & hospitem, sic vt pretium eius quod non susceperit, soluatur ei, & quod plus susceperit, soluat ipse vel desinat accipere tantundem.

Octauo, quòd vltra pręfata, de communi cella propinentur initio & fine mensę aliquot fructus vel bellaria diuersa pro diuersitate temporis, puta vuę & ficus recentes vel passæ, pruna, mala medica siue narangia, amigdala, nuces, cerasa, pyra, poma, caseus, caseolus, oliuæ, & id genus alia parui valoris ex ęquo singulis. Diebus item festiuioribus addantur de communi cella aliquot antipodia iuxta festi magnitudinem plus vel minus lauta: & quòd ista quę de communi cella vltra prędictas portiones priuilegiatas propinantur, solis edentibus in refectorio, & nõ aliis ministrentur.

39 Nono, quòd nulli prędictorum canonicorum habeant domos singulares extra claustra cum focariis, sub specie recipiendi hospites, uel se medicandi, sed extra, & prope claustrum monasterii fit hospitium uel diuersorium seu taberna meritoria aliqua idonea ad suscipiendos cuiusque ordinis hospites, & peregrinos, in qua possint hospitari venientes ad negotia in monasterio tractanda, & agenda. amici item, & cognati pręlati, & canonicorum, & alii peregrini: hospitari, inquã, possint suis impensis aut Pręlati, si causa eius venirent, vel capituli siue conuentus, si causa eius & vellent eis gratificari soluendo totam impensam, vel mittendo eis aliqua esculenta, vel poculenta: idemque possent si uellent facere singuli canonici de suis portionibus eis qui eorum singulari respectu illuc accederent, ne claustrum tumultu hospitum inquietetur & diuina officia turbentur: quod uidetur magis conuenire religioni quàm hospitium quod communiter habetur intra monasteria. Tum quia uitatur prędictus tumultus. Tum quia fiunt sumptus nimij suscipiendo hospites prodige de communi cella penuaria. Tum quòd amici cellariorum, & eius amicorum latius exhibentur siue tractantur. Tum quia reprimitur temeritas, & insolentia plurimorum, qui iter facientes, & data opera per monasterium transeuntes recta intrant illa, & se suosque familiares, & equos alunt impensis eorum, interdum vno, & altero ac pluribus diebus.

Decimo, quòd prædicti canonici nullatenus permitterentur habere aliquas villas commendatas pro certa pensione, neque vaccas, neque boues, nec oues, nec societatem cum habentibus ea, imo penitus ab omni se genere mercimonii abstinerent, contenti prędicto vestiario, & victuario, & facultate reliquandi per parcimoniam ex eo, in suos, & alios pios vsus. Possent etiam concedi domunculę hospitum, quas mundarent, & pararent hospitibus aliquot mulieres non suspectæ, vt additur in comm. cap. statuimus. 19. q. 3. nu. 66. infra cum hoc edito.

De po-

De potestate præfectorum Canonicorum regularium, & monachorum.

SVMMARIVM.

40 *Monachi appellatione non venit canonicus regularis.*
40 *Canonici regulares quatenus tales sunt clerici, monachi vero non.*
40 *Regula canonicorum est regula clericorum, & laxior monachali.*
40 *Canonicus regularis non potest transire ad monachos.*
41 *Lex pœnalis, & exorbitans non extenditur ex identitate rationis, nisi ad id quod exequatur regulariter iure antiquo in illa materia.*
42 *Monacho vetatur esus carnis, & camisia linea, sed nõ canonico regulari.*
42 *Monachorum præfectus perdit ipso iure præfecturam ob nõ promotionem: canonicorum autem non item.*
43 *Beneficia regularia omnia requirere residentiam personalem non probat fundamentum Felyni.*
43 *Beneficia commendata etiam ad vitam, an requirant tantam residentiam quantam in titulum data.*
43 *Commendatum beneficium cessatione commendæ sic vacat, ac tempore commendationis vacabat.*
44 *Monachus sine monasterio, & ordine certo inueniri potest.*
45 *Professio regularis omnis intra annum probationis facta, nulla.*
45 *Monachus, & monasterium non sunt correlatiua, sicut monachus, & monachalis professio.*
46 *Regularis translatus vel eiectus soluitur accidentalibus.*
46 *Monachus monasterij destructi an sit absque monasterio.*
47 *Patriam potestatem perdit pater per suam professionem quo ad omnia, per professionem vero filij, quo ad multa.*
47 *Filiusfam. professus transmittit hæreditatem potentia suitatis.*
48 *Regularis an, & quando debeat exire monasterium, ob necessitatem parentum: & de cuius licentia debeat exire. & nu. 49.*
48 *Necessitas superueniens parenti regularis, minus operatur quàm præueniens.*

40 DVODECIMO quæritur; an cap. hoc probet efficaciter ad Priorem seu præfectum monasterii Canonicorum regularium pertinere totam administrationem spiritualium, & temporalium eius? cuius decisio videtur pendere ab intellectu dicti Panor. in cap. quod Dei timorem. de stat. mon. nu. 2. cuius probatio promissa fuit in comm. cap. cui portio. 12, q. 1. in fine, scilicet quòd in pœnalibus, & exorbitantibus appellatione mona-

chi

chi non venit Canonicus regularis. Pro quo primo quidem facit, quòd Canonici regulares quatenus sunt tales, sunt clerici, vt tradit S. Thom. 2.2.q.189.art.8.ad 2.& probatur eo quòd regula, quam vouēt, appellatur regula clericorum; vt videre est apud S. Augustinum: & ita appellat eam Gratian.in inscriptione cap. quando. 86.dist.& bon.mem. Pius IIII.definit, in sua sententia definitiua, & eius executoria lata super præcedentia Canonicorum regularium, & monachorum; cuius tenorē transcribimus in comm.cap. statuimus. 19.q.3. quē cum hoc edimus. At monachi quatenus tales, non sunt clerici, vt ait idem S. Thom. vbi supra, & approbatur per cap. alia. & cap. si cupis. & cap. legi. 16. quæst. 1.& consequenter appellatione monachi nō venit canonicus plus quàm alius clericus.

Secundo, quòd pro longe diuersis nominātur in rubr. de stat. mon. & cano. regular. & in d. cap. quod Dei timorem.

Tertio, quòd laxiori regulæ canonici quàm monachi inseruiunt, d. cap. quod Dei timorem.

Quarto, quòd adeo sunt diuersi, quòd grauiter vetātur canonici trāsire ad monachos cap. mandamus. 20.q.3.

Cum igitur lex pœnalis non debeat excedere proprium casum, cap. pœnæ. de pœnit. dist. 1.& l. interpretatione. ff. de pœn. nec exorbitans à iure communi debeat extendi ad alium casum, cap. quæ à iure. de reg. iur. lib. 6. consequens est, quòd non solum lex pœnalis vel exorbitans disponens de monacho, non compræhendit Canonicum regularem, sed neque alia non pœnalis nec exorbitans, plusquam alios clericos: quum nec ex proprietate verbi nec communi modo loquēdi, neque ex lata significatione Canonici comprehendantur appellatione monachi; & ita dictum Panor. non solum est verum, sed etiam ampliandum ad leges non pœnales, & non exorbitantes, quidquid dixerit Iason rem frigidè tractans, in auth. ingressi. col. 4. C. de sacros. eccl.

Contra quæ tamen facit primo cap. 2. de postul. quatenus probat, legem quæ vetat monachis postulare, in cap. monachi. 2.16.q.1. comprēhendere canonicum regularem, & constat illam legem esse pœnalem, vel saltem exorbitantem à iure regulari, quo omnes qui expressè non prohibentur, permittuntur postulare, l. 1.& l. puto. ff. de postul.

41 Secundo, quòd ibidem Hostien. approbatus per Panor. monachos & canonicos regulares exequari ait exceptis casibus expressis in iure. Hæc argumenta tetigit Pan. in d. cap. 2.& d. cap. quod Dei timorem. sed neutrobi ad ea formaliter respondet. At responderi pōt, ad primū qd illud cap. 2. loquitur in materia in qua est eadē ratio de canonico & monacho & in qua iure antiquo regulariter reperiūtur exequati, quibus duobus cōcurrētibus, fit extēsio etiā exorbitātiū & pœnaliū, vt resoluit Dom. in cap. 1. de tēp. ordinat. lib. 6. in fal. 6.& Frāc. ibid. fal. 2.& rō qua vetatur

monachus postulare, quæ fundatur in abrenunciatione temporalium, æque militat in canonico regulari, eo quòd perinde renuntiat temporalibus per tria solennia vota ac monachus, & quoad hanc renunciationem iure antiquo reperiuntur exæquati, vt colligitur ex regula B. Augustini & Beati Benedicti. Ad secundum autem respondetur negando illud dictum Hostien. vt negauit Pan. in d. cap. quod Dei timorē.

Ex qua resolutione sequitur primo, ratio quare non est verum prædictum dictum Hostien. reiectum è Pan. in d. cap. quòd Dei timorem.

Secundo colligitur solutio huius 12. quæstionis; scilicet ꝙ hoc cap. probat Priores monasteriorum canonicorum regularium habere iure communi totam potestatem administrandi spiritualia & temporalia eorundem. quia hoc cap. probat id de Abbatibus & Præfectis monasteriorum monachorum: & constat quòd loquitur in materia renunciationis propriç voluntatis & propriorum bonorum, in qua monachi & canonici regulares exæquantur, vt proxime dictum est. & eadem est ratio quoad hoc de præfectis vtrorumque; cum neutri eorum habeāt aliquid proprium, & vtrique pendeant à præfectorum arbitrio, & debeant esse illis omnino subditi, quippe qui omnes sunt religiosi, & regulares. & ita subduntur voluntati præfectorum d. cap. non dicatis. sub fin. & cap. quorundam. de elect. lib. 6

42 Tertio infertur ratio, quare lex quæ vetat monachis edere carnem, cap. carnem. de consec. distin. 5. & quæ vetat monachis camisias lineas cap. cum ad. de stat. monach. non comprehendit canonicos regulares secundum omnes. est enim ratio, quia non est omnino eadem ratio, neque loquuntur in materia, in qua iure antiquo exæquantur.

43 Quarto infertur ad quæstionē illam grandē, An clem. 1. §. cæterum. de stat. mona. quæ obligat priorem conuentualē monachorum ad promouendum se in ordine presbyterii sub pœna amissionis prioratus ipso iure incurienda infra annum comprehendat priorem conuentualem canonicorum regularium? Et quidem Feder. tenuit quòd non, in cons. 25. cui subscripsit Ioan. And. sed contradixit ei quidam de Tuderto cuius ibi fit mentio, & Oldrad. cons. 222. Conclusio tamen Feder. secundum quam aliàs in contingentia facti respondi, tenenda est, non quidē ob eius, neq. Io. And. rationes, neque ob prædictum dictum Panormit. quo videtur niti Feder. quia resolutio eius supradicta potius facit contra, quam pro eo: quoniam in vtroque videtur eadem ratio: cum quæ ratio suadet prçlatum conuentualem monachorum debere promoueri, suadet etiam prælatum canonicorum debere promoueri, & in hac materia iure antiquo erant æquiparati: quia vterque habet dignitatē, vtriq. poterat committi causa à sede Apostolica, neuter ante illum §. cæterum. amittebat ipso iure præfecturā, ob non promotionē, per cap. statutum. de elect. lib. 6. vterq. habet incōpatibilem dignitatem. cadentem sub.

ſub cap.de multa.de pręb.quæ omnia colliguntur ex notatis ibid.& in clem.2.de reſcrip.& in cap.ſtatutum.in prin.eod.tit.lib.6.& in d.cap. ſtatutum.de elect.eod.lib.non,inquam,eſt tenẽda ob eius rationes, ſed ob illam irrefragabilem quòd prędictus §.cæterum. & tota illa clem.1. de ſtatu monach.diſponit de monachis nigris tantum, & non eſt ei locus in aliis quæ nouè inducit,niſi quatenus exprimit de illis, ſecundum glo.recept.in princip.illius clem.verb.nigrorum.& in §.quia vero.& ſatis ſenſit in §.ſane.1.eiuſd.clem.& appellatione monachorum nigrorum,nec canonici,nec alii regulares veniunt,etiam in materia non pœnali, ſecundum omnes. Eſt etiã tenenda concluſio Feder. eo qd rationes aliorũ ſunt fragiles: nam & illa quæ videtur neruoſior Oldradi quã fundat in cap.nullus.de elect.lib.6.adiuncta extenſione quam facit §. cęterum.cum verſ.ſane.clem.1.de ſtat.monach.tollitur ex eo, quòd illa clem.loquitur de ſolis monachis nigris,& non comprehendit canonicos regulares,nec alios monachos,niſi quatenus exprimit illos: & ideo quoad noua per eam inducta, non obligat canonicos neque alios religioſos,niſi qua parte exprimit illos. Ex quo videtur inferri aliud valde notabile à nemine,quod ſciam animaduerſum, ſcilicet quòd §. ille. cęterum.cum verſ.ſane,non comprehendit habentes beneficia regularia aliorum ordinum quàm monachorum nigrorum.per quòd videri poteſt tolli fundamentum quo Fel.in cap.cum omnes. de conſtit. aſſeruit illam grandem concluſionem,quòd omnia beneficia regularia, etiam non curata ſunt incõpatibilia,& requirunt reſidentiam perſonalem, nõ obſtante quacumque conſuetudine, fundat enim eam in prędicto verſ. ſane.qui cum nil exprimat de canonicis regularibus, neque aliis aliorũ ordinum,ad nihilum videtur obligare illos quoad noua quæ inducit ꝑ prędictum noſtrum fundamenrum.& ſi dicamus eſſe nouè ibi inductũ, quoad illud non obligat alios quàm monachos nigros.

Qua tamen conſideratione non obſtante, tenenda videtur concluſio illa ſancta Fel.Tum quia gloſ.recepta.in cap.nullus.de elect.lib.6.& in d.verſ.ſane.& Card.& Imol.ibid. & alii alibi communiter intelligunt illum verſ.ſane,de omnibus religioſis,adeo quòd per illum dicunt reprobari opinionem Egidii in cap.cum in magiſtrum.de elect.aſſerentis adminiſtrationes regulares poſſe cõferri tacite profeſſis. Tum quia cap. cum ſingula.de præbend.lib.6 probat incompatibiliora eſſe inter ſe, & maiorem reſidentiam requirere beneficia regularia quàm ſecularia, quatenus probat prioratum regularem habitu tantum curatum vacare ipſo iure per aſſecutionem alterius curati; quod non contingit in ſeculari iuxta no.in cap.de multa.de pręb.Tum quia per prędictũ cap.cum ſingula.in princip.& in §.prohibemus.& cap.fin.de relig.dom.omnia regularia beneficia videntur adęquare quoad hoc, & quoad prohibitionem duorum locorum in diuerſis monaſteriis. Tum denique

quia eadem ratio militat in omnibus & verſ. ille ſane. non videtur inducere aliquid ſpeciale in monachis nigris.

An autem concluſio illa ſancta Fel. habeat locum in beneficiis regularibus quę dantur in commendam perpetuam ideſt ad vitam de more curię ſecularibus, quęſtionis mihi grauis eſt: partem enim affirmantē veriorem ſemper putaui donec venirem ad vrbem, eo potiſſimum quòd Decius quem aliàs ibi, & alibi ſæpe ſequutus ſum, reſoluit in cap. edoceri. de reſcript. quòd iura ſtatuentia de beneficiariis proprietariis, habent locum in commendatariis, quibus ad vitam per Papam commendantur beneficia: quod regulariter verum eſt, per ea multa quę adducit Sarnen. in reg. de infirm. reſignant. quęſt. 5. & regula de idiomate quęſt. 5. & reg. de veriſimili notitia quęſt. 4. & regula, de annali, & reg. de triennali q. 5. Poſtea tamen quàm in Vrbem veni, ſubſtiti, eo quòd, in curia non iudicatur idem quoad vacationem; non enim per ceſſationem commendarum, cenſentur vacare beneficia commendata aliter quàm vacabant tempore commēdationis, quod Sarnen. aſſerit in regula de infir. reſignant. q. 5. & in regul. de veriſimili notitia. q. 4. Quo ad reſidentiam etiam non video ita compelli commēdatarios ac titularios, idque approbare videtur pręfatus Sarnē. in d. reg. de trien. quęſt. 5. poſt princ. quod tamen nondum mihi perſuadeo. Quę omnia ſunt memorię mandanda, quia quotidiana, iuxta l. legaui. ff. de lib. legat. Aduertāt vero qui prædicta regularia beneficia obtinent, quòd licèt illa non ſint ordinis nigrorū monachorū, & conſequēter non obligentur ad aliquid per d. cap. d. §. cęterum. verſ. ſane. obligantur tñ ad reſidentiam per alia iura communia, niſi quatenus conſuetudine rationabili excuſantur per reſolutionem Panorm. in cap. extirpandę. §. qui vero. de prębend.

44 Decimotertio quęritur; an adeo penes pręfectum regularium ſit tota poteſtas eos, & bona eorum regendi, vt non poſſit dari regularis qui non ſubſit alicuius monaſterii pręfecto? & pro parte quidem negante facit, quòd vnum correlatiuorum non poteſt eſſe ſine altero iuxta Ariſt. in Cathegoria ad aliquid. & 6. Topic. & Bald. in rub. C. de reb. cred. & iureiur. ſub fin. vnde non poteſt quis eſſe ſeruus ſine domino l. 1. C. de manumiſſ. nā & in is quo alius à domino vſumfructum habet, licet ſibi contemplatione ſuę perſonę illum remitteret, non eſſet ſine domino, proprietarius enim eſſet eius dominus: quamuis interim viuente vſufructuario quaſi ſopitum eſſet dominiū, vt pulchre declarat Bald. ibid. ſed & derelictus, & nondum occupatus ab alio non eſt ſeruus ſine domino: quia non eſt ſeruus, eodem enim momento quo dominus eū derelinquit, fit ipſe liber iuxta §. & multo potius. auth. de nupt. col. 4. qui licèt loquatur de ſeruo languente derelicto, idem tñ eadē rōe dicendū eſt de ſano quia tam ſanus quàm languens eo momento quo habetur

pro-

pro derelicto caret domino,& consequenter est liber: quamuis glo. cōmuniter recepta ibi,& in l.ꝙ seruus.ff.de stip.seruor. & in l.fin. ff. pro derelicto. contradicant per illas leges quæ probant seruum derelictum fieri occupantis:quibus facile respondeas intelligendo eas de derelicto consentiente se occupari ab alio:nam simul ac habetur pro derelicto fit liber,& definit habere dominum donec de suo consensu ab alio occupetur,& ita nunquam est seruus sine domino.sed hoc non obstante cōtrarium videtur verius scilicet inueniri posse monachum sine monasterio:quod affirmat Bart. in d.l.quod seruus.verificans illud in professo in genere:qualis est,vt ipse ait,professus ordinem aliquem 4.mendicātium ante annum probationis finitum iuxta cap.non solum.& cap. cōstitutionē.de regula.lib.6.ille enim vt ipse asserit est religiosus nulli tamen ordini vel monasterio alligatus.

Quæ verificatio duplici nomine reiicitur. Primo quidem quòd vt supra in commen.cap.non dicatis. num.5.dictum est, ille non est verè regularis donec aliquam certam regulam speciatim fuerit professus, quum secundum eam,quæ verior est & receptior,sententiam,si contraheret matrimonium valeret illud, licèt contrahendo peccaret vt efficaciter probat Cald.in conf.26.de regul.quia talis professio resoluitur in votum ingrediendi religionem; & ita est simplex, & non solenne impediens & non dirimens contractum per cap.1. de vot.lib. 6.inductū vt ibi per eum.

45 Secundo,ideo relinquendus est Bart.quoad hoc tempus,in quo post Conc.Trid.sess.25.de regul. cap. 15.omnis professio in quacunq; religione etiam non mendicantium intra annum probationis facta est ipso iure nulla,nullum penitus producens effectum: quare aptius verificatur prædicta conclusio Bar.in regulari eiecto per sententiam iustam, & definitiuam qui nullius est monasterii: est tamen monachus vt probamus in comment.cap.non dicatis.12. q.1.nu.33.

Ad fundamentū autē à contraria parte adductū respondeo,negando ꝙ monachus,& monasteriū sint correlatiua necessario se inferentia,vt sunt dn̄s, & seruus, pater & filius,iuxta Cathegorias Arist. correlatiuū enim monachi vel regularis est monachalis, vel regularis professio, ita quòd bene sequitur est monachus vel regularis, ergo monachalem vel regularem regulam professus,& contra est regulam monachalem vel regularem professus,ergo monachus vel regularis est.quia vt diximus in d.comment.cap.non dicatis.nu.68. professio regularis producit in regulari regularitatem quasi quendam characterem indelebilem per vllam potentiam etiam Papalem, etiam cum maxima causa iuxta S. Thom.2.2.quæst.88.arti.11.per cap.cum ad.§.fi.de stat.mon. licèt cōtrarium huius ampliationis teneat,& verius nostra sententia Inno. cum com.in d.§.fi. Adde quòd id ipsum quod dixi de monasterio est dicendum

dum de ordine certo,& speciali,potest enim dari aliquis regularis nulli particulari ordini vel regulæ subiectus;talis enim est quicunque per iu stam eandemque definitiuam sententiam eiicitur à monasterio, & ab
46 ordine toto fit alienus: is enim vere regularis est adeo quòd tenetur obseruare tria substantialia vota sub obedientia episcopi vt dictum est in d.comment.cap.non dicatis.nu.33.non tamen subiicitur alicui certo ordini: quia priuatus est,& eiectus ab eo quem professus fuerat, & non obligatur alteri. cui consequens est non teneri eum seruare alias illius ordinis regulares obseruantias, non enim tenetur abstinere à carne sicut monachus,non deferre habitum priorem iuste sibi ablatum,neque vt ipse puto ieiunare,nec se disciplinare. ob quod nuper respondimus cuidam eiecto per huiusmodi sententiam ab ordine Minori; non peccare illum tangẽdo pecuniam numeratam: quoniam licèt hoc sub peccató mortifero vetetur in regula Minorum,non tamen est de substantia alicuius trium votorum, quæ omnia sunt quotidiana ob huiusmodi sententias expultrices quæ frigente charitate,& benignitate, ne dicam regnante crudelitate aliquorum præfectorum, & crescente inobedientia, & proteruia siue contumacia subditorum plus satis frequenter (proh dolor) præsertim apud nostrates feruntur. Hos autem ita eiectos etiam atque etiam admoneo, & rogo ne dicant illud, laqueus contritus est & nos liberati sumus. nam in d.comment. cap.nõ dicatis. vbi supra eosdem admoneo teneri ad se insinuandum episcopis, quo sciant eos sibi subesse, tenerique sub eius obedientia tria substantialia vota ad amussim seruare, quæ certe longe difficilius quàm intra septa monasterij seruabunt: quare omnes huiusmodi regularium pristinos præfectos plurimum oro,vt eos diligenter,& benigne iuxta cap.fin. de regul.requirant, & electos obnixe rogo vt fracti iam vagæ vitæ labore, & tædio in pristinum statum redire velint esto ad id non teneãtur, nisi ex circunstantiis suarum personarum,& prælatorum, & sodalium,quibus cum viuendum est, probabiliter coniicerent se peius intra quam extra Deo inseruituros.quòd mihi à nonnullis responsum est, quibus replicabam cauerent ne Angelus satanæ in lucis Angelum translatus illud consuleret: non est item aptum exemplum id quod videri posset alicui significari à Bar.vbi supra de regulari monasterij occupati à Turcis vel Lutheranis vel inundati. Tum quia non est liberatus ab ordine neque à monasterio perpetuo,sed tantum donec à fidelibus illud recipiatur,vel quoad permitteretur in pace ad illud redire,vel inũdatio cessaret,& hoc est quod sentit Bart.ibi,dicens eos esse similes seruis hæreditariis quorum dominus est mortuus,& speratur alius qui eius locum assumat:& consequenter quòd acquiret monasterio futuro, quod succedit in locum primi, quamuis similitudo hæc non conueniat ex omni parte;quia huiusmodi regularis,licèt careat forte immediato præfe-

cto, habet tamen prouincialem vel generalem qualem seruus hereditarius non habet. Potest autem dari aliud exemplum quotidianum in quolibet religioso translato in Episcopatum, qui vere quidem est religiosus, & tenetur seruare tria substantialia vota, nulli tamen monasterio vel ordini subiicitur, nec quęrit illis cap. statutum. 18. quęst. 1. & cap. cum olim 1. de priuileg. Quin & poni potest exemplum in quolibet regulari translato ad ecclesiam secularem, qui non desinit quidem esse regularis, sed eximitur ab omni ordine, & monasterio, cap. si quis iā translatus. 21. q. 2. & cap. ne pro Dei. 16. q. 1. & glos. sing. in clem. 1. §. ad hæc. de stat. mon. Per quod responderi posset quęstioni quam dudum interrogabar de religioso promoto in episcopum cuiusdam Prouincię nuper à Turcis occupatę, An redire posset vel deberet in suum locum pristinum suę religionis? Responderi enim potest primo non teneri eum redire. Secundo non posse etiamsi vellet nolentibus eis à quibus translatus est. Tertio teneri eum redire ad suum Episcopatum si per Turcas liceret ei cum populo suo Christiane viuere arg. cap. aduersitas. & eorum quæ in eo citantur 7. quæst. 1.

De patria potestate in Regularem.

47 Decimo quarto quæritur, an tanta sit potestas prælati super regularē subditum, vt adimat patri eius potestatē patriam quam in eo habebat? Respondeo quòd sic iuxta glos. sing. recept. in l. si ex causa. §. Pomponius. ff. de minor. quam sequitur ibi Bald. & Bart. in auth. si qua mulier. probatus ibi à Iason. nu. 17. C. de sacrosanct. eccles. propter quod ait Angel. in l. sub conditione. ff. de lib. & posthum. quòd monachus non est suus hæres patri, & ideo requiritur expressa aditio: adeo quòd si decesserit hereditate non adita, monasterium ex potentia suitatis non succedat. cui tamen in hoc posteriori iuste contradicit ibi Alex. num. 2. dicens ꝙ quamuis exeat potestatem patris, retinet tñ iura suitatis secūdum Guliel. de Cun. Iac. But. & Bald. expresse in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. per illum textum, vbi dicitur quòd monachus perinde succedat patri suo, ac si monasterium non fuisset ingressus, ad cuius confirmationem citatis multis aliis adducit Bart. in l. item in potestate. ad fin. eod. titul. dicens quòd licet monachus, vel adeptus dignitatem exeat patriam potestatem non tamen perdit iura suitatis, quatenus sibi sunt commoda. per quod roboratur resolutio Salyceti. in d. auth. si qua mulier. dicentis patrem quidem perdere patriam potestatē in filium professum quoad aliqua, vt quoad acquisitionem, & vendicationem, ita ꝙ non quęrat patri nec à Patre vendicari possit, non tamen quoad omnia: patrem vero professum perdere illam quoad omnia.

De

De facultate Regularis ad subueniendum parentibus.

48 Decimoquinto quęritur, an potestas prælati in regularem, & huius ad eum subiectio sit tanta, vt non liceat illi causa subueniendi necessitati parentum exire monasterium sine ipsius licentia, & cum ea sic?

Ad quod respondeo primo, quòd non solum potest sed etiam tenetur exire cum licentia vel sine illa, si necessitas est adeo extrema quòd etiam extraneo adeo presso teneretur succurrere non obtenta licentia arg. cap. pasce. 86. dist. & l. necare. ff. de lib. agnos. & glo. d. cap. non dicatis. quæ recepta, vt in ea dicimus, habet regularē teneri facere eleemosynam egenti extreme etiam sine licentia prælati.

Secundo, quòd si necessitas non est extrema, sed est adeo vrgēs quòd obligaret filiū, si adhuc esset in seculo de præcepto ad subueniendum ei, multum refert an huiusmodi necessitas præcesserit professionem, an subsequatur; quia pręcedens obligat ad non intrandum, & ingressum ad non profitendum, imo & professum ad exeūdum, non autem si subsequatur, vt colligitur ex vtroque Thom. 2. 2. q. 101. art. 4. & aliis quos refero conciliando contrarias opiniones in Man. Confess. cap. 14. nu. 14. Ratio differentiæ est quòd in priore casu pręcessit debitum, & debitor ante, & post ingressum tenetur soluere debita præcedentia, vt diximus in commen. cap. cui portio. nu. 8. & in commē. cap. non dicatis. subsequentia vero minime vt dictum est ibid. nu. 42.

Tertio, quòd ex hoc videri posset alicui inferri non posse iuste peti nec concedi facultatē, quæ frequenter petitur à S. D. N. & eius summo Pœnitentiario exeundi à monasterio ad subueniendum parētibus, quibus necessitas illa superuenit post filij professionem; quod tamen non est verum neque ex prædictis infertur: quia aliud est filium professum non teneri ad exeundum, & procurandum exitum, & Papam nō teneri ad concedendum quo succurrat patri oppresso, quod concludunt præmissa, & aliud quòd non sit ei iusta causa qua de posit illa iuste ab eo peti, & à Papa concedi quod habet hæc illatio, ideo inepta, quia à separatis non fit illa, l. papinianus. ff. de minor. cap. ad audientiā. de decim. quæ quotidiana conclusio est: sicut in simili paruus metus, ira, leuitas, & aliquot huiusmodi causæ, per quas non adimitur iudicium sufficiēs ad peccandum mortaliter, non efficiunt vt votum sit nullum, neque vt Papa teneatur dispensare, sed frequenter inducunt iustam causam ob quam iuste possit peti, & concedi dispensatio cap. 1. de voto. vbi Panor. & cap. dudum. de conuers. coniug. vbi omnes fere hoc sentiunt.

49 Quarto, quòd eiusmodi facultatem non solum Papa potest concedere

cedere sed etiã prælatus inferior, præsertim Prouincialis, & Generalis: quia in d. cap. non dicatis. dictum fuit posse prælatum ordinarium facere subdito regulari facultatem manendi foris iusta de causa qualis est ista, sed est differentia quòd quando necessitas præuenit professionem, potest & tenetur, quando vero subsequitur, potest sed non tenetur per prædicta.

Quinto facit, quòd cum hæc facultas fit ab ordinario, vel à Papa de ordinaria potestate non debet fieri, vt possit manere habitu religionis relicto, sed eo retento arg. cap. Sanctimonialis. 23. dist. quum etiam factus episcopus non debeat illum deserere cap. clerici. 2. de vit. & honest. cler. nisi talis generis esset necessitas, vt non posset ei habitu retento cõmode subueniri. Admoneo tamen, quòd facultas manendi foris habitu retento facta à Papa ægre fertur à prælatis ordinis, dicentibus quòd huiusmodi regulares sæpe fingãt huiusmodi causam, & sæpe manentes foris viuunt inhoneste: & quia id faciunt retento habitu, sæpe sunt graui scandalo, & infamiæ ordini suo: & quia Papa non concedit hoc nisi habitu retento, & Prælati nolunt admittere nisi habitu relicto, sæpe vidi aliquos hoc remedio à se petito desertos: & resoluẽdum videtur, quòd absque peccato, & cum merito possent prælati huiusmodi facultatibus per huiusmodi supplicationem obuiare si probabiliter crederẽt causam non esse veram, vel regularem non esse talem qui sine scandalo victurus esset, contra vero quòd grauiter peccarent si credere deberent causam esse veram, & eum satis modeste victurum. ob quę non semel consului regularibus volẽtibus id petere à Papa, vt potius peterent à suis prælatis, præsertim Prouincialibus, & Generalibus, & postea ne eas facile reuocarent peterent confirmationem earum à Papa: sed scio S. D. N. nuper negasse eiusmodi confirmationem cuidam viro graui eam petenti, quem ea de re conquerentem tranquillaui, excusans Papam qui in vtilitatem eius negabat, ne eius confirmatione, & auctoritate confisus, minoris faceret superiores ordinis: & ita permitteretur à Deo corruere iuxta illud Ecclesiastici 3. *væ soli, qui cum ceciderit, non est qui subleuet eum*. apposite applicatum huiusmodi casibus in cap. 2. de stat. mon. ob quæ omnia post hęc scripta consului optimum modum prouidẽdi huiusmodi casibus, esse vt generalis, vel procurator generalis præsens in curia de consensu Papę & eius auctoritate faceret facultatẽ manendi extra monasterium in habitu honesto clericali.

De potestate Prælati ad capiendum vbicunque regularem.

SVMMARIVM.

50 *Possidens possessum auctoritate propria capere, & tenere potest.*
50 *Regulare fugitiuum vbique prælatus capere potest.*
51 *Appellatio regulariter cuique in quacunque causa permissa.*
51 *Appellat ut regularis etiam in causa correctionis.*
52 *Regularis an damnari possit à suo Prælato ad triremes.*
52 *Clericus an damnari possit ad triremes, & an torqueri per laicum.*
52 *Consuetudo non solum auget, sed etiam dat iurisdictionem.*

5 DECIMOSEXTO quæritur, an potestas Prælati supra suum regularem sit tanta, vt eum etiam extra suum monasteriū, & territorium manentem fugientem, & male vel benefacientem sine licentiam ipsius possit capere realiter, & vinctum in suum monasterium reducere? ad quod respondeo proculdubio posse. Tum quia quicunque possidet aliquam rem potest propria auctoritate capere & tenere: quia habet ius insistēdi rei per definitionem qua Bart. definit possessionem in l. si quis. in. §. differentia. ff. de acqu. poss. quamque declaramus in d. comment. cap. cui portio. num. 12. Tum quia dominus possidet & capere potest seruū fugientem vbicunque illum inuenerit. l. 1. §. per seruum, qui in fuga. ff. de acquir. possess. Tum per l. 1. C. vbi curialis vel cohortalis, quatenus habet curialem vel cohortalem, hoc est curiæ vel cohorti obligatum fugientem capi posse auctoritate curię vel cohortis cui obnoxius est, arg. item l. 1. C. vbi causa stat. quatenus habet ancillam fugientem & inuētam etiam extra prouinciam, capi posse à domino vel eius auctoritate. Tum quia has leges habere locum in vxore fugiente maritum, & monacho & canonico regulari fugiente prælatum, & monasterium, affirmant ibi Bart. Bald. Salycet. & comm. & præsertim Bald. qui singulariter determinat in d. l. 1. C. vbi causa status, quòd hoc potest facere prælatus etiam antequam moneat eum redire sub pœna excommunicationis, & ob contumaciam excommunicet, & antequam brachium seculare imploret. Cuius ratio efficax est; quam in primo fundamento tetigimus, scilicet, quòd eū possidet, & possessor rem suam auctoritate propria capere & tenere potest, quæ omnia sunt quotidiana.

De appellatione Regularibus concessa, vel vetita.

51 Decimoseptimò quæritur, an tanta sit potestas Prælati in regularem subditum suum, & tanta huius subiectio ad illum, vt non possit appellare ad superiorem illius, neque recurrere per viam querelæ? Et quidē pro parte affirmante facit primo quòd vox vulgaris habet, inter probos regulares nec appellari, nec appellationes admitti debere.

Secundo facit, quòd Conc. Trid. in cap. 4. de regul. sess. 25. sic habet. *Nec liceat regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui vero sine prędicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit, ab ordinariis locorū tanquam desertor sui instituti puniatur.*

Tertio facit, quòd cap. ad nostram. de appellat. sic habet. *Remedium appellationis non ideo est inuentum, vt alicui à religionis & ordinis obseruantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere.* hæc ibi. & cap. reprehensibilis. ita. *Nec subiecti contra ecclesiasticam disciplinam in vocem appellationis erumpant.*

Quarto facit, quòd vulgus ait statutis religiosorum prohiberi appellationes, & appellantes à superioribus in carceres conijci, grauique pęnitentia & pęna purgari & puniri.

Sed his non obstan. contrarium est dicēdum, primo quidem, quòd edictum de appellando est permissorum, hoc est, quòd quilibet à quali-bet sententia potest appellare, nisi prohibeatur glos. vltim. recept. in l. qui restituere. ff. de rei uend. & nullo iure prohibetur regularis appellare.

Quin & in dubio appellatio à iudice debet admitti secundū Innoc. in cap. dilectus 2. de rescript. quem sequūtur Dec. & citati ab eo in cap. de priore. nu. 1. de appell.

Secūdo, quòd appellatio est defensio l. 1. ff. de appel. cap. cum inter. de except. & defensio quæ iure naturę debetur, nemini est deneganda, clem. pastoralis. §. cęterum. de re iud. l. vt vim. ff. de iust. & iur.

Tertio, quòd prædictum cap. ad nostram, à contrario sensu probat remedium appellationis religioso ad suam innocentiam tuendam, concedendum, quod ipsum satis probat cap. repręhensibis. eod. tit.

Quarto, quòd in cap. de priore. eod. tit. grauiter iubetur castigari Prior qui appellationem nō admittit, ex cuius glo. 1. colligit Dec. quòd non solum potest appellare religiosus in alia causa ciuili vel criminali, sed etiam causa correctionis, in qua regulariter etiam secularis prohibetur appellare cap. licet. de offi. ord. si modus correctionis excedatur,

cui glosę est alia similis in d.cap.licet. & not. Panormitan. communiter receptus vtrobique: nam moderata debet esse correctio, alias ad superiorem recurri potest, vt Bald. dicit per illum text. in l.2.§. dominorum.ff.de his qui sunt sui, vel alie. iu. per quem dixit etiam Bald. in d. cap.ad nostram. quòd Abbate nimis sæuiente in monachos, eis licet fugere de monasterio, nec dicuntur apostatæ: quin & Abbate odio grauante monachum, potest pro defensione arma accipere, vt not. Card. tradit in clem.1.§.præfatæ.de stat.mon. nam & sacrificus inuasus ab inimico iustè potest armis assumptis sese defendere, & cum moderamine inculpatę tutelę occiso eo, continenter missam continuare secundum Io.de lignano.de iusto bello, probatum à Panor. in cap.clerici. num.2. de vit. & honest.cler.

Postremò, quòd in cap.ad Romanam.1.& 2.2.q.6. conceditur omnibus oppressis appellare ad sanctam Sedem Apostolicam: nec ab hac concessione reperitur vsquam religiosus exclusus.

Nec obstant allegata in contrariū ad primum enim respondetur vocem illam vulgarem qua dicitur inter religiosos non appellari, intelligendam esse de appellatione à correctione & mandatis regularibus legitime factis: secus de aliis sententiis, & mandatis non tangentibus illam, si modus regularis & legitimus excedatur, vt supra dictum est.

Ad secundum, quòd Concilium in eo citatum non vetat appellare, sed ire ad superiorem sine licentia prælati, quòd longe aliud est.

Ad tertiū, ꝙ prædictum cap. ad nostram. solum prohibet appellare ad defendendam nequitiam, & ita de non oppresso & appellante sine iusta causa, nostra vero conclusio loquitur de oppresso, & appellante iusta de causa.

Ad quartū respondeo, idem quod ad primum, & præterea inique ac irreligiose valde facere prælatos, qui iustas appellationes à se oppressorum non admittunt, & debere acriter castigari, vt iubetur in d.cap. de priore. & iniquitatem iniquitati apponere eos qui non admittunt, nec dant licentiam prosequendi & adeundi superiores: & pessima malis accumulare, qui non solum negant prædicta, sed etiam coniiciunt in carceres duros, inedia torquendos, donec appellationi renuncient. Quæ addenda sunt illis quæ dicta fuerunt in d.comment. cap.non dicatis.nu.61.& ēt dicta ibi his quę hic dicuntur. Et admonemus id quod ibi diximus de religioso qui protestatus se grauatū à prælato, vadit ad superiorem, videri appellare iuxta cap.dilecti. de appellat. Addimus autem eiusmodi regularem grauatum, cuius appellationem non admittit grauans; nec vult facere ei facultatem adeundi superiorem, imo conicit in carcerē, iuste posse fugere si vere oppressus est & adire superiorē, nec ob id incurrere censurā vel apostasiā, vt dixit Bal. ibi relatus,

neque

neque tránsgreditur Concil.prædictum Trid.quod est intelligendum de illo qui non grauatus sine vlla appellatione adit superiorem, eo solo quòd prætendat licere sibi adire illum sine prælati immediati licentia petita saltem iusta de causa, quod falsum est, & damnatur in prædicto cap. 4. Vnde arbitror quòd licèt ordinarius iuste posset capere talē regularem per suum territorium transeuntem iuxta tenorem prædicti concilij, non tamen iuste retinere nec punire, si fidem faceret se grauatum appellasse vel de grauamine protestatum iter arripuisse ad superiorem: & ideo licentiam scriptam non deferre, quia noluit eam dare prælatus à quo appellauit, vel iuste metuit eam petere, vel quia ob appellationem, vel licentiæ petitionē, in carcerem iniustè cōiectus, fugit.

De regularis ad triremes damnatione.

52 Decimooctauo quæritur, an liceat prælatis suos regulares ob aliqua delicta ad triremes damnare? Et quidem pro parte negāte facit primo, quòd nullos prælatos seculares etiam Archiepiscopos, & Patriarchas audimus id facere. Secundo quòd in cap. vniuersitatis. de sentent. excomm. prohibetur Abbas castigare clericos vel monachos aut conuersos percutiendo eos per laicos etiam causa regularis disciplinæ. Tertio, quòd nemo gaudens priuilegio canon. si quis suadente. potest eo priuari nisi modis à iure expressis, de quibus non est damnatio ad triremes, quum etiam depositus verbaliter gaudeat eo, donec degradetur realiter iuxta contextum cap. degradatio. iuncta gl. recepta de pœn. lib. 6. at damnati ad triremes videntur exuti priuilegio. quia grauiter feriuntur à præfectis eis laicis, & vt videtur iuste: quia non censentur excommunicati. ergo nemo præter Papam potest eos ad eas damnare, solus enim Papa potest dispensare, ne ferientes regulares, in pœnam d. cap. si quis suadente incidant. secundum omnes.

Pro parte vero affirmante. facit primo, quòd multi prælati regulares dicuntur id frequenter facere. Secundo, quòd Iudex Ecclesiasticus potest verberare, & imponere pœnam verberum citra sanguinem. 45. dist. cap. cum B. Paulus. & cap. in Archiepiscopatu. de raptor. cum aliis ibi citatis: & quòd damnans ad triremes, ad nullam pœnam sanguinis damnat, nec directe etiam ad verbera, sed solum per quandam consequentiam. Tertio quòd licèt iure communi non possit iudex ecclesiasticus verberare uel torquere clericum per laicum, iuxta glos. memora. in cap. presbytero. 1. aliàs est 5. q. 6. Pan. & comm. in d. cap. vniuersitatis. & cap. vt famæ. de sent. excom. contrarium tamen seruatur de cōsuetud. secundū Pan. ibid. & Stephan. Aufrer. in rep. clem. 1. de off. ord. regul. 3. fal. 2. & quamuis communiter dicatur quòd talis consuetudo

licèt

licèt excuset à pœna, non tamen excusat à culpa, vt in simili videntur dicere illæ duæ glos. celebres cap. denique. 4. dist. & cap. cum venerabilis. de consuet. Ipse tñ credo, excusare etiã à culpa: qm̃ lex dè nõ torquẽdo vel nõ verberando aliàs iuste clericum per laicum, humana est, & non naturalis, nec diuina, & consequenter tolli potest per consuetudinem rationabilem qualis est ista cap. fin. de consuet. cum ei adnot. nam & prædictus Stephan. qui aliàs dicit quod communis, tamen in dicta fallentia fatetur id se frequenter fecisse, iubendo flagellari etiam presbyteros in aula Archiepiscopali per seruientem Curiæ qui erat laicus.

Quibus omnibus perpensis, videtur dicendum primo, satis alienũ videri à charitate fraternitatis, & paternitatis inter regulares habendæ, simul & à consuetudine SS. Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, & Francisci, & aliarum regularum institutorum huiusmodi pœnas infligere, quum sola eiectione à congregatione videantur fuisse contenti. Secundo quòd iure defendi potest potuisse induci consuetudine, vt prælatorum potestas etiam ad hoc extenderetur, sicut in dicto comm. cap. non dicatis. num. 62. diximus eorundem potestatem, quæ iure quidem communi longe angustior est, valde consuetudine auctam esse, nec mirum, quia illa potest non solum augere, sed etiam dare iurisdictionem. cap. duo simul. de offic. ordin. cap. cum contingat. iuncta glo. verb. consuetudine, quæ alia citat de foro compet. Tertio quòd à fortiori eadem consuetudine potest conuenire prælatis secularibus eadem potestas damnandi ad triremes, etiam si iure communi aliqua dubitatio subesset propter rationes pro parte negante adductas.

53 Proposueram hic quærere alia multa, sed quia eorum decisionibus nimium creuisset hic commentarius, decreui ea inserere cõmentario cap. statuimus. 19. q. 3. quem cum hoc edimus.

COM-

COMMENTARIVS QVARTVS DE REGVLARIBVS.

DE STABILITATE ET transitu eorum in cap. statuimus. 19. quæst. 3.

Vrbanus Papa II. Abbati S. Ruffini.

STatuimus, ne professionis canonicæ quispiam, postquàm Dei vice supra caput sibi hominem imposuerit, alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris religionis obtentu ex eodem claustro audeat sine patris, & totius Congregationis permissione recedere. Discedentem vero nullus Abbatum, vel episcoporum, nullus monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.

SVMMARIVM.

1 *Canonicorum regularium ordo multum differt ab ordine monachorum, & quia laxior, & quia celsior. & nu. 5.*

2 *Canonicis regularibus per se inest clericatus, monachis vero per accidens, & num. 4. 5. 6.*

3 *Canonicus regularis ad quos monachos non potest transire.*

3 *Regularis qua de causa ad aliam transeat religionem.*

4 *Religione in consueta facilius bene quis seruit quàm in alia.*

5 *Canonici regulares vt digniores precedunt monachos, quod post longissimam litem sententia definitiua declarauit Pius IIII. & num. 6.*

7 *Canonicorum regularium Prelati quando precedent monachorum Prelatos, & quando non.*

7 *Humilitas præclara, & Deo dilecta virtus.*

6 Cano-

7 *Canonicorum regularium ordo iam inde ab Apostolis cœpit.*

8 *Humilitas res gloriosa, qua ipsa quoque superbia palliari appetit ne vilescat.*

9 *S. Augustinus an instituerit regulam Eremitarum, &c. induerit cucullam, se cinxerit zona pellicea. &c.*

1 NOTA primo, plurimum differre ordinem canonicorum regularium ab ordine monachorum, quod ipsum probant primo cap. 1. & cap. mandamus. supra eadem causa & quæst. quæ sicut hoc continent, non posse transire canonicos regulares ad ordinem monachorum.

Secundo idem clarius probat cap. quod Dei timorem. de stat. monach. quatenus habet canonicos regulares laxiori ordini seruire quàm monachos.

Tertio, quòd vt determinat S. Thom. receptus 2. 2. quæst. 89. Canonicis regularibus per se inest clericatus; monachis autem solum per accidens cap. alia. cap. si clericatus. cap. legi. 16. q. 1.

Quarto, quòd vt idem S. Thom. determinat ibidem, ideo est altior ordo Canonicorum quàm monachorum, quòd licèt vtrique sint instituti ad vitam contemplatiuam; Canonici tamen sunt instituti ad contéplatiuam circa misteria ecclesiastica publica; Monachi vero ad contemplatiuam priuatam; & ita quanto bonum publicũ differt à priuato, & præcedit illud, tantum differt ordo Canonicorum ab ordine monachorum, & præcedit illum.

Quinto faciunt omnia illa quibus probamus in d. cap. nullam. 18. quæst. 2. Canonicos regulares non venire proprie appellatione monachorum.

2 Nota secundo, quòd canonicus regularis non potest transire ad ordinem monachorum. quod ipsum probant cap. 1. & cap. mandamus. supra eadem q. cuius fundamentum præcipuum est, quòd licèt status monachorum sit arctior, iuxta d. cap. quod Dei timorem. status tamen Canonicorum est altior, quatenus finis institutionis eorum, qui est actio mysteriorum Ecclesiæ publicorum est sublimior, vt idem S. Thom. recept. vbi supra dixit, & Card. Turrecrem. in cap. 1. supra eadem, tetigit: & vt vterque ait principalius consideratur finis, & id ad quod instituitur ordo quam eius arctitudo ad iudicandum suis ordo est altior, & ab altiore non descenditur ad inferiorem, etiamsi sit arctior. Ex quo sequitur quòd ab ordine monachorum, laicorum, vel clericorum qui diuinis ministeriis non seruirent, posset quis transitu ad ordinem canonicorum vt illi dicunt, & satis probatur in cap. sic viue. 16. q. 1. Sequitur item, quòd canonicus regularis potest transire ad

ordinem monachorum qui ministeriis Ecclesiæ publicis ita inseruit, ac canonici regulares, eo quòd arctior est, & finis æque bonus, ac finis canonicorum regularium petita tamen prius licentia, iuxta cap. licet. de regularibus.

5 Nota tertio, quòd potest quis transire de vna religione, quam iam professus est, ad aliam, quod probat hoc cap. à contrario sensu. quatenus habet, non licere trãsitum eiusmodi causa leuitatis, & sine consensu sui prçlati, significando quòd ex causa graui, & habito consensu prælati, potest: qua de re pulchre de more S.Tho. in d. art. 8. corp. in summa. dicit primo, quòd transire de religione ad religionem, nisi propter magnam vtilitatem vel necessitatem non est laudabile. Tum quia ex hoc plerumque scandalizantur illi qui relinquuntur. Tum etiam quia facilius proficit ali quis in religione quam consueuit, quàm in illa quã non consueuit, cçteris patibus. Vnde in collat. patrum Abbas Nestorius sic ait. *Vnicuique vtile est secundum propositum quod elegit, vt summo studio ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire festinet, & nequaquam à sua, quam elegit semel professione discedat.* Et postea subdit. *Impossibile namq. est vnũ & eundem hominẽ simul vniuersis fulciri virtutibus, quas si quis voluerit pariter attentare, in id incidere eum necesse est, vt dum omnem sequitur, nullam integre consequatur: diuersæ enim religiones præeminent secundum diuersa virtutum opera.*

Secundo, quòd potest quis laudabiliter de vna religione transire ad aliam triplici de causa. Primo quidem zelo perfectioris religionis, q̃ quidem excellentia, vt supra dictum est, non attenditur secundum solã arctitudinem, sed principaliter secundum id ad quod religio ordinatur, secundario vero secundum discretionem obseruantiarum debito fini proportionatarum. Deinde propter declinationem religionis à debita perfectione, puta, si in aliqua religione arctiori incipiant religiosi remissiuus viuere, laudabiliter transit aliquis ad religionẽ etiã minorem, si melius obseruetur. Vnde in collat. Patrum Abbas Ioannes de seipso dicit, quòd à vita solitaria, in qua professus fuerat, transiit ad minorem, scilicet eorum qui uiuunt in societate, propter hoc quod vita eremitica cæperat declinare, & laxius obseruari. Tertio propter infirmitatem vel debilitatem ob quam interdum prouenit, quòd non potest aliquis arctioris religionis statuta seruare, posset autem seruare statuta religionis laxioris.

Tertio, quòd in his tribus potest esse differentia: nam in primo casu debet quidem propter humilitatem licentiam petere, quæ tamen ei negari non potest, dummodo constet illam religionem de qua transit, esse laxiorem: si vero probabiliter dubitetur, est in hoc superioris iudiciũ inquirendum, vt habetur de regular. cap. licet. Similiter requiritur superioris iudicium in secundo casu. In tertio vero casu est necessaria di-

ſpenſatio, quam quis poſſit facere, dicetur infra q. 1. nu. 10.

4 Nota quarto, quòd ordo Canonicorũ regularium eſt dignior ordine monachorum, & debet in proceſſionibus, ſeſſionibus, & aliis comitiis præcedere illum, & honorabiliorem locum habere. Primo quidem per prædicta, quibus probatur, quòd ratione finis ordinis dignitas eſt conſideranda: & quòd finis in quem inſtituti ſunt canonici, eſt dignior fine in quem inſtituti ſunt monachi: & quòd canonici per ſe ſunt clerici, non autem monachi, & clerici digniores ſunt laicis: & quòd Canonici non poſſunt tranſire ad monachos quatenus ſunt monachi, monachi autem quatenus tales, poſſunt tranſire ad canonicos.

5 Secundo, per alia multa, quæ in allegationibus typis excuſis multorum eruditiſſimorum Iureconſultorum factis in fauorem Canonicorum coram tribus Cardinalibus deſignatis ad audienda, & referenda partium iura in cauſa huiuſmodi præcedentiæ cœpta in curia tempore bo. mem. Innocentii VIII. & finita à fel. record. Pio IIII. qui poſt iura vtriuſque partis coram prædictis Cardinalibus cum allegationibus & reſponſionibus pro eis accurate adducta, & ſibi relata, in hanc quæ ſequitur formam pronunciauit.

CHRISTI nomine inuocato, pro tribunali ſedentes, & ſolũ Deum præ oculis haben. per hanc noſtram definitiuam ſententiam, quam ferimus in his ſcriptis, in cauſa, & cauſis quæ coram nobis, & quas dilectis filijs noſtris Ioanni Michaeli Sarraceno tit. Sanctæ Anaſtaſiæ, Ioanni Baptiſtæ Cicadę tit. Sancti Clementis, ac Bernardino Scotto, tit. Sancti Matthæi S. R. E. Cardinalibus primò audiendas, cognoſcendas & per eos dicidendas & terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apoſtolica noſtra reſcripta nobis referendas cõmiſimus, inter dilectos filios Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares ordinis S. Auguſtini congregationis Lateranenſis & vniuerſam eorũ congregationẽ ex vna, & Prælatos, Abbates, & Monachos ordinis S. Benedicti cõgregationis Caſsinen. aliàs S. Iuſtinæ de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & ſuper præcedentia, & iure inter eos præcedendi, tam in proceſsionibus quàm in generalibus & ſynodalibus, ſeu prouincialibus conciliis, omnibusque actibus publicis, & priuatis, rebus que alijs in actis cauſæ, & cauſarum huiuſmodi latius deductis, & illorum occaſione in prima ſeu alia verſę fuerunt, & vertebantur inſtantijs, partibus ex altera, cauſa huiuſmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum ventillata, ac ſæpius, & ſæpius auditis partibus, & dubijs in ea plenè diſcuſsis, & reſolutis, ac viſis de iure videndis, & demum per dictos Cardinales nobis matura deſuper facta relatione, pronunciamus, ſententiamus, decernimus, & declaramus Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares,

res congregationis Lateranensis vti clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa in linea veste, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma nostra vrbe Roma consuetum fuit, & nunc obseruatur) in processionibus, & omnibus alijs actibus publicis, & priuatis, tam in dicta alma Vrbe nostra, nostroque & successorum nostrorum conspectu, quàm alijs vniuersis, ac quibuscunque alijs Ciuitatibus, terris, oppidis, & locis, dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis ordinis S. Benedicti Casinen. præcedere debuisse, & debere, eosdemque Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares, dictamque eorum congregationem vt supra incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum cõgregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse: Abbates vero dictarum congregationum Lateranen. & S. Benedicti singulariter, & de per se absq; eorũ conuentib. in concilijs generalibus, prouincialibus, & synodalibus, & alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure, vel de consuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium, priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiã, ac illa promotione dumtaxat, non autem congregatione, & ordine cuius fuerint attectis, præcedere, ac præferri & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus, præferrique, anteponi, et collocari respectiue mãdamus: iactationes quoq; molestationes, oppositiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per præfatos Abbates, Prælatos, & Monachos dicti ordinis S. Benedicti, & dictam eorum congregationem eisdem Abbatibus, Prælatis,. Canonicis regularibus dicti ordinis, & eorum cõgregationi de & super præfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, et illatas, factaque præstita, & illata fuisse, & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariaque, illicita, indebita, et iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta; illasque & illa præfatis Abbatibus, Prælatis, et Monachis fecisse, & facere minime licuisse, nec licere de iure. Et propterea de & super illis, ac dicto iure precedẽdi vt supra, omnibusque alijs & singulis præmissis perpetuum silentium imponẽdum fore, & esse, ac imponimus, vtranque partem in expensis iustis ex causis absoluentes.

Ita est I.

Ita refero, & censeo pronunciandum esse Ioannes Michael Cardinalis Sarracenus.

Ita refero, & censeo pronunciandum Ioannes Baptista Cardinalis Sancti Clementis.

Ita refero, & censeo pronunciãdũ esse Bernardinus Cardinalis Tranen.

BREVE EIVSDEM S. D. N. IN QVO supplentur omnes, & singuli processus, & sententiæ prędictæ defectus etiam substantiales, si qui forsan interuenerint, ac mandatur ab omnibus inuiolabiliter obseruari debere prædictã sententiam sub pœnis & censuris.

PIVS PAPA IIII.

AD Futuram rei memoriam. Sedis Apostolicę prouidẽtia circumspecta, ne rursus ea quę in cõtrouersijs inter personas Ecclesiasticas, præsertim Altissimo sub regulari professione famulantes exortis, pro tranquilla religionis statu prudenter ordinauit, in molestos contentionis anfractus relabantur, maiorem solet, dum id res ipsa requirit, adhibere cautionem. Sanè nuper postquàm, sicut nobis innotuerat, ab antiquis vsq; tẽporibus, etiam supra centũ annos retroactos lis, & causa, seu controuersia inter dilectos filios Rectorẽ generalẽ, & Canonicos regulares S. Augustini congregationis Lateranẽsis ex vna, ac Monachos S. Benedicti, ordinis Casinen. aliàs S. Iustinę de Padua congregationẽ partibus ex altera; super illorum pręcedentia seu iure prędendi suborta, & corã diuersis iudicibus etiã in nostro Palatij Apostolici auditorio ventillata, ac demũ non sine animi nostri molestia in œcumenico Concilio Tridentino, inter earundem congregationũ Abbates renouata fuerat. Nos considerãtes lites, & controuersias huiusmodi in Ecclesia prę sertim inter religiosas & reformatas personas, quę relictis mũdi vanitatibus, votũ suum in humilitatis spiritu, domino & Deo nostro, qui se pro nobis vsq; adeo humiliauit vt formã serui acciperet, persoluere profitẽtur, non modicũ illi pręclaræ Deoque pręcipuè dilectę virtuti, quę est humilitas labem infundere, populoq; scandalum generare, ac propterea illas omni ratione submouendas, publicæque religionis tranquillitati, ac ministrorũ Dei reconciliationi, & mutuę dilectioni quàm primum consulendum esse rati, Motu proprio dictas causas, & cõtrouersias vbilibet, & coram quibusuis iudicibus motas, & in quibusuis instantijs indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad nos auocauimus, illasque dilectis filijs nostris Ioanni Michaeli S. Anastasię Sarraceno, Ioanni Bapt. S. Clementis Cicadę, ac Bernardino Scotto nuncupatis S. R. E. Presbyteris Cardin. audiendas, cognoscẽdas, & decidendas per quandã motus proprij schedulam, & deinde illas per aliud nostrum rescriptũ eisdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisque rese-

referendas commisimus: qui quidem Cardinales dictis partibus, earumue procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubiisque emergentibus ad plenum discussis, & resolutis comperto satis per eos ex cõpluribus literis apostolicis, diuersisque aliis documentis, rationibus, & probationibus, quòd ipsi Canonici fuerunt, et sunt de illis clericis à sancto Augustino, quinimo à sanctis Apostolis institutis, eosdem Canonicos tam sua antiquæ institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos statim quòd professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet, aliarumque qualitatum in eis existentium ratione, dictamque illarum congregationem Lateran. præfatos Monachos & eorum congregationem Cassinen. præcedere debere censuerunt, & concluserunt, suamque conclusionem huiusmodi ad audientiam nostram iuxta vltimi nostri rescripti prefati tenorem retulerunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaque per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus suis partibus veritati & iuri consonam comperimus, per nostram definitiuam sententiam pronunciauimus, sententiauimus, decreuimus, & declarauimus, Abbates, Prelatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranen. uti clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericalique habitu incedentes (quod etiam in alma Vrbe cõsuetũ fuerat, & tunc obseruabatur) in processionibus, & omnibus aliis actibus publicis, & priuatis, tam in dicta Vrbe, nostroque, & aliorum Romanorum Pontificum successorum nostrorum conspectu, quàm aliàs in uniuersis, & quibuscunq; aliis ciuitatibus, terris, oppidis, & locis, Abbates, Prælatos, & Monachos ordinis sancti Benedicti cõgregationis Casinẽ. prædictos precedere, debuisse, & debere, ac eosdem Abbates, Prælatos & Canonicos regulares dictamq; eorum congregationem vt præfertur incedentes, dictis Abbatibus, Prelatis, & Monachis sancti Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis premissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore & esse: Abbates vero dictarum congregationũ singulariter, & de per se absque eorum conuentibus in Conciliis generalibus, prouincialibus & synodalibus, ac aliis actibus publicis, & priuatis in quibus Abbates de iure vel consuetudine locum, & votum habent, vel pro tẽpore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientium priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, ac illorum promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordinis cuius sint, attentis, precedere & præferri, & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout ex tunc pretulimus, anteposuimus, et collocauimus, præferriq;, anteponi, & collocari mandauimus, iactationes quoq; molestationes, oppressiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per Abbates, Prælatos, & Monachos prædictos, & eorum congregationem Casinen. eisdem Abbatibus, Prelatis, & Canonicis regularibus congregationis Lateranen. super prefatis omnibus, & singulis & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas, acta, prestita, & illata, fuis-

ta, fuisse & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariaq; illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & presumpta, illasq; & illa Abbatibus, Prælatis, & Monachis congregationis Cassinen. huiusmodi fecisse, & facere minime licuisse, neque licere de iure. Et propterea de & super illis ac dicto iure precedendi, omnibusq; & singulis aliis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, & tunc imposuimus prout in rescripto, relatione & sententia prædictis plenius continetur. Ne autem de sententie aliorumq; præmissorum validitate vllo vnquam tempore dubitari, ac propterea vel alio quouis prætextu rem maturè discussam & iudicatam, rursus in controuersiam retrahi, neuè denuo in Ecclesia Dei inter tales personas, religiosas contentiones exoriri, ac populo scandala generari cõtingat, tempestiuè prouidere, ac supremam huic negocio manũ apponere cupientes, nec non veriores literarum singulorum prædecessorum, ac rescripti processus, relationis, sententiaeq; prefatorum, & inde secutorum tenores præsentibus pro sufficiẽter expressis habentes: Motu simili, non ad ipsorum Abbatum, Prelatorum, & Canonicorum regularium congregationis Lateranen. vel alterius pro eis nobis super hoc oblata petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostra, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine ad effectum executionis dicte sententiæ tantum omnes & singulos processus & sentẽtiæ præfatorum defectus etiam substantiales, si qui forsan in eisdem interuenerint, harum serie supplemus, ac eandem sententiam vnà cum eius processu validos & efficaces esse, suosq; plenarios & integros effectus sortiri & inuiolabiliter ab omnibus obseruari debere, nec partes ipsas ab eis vllo vnquam tempore quouis prætextu, quæsitoue colore resilire posse, sed ad illorum obseruationem teneri, censurisq; & pœnis tam ecclesiasticis quàm pecuniariis ad id cogi, & compelli, neque Monachos eorumue congregationem aduersus sententiam aliaue præmissa in pristinum statum quouis quesito colore vel ingenio restitui, nec illa oppugnantes audiri, præsentesq; literas de surreptionis vel obreptionis vitio, aut intentionis nostre, aut alio quouis defectu notari, seu impugnari posse. Sicq; & non aliter per quoscunq; Iudices, & Cõmissarios etiam S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate & authoritate, iudicari, & definiri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus, premissaq; omnia perpetuò statuimus: & quòd ita fiant, & obseruentur, volumus, atque mandamus, similiter venerabili fratri Episcopo Amerin. & dilectis filijs nostro in alma Vrbe, & eius districtu Vicario in spiritualibus, ac Curiæ causarum cameræ Apostolicę auditori generalibus per presentes motu pari mandantes, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorũ per se vel alium seu alios presentes literas, & in eis contenta quæcunque vbi & quãdo opus fuerit, ac quoties pro parte Rectoris generalis, & Abbatum, Prælatorũ, ac regularium Canonicorum S. Augustini congregationis Lateranen. præfatorum,

rum, vel alicuius eorum fuerint requisiti solenniter publicantes, ac illis in premissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant authoritate nostra illos suppletione, decreto, statuto, voluntate, & mandato, alijsq́ premissis pacificè frui, & gaudere. Non permittentes eos vel eorum quempiam desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari. Contradictores quoslibet & rebelles per sententias, censuras, & tā ecclesiasticas & pecuniarias etiam arbitrio suo moderandas, & applicandas, quā etiam priuationis beneficiorum ecclesiasticorum per ipsos cōtradictores obtentorum pœnas, aliaq́; iuris remedia, appellatione postposita compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, illos sententias, censuras & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illosq́, etiam iteratis vicibus aggrauando, & interdictum ecclesiasticum imponendo, inuocato etiam ad hoc si opus sit, auxilio brachij secularis. Non obstā premissis, ac fe. re. Bonifacij Papę VIII. prędecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dommodo quispiam prgsentium vigore vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac aliis quibusuis constitutionibus & ordinationibus apostolicis, nec non Monasteriorum, & ordinum, ac congrgationum prgfatorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, priuilegijs quoq;, indultis, & literis apostolicis illis eorumq́ superioribus, ac personis sub quibuscunque tenoribus, et formis ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs alijsq́ efficacioribus & insolitis capitulis, irritantibusq́ & aliis decretis in genere vel specie, etiam motu et scientia similibus quomodolibet cōcessis, ac etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus illorū tenores prgsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus cōmuniter, vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem Volumus autem quòd prgsentium transumptis, manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo personę in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis in iudicio & extra vbilibet locorum plena, & indubia, eademque prorsus fides adhibeatur, quę ipsis prgsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die XVIII. Ianuarij. M.D.LXIIII. Pontificatus nostri anno quinto.

Hie. Gadicen.

8 EX qua sentētia, & breui executorio colligo primo, plurimum referre, An pręlati in suis capitulis simul incedant, an vero perse à capitulis separati: quia priore casu prælati canonicorum præcedunt prælatos

tos

tos monachorum, etiam si sint promotione nouiores, in posteriore vero minime, imo præcedunt se inuicem pro suæ promotionis antiquitate, vel nouitate.

Secundo colligo ex breui humilitatem esse præclaram & Deo dilectam virtutem præsertim in regulari cui sine illa parum religio proficiat, arg. cap. 1. de pœnit. dist. 1. Gloriosa enim res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliari se appetit ne vilescat, vt ait Bernar. relatus à glos. singulari clemen. 1. de relig. dom. quę definit eam & gradus eius describit.

Tertio, quòd ordo canonicorum regularium iam inde ab Apostolis cœpit.

Quarto, quòd clericatus ita per se inest illis, vt dicit S. Tho. in d. art. 8. quòd non potest esse canonicus, quin sint clericus.

9 Quinto, quòd cum ex Possidonio & aliis in confesso sit patriarcham illum nostrum Augustinum, cum sociis suis Hippone circiter 40. annos secundum regulam Canonicorum Regularium vixisse, nonnullis videtur ipsum nunquam induisse cucullam nigram, nec cinctum fuisse zona pellicea ad differentiam monachorum; quin & eam regulam lõgo tempore præcessisse obseruantiam longe strictiorem regulę, quam cum habitu differente seruant admodum Reuerendi patres Illustrissimi ordinis Eremitarum sancti Augustini, qui tamen iis magnis viribus repugnant, asserentes eum, & induisse cucullam, & se zona pellicea, qua ipsi se cingunt, cinxisse. quam quæstionem, quia meo iudicio ad augendam pietatem parui refert vtra pars eius teneatur, & vt audio super ea sub iudice lis est, in medio relinquo, vt & Anton. Sabell. part. 2. enead. 7. tit. 9. reliquit. Nec nimis suam in hac re mentem aperuit D. Anton. historię suæ 3. part. tit. 24. cap. 14. dũ ait, non sufficiẽter probare quendã virum, præteritum ordinẽ eremitarum esse antiquiorem aliis ordinibus mẽdicantibus in hæc uerba, *& si ordo eremitarum & in eremo viuentium cœperit à Paulo eremita non sequitur quòd talis modus viuendi esset ordo B. Augustini, vel viuerent secundum regulam B. Augustini, qui adhuc non erat in mundo, sed postea plusquam per centum annos. Nec legitur alicubi, quòd aliquam communem regulam illi eremitę haberent, nec tunc aliquis ordo vel religio erat ab Ecclesia approbata, vt postea fuit. Quòd autem B. Benedictus & eius; religio secundum regulam eius, fuerit post Augustinum certum est: vnde & Canonici regulares, qui profitentur regulam Augustini vtique fuerunt ante monachos Benedictinos, & etiam aliqui eremitæ viuentes religiose in solitariis, potuerunt esse, qui viuerent secundum regulam Augustini, & forte illi, ad quos sermones editi dicuntur ad eremitas, sed non erant illis propriè loquendo illius ordinis, & modi vitæ, cuius nunc sunt qui dicuntur eremitani, & habitant in ciuitatibus, villis & castris. Hæc illa.* Sed & neutri parti pręiudicare videntur, qui aiunt cap.

1. §. pen.

1.§.penul.de relig. domib.lib.6.non probare B. Augustinũ instituisse regulam eremitarum ante Concilium generale, de quo in cap.fi.de reli. domib.sed quòd regulam eremitarum S.Augustini, id est, quæ sic appellatur, præcessit dictum Concil.quod est verissimum, sed longè aliud ab illo. Quicquid tamen hi aut illi sentiant, illam ego partem mihi persuadeo, quam sacrosancta Sedes Apostolica, vel ab ea in id delegati veriorem iudicauerint, satis certus nonnulla origine nouiora præstare vetustioribus, & contra nonnulla vetustiora præcellere nouioribus, in omnique gente, qui maiorem faciunt iustitiam, magis placere Deo, qui non solum regulares, sed etiam seculares omnes Christianos suæ charitatis vinculo, in suam gloriam perpetuo vinciat. Amen.

Secundo, quòd adiungere poteram hic multa ex prædictis allegationibus typis excusis, quæ gratia breuitatis omitto.

SVMMARIVM.

10 *Regularis de cuius licentia iuste transit ad alium ordinem.*
10 *Vouens vnam religionem ad intrandam aliam, maiori auctoritate eget quã professus.*
11 *Canonici regulares ad quos monachos transire possunt.*
12 *Regulari translato quanta licentia extra manendi dari potest.*
13 *Regularium Conuentualium eiectorum dubia deciduntur.*
13 *Ordines mendicantium iure communi 4.sed particulari plures.*
14 *Verba cum effectu sunt intelligenda.*
14 *Regulares transferendo non recipit, nisi qui potest nouitios.*
14 *Regularem translatum tractet Prælatus vt vernaculum quoad exitum.*
14 *Intellectus cap. 11. de reform.sess.25.Concilij Trid.*
15 *Regularis etiam translatus potest esse Vicarius Episcopi.*
15 *Dispensatio odiosa, sed eam faciendi potestas fauorabilis.*
16 *Regularibus Conuentualibus eiectis quod remedium sufficiens.*
16 *Contemnitur facile quod non diligitur.*
17 *Author in omnes Regulares venerabundus, & in nullos factiosus.*
18 *Regularibus Conuentualibus eiectis vberius prouidendum.*
18 *Citatio iure naturę requisita ex causa omitti potest.*
18 *Iudicis pro sententia in dubio præsumendum.*
19 *Rigor ex causa molliendus.*
20 *Papa in his quæ sunt fidei & morum errare non potest.*
21 *Regularis cogi nequit transire ad strictiorem, nec laxiorem. & num. 22.*
22 *Regularis licèt iure antiquo non possit cogi transire ad aliud monasterium, iure tamen speciali sic, ad hunc modum.*

10 CIRCA vero tertium notabile quod de transitu vnius religionis ad aliam agit, quęritur primo qua de facultate seu licentia sit ille faciendus? Ad quod respondeo, quòd iure communi prælatus etiam inferior potest facere facultatem transeundi ad strictiorem arg. cap. licet. de regul. quatenus probat facultatem etiam solum debite petitam, & non obtentam sufficere ad id. Et quòd potest etiam facere facultatem transeundi ad ęqualem, id quod per hoc cap. asserit glo. recept. in cap. cum singula. §. prohibemus. verb. canonice, de præb. lib. 6. quamuis non nimis clare id hic probetur. Ad laxiorem autem solus Papa facere potest, vt eadem glos. recepta resoluit. Dixi (*iure communi*) quia iure particulari & statutario seruandum est quod in eo continetur, vt in ordine prædicto Prędicatorum est seruandum illud §. item statuimus. cap. 17. dist. 2. suarum constitutionum, videlicet. *Statuimus & ordinamus, quòd quorumcunque mendicantium ordinum fratres, non possint, nec debeant recipere huiusmodi Prędicatorum ordinis fratres aut sorores subiectas eisdem in ipsorum aut dictorum aliorũ ordinum fratres aut sorores (etiam vigore quarumcunque literarum Apostolicarum super hoc hactenus forsan concessarum, vel in posterum concedendarum, etiam quòd ad parem vel arctiorem transire possint ordinem cõtinentium; nisi in eisdem de ordinibus ex quibus recedunt & ad quos accedunt, & ad quos se transferendi licentiam obtinuerunt, nec non de prędentibus, & earum toto tenore specialis, & expressa mentio habeatur.* Hæc ibi.

Quibus addo primo, quòd contentis in prædicto §. gaudebunt etiã alii fratres, & monachi habentes communionem priuilegiorum prędicti ordinis.

Secundo addo, omnibus quòd etiã ipse Papa non potest iuste, nisi ex causa iusta transferre ad laxiorem regulam, quippe qui neminem potest ab vllo voto nisi de iusta causa iuste absoluere cap. non est. adiuncta glos. de vot. & dare facultatem transeundi ad laxiorẽ, est effectu absoluere à voto vel parte voti seruandi strictiorem.

Tertio, ꝙ non est idem de eo, qui iam professus est, & de eo qui vouit in-

uit intrare religionem: quia qui vouit intrare vnam laxiorem, potest intrare strictiorem, nulla ab vllo petita licentia, & non potest intrare aliā religionem æqualem sine Papæ, vel eius qui ipsius authoritate vtitur licentia, qualis est legatus eius, vel maior pœnitentiarius, quia Prælatus religionis quam vouit intrare, non potest eam ei facere, nondum enim est ei subiectus: & ita declarandus est S. Thom. in d. art. 8. relatus supra in d. notab. 3.

11 Quarto addo, quòd licèt canonici regulares non poterant olim nec possunt hodie transire ad monachos, qui non essent plusquam monachi, quique non tractarent chorum, & mysteria ecclesiastica vt Canonici, possunt tamen hodie transire ad eos qui eadem ministeria tractarent, sicut canonici regulares: quales fere sunt omnes hodie ratione maioris arctitudinis: & contra, licèt olim monachi qui non erant plusquam monachi poterant transire ad canonicos regulares propter maiorem perfectionem, hodie tamen non possunt: quia exæquantur eis in perfectione, nam tractant eadem mysteria, & superant arctitudine regularis obseruantiæ, ita quòd Canonicus regularis potest hodie transire ad ordinem prædicatorum, & non prædicatores ad ordinem Canonicorum regularium: quę omnia sentit Tho. vbi supra, & Card. à Turrecrem. in cap. 1. supra ead.

Quinto, quòd superior etiam inferior Papa potest ex causa iusta dispensare, vt transeat ad religionem laxiorem, secund. Panor. in cap. non est. nu. 6. & cap. significatū. nu. 6. de regula. cui satis concordat Syl. ver. religio 4. q. 2. & ante illos tradiderunt Innoc. ibi, & Host. in summa. Nam quod paulo ante dicitur, quòd solus Papa potest hoc facere intelligendum est de potētia faciendi sine causa, quoad forum exterius.

Secundo quæritur, vtrum prælatus religionis laxioris licitè recipere possit regularem translatum ad illam de strictiore auctoritate Papæ, animo non retinendi eum in claustro sui monasterii, sed statim post recessionem & habitus sui dationem, dandi ei facultatem perpetuo vel ad multos annos viuendi extra claustrum quęrendo sibi victum sua industria, arte, vel mendicitate? Ad quod respondeo primo quòd hoc frequens esse solebat, imo frequentissimum ante Concilium Tridentinū, vt ipsummet testatur in sess. 14. cap. 11. de reform.

12 Secundo quòd eiusmodi receptio cum facultate extra monasterium tam diu manendi & acceptatio vix omnino iustificari poterant. Tum quia cuius finis malus est, ipsum quoque malum est cap. cum minister. 2. q. 5. vt ibi late diximus. At finis eo modo exeuntis & recipientis vt plurimum solebat esse liberatio à iugo religionis, vagatio, & interdum voluptate fruendi opportunitas. Tum quia imprudentia, & negligentia peccata sunt, cap. sit rector. 43. dist. cap. ea quæ. de offic. Archid. At concessio tam diuturnæ & vagę facultatis videtur actus imprudentiæ,

& causa negligentię, quum non sit prudentis & boni pastoris tam diu curam suæ ouis deserere, contra illud Prouerb. 27. *Diligenter ignosce vultum pecoris tui, cum illius sanguis de manibus tuis sit requirendus.* cap. irrefragabili. de offic. ord. nec sit iusta excusatio pastoris, si lupus ouem comedat, & ipse nesciat cap. quamuis. de reg. iur. Dixi (vix) quia tanta potuisset occurrere alicui regulari ob aliquos respectus particulares necessitas relinquendi suum ordinem, propter molestias, persecutiones; & dissensiones vel alios similes respectus, & tanta difficultas inueniendi monasterium quod vellet eum perpetuo alendum in claustro recipere, & talis de translato confidentia, quòd tali facultate bene vteretur (quales casus non semel ad nos peruenerunt) quòd pii prælati recipere potentis fuisset, recipere talē animo concedendi facultatem manendi foris, non quidem tam vagam & largam quanta in quæstione proponitur, sed arctatam ad locum talem, vt facile nosceret posset eius actus, & eum si opus foret, corrigere, & in alium locum transferre, & aliorum, quæ boni pastoris sunt curam gerere: qualibus casibus poterat defendi conniuentia illa Sed. Apost. quia ante prędictum canonem, & Paulum IIII. tales translationes permittebat.

Secundo, quòd prædictum concil. vbi supra contra prædictam consuetudinem in hæc verba statuit: *Quia vero regulares de vno ad alium ordinem translati, facile à suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, in quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur: nemo cuiusque ordinis Prælatus vel superior vigore cuiusuis facultatis aliquem ad habitum, & professionem admittere possit, nisi vt in ordine ipso, ad quem transfertur sub sui superioris obseruantia in claustro perpetuo maneat.* hæc ibi. Per quæ reprobatur receptio in quæstione proposita, quæ quia vt diximus ante prædictum canonem erat reproba, non videtur ille ius nouum inducere, sed antiquum declarare: & consequenter posset limitari in casu in quo ante illum diximus licuisse, salua Illustrissimorum eorundemque eruditissimorum Cardinalium interpretationi prędicti Concilij deputatorum grauissima censura. Tum quia prædictus canon latus fuit ad tollendam occasionem vagandi, & apostatandi ex tali facultate præsumpta, quæ quoad forum conscientiæ in eo casu cessat. Tum quia alioqui eiusmodi personæ occluderetur omne remedium salutis, eo quòd eam vere non sperat in priori ordine; & vere non potest inuenire monasterium quod recipiat eum cum onere alendi perpetuo in claustro in ordine ad quem transfertur: & religio quæ est compendium ad vitam æternam, non debet esse dispendium ad illam arg. l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. cap. fi. de verb. signifi c.

13 Tertio quæritur, quid respondendum sit multis fratribus ordinis Minorum

norum Conuentualium Hispaniarum, qui nuper fuerunt à fœl. record. Pio V. priuati & eiecti à suis oībus domibus in oībus earū Regnis, quibusq. modo sit facultas transeundi ad aliquē ordinem mendicantium approbatum, in quo beneuolos inuenerint receptores, & in euentum qđ non inuenerint tales, possint transire ad ordines non mendicantes, super multis dubiis occurrentibus eis, & nobis propositis? Respondeo, respōdisse me primo cuidam qui habitum deposuerat, roganti, vt committerem vel quærerem qui ei committeret aliquot missas à se dicendas, quo in Vrbe, & in via redeundo in Hispaniam sustentari posset intra sex menses præstitutos ad quærendum ordinem, in quem se transferret, nullatenus posse illum celebrare antequam transferretur: quia cum se reputaret excommunicatum ob habitum derelictum, non poterat celebrare ante absolutionem à censuris, neque ante dispensationem ab irregularitate; & non poterat talem absolutionem & dispensationem consequi, nisi à superiore monasterii ordinis ad quem transferretur, quod sibi graue visum fuit, sed adeo notorie est verum, vt non indigeat probatione, iuxta cap. ad nostram. el 2. de iureiuran. 1

Secundo, quòd eos quibus sit facultas transeundi ad non mendicantes, si non inuenerint mendicantes qui eos recipiant, vt communiter fit, oportet non solum tres alios ordines mendicantes requirere, sed omnes alios ordines mendicantium approbatos, qui hodie sunt plures quàm quatuor approbati iure antiquo communi contento in cap. fin. de relig. domib. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6. talis est enim ordo Minimorum Sancti Francisci à Paula, seruorum B. Mariæ, imo & Societatis Iesu, & aliquorum aliorum: negatiua enim illa (si non inuenerint exacta diligentia facta mendicantes;) non verificatur, nisi requisitis omnibus, & nullis volentibus eos recipere, arg. glo. sing. cap. cum dilectus. de consuetud.

14 Tertio, quòd videntur teneri ad quærendum aliquem ordinum mendicantium bona fide, & iusto desiderio inueniendi eum; non enim sufficit petere verbo tātum, saltem significando nutu vel aliis verbis, aut per alias personas desiderare se non recipi: quia verba cum effectu sunt intelligenda §. hæc autem verba. de pœnit. dist. 1. & cap. relatum. cum multis alleg. in glos. de cler. non resid.

Quarto, quòd prælati ordinum ad quos transeunt, non possunt eos recipere sine suorum conuentuum consensu plusquam alios nouitios, quos secundum communem, & consuetudine receptam de consensu Conuentuum suorum recipiunt, vt dixi in cap. nullam. 18. q. 2. quia verba illa (beneuolos receptores) referuntur ad potentes recipere, & incorporare ordini. Vnde non sufficit præstare obedientiam soli prelato, vt ante Concil. prædictum solebat fieri, sed oportet, vt de consensu totius conuentus vel maioris partis recipiantur, vbi nouitii sic solent recipi

recipi, quum ad valorem actus, nõ sufficiat voluntas sine potestate, sicut nec potestas absque voluntate cap. cum causa. cum glos. & ei adnot. de offic. deleg.

15 Quinto, quòd illa verba literarum suarum, scilicet *vitamque regularem ac in claustro perpetuo ducendo statueris, & promiseris, &c.* intelligenda videntur iuxta prędictum canonem Concil. Trid. qui tollit potestatem pręlato recepturo aliquem huiusmodi transferendum, nisi cum animo & obligatione tenendi eum perpetuo in claustro perinde ac vernaculo, & ordinario modo susceptos.

Sexto, quòd intentio Concilij est per pręfata verba significare, vt translatum ęque tractet, ac vernaculum debet tractare quoad cõcedendam facultatem exeundi, vel manendi foris, & quoad alimenta ordinaria: & consequenter, quòd prędictus Prelatus non possit ei concedere facultatem manendi extra monasterium, siue iusta causa, sicut nec potest concedere vernaculo non translato, vt diximus in d. commentario cap. non dicatis. 12. q. 1.

Septimo, ex hoc sequi, quòd sicut posset iusta de causa concedere id vernaculo: ita posset & translato. Tum quia non debet esse melioris cõditionis hic quàm ille, argu. clem. 1. de regular. cuius tamen esset, si contra teneremus: quia consequeretur non posse translatum cogi ad agenda aliqua extra monasterium, ad quę posset cogi vernaculus. Tùm quòd mens concilij videtur fuisse ęquare translatum vernaculo quoad mansionem perpetuam in monasterio, & mens legislatoris sequẽda est cap. fin. de reg. iur. lib. 6. & cap. fin. de prębend.

Octauo dico, his esse consequens, Prælatum monasterij ad quod transfertur posse mittere huiusmodi translatum ad cõuiuendum alicui Priori eiusdem ordinis in vtilitatem & decorem sui ordinis, sicut posset mittere aliquem vernaculum cap. 2. de statu monach. cap. fin. de capell. mon. & clem. 1. §. ad hęc. eod. tit. tum per prædicta. Tum quia regularis manens extra monasterium de iusta licentia prælati videtur manere in eo, cap. monachi. il 2. 16. q. 1. tum quia Concil. non videtur velle honorare magis translatum quàm vernaculum. Tum quia non obligat Concil. plus quàm votum solenne obedientiæ quo nititur illud, & potest Prælatus non obstante illo, mittere regularẽ vernaculum foras pro vtilitate, honore, & obsequio monasterij: ergo & etiam translatum, non obstante prędicto canone. Tum quia si translatus esset latomus, vel faber lignarius, posset pręlatus eius mittere illum ad operandum & construendum aliquam capellam, vel aliud ędificium necessarium & vtile monasterio.

Nono dico, quòd huiusmodi translatus de licentia pręlati posset esse Vicarius Episcopi, nisi quatenus obstaret ei clem. 1. de regul. quia etiam vernaculus posset esse, secundũ Card. recept. in clem. 3. q. 16. de rescrip.

& Cubi-

& Cubicularius episcopi, Pan. in cap. quanto, de offic. ord. num. 1. per cap. cum pastoris. 2. q. 7. Procurator item patroni, amici, vel Principis, vnde vtilitas saltem latens redundaret in monasterium, secundũ Innoc. recept. in cap. cum I. & A. de re iudic.

Decimo, quòd non solum prouincialis, & generalis ordinis ad quem translati fuerint, sed etiam prælatus immediatus monasteriorum in quæ translati sunt poterit eos absoluere, & cum eis dispensare: quia verba illa (superior ordinis) posita in eorum literis, non solum comprehendunt generalem, sed etiam prouincialem & particularem prælatum monasterij; non enim debent restringi vt significent eum solum qui est superior toti ordini, sed etiam eum qui fuerit superior eius in illo ordine, qualis est etiam prelatus particularis monasterij: quia licèt dispensatio sit restringenda cap. 2. de fil. presbyt. lib. 6. potestas tamen dispensandi latè debet interpretari, iuxta glos. sing. & recept. in clem. 1. de offic. vic.

16 Quarto quæritur, an prędictum remedium prædictis fratribus Minoribus Conuentualibus decretum à S. D. N. & ab Illustr. ac pientissimis Card. in id deputatis tantę multitudini plene satisfaciat? Ad quod respondeo primum illud esse quidem prouidum, iuri cõsonum & magnum magnę religionis decernentium argumentum, non tamen plenè videri eis satisfacere. tum per proxime dicta. Tum quia nulli, vel certe paucissimi satis æquo animo transeunt ad alios ordines, alios habitus religiosos induturi, partim quòd parum vnquam fuerunt eis bene affecti, partim quòd credant multa opprobria, & conuitia in illis se passuros, & vt Nicolaus Papa, loquens de Monastica vita, ait in cap. præsens. 20. q. 3. *Quod quis non eligit, nec optat, profectò non diligit, quod autem non diligit, facile contemnit.* Tum quia feruntur plures quàm mille, & palam est non posse omnes illos inuenire tot beneuolos receptores ad alendos eos perpetuo in claustro neque apud mendicantes, neque apud non mendicantes: adeò quidem vt acceperim à fide dignis & prudentibus vix inuenturos quadraginta eiusmodi beneuolos receptores in Hispania cum onere perpetuo tenendi, & alendi eos in claustro. Tum quia paucissimi vel nulli eorum quærunt apud omnes mendicantes, sed solum apud tres ordines iure communi prædicto expressos. Tum quia etiam apud illos tres, pauci exacta diligentia quæ eis præcipitur quærunt, nec adeo candido & vero animo, ac opus esse & requiri supra dicitur, & ita accipiunt ansam, vt ante exactam diligentiã quærendi eos apud mendicantes, quærant apud non mendicantes, contra verba & mentem S. D. N. & de remedio & medicina faciunt venenũ & exitium. Tum quia vix vlli beneuoli receptores non mendicantes, retinebunt eos perpetuo in claustro vt vernaculos, eo quòd quærent, & vtinam non fingant, causas & occasiones emittendi eos extra claustra,

Tum

Tum quia vix poterant ipsi æquo ac placido animo in eorum claustris perpetuo manere, priuati contétis in clem. 1. de regular. quæ priuat eos voce actiua & passiua, & capacitate beneficij, & officij cuiuslibet etiã Vicarij, & Vicegerentis: adeo quòd ibi ait gloss. in verb. officia. quòd nõ possunt esse Sacristæ, Camerarij, Castaldi, & Oeconomi, &c. nec prædicare. Quis autem eruditus, & bene moratus; quales sunt plurimi eorum (feruntur enim esse circiter 100. in sacra Theologia doctores, & egregij prędicatores) ferre possit perpetuo conuiuere multis iuuenibus indoctis, & fortassis parum bene moratis, prçeuntibus eis, voce, officijs, beneficiis, pdicatione, & alijs pręeminentijs? iudicet is qui ex se cognoscit, quæ sunt proximi sui, Eccles. 31. & illud adagium glos. in l. 1. §. veteris. ff. de acq. possess. *Etiam Asinus intumescit, quum per comparem apprahenditur.*

Secundo respondeo, quòd ob hoc magnopere cupio, & cupere debeo, ut aliquot patres purpurati, & aliquot alij gratia, & authoritate apud S. D. N. valentes, ipsum orarent, & exorarent, vt pro sua misericordia prędictis conuentualibus vberius succurrere dignaretur, nè perpetuo periclitentur ac scrupulis discrucientur tot viri, qui sacræ regulæ professione insignes, sacris ordinibus & presbyterio, & laureis minerualibus seu literariis decorati, in castris principum, in præsidijs artium, in obsequiis sordidis, ne dicam, vanis & malis aliquot ditiorum, mutato habitu & omissis precibus orariis mentientes se alios quàm sint, inseruiunt.

Tertio, quòd mea sententia, qui plurima secreta per sacras & vulgares confessiones eorum noui, tanta causa occurrit vberius prouidendi, quòd arbitror suam sanctitatem intrepide posse illis facere facultatem degendi honeste in habitu clericali, seruando tria vota substantialia, & persoluẽdo preces horarias, si sunt professi ad chorum, vel ordine sacro insigniti, quærendoque sibi victum iusta mendicitate, vel vsu suorum ordinum, vel dotibus, literis, & bonis artibus, præstita prius, vt diximus de eiectis in d. comm. cap. non dicatis. num. 24. Episcopis suis obedientia sub correctione eorum à quibus visitentur, corrigantur, & castigentur quatenus opus fuerit.

17 Quarto, quòd quidam vane somniant, me prçferre Conuentualitatem (*vt ita dicam*) obseruantiæ, eo quòd sępe dixerim hoc, & præterea displicuisse mihi eiectionem Conuentualium prædictorum, quatenus perditio animarum inde subsequuta videtur. Et quòd mallem esse conuentualis seruando ad amussim regulam B. Francisci relaxatam Apostolica authoritate, qualem conuentuales vouent, quàm frater de obseruãtia, non seruando illam integram, quam integre uouent obseruantes, iuxta declarationem Nicolai III. in cap. exiit. de verb. sign. lib. 6. & Cõcil. Vienen. in clem. exiui. eod. tit. Tum quia S. Thom recept. 2. 2. q. 189

art. 1.

art.8.& citandus infra, ait vnam de causis transeundi ad religionem etiã laxiorem esse declinationem strictioris à debita obseruantia. Tum quia nil repugnat electionem prædictam iustam fuisse, & alia de causa recte displicuisse, cum vnum & idem diuerso respectu possit vni, & eidem placere, & displicere, vt mors Christi piis placet, vt ab eo subita, & displicet, vt à Iudæis illata, iuxta illud glos. cap. 1. de consecr. eccles. lib. 6. *Actio displicuit, passio grata fuit.* & passim mors amici, quatenus iuste infligitur à iudice, placet, & quatenus est dedecori vel damno, vni & eidem amico displicet. Tum quia palam est me his solitum adiungere, quòd adeo suspicio & veneror regulam illam altissimam S. Francisci, vt obseruantes eam ad vnguem, & mentem auctoris, reputem esse quosdam incruentos Christi martyres. Tum quia nec exæquare dici debeo prædictas regulas, eo quòd dicere soleam, tam in Galliis quàm in Hispaniis vidisse, & nunc in Italia videre multos tam claustrales quàm obseruantes, eruditione, pietate, & moribus insignes, omni obseruantia dignissimos: non enim ex eo infertur quòd ipsi somniant, sed quod in eos vtrosque fui & sum beneuolo, candido, venerabundo, & non factioso animo, quo gratia Deo, semper fui, & spero fore etiam in omnes alias religiones à sancta Sede Apostolica approbatas, dum spiritus hos reget artus: & vt indoleo, quòd multi obseruantes non seruant, nec satagunt integre seruare suam regulam, ita lugeo quòd multi claustrales laxius seruent illam quàm à Sede Apostolica fuerit laxata, percupiens, vt vtrique legem suam intelligant, & ad amussim adimplere conentur, & neutri declarationem, & relaxationem Apostolicam auctoritate priuata dilatent.

18 Quinto quæritur, sint ne aliqua vltra prædicta quæ S. D. N. possint mouere ad vberius, & modo prædicto prouidendum? Ad quod respondeo videri esse multa, primum quidem, quòd non desunt qui murmurent de illorum priuatione quòd facta fuerit in non citatum, contra clemét. 1. §. cæterum. de re iud. in non conuictum nec confessum, contra cap. nos in quemquam. 2. q. 1. expellendo possessorem inauditum, contra cap. 2. de caus. poss. æqualiter inæquales damnando, contra cap. non afferamus. 24. quæst. 1. iustos pro iniustis puniendo, contra illud. *Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.* Ezech. 18. trãslatũ in cap. iam itaq. 1. q. 4. Et quãuis huiusmodi murmuratio tolli possit, eo qđ monarcharũ pleraque cogitata, & actorum ipsorũ causæ sunt plerisque occulta, & sua potestate absoluta, qua iuste possunt vti ex causa soluti sunt legibus l. princeps. ff. de leg. cap. proposuit. de concess. præbend. possunt interdum ex iusta causa omittere citationem, damnare inauditum, priuare sine culpa iure suo, pro altero tẽporaliter punire iuxt. glos. l. antep. ff. ex quib. caus. maiores, cap. cũ olim. cũ ei adnot. de re iud. cap. renouãtes. 22. dist. & l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. l. item verberatum. ff. de rei uẽd. l.

Lucius.ff.de euict. & late notatā in cap. quæ in Ecclesiarum.de constit. quamuis inquam,ea murmuratio tolli possit,causæ tamen eius possunt mouere ad misereudum.

19 Secundo mouere potest etiam Sanctitatem suam, quòd statuta rigorosa mollienda sunt ex causa,cap.requiritis.§.nisi rigor.cum multis capitulis subsequentibus 1.quæst.7.& quòd negari non potest, quòd eiectio prædicta licèt occultis nobis de causis,Monarchis vero notis facta, iusta fuerit,& talis iudicanda sit in dubio ab eorū subditis,arg.d.cap.in p̄senti.& cap.quid culpatur.23.q.5.fuit tñ rigorosa quatenus tā multi, & in his non pauci senes eruditi,pii & inculpati & sacris, etiā presbyterio initiati,& munere minerualī donati, vna & eadem die in multis Hispaniæ Regnis subito brachio ecclesiastico, & seculari à sedibus suis antiquis fuerunt depulsi. Neque etiam negari potest causa ea molliendi ab eis qui nouerunt tot cēturias regularium virorum,vt prædictum est, conscientia repugnante pugnare in præliis,militare in castris, merere in præsidiis & seruitiis indecoris, omittentes preces orarias, & mentientes se alios quàm sint, qui se reducere cupiunt in aliquem viuendi modum Deo, & sanctę sed. Apostolicæ gratum, & eis eorumque ordinibus,literis,& dotibus decorum, quandoquidem pastor ille Euangelicus Math.18. *nonagintanouem oues reliquit in deserto,quò vnam suis humeris in caulas reduceret.*

20 Tertio,quòd sancta Sed. Apostol.quæ in his quæ sunt fidei, & morum errare non potest,cap.hęc est fides.24.q.1. & cap.maiores.de Baptis.cum eis annot.pro longe minore causa per multa secula ante prędictum Concil.Trid.consueuit facere Apostatis quamlibet pessimis,quo in viam salutis redirent,similem facultatem.

Postremo,quòd Concil.Lugdunen.quum,vt habetur in cap. 1. de relig.dom.lib.6. abstulit aliquas religiones approbatas, fecit professoribus eorum facultatem transeundi ad alias quascunque inuenirent ad se recipiendum benignas,vel manendi in suis sine potestate recipiendi nouos,vt suauiter finirentur: ita quòd reliquit eis modum aliquem honestè viuendi.Cum ergo is miseris non fuerit relicta facultas manendi in suis,nec vtendi modo aliquo alendi se honeste nisi per ascensū ad religionem strictiorem,ad quàm cogi non possunt, honestum profecto, ne dicam debitum legale videri potest,vt sancta sedes Apostolica prouideat eis vberius, quod non videtur fieri posse nisi per præfatam facultatem.

21 Sexto quæritur, An prēlatus possit regularem suum cogere ad transeundum ad aliam religionem,vel aliud monasterium, vel aliam prouinciam? Ad quod respondeo sequentia. Primum, quòd nullus prēlatus,nec inferior,nec supremus potest cogere vllum religiosum ad trāseundum ad aliam regulam strictiorem,neque ad laxiorem.ad strictiorem

rem quidem duplici ratione,scilicet,quòd non potest cogi ad crescendū tantum,cap.gesta.cum glo.74.distin.Et quia non vouit, illam, & hæc res est voti non præcepti cap.integritas. 32. quæst. 1. Ad aliam autem siue æqualem siue laxiorem,vna tantum scilicet posteriore:quia non vouit illam,& nemo potest cogi vouere.

22 Secundo, quòd iure communi antiquo prælatus inferior non potest cogere regularem in vno monasterio professum,transire ad aliud, etiam eiusdem ordinis. Tum quia,sicut illud solum monasterium tenetur eū alere,ita ipse illi soli tenetur seruire,arg.multorum quæ adducuntur in cap.1.13.quæst.1. Tum quia, beneficiarii seculares non possunt cogi ad relinquenda sua beneficia sine culpa,cap.satis peruersum.56. distin. & cap.inuentum.16.q.7.ita videtur quòd regulares non possint cogi ad relinquenda iura alimentorum quæsita sibi in monasteriis,in quibus sunt professi,arg.l. illud. ff. ad l. Aquil. licèt leuiore de causa regulares possint priuari quàm seculares cap.qualiter & quando 2.sub fin. de accusat. Tum quia iure communi antiquo non faciebant vnam congregationem, & vnum corpus multa monasteria, sed singula singulariter subiacebāt epis,cap.1.& cap.si quis.Abbas.& cap.Abbates.18.q.2.imo neque atteto iure nouiore Cōcilii generalis positi in cap.in singulis. & cap.ea quæ.de stat.reg.per quæ licet fuisset constitutū, vt in singulis regnis vel prouinciis omnium singulorum ordinum singula concilia singulis quibuscunque trienniis fierent ad statuendum & reformandū in eis,priuationes tamen prælatorum remitti iubebantur episcopis. Tum quia sicut vouens intrare aliquod certum monasterium alicuius ordinis,non tenetur intrare aliud eiusdem ordinis, si noluerit eum recipere illud cuius introitum vouit,secundum S.Thom. recept.2.2. quæst. 88.art.3.ad 2.quod etiam satis sentit in quæst.189. art. 3. ad 2. ita postquam est ingressus, non videtur posse cogi ad aliud sine culpa transire. Tum quia,vt intentio saltem tacita ipsius vouentis est obedire in illo monasterio,ita recipientis ipsū intētio debet esse tm̄ præcipere vergētia in obsequium illius monasterii: de correlatiuis enim idem est iudiciū l.1.C.de cupressis lib.xj.& illa quæ late adducit Fely.in Procemio Gregorius,num.4.Tum quòd nusquam in Decreto,Decretalibus,Sexto,& Clem.videtur fieri facultas prælatis regularium trāsferendi eos pro sua volūtate sine culpa de monasteriis in quibus profesi sunt ad alia. Vnde iuste ante paucos dies quidam ordinis non mendicantium obtinuit à S. D. N. vt ad monasterium in quo professus fuerat restitueretur.

Tertio,quòd iure particulari regulæ,vel statutorum à Papa confirmatorum possunt regulares cogi adire alia monasteria. Tum quia lex specialis derogat generali arg.cap.generi. de reg.iur.lib.6. & l. in toto. ff. de reg.iur.vbi hoc clare de more resoluit Dec.: Tum quia vouentes viuere secundum regulam ordinis,in quo sunt eiusmodi statuta,videntur

consequenter vouere, viuere secundũ illa arg. l. illud. ff. de acqui. hæred. cap. præterea. de offic. deleg. & consequenter poterunt cogi transire secundum dispositionem talium statutorum adiectorũ. Quo fit ut omnibus fere mendicantibus, in quibus quasi omnia monasteria sunt exẽpta à iurisdictione episcoporum, quæque sunt diuisa in Prouincias & habent suos prouinciales, & generalissimum immediate subiectum Papæ, Prouincialis potest facere facultatem monachis vel fratribus suæ prouinciæ, & etiam cogere eosdem ad transeundum ad ea, cum sibi videbitur oportunum: Generalis autem potest facere facultatem transeũdi simul & cogere ad transeundum nõ solũ de vno monasterio ad aliud eiusdẽ Prouinciæ, sed etiã ad aliud alterius, vt videre est in libro de instructione officialium ordinis fratrum Prædicatorum cap. 1. de offic. mag. ordinis. cuius morem tanquam Principis siue primi ordinum Mendicantium, alii quoque videntur sequi. Cuius ratio videtur esse quòd omnia monasteria cuiusque Prouinciæ faciunt vnum corpus respectu sui Prouincialis qui est caput. & omnia totius orbis Christ. faciunt aliud corpus respectu Generalis, qui est caput illius. Quod tamen non debent facere pro libito, sed vt dicitur in d. cap. 1. in hæc verba. *Suum (scilicet Generalis) est etiam transferre fratres de prouincia ad prouinciam pro vtilitate vel ordinis vel fratrum transferendorum vel Prouincia à qua, vel ad quam trãslatio huiusmodi fuerit facienda.* Ad quod facit illud eiusdem lib. circa potestatem: *licèt autem magister habeat plenam & generalem potestatem in ordine, tamen nunquam est ei vtendum huiusmodi plenitudine potestatis, vbi causa rationabilis non occurrerit. Specialiter vero est cauendum ei, ne in temporalibus grauet prouincias, vel Conuentus, vel fratrem aliquem; vtpote libros vel paramenta vnius alteri concedendo.*

Ex quibus facile inferri posset, quòd sicut iuxta ea quæ diximus in comment. cap. non dicatis. 12. q. 1. num. 6. & in cap. nullam. 18. q. 2. prælatus potest pro nutu suo auferre suo regulari beneficium manuale, non tamen debet auferre malo animo, & si auferret, posset ille conqueri, ita etiam si Prouincialis vel Generalis absque rationabili causa faceret facultatem vel cogeret ad transeundum, posset conqueri transferendus vel monasterium vel Prouincia quæ ob id læditur. Et consequenter magna deberet esse causa ob quam Generalis Hispanum volentem nollentem transferret in Gallias vel Germaniam, aut contra Gallũ vel Germanũ in Hispaniã. Quamquã credo obedire oportere illũ, donec Papa satis informatus cõtrariũ decerneret ꝓpter ꝓdicta.

Quarto, quòd ex prędictis desumitur ratio, quare aliqui canonici regulares non possint cogi transire ad aliud monasterium etiam eiusdem diœc. aliquot autem sic: illi enim qui non faciunt vnum corpus, nec habẽt Gñalẽ qui sit caput illius, sed singula eorũ monasteria singulariter

ſubſunt Epiſcopis uel Papæ immediate,nō poſſunt ad id cogi: quia neç regula, nec ius commune neque particulare ſuum eos ad id adigit: illi vero quorum monaſteria faciunt vnum corpus, & habent Generalem qui eſt caput eius, poterunt ad id compelli iure particulari ſuorum ſtatutorum confirmatorum à Papa, per quæ ſuo conſenſu ſuæ regulæ adiecta, faciunt vnum corpus, & habent vnum Generalem qui eſt caput eius.

Quo fit primo,vt non ſit mirandum, quòd nulli canonici regulares Regnorum, Caſtellæ,Nauarrę, & Aragoniæ,nec ut puto Galliæ poſsint ad hoc cogi,& omnes canonici regulares Italię congregationis S.Ioannis Lateranen. & bona pars canonicorum Luſitaniæ ſic: quia ij faciunt unum corpus cuius caput eſt Generalis eorū immediate ſubiectus Papæ: illi uero nullum faciunt corpus,neque habent tales Generales, ſed ſingulariter ſubſunt Epiſcopis, uel immediate Papę.

Secundo fit,vt ſubtiliter & vtiliter dubitari poſſit, An executo cap. 8.de regul. Conc.Trid. ſeſſ.25. quo iubentur omnes regulares etiam canonici,congregationes in ſuis prouinciis iuxta formam concilij generalis poſiti in cap.in ſingulis.& cap.ea quæ.de ſtat.mon.poſsint fieri prędictę coactiones, & facultates ad tranſeundum de vno monaſterio ad aliud eiuſdem Prouincię? Ad qđ breuiter reſpondeo quòd nō: quia diſpoſitio illorum capitulorum non ſe extendit ad hoc,neque præcipit quòd ſit vel fiat aliquis generalis eorum,imo expreſſe diſponunt,vt ſuperiores eorum remaneant ſubditi Epiſcopis,vt per ea patet & ſupra tactum eſt.

Quinto,quòd tranſitus prædictus fit dupliciter, vno modo ad morandum in monaſterio ad quod tranſit aliquo tempore: alio vt deſinat eſſe filius prioris & incipiat eſſe poſterioris; & plurimū refert an ſic uel ſic fiat;qm̄ quum fit ad morandum tantum,omnia quæſita per eum fiūt prioris monaſterii, & illud tenetur ad alendum eum quoties ægrotus vel ſanus ad illud redierit: cum vero fit vt fiat filius ſecundi,talia quæſita poſt talem tranſitū fiunt eius,& illud tenetur alere ipſum ſiue ęgrotum ſiue ſanum,nec prius poteſt ad id cogi arg.cap.ſi quis iam translatus.21.q.2.&cap.1.18.q.1.& gloſ.clem. ne in agro.§. ad hæc.de ſtat. mon.& eorum quę diximus latius in dicto cap. non dicatis. quamuis mobilia eo modo diuidi debeant quo ſtatuta eorum diſponunt: uidi enim diuerſorum ordinum diuerſa ſtatuta ſuper hoc diuerſe diſponentia.

Sexto, quòd licèt ſolus Papa poſſit diſpenſare ſuper voto profitendi vel intrandi religionem: quia illud eſt reſeruatum ſuę ſanctitati per ſtilum Curiæ,quem inſinuat extrauag.et ſi dominici.2.de pœnit.& remi. ſuper voto tamen tranſeundi ad ſtrictiorem, poteſt diſpenſare Generalis,vel Prouincialis, vt definit, Caiet.in 2. 2. quæſt.189.art.8. & recte

quidem

quidem: quia hoc est aliud à voto de profitenda, vel intranda religione, quod nullibi reseruatur Papæ.

23 Septimo quæritur, an Prælatus possit suum regularem cogere ad accipiendum aliquod beneficium, vel prohibere ab accipiendo?

Ad quòd respondeo primo non posse quidem cogere ad accipienda beneficia secularia. Tum quia non licèt ei accipere illa arg. cap. 2. de sta. mon. & cap. cum de beneficio. de præb. lib. 6. Tum quia, licèt per dispésationem Papæ id sibi liceret, tamen id non pertinet ad regulam suam, nec ad suum monasterium, ad quę, & ad illa pertinentia tantum potest cogere ex mente S. Tho. 2. 2. q. 104. art. 5. nec ad regularia aliorũ ordinũ, imo nec ad beneficium alterius monasterij eiusdẽ ordinis. Tũ quia grauiter id prohibitum est per cap. cum singula. §. prohibemus. de præbend. lib. 6. adeo quòd sæpe fit ineligibilis per illum textum, imo & inhabilis vt ei aliàs conferat, vt neruosè probat Rebuff. in praxi beneficiali, titulo de dispẽsatione cum regularibus. nu. 3. Tum quia, illa sunt extraria & non pertinentia ad suum monasterium, ad quæ non potest cogere, vt prędictum est.

Secundo, quòd potest cogere ad suscipiendum beneficiũ consuetum regi per regulares sui monasterii: quia regularis obedire debet suo prælato in omnibus quæ secundum regulam, & ad eam & monasteriũ pertinentia præcipit arg. cap. quorundam. de elect. lib. 6. & tradit S. Thom. in d. art. 5. & gubernatio beneficiorum monasterij pertinet ad ipsam, & Pręlatum eorum. Quod procedere videtur etiam in beneficio parui valoris, & non sufficientis victui canonici ad effectum cogendi eum accipere, non tamen ad effectum relinquendi monasterium & victum in eo sibi debitum, etiamsi statuto caueretur id quod cauetur per clem. 1. §. cæterum. vers. sanè. de stat. mon. videlicet vt beneficiarii eant ad sua beneficia, & in eis resideant, vt exonerent illud, vt ante circiter quadraginta annos respondere memini Legione cũ valde Illustre monasterium Sanctissimi Isidori de mandato gloriosissimæ Imperatricis Isabellæ absente Carolo V. visitarem. Respondi enim Conuentui eius cogenti exire vnum canonicum ad suum beneficium regulare eiusdẽ monasterii valoris 10. ducatorum sibi collatum, & acceptatum, quòd non posset eum cogere ad relinquendum ob id monasterium & residẽdum ibi, non prębendo saltem ei supplementum necessariorum suo victui honesto: quamuis posset ei tollere vestiarium sibi debitum, quod tunc non ascendebat ad summam valoris illius.

Tertio, quòd procedit hoc etiam in beneficio manuali, siue ad nutũ amouibili; qualia sunt regulariter omnia regularia: quia vt dixi in commentario cap. non dicatis. nu. 7. idem est iudicandum de illo ac aliis, excepta, vt ita dicam, manualitate, per clem. 1. de supp. neg. præl. et per glos. clem. 1. §. cæterũ. vers. sanè. de stat. mon. verb. residere. quæ ponit

nonem

nouem in quibus conueniunt, nisi iusta de causa se excusare posset, qualis forte erat illa, qua quidam recusabat accipere eo, ꝙ probabiliter credebat velle eum mittere ad illud quod erat litigiosum, vt sua & suorum industria, labore, & pecunia pacificaret illud, animo statim amouendi eum ab eo, & conferendi alteri: non est enim malitiis hominum indulgendum, iuxta l. in fundo. ff. de rei uend. & ea quæ mox dicam.

Quarto, quòd potest cogere suum regularem habentem beneficium manuale ad relinquendum illud sola voluntate, etiam nulla alia causa iusta existente cap. ad nostram. & cap. porrecta. de confir. vtil. modò id non faciat malo animo, vt latius, & vtiliter declaramus in d. commẽ. cap. non dicatis. num. 65.

Quinto, quòd non potest cogere, nec habilem facere ad duo beneficia etiam sui ordinis, & monasterij per d. cap. cum singula. in princ. de præb. lib. 6. quod sic habet. *Cum singula officia singulis sint committenda personis, præsenti edicto prohibemus, ne aliqui monachi vel religiosi pluribus prioratibus, vel Ecclesiis absque sedis Apostolicę auctoritate pręesse pręsumant: nisi vnus ex eis ab alijs dependeat, vel adinuicem sint annexi.* Ex quo notandum esse dixit Rebuff. vbi supra nume. 8. quòd licèt monachus & regularis possit vnum habere beneficium regulare, tamen duo habere non potest, nec quidem capellam vel pensionem, aut portionem monachalem cum beneficio: nam quodlibet beneficium est incompatibile monacho cum primo. Et ita dispensatione opus est, etiam si duo tantum simplicia vellet habere, & adeo quidem, quòd Regulari non solet concedi dispensatio vt possit duo beneficia sui ordinis in titulum retinere, secus in seculari: sed poni solet in dispensatione, vt religiosus vnum habeat in titulum, aliud in commendam: ratio est: quia si religiosus in titulum haberet duo in diuersis monasteriis, esset sub diuersa obedientia, contra cap. fi. de relig. dom. & esset monstrum habẽs duo capita, contra cap. quoniam in plerisque. de offic. ordin. nisi illa duo beneficia dependerẽt ab vno & eodem monasterio, tunc enim possent ea simul in titulum haberi: quia non subest hoc casu diuersis, sed vni tantum, aut nisi connexa essent vel vnita, quibus casibus non requiritur dispensatio ad ea obtinenda, glos. in dict. cap. cum singula.

24 Sexto, quòd translatum ad suum ordinem de ordine mendicantiũ non potest cogere, neque habilem facere ad beneficium etiam sui monasterij, per clem. 1. de regul. quæ sic habet. *Vt professores cuiusuis paupertatis ordinis eo libentius in qua vocati sunt vocatione persistere, trãseuntesq́; ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari quietius studeant: quo in ipsis discordiarum & schismatum productiua ambitio reprimatur, Sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet qui ad non mendicantium ordines etiam auctoritate Apostolica transibunt in posterum*

flerum. Et infra. *Inibi vocem aut locum in capitulo non habere: etiam si hoc sibi ab alijs libere concedatur. Ad prioratus quoque, administrationes, aut quæcunque in antea non assumi officia etiam tanquam Vicarios seu ministros, vel locum aliorum tenentes: quòdque animarum curam & regimen, nec per se posſint, nec pro aliis exercere*. hæc ibi. Per quæ licet prçmonere mendicantes nihil non agentes quoad non mendicãtes trãseant, ne id tantopere curent, quòd vt etiam superius tactum est, subtristẽ vitã viuent, videntes se priuatos voce actiua, & passiua, & habilitate habendi vlla ordinis beneficia, fungẽdi officio vel munere aliquo etiã Oeconomi, castaldi, portarii, cellarij, imo & p̃dicatoris & cuiusuis vicariatus, iuxta gloſ. illius receptas, videntes, inquã, se his priuatos & alios iuniores, & forte ignorãtiores, & minus mente compositos, beneficiarios, vel aliis officiis fungentes, & sibi quasi dominantes. Cuius rei æquanimis patientia non est omnium, sed paucorum quos Iuppiter æquus amat (*vt ille ait*) & ardens euexit ad æthera virtus.

Septimo, quòd regularis non potest consentire electioni de se factę extra suum monasterium sine superioris consensu cap. si religiosus. de elect. lib. 6. poterit autem ei consentire solus superior sine Capitulo vel conuentu, §. 1. eiusdem capituli.

Octauo, quòd nullus religiosus ordinis potest consentire etiam de sui superioris licentia electioni vel alii vocationi de se in discordia factæ ad aliquam prælaturam extra suum ordinem: quia nullũ ius ei quęritur per cap. quia quorundam. de elect. lib. 6. cuius statuti rationem reddit ibi Author eius per illa verba, omni Religioso semper memoranda. *Quia quorundam oculos sic vitium ambitionis excæcat, quòd quasi suæ professionis immemores, qua contemptis honoribus, abiectis diuitijs, spretisq; delicijs, arbitrium proprium subiugarunt, alterius ditioni retro respiciunt ad aratrum manu missa, dum pręcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarum strepitibus se inuoluunt, & extra administrationes proprij ordinis solium prælaturæ conscendere moliuntur*. hęc ibi.

Nono, quòd nullus religiosus etiam ordinis non mendicantiũ, etiã de licentia superiorum, potest consentire vlli electioni de se etiam intra suum ordinem factæ à minore parte electorum, per idem cap. quia quorundam. ſ. fin. quo statuitur esse nulla, eo solo quod fit à minore parte facta.

Decimo, quòd nullus cuiuscunque ordinis mendicantium potest transire ad ordinem canonicorum regularium, nec ad vllũ alium monasticum non mendicantium excepta vna Carthusia, adeo quidẽ quòd ipso iure incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam tam transeuntes quàm recipientes, per textum singularem in extrauag. uiam. Martini IIII. de regul. inter communes.

Vndeci-

Vndecimo, quòd illa quæstio grandis, An cum monacho translato transeant quoque bona ipsius, vel quęsita per eum? resolui potest quatenus huc pertinet, per vnam conclusionem desumptam ex illa longa distinctione Panorm.& longiore Card.in cap.quod ad te. de cler. coniug. in hanc formam. Monacho professo ualide in uno monasterio trãseunte ad aliud uolontarie, licite, & ualide, omnia bona eius quæ post professionem primam usque ad secundam quæsiuit, & etiã ea quæ habebat tempore illius primæ professionis, remanebũt monasterio priori; siue bona quæ habuit ante professionem, donasset expresse priori monasterio, siue tacitè in consequentiam donationis suæ personę. Quęsita uero post secundam professionem, erunt secundi monasterii secundum Pet.de Perus. relatum per præfatos. Dixi (professo) quia de nouitio est dicendum ut dixi in comment.cap.non dicatis. nu.52. Dixi (ualide) quia inualide profitens, pro nouitio habetur; quoniam nihil & inutile exequantur cap.2.de translat. pręl. Dixi (uoluntarie) quia si fuit translatus in pœnam ad agendam in eo pœnitentiam, dabuntur ei necessaria de fructibus bonorum quæ attulit ad prius monasteriũ, iuxta text.iuncta glos.in cap.de lapsis.26.q.6. Dixi (licite) quia transiens illicite, tãquam fugitiuus, semper omnia quærit priori monasterio cap. Abbates.18.q.2.ut diximus in d.commen.cap.non dicatis. Dixi etiã (ualide) quia si translatio non ualeat, manet semper prioris, & quærit illi regulariter. Dixi (etiam ea quæ habebat) sequutus Petr. de Perus. à quo aliquantum in hoc recedunt Card.& Pan.in d. cap. quod ad te. sine insta licet colorata ratione. Tum quia opinio Petri est ęquior, & fundatior per cap.1.18.q.1.& authen.ingressi.C.de sacrosan.eccles.cap.in pręsentia.de probat. Tum quia uidentur niti quadam nimia subtilitate contra cap. intelleximus, de iudic. Tum quia hæc uidetur cõmunis animi conceptio quam etiam uidetur habuisse Iaso. in d.authen.ingressi. num. 13. Tum quia nihil obstat ratio illa, ne sit onerosus secundo monasterio; quia imputetur ei & transeunti, cum uolũtariè transeat, & recipiatur, iuxta reg.scienti, & consentienti non fit iniuria.de reg.iur.lib. 6. Tum, quia opinio Cardi.& Panor.potest saluari in eo qui coacte ob necessitatem, vel utilitatem publicam, aut ualde magnam priuatam auctoritate legitima transiret, quo ad hoc tantum ut haberet usumfructũ eorum, dum uiueret, & ibi maneret, dominio priori monasterio reseruato. Quo fit ut iustè pridem responderim monialem auctoritate Papę translatam uolũtarie ad suam instantiã de uno monasterio ad aliud, non delaturam secum dotem priori datam, nec bona per professionẽ eius illi quæsita. Addo tamen quòd si Papa aliud iuberet, & non subesset iusta causa supplicandi iuxta cap. si quando. de rescript. parendum esset ei iuxta cap. in memoria.19.distinct.& cap.cuncta per mundum. 9.quæst.3.

Ee Octauo,

25 Octauo quæritur, an regularis per simoniam ingressus monasterium possit, & debeat manere in eo, & habere uictum vel portionem priuilegiatam canonicalem uel monachalē, vt alij recte professi? Pro parte enim negatiua facit primo cap. quoniam. & cap. de regularibus. de simon. quatenus habet, simoniace professum non debere manere vbi est male professus, sed in aliud monasterium eiusdem ordinis ad agēdam pœnitentiam detrudendum.

Deinde quòd assecutio loci in monasterio simoniaca non uidetur ualere plusquam assequutio loci beneficiarij in choro, vel capitulo alicuius ecclesiæ secularis simoniaca, quam constat non ualere per extrauag. 2. de simon. Quin & per extrauag. 1. eiusdem tit. cauetur quòd receptus in regularem siue sit vir siue fœmina, indiget dispensatione, vt possit remanere ubi est simoniace receptus vel recepta.

Tertio, & vrgentissime quòd canonia regularis est beneficium iuxta glos. sing. clem. dispendiosam. de iudic. & etiam monachatus quatenus est ius recipiendi victum aut portionem priuilegiatam siue determinatam monachalem secundum Hostien. in cap. super inordinata. col. 5. & Panor. ibid. col. ead. de præb. & latius tradimus in Rubr. illius tit. At acquisitio beneficii simoniaca est nulla per d. extrauag. 2. de simon. ergo & acquisitio canoniæ regularis & monachatus est nulla.

In cōtrarium tñ facit quòd talis regularis post professionem factam, licèt eam simoniacè fecerit, non videtur posse contrahere matrimoniū, nec redire ad seculum, vt innuit prædictum cap. quoniam. quatenus habet receptum simoniace debere in aliud monasterium sui ordinis detrudi, ad agendam perpetuam pœnitētiam: quatenus item habet, quòd si non inueniatur tale monasteriū in quod detrudi possit, maneat dispēsatiue in illo ne damnabiliter euagetur: significans eum esse professione obligatum. quatenus item habet, quòd possit remanere dispensatiue, nulla de noua professione facta mentione.

Quarto, quòd professio ab excommunicato facta, tenet, cap. cum illorum. de senten. excommun. quod in hoc commendant ibi plurimum Panor. & Fely. etiam matrimonium ab eodem contractum text. singul. in cap. significasti. de eo qui du. in matr. quod in hoc dixit sing. Fel. in rub. de spons. col. 5. cum tamen collatio & prouisio excommunicato facta, non valeat, cap. postulastis. & cap. proposuit. de cler. excommun. minist. & hanc partem, licèt leuiter, tenet Rebuff. vbi supra, & ante illū Anan. sub fin. d. cap. quoniam. sed nemo, quòd sciam, opponit supra opposita, nec respondet illis. Pro quorum solutione, notandum est, q. vt in d. rubrica de præbend. latius dixi, per professionem regularem canonicalem, vel monachalem, duo quæruntur aut fiunt, alterum est mutatio status de seculari in regularem, & hoc non impeditur per simoniā, nec per excommunicationem. Alterum est ius habendi victum indeterminatum

minatum ex communi, aut per portionem priuilegiatam, seu determinatam canonicalem vel monachalem, quod quilibet canonicus vel monachus rectè receptus habet, & hoc impeditur per simoniam & excommunicationem, donec subsequatur absolutio, & dispensatio. Ratio diuersitatis est, quòd acquisitio status, est quasi acquisitio cuiusdam characteris ordinis, qui perpetuo durat, vt diximus in d. comment. cap. non dicatis. 12. q. 1. nu. 67.

Ius autem percipiendi victum indeterminatum, aut portionem priuilegiatam, est quoddam beneficium cuius acquisitio impeditur per simoniam & excommunicationem, donec absolutio & dispensatio subsequantur, quemadmodum & vt diximus in d. comment. cap. non dicatus. vbi supra per depositionem regularis, non tollitur status ille, nec mutatur in secularem, sed solum tollitur vox in capitulo, & victus integer ex communi, vel portio priuilegiata relicto solo victu ad vitam omnino necessario.

SVMMARIVM.

26 *Regularibus imo & Clericis secularibus omnibus venatus est vetitus.*
26 *Venatus quatenus Clericis secularibus & regularibus licet.*
27 *Regularibus an vestis pretiosa liceat.*
27 *Veste de regulari iura cur quædam includant clericos.*
27 *Clericis omnis ornatus vltra necessitatem, & honestatem vetitus.*
27 *Clem. 2. de vit. & honest. cler. innouata*
27 *Episcopus monachus non lineam, sed monachalem vestem deferat.*
28 *Lex prohibens vel iubens aliqua Clericis, solos beneficiarios, & sacratos continet.*
29 *Clausura regularium non iure naturali & diuino, sed humano inducta, & tribus seq.*
30 *Regularis extra monasterium similis pisci extra aquam.*
31 *Carthusia laudata, & clausura qua ratione facta arctior alijs.*
32 *Clausura regularis iure magni facienda.*
33 *Clausura regularis iure tanta, vt augetur, & minuitur.*
34 *Regularis an & quando, & quomodo exiens à claustro peccet.*
35 *Regularis frangens clausuram, vt varie peccat.*
36 *Dispensatio inferioris sine causa contra ius nil valet.*
36 *Licentia prælati generalis exeundi quæ iusta.*
37 *Monasterio ianitor necessarius.*

26 NONO quæritur; an prælatus subdito suo regulari translato vel vernaculo posſit concedere vel negare facultatem venandi? Ad quod reſpondetur primo poſſe quatenus canones, & regula permittunt; non autē ultra; quia omnes ēt Epiſcopi tenentur iura cuſtodire, cap. 1. & ult. de cōſtit.

Secundo, quòd debent cogere eos ad ſeruandum clemē. 1. §. porro. de ſtat. mon. cuius uerba ſunt. *Porro à venationibus, & aucupationibus omnes ſemper abſtineant, nec eis intereſſe, aut canes vel aues uenaticos per ſe vel alios tenere præſumant, nec à familiaribus ſecum morantibus teneri permittant, niſi ſaltus, viuaria, vel garenas proprias, vel ius uenandi in aliis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ eſſent: quo caſu hoc eis permittitur, dum tamen infra monaſteria ſeu domos quas inhabitāt, aut eorum clauſuras, venaticos canes non teneant: nec venationi præſentiam exhibeant perſonalem.* Quę uerba ideo tranſtuli, quòd noui multos alioqui pios, & ſatis eruditos, non ſolum canonicos, ſed etiam monachos, gloria quadam, & laude dignum ducere, accipitres, falcones, & niſos, canes item leporarios, cunicularios & moloſſos nutrire, & interdum cōmodare aliis vt venentur, interdum ipſoſmet eis uenari. Nec prodeſt dicere, quod dictum eſt in comment. cap. nullam. 18. quęſt. 2. num. 3. clem. illam ſolum ligare monachos nigros, & non alios, & minus canonicos regulares excepto §. quia uero. ubi eos exprimit ſecundū glo. in princ. uerbo nigrorum, & in d. §. ſane. uerbo, menſibus, & in d. §. quia uero. uerb. canonici. quam ubique Card. & Imol. probant: quia licèt non obliget illos ad ea quę noue inducit, obligat tamen ad ea quę etiam ante illam erant ſtatuta, & conſtat quòd etiam ante illam contenta in d. §. etiam clericis ſecularibus vetabātur in cap. 2. de cler. uenat. in hæc uerba. *Omnibus ſeruis Dei venationes, & ſyluaticas vagationes cum canibus, & accipitres aut falcones habere interdicimus.* Et in cap. 1. decernitur pœna presbytero & diacono ob id imponenda, ex quo tamen colligit gloſſ. poſſe clericum ſecularem, modo non ſit Epiſcopus, cauſa neceſſitatis uel recreationis aliquando iuſte uenari, modo non ducat in conſuetudinem, præſertim illam reprobandam, qua quidā presbyteri mane uadunt uenatum lepores vel cuniculos uel piſcatum, intrantes nudi aquam, & magno ſtrepitu cogētes piſces in rete, & poſtea regreſsi miſſant, inquieto, & tumultuante ſpiritu: vel illam qua generoſum putāt ducere prędictos canes, vel aues in eccleſiam, & chorum, cum ſcandalo pientiorum, & impedimento attentionis debitę pſalmodię, diuinique officii cantui. Quod quum eſt notabile, mortiferum arbitror, licèt veniale tantum videatur, quum eſt paruum, arg. eorum quæ de furto notabili diximus in Man. Confeſſ. cap. 17. nu. 3. Arbitror autem quòd regularis non peccat ſi eadem cauſa neceſsitatis vel recreationis de licentia ſuperioris venetur, modo id ſine ſcandalo faciat.

27 Decimo quæritur, an prælatus subdito suo regulari translato vel vernaculo possit concedere, vel negare facultatem se vestiendi pretiosis vestibus.

1. Ad quod respondeo, eo modo quo ad præcedentem quæstionem, videlicet, non posse nisi quatenus canones & regula permittunt, & consequenter non potest contra d. clem. 1. quatenus omnibus regularibus cõuenit. conuenit autem quatenus interdicit notabilẽ excessum, & inordinatum omnem seu exquisitum ornatum, aut cultum in vestibus, necnon in cibis, & potibus, equitaturis, & lectisterniis: conuenit item quatenus in §. 1. statuitur, ne in qualitate panni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod pretiosius, & subtilius, sed quod vtilius valeat inueniri: quòdque vestis ipsa sit rotunda per circuitum, & non scissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda: quòdque in vestibus sendatum hoc est sericum, secundum glos. pro foderaturis non portent: quòdque nullus Zonam, cultellum, calcaria, cum ornatu deferre, aut cum sella clauorum ornatu decorata superfluo vel nimis aliàs sumptuoso: siue cum fræno ferraturam ad ornatum habente equitare præsumat. Ratio vero quare ista custodiri debeant ab omnibus regularibus, & non alia quæ ibi ponuntur, nisi à solis monachis nigris, est quia quoad hæc non inducit aliquid noui pertinentis plus ad eos quã ad alios: quoad alia vero sic, hæc enim non solum vetantur regularibus, sed etiam clericis secularibus iuxta illud Gratiani in princ. 41. distinct. *Preterea oportet, scilicet clericum, esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet, & incessu. Habitu vt nec fulgidis nec sordidis se vestibus ornet, vt enim ait Hieron. Nec affectatæ sordes, nec exquisitę delicię laudes pariũt.* Quod tam de vestibus quàm de cibis intelligendum esse subdit ibi Gratian. & iuxta illud septimæ synodi relatum in cap. 1. 21. quæst. 4. *Omnis iactura & ornatura corporalis à sacrato ordine aliena est. eos ergo Episcopos & Clericos qui se fulgidis & claris vestibus ornant, emendare oportet.* Et paulo inferius. *Priscis enim temporibus omnis sacratus vir cum mediocri aut vili veste conuersabatur, omne quipppe quod non propter necessitatem, sed propter venustatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Basil. sed neque ex fericis texturis vestem quis variatam induebat, neque apponebat variorum colorum ornamenta in summitate vestimentorum: audierant enim quia qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Hæc ibi. Quibus adde illud regulæ S. Augustini. *Nolite placere vestibus sed moribus.*

2. Ex quibus facile colligas quàm inepte aliquot clerici, & ineptius Canonici regulares, & ineptissime monachi, quærunt sibi gloriam, & honorem vestibus sericis vel earum suffulturis siue foderaturis vel aforris & aliis ornamentis sellarum, & frẹnorũ. Vnde merito Salmãticæ quidã canonicus regularis interrogabat, an liceret sibi se vestire panno laneo

pretioso qui appellatur ibi contray,& in Italia monachino,& in Galliis oultre fin. qualis item curiosus,& nouus qui vocatur rascia. Cui respósum fuit, licere quidem se vestire contray mediocris ordinis, non tamé supremi vel valde fulgidi, quamuis modestius faceret si alio inferiori vteretur.

Dicat hic aliquis, prædicta cum humana statuta videantur, videri per contrariam consuetudinem sublata: cui responderi potest primum, nó esse penitus humana, sed bona ex parte iuri naturali,& diuino in eis insinuatis innitentia. deinde quòd non est consuetudo omnium nec maioris partis clericorum vel monachorum, vt palam est.

Tertio, quòd Concilium Trident. nuperrimum sess. 22. cap. 1. de reform. statuit in hæc verba clauo indelebili memorię infigenda. *Nihil est, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum assidue instruat, quàm eorũ vita, & exemplum qui se diuino ministerio dedicarunt. Cum enim à rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur, in eos tanquam speculum reliqui oculos conijciunt, ex eisque sumunt quod imittentur. Quapropter sic decet omnino clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil nisi graue, moderatum, ac religione plenum, præseferant, leuia etiam delicta, quę in ipsis maxima essent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem.* & infra, *Statuit sancta synodus, vt quæ aliàs à summis pontificibus, & à sacris Concilijs de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaq, retinenda, ac simul de luxu, commessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscunque criminibus, nec non secularibus negotijs fugiendis copiose, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum ijsdem pœnis vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis obseruentur, nec appellatio executionem hanc, quæ ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abijsse compererint, ea quàm primum in vsum reuocari, & ab omnibus accurate custodiri studeant; non obstantibus consuetudinibus quibuscunque, ne subditorum neglecta emendationis ipsi condignas Deo vindice pœnas persoluant.*

Ex quibus colligo primo, episcopos obligari ad cogendos clericos, vt seruent canones antiquos de vestitu, victu, incessu, gestu, & aliis eorum moribus disponentes, siue sint in viridi obseruantia, siue non; cũ hac tamen differentia, quòd existentes in viridi obseruantia, sine alia renouatione exequantur, alios vero prius renouent,& postea exequantur: ex quo subinfertur, clericos non teneri ad obseruandum canones insuetos obseruari, donec episcopus eos renouet, quæ conclusio multorum piorum scrupulos vertit,& conterit.

Secundo colligo, seruandum esse cap. cleri ci. el 2. de vit. & honestat. cleric. cuius verba sunt. *Clerici officia vel commercia secularia non exerceant maxime inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & histrionibus non intendant*

dant, & tabernas prorsus euitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas, & taxillos non ludant: nec huiusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in officijs ecclesiasticis, & alijs bonis studijs exerceant diligenter: clausa deferant desuper indumēta nimia breuitate vel longitate non notanda. Pannis rubeis aut viridibus nec non manicis, aut sotularibus consuticijs, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra ecclesiam non gerant, sed nec alibi qui sunt in sacerdotio & personatibus constituti, nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari: fibulas omnino non ferant: neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annullos; nisi quibus competat ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in ecclesia superindumentis lineis omnes vtantur, nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitū monachalem. pallijs diffibulatis non vtantur in publico. sed post collum vel ante pectus hincinde connexis.

Quarto, quòd idem Concilium Trident. in seß. 14. cap. 6. de refor. sic statuit. *Quia vero, & si habitus non facit monachum, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant: tanta autem hodie aliquorum innoleuit temeritas, religionisque contemptus, vt propriā dignitatem, & honorem clericalem paruipendentes, vestes etiam deferant publice laicales, pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: propterea omnes ecclesiasticæ personæ quantuncunque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacunque ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab episcopo suo etiam per edictum publicum, moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorū ordini, & dignitati congruentem, & iuxta ipsius episcopi, ordinationem, & mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipsorum beneficiorum, nec nō si semel correpti; denuo in hoc deliquerint; etiam per priuationem officiorū & beneficiorum huiusmodi coerceri possint, & debeant. Constitutionem Clementis V. in Concilio Viennensi editam, quæ incipit,* Quoniam, *innouādo, & ampliando.* hæc ibi. Ex quibus collige primo efficacius quàm ex aliquo alio vtriusque iuris contextu, illam memorabilem theoriam Hostien. in cap. 1. ne cler. vel monachi. quem sequitur Panor. communiter receptus ibi sub fin. & in cap. 1. de postul. num. 4. videlicet, quòd iura quæ iubent vel prohibent aliqua clericis, intelligenda sunt de con-
28 stitutis in sacris vel habentibus beneficia, quod etiam diximus in Manual. Confeß. cap. 25. num. 110. dixi *(quæ iubent, uel prohibent)* quia secus de his quæ indulgent cap. si quis suadente. 17. q. 4.

Secundo collige quòd clem. 2. de vit. & honest. cler. est innouata, & consequenter quòd multi sunt à beneficiis suspensi, & multi inhabiles

ad ea

ad ea, eo quòd vestes virgatas, vel partitas, vel caligas scacatas, rubeas aut virides gestarunt, vel gestant in bellis quæ contra Turcas geruntur; quum essent vel sint beneficiarii, vel in sacris constituti, vel id fecerunt portantes tonsuram cum rasura clericali.

29 Vndecimo quæritur, an iure diuino vel naturali, an humano tantum obligentur regulares ad seruandã clausurã? & quod solum iure humano obligẽtur, facit primo, quòd nullo præcepto per se noto, nec ex per se notis illato, ad id obligantur. & omne ius naturale est huiusmodi, cap. ius naturale. 1. dist. & ita nullo iure naturali prohibentur.

Deinde quòd in toto canone bibliorum non iubetur huiusmodi clausura, & omne ius diuinum cõtinetur in illo, cap. humanum genus. 1. dist. ergo non tenentur, etiam iure diuino.

Tertio facit, quod passim fit facultas exeundi viris religiosis, etiã interdum sine vlla causa à suis superioribus, quæ fieri non posset etiam à Papa si iure naturali vel diuino seruanda esset. cap. sunt quidam. 25. q. 1. & resoluitur in cap. quæ in ecclesiarum, de constit.

Quarto facit, quòd regularis ad sola tria substantialia vota seruandã tenetur iure diuino secundum S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. communiter receptum. At clausura in nullo illorum includitur: nã sine illa possunt seruari castitas, paupertas, & obedientia vt etiam Apostoli & multi etiã alii sancti seruarunt: ergo, &c.

Pro contraria tamen parte facit, primò quòd constat vota obligare iure diuino iuxta illud Psal. 75. *Vouete & reddite Domino vota vestra.* cap. magnæ. de voto, & omnis regularis expresse vel tacite, explicite vel implicite videtur uouere clausuram in monasterio in quo profitetur. Omnis. n. regularis faciẽs professionẽ legitimã explicitè vel implicitè expresse uel tacite vouet stabilitatẽ, & permãsionẽ in monasterio in quo vouet, explicite quidem & expresse quando vouet secundum formam traditam à Speculat. in tit. de regular. quę est hęc relata etiam à pręfato Trullo lib. 1. cap. 17. sub fin. *Ego N. promitto Deo, & sanctis eius, & vobis Domino Abbati, uel Priori coram uobis & conuentu uestro, me perpetuam continentiam seruaturum in hac domo uel monasterio, quantũ Deus fragilitati meæ permiserit, & renuncio proprijs, & uobis debitam secundũ regulam talis ordinis obedientiam, & reuerentiam, ac stabilitatem, & conuersionem morum promitto.* Implicite vero, & tacite cum quis vouet obedientiam canonicalem vel monachalem in manibus potentis eum incorporare ordini & religioni, secundum Innocen. quem late retulimus in comment. cap. cui portio. 12. q. 1. num. 19. is enim implicite videtur vouere omnia contenta in illa longa forma uouendi Speculatoris, vt sentit etiam prædictus Trullus, & antea Panor. in cap. porrectũ. de regular. dum notabil. 3. ait satis solenniter profiteri eum qui potẽti recipere, ait, trado me tibi in monachum, & fratrem. & antea Inno. relatus

tus vbi supra dicens, idem facere qui solum vouet obedientiã regularẽ.
30 Secundo facit cap. placuit. 16. q. 1. ibi. *Sit claustro suo conuentus: quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine monasterio monachus.* At iure naturæ piscis extra aquam viuere nequit. ergo eodem iure nec monachus extra monasterium exire debet. Tertio facit canõ monachi 2. ead. caus. & q. quatenus significat, monachos à monasterio foras egredi non posse, etiam pro vtilitate illius sine superioris licentia, & quoad hoc æquãtur Canonici monachis, vt colligitur ex ipsa regula S. Augu. cuius can. ratio & fundamentum videtur esse votũ quo se astringit regularis monasterio. ergo iure voti, & consequenter diuino, tenetur ad clausuram. Et quidẽ miror, prætermissã esse ab oĩbus quos legere memini huius q. decisionẽ, ex qua mille quotidianæ pendent: quare dico primũ, aliqua lege iustam esse clausuram omnibus regularibus, & prohibitum exitũ à terminis illi designatis. Tum quia id seruat omnium religionum consuetudo generalis. Tũ quia id aperte significat regula August. licèt omniũ laxissima sit, cap. quod Dei timorem. de stat. monach. tam in principio, dum præsupponit suos canonicos debere constitui in monasterio, congregari in vnum, & esse in vna domo, quàm appellando octies eorũ habitationem monasterium, quàm etiam præcipiendo in hæc verba cap. 10. *Nec eant ad balnea siue quocunque ire necesse fuerit, minus quàm duo vel tres, & ille qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus præpositus iusserit, ire debebit.* tum per illud eiusdem cap. 8. *Quando proceditis, simul ambulate, cum veneritis quo itis, simul state.* tum per illud Hugonis in prædict. cap. 10. *Bene ait, cum quibus præpositus ire iusserit ire debebit, scilicet vt à prælato prouideatur securitas personæ, & à subdito seruetur virtus obedientiæ.* tum per prædicta cap. placuit. & monachi.

Secundo principaliter dico durum videri quòd lex indicens regularibus clausuram & exitum prohibens, sit naturalis vel diuina. Tum per argumenta pro priore parte facta. Tum quòd Apostoli, qui videntur fuisse proprie religiosi, & vouisse tria substantialia vota secundum aliquos, in quibus satis videtur esse S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 4. relatus à nobis in tract. de red. eccl. q. 1. monit. 7. non leguntur seruasse prædictam clausuram, nec petiisse aut dedisse licentias nunc consuetas, nec cum viuerent cum Christo, nec postea eo in cœlum sublato, quod dignum imitatu apparebat aliquot viris heroicis in exordio cuiusdam valde illustris religionis; huius tamen contrarium nobis videbatur & receptum fuit: quia licèt insignioris virtutis sit seruare quem se immaculatum cum illa libertate, securioris tamen est absque illa, vt experientia quæ rerum magistra est cap. quam sit, de elect. lib. 6. docet. Tum quòd si prædicta clausura lege naturæ vel diuina præciperetur, omnes regulares essent pares Carthusianis in ea seruanda, quod videtur absurdum, & ideo non dicendum l. nam quod absurdum. ff. de bonis liber.

Non obstant citata in contrarium, non primum: quia concesso quòd vota diuino iure obligent, negamus regulares vouere clausuram eo quòd voueant stabilitatem: quia stabilitas illa vota significat permansionem in proposito voto, & professo, & in obedientia debita superiori secundum regulam, & non clausuram neque promissioné de non exeúdo monasterii septa.

Ad secundum respondeo, quòd vt aliqua sint similia non oportet quòd per omnia sint talia, & ita vt pisci extra aquam assimiletur regularis existens extra monasterium sine iusta licentia, sufficit quòd peccet aliquo modo, licèt non peccet contra ius naturale.

Ad tertium concedendo, quòd regularis peccat exeundo septa monasterii etiam pro vtilitate Ecclesiæ sine licentia superioris, sed nego quòd ratio immediata illius peccati sit quòd uouerit prædictam clausuram, sed quòd uouerit statum cuius professores lex iusta humana obligat ad illam: sicut ordine sacro insignitus peccat quidem non pronunciando preces horarias, non quia vouit illas, sed quia suscepit statũ cuius professores lex iusta humana ad eas obligat.

Tertio principaliter dico, quòd multum refert an lex illam indicens sit tantum regularum approbatarum, an Conciliaris, vel Papalis an prælatorum ipsorum monasteriorum tantum: si enim est lex ipsorum prælatorum tantum, idest non confirmata à Sede Apostolica, vel ipsius regulę, facilius poterit prelatus facere facultatem exeundi quàm si dicatur esse conciliaris, Papalis, vel à Papa confirmata, arg. cap. inferior. 21. dist. & cap. cum inferior. de maior.

Quarto, quòd videtur habuisse originem ab ipsis monachis ante institutores 4. principalium regularum, & clarius illam fuisse inductam ab ipsis, & postea eam fuisse roboratam à Nicæna synodo, de qua Eugenius in d. cap. placuit. & à Calcedonen. de qua Alexan. II. in cap. iuxta. eadem causa & quęst. & à Concil. Terraconen. relato in d. cap. monachi. & ꝙ licèt à quibuscunque habuerit originem, robur, & firmitaté, non tamen excedit humanę legis auctoritatem. & quòd illa continet in summa, ne vllus regularis cuiuscunque ordinis saltem simplex, exeat monasterium, vel septa, & limites ad id designatos sine superioris licétia, neque cum illa, nisi iusta necessitate vel vtilitate id suadente, vt efficaciter probatur in d. cap. placuit. & d. cap. monachi. adiuncto, quòd etiam regulares canonici in hoc exæquantur aliis, vt ex eorum regula supra collectum est. Dixi *(simplex)* quia prelati & beneficiarii saltem extra monasteria viuentes, non videntur ad illam teneri: quamuis forte etiam ipsi peccarent, saltem venialiter, sine ulla causa exeuntes, iuxta illam legem naturalem patere legem, quam tuleris, cap. cum omnes. de constit. & illius rubricę ff. quod quisque iuris in alium statuerit, ipse eodem, &c. quod Carthusia luculenter significauit, dum suis statutis

mox

mox citãdis paucissimas licẽtias exeũdi Priorib. monasteriorũ cõcedit.

31 Quinto, quòd hanc legem communem iure communi statutam, aut confirmatam Carthusiani partim statutis, partim consuetudine inuiolabiliter obseruata, adeo auxerunt, vt eorum clausura videatur quidam carcer perpetuus, quod colligitur ex statutis eorum antiquis, & nouis, quę videre licuit pridem in illo nunquam satis laudato monasterio B. Mariæ de Paular Segobien. diœces. & nunc in Vrbe facta mihi copia à Reuerendis admodum iisdemque pientissimis Dominis Andrea Mazzario Priore, & Alphonso Brutio Vicario monasterii B. Marię degli Angeli plane Angelici, recentis quidem erectione, antiquissimi vero Dei, Deiparęque virginis, & omnium virtutum cultu sanctissimo. In quorum cap. 22. partis statu. antiq. §. 15. habetur quòd necessitate vrgẽte egrediuntur de licentia prioris Carthusię, supple Generalis, sine qua nisi vice Prioris ad Capitulum generale, aut ad suscipiendos ordines, muro egredi, nulli monacho licet. & cap. 4. 2. part. stat. antiq. §. 5. & cap. 6. eiusdem partis. §. 30. habetur quòd Carthusiæ Prior scilicet generalis, nunquam terminos suę Heremi egreditur. & quod alii priores possunt exire è sui terminis, de licentia quidem prędicti prioris Carthusiæ cap. 6. 2. part. stat. antiq. §. 30. & quod prior nouus, hoc est ad prioratum nouiter electus, dicitur habere septem licentias exeundi pro vtilitate domus vsque ad cap. generale part. ead. cap. 5. §. 32. Et quòd etiam exeunt quando eliguntur in superiores domorũ suę ordinis cap. 5. 2. par. stat. antiq. §. 28. & 29. & quòd præterea exeũt in Curias prælatorum, aut principum ratione negotiorum tractandorum cap. 10. 2. p. stat. nou. §. 1. & quòd exiit etiam totus Conuentus imminente periculo tempore belli ad alias domos ordinis huiusmodi cap. 13. 3. par. compilationis statutorum §. 1. & quòd egrediuntur ad alias domos sui ordinis, nisi à Capitulo generali. 2. part. stat. antiq. cap. 32. §. 17. & quòd mittuntur ad grangias siue villas, vt colligitur ex cap. 26. 3. part. stat. antiq. §. 12. ex quibus facile colligas eorum clausurã esse quidem, vt dixi carcerem quendam perpetuum quo ad delicias mundanas vitandas; quo ad spiritũales autem, & semper duraturas assequendas, esse viridarium, pomœrium, & paradisum quendam terrestrem, quo recta in cœlestem transferatur. ob quod ex omni religione transitur ad illam, & ab illa in nullam aliam, religionumque optimam dixit Paris. Maior in 4. dist. 38. cui etiam Curię stilus adstipulatur.

32 Sexto, quòd ad quandam etiam Carthusianorum imitationem aucta fuit plurimũ ante circiter 45. annos in lõge illo illustri monasterio Sanctæ Crucis Conymbricen. cum primis omnium ordinis canonicorum regularium opulento, nunc autem omnium, mea sententia, suæ magnę reformationis seruantissimo, clausura vltra quã regula, & ius cõmune requirit, vt patet ex primo cap. libri constitutionum eius, cuius co-

piã nobis fecit hic in vrbe religiosissimus, prudentissimus, multa eruditione conspicuus, admodumque reuerendus Pater Don Philippus, qui sui monasterii negotia prudentissime, diligentissimeque in Vrbe multis iam annis agens, rare integritatis vitæ fuit, & est exemplo; cum in his omnibus sibi quã simillimo Dõ Eduardo de Arauyo negotia celeberrimi, & ẽt quoad clausurã reformatissimi monasterii Thomaren. ordinis Cisterciẽ. in Vrbe agẽti, quorũ vterq. mihi multis noĩbus ẽ suspiciẽdus.

Septimo dico, non esse mirandum quòd tanti fieri debeat clausura regularium, cum Canticorum 4. anima etiam cuiusuis secularis Deo addicta, & sponsa hortus conclusus, & fons signatus appelletur: cumq; apud Esa. 32. cap. relatum in cap. in loco. 5. quæst. 4. cultus iustitiæ sit silentium, quod plurimum clausura iuuatur; cum etiam ab ethnicis reprobentur etiam seculares & ethnici vagi, idest sine negotio huc illud inutiliter discurrentes, sic dicti, quod uacui, hoc est sine negotiis agantur. Vnde Seneca in epistol. 2. ad Lucil. *Bonam spem de te concipio, quòd non discurras.* & in epistol. 71. *Vt animum possis continere, corporis tibi fugam siste.* & epistol. 107. *Nil æque prodest quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, secum plurimum.* Hinc illud D. Bernar. in epist. 78. *Iuge silentium, & ab omni strepitu secularium, perpetua quies cogit cælestia meditari.* & in sermone de sancto Andrea. *Merito comparantur stagnis monasteria, vbi quodammodo incarcerati pisces euagandi non habeant libertatem.* & in sermone 40. super Cantica alloquens etiam laicos ait. *Sede solitarius vt turtur, nihil tibi, & turbis, nihil cum multitudine cæterorum, etiam ipsum obliuiscere populum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum.*

33 Octauo dico, quòd his est consequens primo, quàm incauta, ne dicã, irreligiosa fuit vox illa quorundam regularium, caueamus ne includamur septis vel circo, & amittamus libertatem pro libito spatiandi. Secundo consequitur ratio, quare omnes regulares non sint ad æqualem clausuram obligati, est enim illa, quòd alii sunt obligati ad totam & solam clausuram iure communi præceptam, alii ad maiorem suis statutis, constitutionibus, aut consuetudinibus præscriptis auctam, & longe strictiorem factam, vt Carthusiani & Canonici prædicti Sanctæ Crucis, & alii ad minorem priuilegio Apostolico vel consuetudine rationabili præscripta diminutam, & relaxatam: quales esse vidẽtur aliquod canonici regulares aliquarum ecclesiarum, & monasteriorum, qui de antiqua consuetudine exeunt præsertim extra vrbẽ de licẽtia prælati sine sociis singuli & nõ bini, vt fit in ecclesia Pampilonen. Cæsaraugust. Roncæuallis & S. Isidori Legion. cũ tñ regula sua habeat, vt exeant sociati, & non soli per supra dicta. Cum .n. vt supra conclusum est, iure humano sit inducta illa, potest consuetudine rationabili diminui & relaxari, cap. fin. de cõsuet. l. 2. C. q̃ sit longa cõsuetudo. cũ eis annotatis.

34 Duodecimo quæritur; An quando, & quomodo iuste possit exire regularis à claustro, & vt peccat exeundo? Ad quod dico primo, quòd iure communi omnis regularis quamlibet simplex potest iuste exire de licentia superioris non solum generalis & Prouincialis, sed etiam inferioris immediati; non tantum expressa, sed etiam tacita, & non tantum specialiter & in indiuiduo, sed etiam generaliter data, modo ea detur iusta de causa necessitatis vel vtilitatis. Dixi (*iure communi*) quia iure speciali quorundam, vt Cartusianorum & monasterii sanctæ Crucis Conymbricens. plus requiritur, & iure speciali aliorum minus sufficere posse dictum est. Dixi (*simplex*) ob id quod supra de prælatis superioribus est dictum. Dixi (*non solum generalis & prouincialis*) ad significandum quòd etiam illi possunt eam dare & efficacius quàm inferior immediatus, argumēto à fortiori, quod valet cap. cum in cunctis. de elect. auth. multo magis. C. de sacrosanct. eccl. Dixi (*non tantum expressa*), Tum quia regulariter parem vim habent tacitum & expressum l. cum quid. ff. de reb. cred. cap. 2. de rescripti. Tum per ea quę latius diximus in d. commen. cap. non dicatis. nu. 22. de licentia tacita tenendi peculium, & largiendi eleemosynam. Dixi (*non tantum specialiter*) propter eam quam habent procuratores, & Cellarii, & aliquot alii officiarii, & alicubi doctores & aliquot seniores exeundi, cum sibi conuenire videbitur: quia regulariter tantum valet generalis quoad contenta in genere, quantum specialis quoad contenta in specie, l. 1. §. quod autem. ff. de aleæ lus. & cap. solitæ. de maior. Dixi (*modo ea detur iusta de causa*) quia necessaria est illa, qua ea iustificetur, maior quidē cum maior est licentia, minor, cum minor: quia cū exitus sit vetitus iure cōmuni cōciliari & Papali, inferior cui fit facultas in eo dispensandi, non potest id facere nisi iusta de causa: quia est quædā dispensatio circa legem superioris, quæ sine causa non est facienda, iuxta definitionem eius positam à glos. solē. & recepta in §. nisi rigor: sub cap. requiritis. 1. q. 7. & facta nō tenet iuxta dictū singulare Innoc. cap. dudum. 2. de elect. sub fin. commendatum inter alios à Fel. in cap. cum inter. de except. Per quæ videntur excusari posse à peccato qui: destructis ædificiis & septis monasterii, non viuunt intra eandem domum, & ex domibus, quas inhabitant, exeunt absque licentia spatiali, partim ob consuetudinem antiquam, partim ob licentiam expressam vel tacitam, modo non excedant limites in id à superiore designatos.

35 Secundo, quòd licet à nemine videam tactum, an violatio clausuræ sit peccatum, & an mortiferum, an veniale tantum, dici tamen posset nullum esse peccatum, si clausura violata non esset contra ius commune, sed cōtra statutum speciale ordinis, cuius statuta ad nullum etiam peccatum veniale obligant, qualia sunt Predicatorum authore S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 9. esse autem veniale tantum, quando sine contēptu regulæ

 & per-

& perfectionis, & transgressione præcepti specialis superioris violatur, mortale vero quum id fit cum prædicto contemptu, vel contra preceptũ superioris: quia sententia recepta S. Tho. vbi supra est, contenta in regula non obligare ad mortale, nisi quoad tria substantialia vota, & præcepta ipsius, & superioris. Regularis enim non vouet regulam, nec omnia contenta in ea, sed obedientiam secundum illam, in continentia & paupertate vt dictum est: & ita obseruantiæ alię extra continentiam & paupertatem non ligant ex voto, nisi præcipiantur ab ipsa regula, vel à superiore secundum regulam vt ibidem vterque Tho. recep. & de his est obseruatio clausuræ vt palam est, quam licet ius commune confirmet, non tamen id facit addendo vim præcepti, sed vim generalis statuti; ita quòd non fiat de obseruantia preceptum, sed de obseruantia regulæ particularis, obseruãtia legis generalis. Quibus, & aliis omnibus addo, esse quoque mortiferam eiusmodi violationem, quoties fit cum notabili scandalo vel damno monasterii, non quidem quatenus est violatio regulæ, sed quatenus est violatio iuris diuini, & communis de non scandalizando Matth. 18. & cap. nihil. de prescript. & de neminem lædendo Exod. 20. & cap. pœnale. 14. quæst. 5. cum septimo Decalogi præcepto vetetur.

36 Tertio, verũ esse id quod diximus in cõmentario cap. non dicatis. 12. quęst. 1. nu. 40. scilicet necessariam esse aliquam iustam causam qua licentia exeundi iustificetur, maiorem quidem quum maior est licentia, & minoré quum minor, etiamsi detur à Papa: quia licèt sit solutus legibus humanis quoad vim coactiuam l. princeps. ff. de legib. & cap. proposuit. de concess. præbend. non tamen quoad vim directiuam l. digna vox. C. de legib. & cap. iustum. 9. dist. & ita peccat non seruando illá, vel dispensando in ea sine causa iusta, vt tradit vterque Thom. recept. vbique ab omnibus 1. 2. quæst. 96. art. 5. ad 3. quamuis autem qui dat licentiam sine iusta causa peccet, & etiam qui vtitur illa sciens non esse iustam: non tamen arbitror incidere ipsum in pœnas exeuntis absque licentia arg. eorum quæ diximus in d. cõment. cap. non dicatis. nu. 22. de habente peculium de licentia Prælati absque iusta causa facta. Quæ vero cuiusque exitus iusta causa fuerit, arbitrio superioris, boni viri ac prudentis pro varietate circunstantiarum personæ, loci, &c. definiri debet arg. l. 1. ff. de iur. delib. & cap. de causis, de offic. deleg.

Quarto dico, quòd est consequens, non videri satis iustas facultates illas generales, quæ alicubi dantur omnibus canonicis singulatim exeũdi quoties voluerint causa recreationis, vel deuotionis, etiã extra horas, quibus diuina officia non celebrantur vsque ad mille passus, intra quos occurrunt variæ conditionis viri & fœminæ: quamuis ea quæ alicubi fit Doctoribus, senioribus, & probatissimis quibusque etiam ad longiora spatia pro causa, quæ sibi bona fide videbitur iusta vt supradictum est,

sit

sit tolerabilis, longe tamen laudabilius, & melioris exempli, obedientiæ, submissionisque animi esset, vt specialis licentia ad exitum quemq; specialem peteretur, & fieret, quo memoria statuti intra claustra permanendi in dies & horas renouaretur, & frequentia exeundi onere facultatis petendæ minueretur.

Quinto hinc quoque infero, verum esse, quod frequenter in nostra Roncaualle dixi, non posse iustã reformationem illius monasterii nec cuiusquam alius ab obseruantia lapsi fieri, nisi prius constructa domo vel claustro, intra quod omnes canonici vel monachi possent simul habitare; simul refici & dormire, cui esset porta & ianitor continuus, qui aperiret illam, & clauderet opportune: quoniam alioqui non posset seruari pars illa regulæ de seruanda clausura, confirmata per Concilia & summos Pontifi. vt prædictum est.

Sexto dico hęc etiam consequi, intolerabilem esse morem, quo canonici vel monachi quorundam monasteriorum vi bellorum vel incendio destructorum viuunt more quorundam clericorum secularium; sine claustro prope ecclesiam, singulatim in singulis domibus habentes coquas iuuenes, & extraneas vel etiam senes, vel cognatas, sed habentes famulas vel comites extraneas iuniores, nullamque licentiam exeundi vltra septa monasterii petentes, & resistentes vel nolentes vt reficiantur ædificia, intra quorum portam quàm cito commode fieri poterit includantur. Tum quòd videntur contemnere regulam, qua parte continet clausuram seruandam, & licentiam exeundi petendam, & binos exire debere, quem contemptum esse mortiferum ait S. Thom. vbi sup. Tum quia non fugiunt propinquam occasionem labendi mente vel opere in veneream voluptatem, contra illud Apostoli. 1. ad Corinth. 6. *fugite fornicationem*. & quòd contraueniunt cap. volumus. cum glos. 81. dist. & cap. à nobis. de cohab. cler. Tum quia videntur remittere propositum ad perfectionem christianam tẽdendi, quod est mortiferum, ut in d. comment. cap. cui portio. nu. 10. dictum est, post S. Thom. in d. arti. 9. Tum quia se exponunt magno periculo habendi proprium contra votũ paupertatis, quod etiam esse mortiferum, traditum est in d. commen. cap. non dicatis. nu. 21. Equidem ipse non auderẽ eiusmodi regulares absoluere, nisi firmum animum in contraria conciperent: an autem hoc casu liceret habere domũ omnino non suspectas dicetur q̃. 17.

37 Septimo, quòd ex prędictis colligatur ratio statutorũ Cõcilij Aquisgrani sub Ludouico primo Imperatore relati à Trullo lib. 2. cap. 1. quorum aliquot partes huc pertinentes sunt hæ. *Necesse est, vt claustra in quibus clero sibi commisso canonice viuendum est, firmis vndiq; circundent munitionibus, vt nulli omnino intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus: sint etiam interius dormitoria, refectoria, cellaria, & cætera habitationes vsibus fratrum in vna societate viuentium necessaria.* Et infra.

eligatur

eligatur necesse est à prælato ex congregatione sibi commissa frater probabilis vitæ: cuius officii sit portam canonicorum summa obedientia, & humilitate competenti tempore claudere, & reserare, vt nulli per eam nisi per licentiam aditus pateat intrandi, aut exeundi, cui etiam obseruandum est, ne quibus cordi est plus otiis vacare quã diuinis obsequiis incubare foras euagandi locum præbeat, & eorum nugarum, quod nefas est, particeps fiat. Debet prẹterea aduenientes quosque cum charitate suscipere, & priori aduentum eorum, causamque nunciare. Hæc ibi.

SVMMARIVM.

38 *Regulari translato quanta possit dari licentia manendi foris.*
38 *Priuatio prẹsupponit habitum.*
39 *Clausuram regularem fœminarum eodem iure quo virorum inductam, anxit Bonifacius.*
40 *Vita austerior cur potuit monialibus indici, & non Minoribus Conuentualibus obseruantia.*
40 *Clausura regularis Tridentina cur mitior quàm Pontificia.*
41 *Clausura regularis monialium quæ non recepta in Gallia.*
42 *Clausuram monialium iure naturæ inductam suadentia soluuntur.*
42 *Consuetudine præsertim immemoriali lex humana tolli potest.*
43 *Constitutio declaratoria extenditur ad prẹterita.*
44 *Seu, &, siue, coniunctionum propria significatio.*
44 *Monasterium, & domus, interdum pro eodem sumuntur.*
44 *Monialibus, & conuersis omnibus clausura indicta.*
44 *Fundationis statuta contra clausuram tolluntur.*
45 *Legis mens plus attendenda quàm verba.*
45 *Monialis quæ professa extra monasterium eximitur à clausura.*
45 *Monialium non professarum conuentus quomodo finiantur.*
46 *Abbatissarum ratio qua excedunt numerum improbatur.*
46 *Præceptum non importat exhortatio.*
46 *Clausuræ monialium non fauentes qui peccant.*
46 *Pij V. zelus ardens in Deum & sanctimonialium sanctimoniam.*

38 DEcimo octauo quæritur, An defendi possint licentię illę datæ ante Conc. Trid. nuperrimum, quæ sunt quàm plurimę, à prælatis qui præstita sibi obedientia eas dederunt apostatis habentibus Apostolica breuia transferendi se ad ordines laxiores, vt uiuerent etiam honestè extra monasteria vbicumque vellent? Ad quod respondeo primo, non posse defendi si prædicti prælati sine Capitulis receperunt eos, & sine illis non poterant recipere nouitios, iuxta dicta supra eod. nu. 14. & si solum fiebat eis facultas

cultas transeundi ad beneuolos receptores: quia cum non possent soli recipere eos, non poterant soli esse beneuoli receptores arg. à remotione generis ad remotionem speciei; quod valere dictum est supra per glos. iuncto textu l. si causa cognita. C. de transact. facit cap. plerique. 14.q.3. vt si non est homo, non est homo albus, & cum receptio non valeret, non fiebant recepti obnoxii ad seruanda claustra eorum, & cõsequẽter non poterant Prælati liberare eos à mansione claustrali: quia priuatio præsupponit habitum l. decem. ff. de verb. oblig. cap. ad dissoluendum. de desponi impub.

Secundo, quòd defendi possunt, si per prędicta bręuia, qualia memini aliqua videre, fiebat eis facultas viuendi honeste in locis quæ designarent Prelati aliqui perpetui post pręstitam eis obedientiam: quia nõ requirebatur alia receptio. & opponenti dixisse nos supra etiam Papam non posse facere hanc facultatem iuste sine iusta causa, respõderi potest, causam reducendi apostatam, & iam perditam omnem in aliquales iuste viuendi caulas, fuisse reputatam ab eis pro iusta.

Tertio, quòd etiam defendi possunt, si supponatur quòd Pontifices eiusmodi consuetudinis prælatorum facientium prædictas facultates erant conscij, & tacite approbabant eas. Arbitror autem eos licèt essent concij, quòd Prælati dabant prædictas largas licentias, non fuisse tamen conscios, quòd dabant eas antequam eos legitime reciperent. Tum quòd hoc significat Conc. Trid. cap. 11. de refor. sess. 14. Tũ quòd aliquando concedebant vt dixi facultatem viuendi honestè, vbi aliquis prçlatus alicuius monasterii perpetuus post prçstitam sibi obedientiam designaret, nulla facta mentione de receptione, neque de beneuolo receptore.

Quarto, quòd non possunt defendi, si per breuia fiebat facultas transeundi ad alias religiones siue arctiores, siue laxiores, cum clausula, vt in eis perpetuo manerent: quia per dicta in dict. cap. nullam. non poterat ei fieri vagior, & laxior facultas viuendi extra, quàm vernaculis suis.

39 Decimoquarto quæritur; An eadem, quæ dicta sunt de clausura & exitu regularium virorum, dicẽda quoq; sint, de clausura, & exitu monialium? Ad quod respondeo primo affirmatiue, quoad hoc; vt etiam earum clausura iure tãtum humano dicatur inducta: Ephigenia enim, quam Mathæus religiosam effecerat, vt habetur in eius historia, & apud Caiet. 2. 2. quæst. 88. artic. 11. & aliquot aliæ sanctimoniales temporis Apostolorum, non seruabant eiusmodi clausuram; seruaturæ profecto si lege naturali, vel diuina esset indicta.

Secundo, quòd etiam idem est dicendum secundum iura cõmunia ante Bonifacium VIII. constituta. quoad eum enim vsque nullę religiosæ neque Canonicæ regulares, neque aliæ monachę, tenebantur ad

arctiorem clausuram quam contentam in suis regulis, At eadem regula erat canonicorum, & canonicarum regularium, & Benedictinorum, & Benedictinarum,& Minorum,& S.Claræ, nisi qua parte harũ laxior est quàm illorum.

Tertio, quòd prędictus Bonifacius plurimum illã anxit, & strictiorẽ fecit, per cap.1. de stat. reg. lib. 6. in hæc verba. *Periculoso, & detestabili quorundam monialium statui, quæ honestatis laxatis habenis, & monachali modestia, sexusque verecundia impudenter abiectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarũ discurrunt, et frequenter infra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius cui suã integritatẽ voluntate spõtanea deuouerunt grauem offensam, in religionis opprobriũ, & scandalũ plurimorũ; prouidere salubriter cupientes, pręsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus, vniuersas, & singulas moniales pręsentes atq; futuras cuiuscũq; religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cętero permanere clausura: ita quòd nulli earũ religionem tacite vel expresse professæ, sit, vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria deinceps egrediendi facultas, nulliq́, aliquatenus inhonestę personæ, nec etiã honestę, (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licẽtia) vt ingressus vel accessus pateat ad easdem, vt sic à publicis, & mundanis conspectibus separatę, omnino seruire Deo valeant liberius, & (lasciuiendi opportunitate sublata) eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.*

Quarto, quòd prędictam constitutionem Bonifacii nuper innouauit Conc.Trid. sess. 25. cap. 5. de regul. in hæc verba. *Bonifacij VIII. constitutionem quæ incipit Periculoso. renouans sancta Synodus, vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, vt in omnibus monasteriis sibi subiectis ordinaria, in aliis vero Sedis Apost. auctoritate, clausuram sanctimonialium vbi violata fuerit restitui, & vbi inuiolata est conseruari maxime procurent, inobedientes atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasq́, pœnas quacumque appellatione postposita compescentes, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis: quod auxilium vt præbeatur, omnes Christianos Principes hortatur sancta Synodus, & sub excommunicationis pęna ipso facto incurrenda omnibus magistratibus secularibus iniungit. Nemini autẽ sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio, etiam ad breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda, indultis quibuscunque, & priuilegiis non obstantibus.* Dubitatum est, an is canõ includat Epos ingrediẽtes monasteria sibi nõ subdita sine licẽtia in eo cõtenta; & rñsum à nobis fuit nuper affirmatiue & tum

rum per illa uerba. *Ingredi autē intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ętatis fuerit sine Episcopi vel superioris licentia in scriptis obtenta. sub excommunicationis pęna ipso facto incurrenda: dare autem tantum Episcopus vel superior licentiam debet, in casibus necessariis, neque alius vllo modo possit, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi vel imposterum concedendi.*

Quinto, quòd fœl. rec. Pius V. per suam extrauag. circa pastoralis. anno 1566. 4. Kal. Iun. editam renouauit tam constitutionem Bonifacii, quàm Concilii Trid. in hęc verba. *Circa Pastoralis.* & infra. *Statuimus atque perpetuo decernimus vniuersas, & singulas moniales pręsentes atque futuras, cuiuscunque ordinis vel militiarum etiam Hierosolymitanæ sint, quę vel iam receptę sint vel in posterum in quibusuis monasteriis siue domibus recipientur, & tacitè vel expresse religionem professæ, etiā si conuersæ, aut quocunque alio nomine appellentur, etiam si ex institutis vel fundationibus earum regulę ad clausuram non teneantur, nec vnquam in earum monasteriis seu domibus etiam ab immemorabili tempore ea seruata fuerit sub perpetua in suis monasteriis, seu domibus, de cætero debere permanere clausura, iuxta formam dictæ constitutionis fœl. rec. Bonifacij Papæ VIII. Prędecessoris nostri quæ incipit Periculoso. in sacro Concil. Triden. approbatę, & innouatæ, quam nos auctoritate prædicta etiam approbamus, & innouamus in omnibus, & per omnia, ac illam districte obseruari mandamus. Quòd si aliquæ moniales forsan reperiantur quę consuetudine etiam immemorabili, aut instituto vel fundatione regulę suæ fretę, animo obstinato huic clausurę resistant, aut quoquomodo reluctentur, ordinarij vna cum superioribus earum omnibus iuris, & facti remedijs, compellant easdem tamquam rebelles, & incorrigibiles, ad pręcise subeūdum dictam clausuram, & perpetuo obseruandam.* Hæc in hac extrauag. parte.

Ex quibus nota primo, quòd prędictum cap. 1. de regular. lib. 6. innouatum per cap. 5. de regular. sess. 25. Concil. Trid. innouatur hic denuo per Pium V.

Circa quæ, & partes sequentes huius extrauagantis, & extrauagantē decori. eiusdem Pii V. & extrauag. regularium personarum. & extrauag. Gregor. XIII. Deo sacris. infra referendas, occurrunt multa, quæ pro dignitate tractata iustum librum complerent; quorum aliqua breuiter innuabimus. Primum, quòd ratio quare clausura durior & strictior antiqua potuit indici monialibus antea professis contra earum voluntatem, redditur à Ioann. Mon. & glos. Dom. & Perus. in dict. cap. periculoso. & prę aliis defenditur à Dec. in dict. cap. ad nostram. de appellation. quæ ratio & prędictum cap. 1. allegata fuerunt nuper contra fratres minores Conuentuales Hispaniæ, quòd poterant cogi ad strictiorem vitam Minorum de obseruantia: quibus tamen re-

ſponderi potuit, quòd aliud eſt augere arctitudinem uitæ regulæ accedentem non mutata regula, quod fit augendo clauſuram monialium: aliud augere arctitudinem cum mutatione regulæ, quod fieret cogendo Cõuentuales ad ſeruandam regulam obſeruantiæ: quoniam eorum regulæ ſunt diuerſæ, vt probamus ſupra eod. num. 21.

Secundo, quòd deſiderari poteſt, cur clauſura indicta per Concil. Trident. ſit laxior, & benignior quàm indicta per Bonifacium, & Pium V. quod enim ſit benignior, & laxior patet: quia permittit eis exitum ex quacunque cauſa quæ ab Epiſcopo approbabitur eſſe legitima: prædictus autem Bonifacius ſolam cauſam infirmitatis contagioſæ ſeu ſcandaloſę excepit. Pius autem V. excepit cauſas incendij, lepræ & epidimiæ. Ratio autem forte poteſt eſſe quòd Patres Concilij perpenderunt illud Prouerb. 30. translatum in cap. denique. 4. diſtin. *Qui multum emungit, elicit ſanguinem*. & quòd fragilitas humana fœminei pręſertim ſexus indiget aliqua conſolatione: & quòd tam dura clauſura efficit vt monaſteria videantur tam ingreſſis quàm ingreſſuris odioſa, & quidam carceres perpetui: ita quòd rarę ſint, quæ omnino libere, & ſponte ingrediantur ea, & multæ ingreſſarum (vt per earum confeſſiones intelligi dicitur) quaſi deſperatæ maledicentes ſibi, & ſuæ ingreſſionis, & tantę clauſuræ authoribus, viuunt in perpetuo quodam luctu, & pœnitentia non tam peccatorum, quàm priuationis conſolationum per ſe honeſtarum. Perpenderunt item forte quòd Ioan. And. dicit in Nouell. ſuper dict. cap. 1. quòd ferebatur Galliam non recepiſſe clauſuram Bonifacij: & quod ipſe viderat Venetiis non ſerua-
41 ri: & fictor caſuum lib. 6. teſtatur ibidem moniales quaſdam defenſas fuiſſe à perpetua clauſura per ſenatum parlamenti à conantibus eas ad eam cogere. Et ita veriti ſunt ægre receptum iri ab omnibus quibus prouidere volebant, tam duram clauſuram: nam ipſe quoque teſtor, multas in Hiſpania aduerſum me querelas prompſiſſe quaſdam etiam eo quòd reſpondiſſem in Hiſpaniis clauſuram Concilii potuiſſe iure ſtatui, iuſteque ſtatutam eſſe, ſeruandamque etiam ab iis quę nunquam eam ſeruarunt. Pontifices vero Max. prædicti perpenderunt augmentum decoris religionis, ſponſarumque Chriſti munditiam, famam & æſtimationem ſe dignam: quorum vtinam ſtatuta pro ſanctiſſima eorum intentione vbique recipiantur, & ſeruentur, etiam ab iis quæ, ne ita includerentur, aufugerunt.

42 Tertio, quòd ex prædictis conſtitutionibus videntur deſumi poſſe multa argumenta pro his qui ſignificant prędictam clauſuram iure naturali vel diuino eſſe inductam. Primo quidem, quòd Bonifacius videtur dicere ſtatum illi cõtrarium eſse periculoſum, & deteſtabilem, Dei offenſiuum, ſcandaloſum, & religioni opprobrioſum: quod non eſset verum, niſi lege diuina uel naturali eſset inducta; cum contrariũ

legis

legis humanæ induci possit consuetudine, & statui aliqua de rationabili causa, cap. in his. 11. dist. cap. fin. de consuetud. Secundo quòd Cõcil. Trid. in d. cap. 5. tollit priuilegia contraria prædictę clausuræ, contra quam si tãtum esset iuris humani, poterant illa dari cap. proposuit. de concess. præbend. & §. quod principi placuit. instit. de iure nat. gent. & ciu. desumptum ex l. 1. ff. de constit. princip. Tertio quòd Pius V. in proœmio extrauag. circa. idem sentit quod Bonifac. IIII. quòd per eandem extrauag. iubet eam seruari, non obstante consuetudine cuius initii non sit memoria; cum tñ iura humana tali consuetudine perinde ac priuilegiis tollantur, cap. super quibusdam. de verb. sig. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æst. Quarto quòd idem Pius in prædicta extrauag. decori. asserit contrarium statuto de seruãda clausura, esse rem periculo, & scandalo plenam; quod non esset tale nisi lege naturali vel diuina illud dãnaretur, & clausura pdicta indiceretur; quia quę contra mores & leges hominum sunt pro diuersitate morũ, & legũ vitanda sunt, & eadẽ rõne amplectẽda cap. quę cõtra mores. 8. dist.

Quibus tñ non obstãt. tenẽda est supradicta cõclusio. Tũ ꝙ pdicta Ephigenia, & aliç sanctimoniales eã non seruarũt. Tũ ꝙ nec tẽpore B. Augustini ea seruabatur, vt colligitur ex eius epistola 109. in qua præscribens regulam viuendi monachis quæ sub sororis suę regimine viuebant, tantam facit facultatem exeundi ad balnea, & ad alia opportuna, quanta viris canonicis facit in regula eorum, & per eadem verba, mutatis verbis conuenientibus viris, in conuenientia fœminis. Tum quòd non probatur vllo iure per se noto, nec ex illo illato, nec ex vllo iure canonis Bibliorum, nec ex illo illato: quale est omne ius naturale, & diuinum, vt supra q. 11. tactum est. Tum quòd nemo diceret omnes sanctimoniales, quę fuerunt ante prędictum cap. periculoso. perpetuo peccasse, non seruando clausuram per illud indictam, quod tamẽ oporteret cõfiteri, si illa iure naturali vel diuino esset eis indicta: quia oporteret fateri quòd illud cap. 1. non inducit ius nouum, sed antiquum declarat, & talis constitutio declaratoria extenditur ad præterita cap. ex antiquis. 54. dist. & §. 1. auth. de fil. antẽ dotal. instrum. nat. & tradit late Fel. post alios à se citatos in cap. fin. de const. à num. 4. Tum ꝙ alioquĩ oporteret fateri omnes omnium regnorum moniales non obseruantes prędictum cap. periculoso. semper fuisse & esse in statu damnationis, quod videtur absurdum, & ideo non dicendum, l. nam quod absurdũ. ff. de bon. lib. Tum quòd ad opposita responderi potest, ad primũ quidem, quòd non ait Bonifac. ꝙ status monialiũ viuendi absque sua clausura vel alia mitiori, sit periculosus, detestabilis &c. sed qđ status aliquarum quę laxatis honestatis habenis impudice discurrunt &c. est talis, quem concedimus esse contra ius naturale, & diuinum: negamus tamẽ ex eo inferri, ꝙ status earũ viuendi honeste sine tali clausura, vt viuebãt

tempore

tempore S. Auguſtini, ſit contra ius naturale vel diuinum. Et eodem modo poteſt reſponderi ad 3. & 5. argumenta videlicet, quòd idem ſenſit Pius V. in ſuis extrauag. in eis citatis. Ad ſecundum autem reſpondeo quòd non habet Concil. non poſſe per Papam concedi priuilegia contra prædictam Bonifacij clauſuram; ſed quòd nõ obſtantibus priuilegijs iam conceſſis illa ſeruetur, quod eſt longe aliud. Ad quartũ item reſpondeo, quòd non ait prædictus Pius, quòd non poteſt induci conſuetudo temporis immemorialis aliqua de rationabili cauſa contra ſuam extrauag. ſed quòd illa ſeruetur, non obſtante quacunque conſuetudine, etiam immemoriali iam inducta, quod eſt longe aliud, vt palam eſt per notata in cap. fin. de conſuetud. & in d. cap. ſuper quibuſdam. & in d. l. hoc iure.

44 Quarto notari poteſt, quòd dictio *(ſeu)* capitur hic expoſitiue ſecundum propriam ſignificationem, quæ ſicut & dictio *(ſiue)* verba & non ſenſum diſiungit, ſecundum Panormitan. recep. in cap. inter cæteras. de reſcript. num. 4. quamuis aliquando ſecundum ſubiectam materiam, vtraq. earum alternet vel copulet, per latius allegata ibi per Fel. num. 3. verbum enim *(domibus)* inter quod, & verbum *(monaſterijs)* hic ponitur idem ſignificant, ſcilicet ædificium monachis dicatum, & ſeptum, aut neceſſario ſepiendum, intra quod ſit aliqua eccleſia vel capella: cum in nulla domo poſſit eſſe pia clauſura, intra quam non ſit eccleſia vel ſaltem capella ad facienda ſeu ſuſcipiẽda ſacra incluſis neceſſaria: & ita non eſſet locus huic capitulo in domo in qua vna vel altera monacha legitima de licentia ad aliquod tempus maneret, imò neque in ea in qua ſine tali licentia maneret: licèt enim ipſa eſſet excommunicata, quia exiuit à monaſterio ſine tali vel vlla licentia, non tamen nouè excommunicaretur ob exitum à tali domo, neq. qui vel quæ ingrederetur in illam incurreret excommunicationem. Extrauagans enim hæc intelligenda eſt ſecundum prædictum cap. 1. de regul. lib. 6. quod interpretatur, argument. authenti. hæc conſtitutio. §. hæc igitur. coll. ſexta.

Quinto nota declarationem: quia declarat prædictum cap. 1. habere locum in omnibus monialibus tacite vel expreſſe profeſſis, receptis, & recipiendis, quorumcunque ordinum etiam militarium, etiã Hieroſolymitan. ſignificando à fortiori comprehendi eas, quæ ſunt aliarum militiarum, puta ſancti Iacobi Calatrauæ, & Alcantaræ, de quibus vidi pridem dubitari an comprehenderentur.

Sexto nota, quòd etiam conuerſæ, modo ſint profeſſæ, tenentur ad tantam clauſuram ad quantam moniales, excepto eo quod eis permittitur in extrauag. decori. infra referenda.

Septimo nota, quòd ſtatuta in fundatione poſita eneruantia clauſuram monialium, tolluntur, quod eſt valde memorabile: cum talia ſtatuta etiam

ta etiam contraria iuri communi censeantur firmissima, iuxta notata in cap. cum dilectus. de consuetud. & in cap. præterea. de iure patr. & in cap. Eleuterius. 18. q. 2.

Octauo nota, quòd etiam comprehenduntur illæ in quarum monasterio nunquam fuit seruata clausura, nec violata: quia nunquam fuit cœpta seruari, contra quosdam qui contra me in Hispania contendebat eas ad illa non teneri, eo quòd verba Concilii solum iubent eam seruari vbi semper seruata est, & vbi est violata, restitui, & apud prædictas nunquam fuit seruata, nec violata: quia quod non est, violari nequit. arg. l. decē. ff. de verb. oblig. & cap. ad dissoluendum. de desponsat. impub. Quibus ego respondebam mentem legis plusquam verba esse attendenda cap. Marchion. 1. q. 1. & cap. fin. de reg. iur. lib. 6. & palam est sereno animo rem perpendenti eam fuisse mentem Concilii, quam hic Pius V. opportune declarat, & addit sequentia. *Mulieres quoque quæ tertiariæ seu de pœnitentia dicuntur, cuiuscumque ordinis fuerint in congregatione viuentes, si & ipsę professæ fuerint, ita vt solenne votū emiserint, ad clausurā præcise, vt præmittitur & ipsę teneantur. Quòd si votū solēne nō emiserint, ordinarij vna cū superioribus earū, hortētur, & persuadere studeant, vt illud emittant, & profiteantur, ac post emissionem, & professionem eidem clausuræ subiiciant. quod si recusauerint, & aliquæ ex eis inuentę fuerint scādalosę viuere, seuerissime puniantur. Cæteris autē omnibus sic absq. emissione professionis, & clausura viuere oīno volētibus, interdicimus & perpetuo prohibemus, ne in futurū vllam aliam prorsus in suum ordinē, religionem, congregationem ue recipiant. Quòd si contra huiusmodi hanc nostram prohibitionem, & decretum aliquas receperint, eas ad sic viuendum omnino inhabiles reddimus, ac illarum quaslibet professiones, & receptiones irritas decernimus & nullas, prout etiam præsenti decreto irritas facimus & annullamus.* Hæc ibi.

Ex quibus nota teneri ad prædictam clausuram etiam mulieres Tertiarias, cuiuscunque ordinis in congregatione viuentes, si sunt solenniter professæ.

Secundo, nota hic in illis verbis *(in congregatione viuentes)* videri probari à contrario sensu illud quod in comment. cap. non dicatis. 12. quæst. 1. num. 14. diximus, scilicet eam quæ existens in domo sua faceret professionem in manibus potentis eam recipere ea lege, vt in ea remaneret, quod quædam nobilis fecit in casu cap. insinuante. qui cleric. vel monach. non teneretur ad clausuram, cuius rationem ibi tetigimus.

Tertio nota quòd mulieres viuentes in congregatione, & profitentes aliquem modum viuendi religiosum, sed non secundum regulam pro vera religione, à sed. Apost. approbatam, quæ non sunt verè religiosæ, non possunt aliquas alias in congregationem suam posthac accipere:

pere: quod effectu est earum cōgregationes finire illo suaui modo, quo Concilium Lugdunen. finiuit aliquas religiones approbatas in cap. 1. §.1. de relig. dom. lib. 6. Sequitur in litera §. porro. quo accuratè statuit modum quendam, quo necessitatibus monialium omnium tam aliarū quàm Tertiariarum, sine exitu earum vel conuersarum, quæ ad quærēdas eleemosynas antea mittebantur, prouideretur: sed eum, & adnotationes in illum factas omitto, eo quòd S. D. N. Gregor. XIII. eius tenore relato, prætulit ei alium per suam extrauag. Deo sacris. quam post adnotationes huius referam, nunc vero refero consequentem illum. *Et ne propter monialium numerum excessiuum clausuræ obseruatio violetur, inhærentes etiam similiter dispositioni dictæ constitutionis Bonifacij, & Concilij Trident. decreto, monialibus prædictis, & illarum superioribus, & ordinariis districte inhibendo præcipimus, & mandamus, ne plures in earum monasterijs recipiãt, & admittant, siue recipi, & admitti permittãt, quàm ex proprijs reditibus ipsorum monasteriorum, vel consuetis eleemosynis cōmodè sustentari possint.* Hæc ibi. cui remedio adiicitur quiddam in d. extrauag. Deo sacris. vt ibi adnotabitur.

Ex præfato tamen §. nota remedium sanctum, prouidum, & necessarium ad obseruantiam regularem monialium, sine quo nunquam illa integre seruabitur, quod licèt plurimum desiderauerim, & contenderim vt seruaretur in aliquot monasteriis, numquam tamen satis potui persuadere Abbatissis, respondentibus non posse se satisfacere creditoribus, qui omnino necessaria victu crediderant, nisi accipiendo aliquas satis bene dotatas: & replicanti mihi necessitatem monasterii tanto magis crescere quanto plures ita dotatę ingrederentur dotibus earum traditis creditoribus, & personis earum multiplicatis, triplicabant, necessitatem præsertim ventris vel victus lege carere, cap. sicut. de consec. dist. 1. quod intelligendum est cum vitatur illa faciendo id ad quod vrget, non quum id faciendo augetur, vt in hoc casu. Vtinam omnes prælati, & prælatæ imitarentur in hoc constantiam Carthusiensium, hoc statutum inuiolabiliter obseruantium, iam inde à suo initio iuxta Concil. Arelatense relatum in cap. 1. de instit. & confirmatum per Clementem III. in cap. auctoritate. eod. tit. ante Bonifa. in d. cap. 1. de stat. regu. lib. 6. & d. cap. 5. Concil. Trid. de regul. & Pium V. hic, quod Concil. Arelaten. constituit seruandum esse etiam in monasteriis, & collegiis virorum. quod quia non fit, consequuntur etiam inconuenientia tacta per nos in tract. de redit. eccl. q. 1. mon. 62.

Sequitur in extrauag. *Mandantes propterea in virtute sanctę obedientię sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis ęternę, venerabilibus fratribus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis & Episcopis, quatenus in ciuitatibus, & diœces. proprijs pręsentes nostras literas publicari faciant, ac in monasterijs monialium sibi ordinario iure subiectis in*

ctis, in his vero quæ ad Romanam mediatè, vel immediatè spectant ecclesiã, sedis Apostolicæ auctoritate vnà cum superioribus eorundem monasteriorũ clausuram, vt præmittitur, quàm primum poterint seruari procurent, contradictores. &c. hæc ibi.

Ex quibus nota, quòd mortifere peccant episcopi, & alii superiores eorũ non publicantes hanc extrauagantẽ vbi præcipiuntur publicare: quia transgrediuntur præceptum Papæ arg. cap. 2. de maior. & obed. & cap. quod præcipitur. 14. q. 1. præsertim quod hic fit in virtute sanctæ obedientiæ, & cum interminatione diuini iudicij, quæ verba ad peccatum mortiferum obligare, vna est omnium sententia.

Sequitur. *Ac vt hoc tam salutare decretum facilius obseruetur, omnes principes seculares, & alios dominos, & magistratus temporales, rogamus requirimus, & obsecramus per viscera misericordiæ D. N. Iesu Christi, eisdem in remissionem peccatorum iniungentes, quòd in præmissis omnibus eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis, & alijs monialium superioribus assistentibus assistant, ac suum fauorem, & auxilium præstent, ac impedientes pœnis etiam temporalibus afficiant.* hęc ibi.

Ex quibus nota, quòd Principes non præcipiuntur sed rogantur tãtum; & ita non peccant mortaliter vi huius legis ob negligentiam faciẽdi hoc: quia exhortatio non importat præceptum §. fin. 4. dist. & d. cap. quod præcipitur. 14. quęst. 1. Dixi *vi huius legis:* quia virtute aliarum peccare possent, vt si suum brachium seculare ordinate petitum, & inuocatum absque iusta excusatione non præstarẽt iuxta notata in cap. 1. de offic. ordin. & cap. omnes Principes. de maior. & obe. cap. duo. cap. si Imperator. 96. dist. vel si eorum omissio esset causa earum dissolutionis arg. cap. fin. de iniur.

Sequitur. *Præmissis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis statutis, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, etiam per Sedẽ Apostolicam approbatis tit. & confirmatis, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis etiam in fundatione, & institutione eisdem monasterijs vel domibus, & monialibus sub quibuscunque verborum formis, & clausulis irritantibus, & alijs decretis quibuslibet concessis, cõfirmatis, ac etiam iteratis, vicibus approbatis, & innouatis Quibus omnibus etiam si pro sufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio. seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbũ insererentur pro sufficienter expressis habentes quoad effectum validitatis nostræ constitutionis tantum derogamus, contrarijs quibuscunque &c.* Hæc ibi.

In quibus aduerte primo, quòd errore impressoris videtur verbum (*præmissis*) positum pro verbo (*non obstantibus*) aut omissum verbum (*nõ obstantibus*) ablatiui casus post p̃dictũ verbũ (*præmissis*) datiui casus.

Hh Secun-

Secundo, ꝙ ex hac amplissima derogatione contrariorum, facile colligas vehementem illam Pij V. pijssimi pietatem, & zelum ardentem in Deum, & sanctimonialium sanctimoniam omnibus Christianis maxime optandam, & procurandam.

SVMMARIVM.

47 *Regularium circa exitum extrauag. Pij V. vt differant.*
47 *Monialis nulla etiam prælata nisi tribus de causis exire potest.*
48 *Causæ exeundi monasterium sanctimonialium, quot, & quæ.*
48 *Exhæredãdi, & reuocãdi donationẽ causæ expressæ ad similes extẽduntur.*
49 *Monialis ob quem morbum periculosum exire potest.*
49 *Deffensio naturalis nemini tollenda.*
51 *Monialis exeuntis, qui comites, vel recipientes excusantur.*
51 *Exitus regularis in quo maiore pœna quàm homicidium punitur.*
52 *Pœna nulla ipso iure incurritur, nisi id iure caueatur.*
52 *Pœna maior interdum pro minori crimine imponitur.*
53 *Monialium facultates exeundi omnes amplissime reuocantur.*
53 *Monialis nulla extra monasterium hodie manere potest, nisi &c.*
54 *Monialibus prouidendi nouus, & exquisitus modus.*
54 *Eleemosynæ largiendæ in inceras personas, & vsus, vt nouè monialibus applicatæ.*
55 *Ordinarius fit delegatus sedis Apost. à lege plerumque.*
56 *Conuersæ fieri possunt etiam hodie non obstante. &c.*
57 *Monialium quantus debeat esse numerus statuendum.*
57 *Clausura monialium in tribus nouè aucta.*
58 *Clausura monialium extrauag. an quot annis publicanda.*
59 *Monialium monasteria nullus nec vlla ingredi debet; nisi tria concurrãt, & quid de infantibus, & fatuis.*
59 *Licẽtia ingrediendi monialiũ monasteria qua de causa, à quo, & q̃uo dãda.*
60 *Intellectus cap. 5. de regul. Concil. Trident.*
61 *Moniales alloquendi quæ frequentia, & qui accessus prohibeatur.*
62 *Monialium monasteria intrandi facultates omnes reuocatæ.*
62 *Coniunctiones (ac) & (&) propriè diuersa verba diuersa sigcificantia copulant, sed non hic.*
62 *Coniunctiones, seu, & siue, proprie diuersa verba idẽ significantia copulãt.*

47 POST præfatam vero extrauag. circa. idem Pius edidit alteram in qua præmisso pulcherrimo proœmio, statuit in hæc verba, *Decori.* & infra.

Volumus sancimus, & ordinamus, nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarũue monialium, etiam Certhusiens. Cisterciens. Sancti Benedicti, & mendicantium, & quorumcumque aliorum ordinum

num etiam militiarum, ac statuum, graduum, conditionum, dignitatum ac praeminentiarum existentiũ, etiã à regia, vel illustri prosapia ortarũ de caetero, etiã infirmitatis seu aliorũ monasteriorũ, etiã eis subditorũ, aut domorũ parentum, aliorũ ve consanguineorũ visitandorũ, alia ve occasione, & praetextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepra, aut epidimiæ, quę tñ infirmitas prater alios ordinũ superiores, quibus cura monasteriorũ incũberet, etiam per episcopũ seu aliũ loci ordinariũ etiam si prędicta monasteria ab episcoporum, & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur, cognita, & expresse in scriptis approbata sit, à monasterijs prędictis exire, sed nec in prędictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere. Hæc ibi.

In quibus aduerte primo, quòd hæc extrauagans differt à præcedẽti. Tum quòd illa prohibet egressum monialium à monasteriis, & ingressum aliorum in ea. Tum quòd clausula derogatoria obstantium illius principalius tollit facultates ingrediendi, hæc principalius facultates egrediendi. Tum quòd illa solum excommunicat personas egredientes vel ingredientes; hæc autem excommunicat, & aliis grauissimis pœnis afficit egredientes, & comitantes, recipientes, & licentiam dantes. Tum quòd illa declarat dubia quædam quæ ante illam inter doctos emerserant circa prædictum cap. periculoso. & dictum Concil. hæc autem alia quædam, quę post illam super illis emergebant.

Circa quod in Pænitentiariæ Prætorio dubitatum fuit; an hæc extrauag. comprehendisset comitantes, & recipientes quandam nobilem egredientem in monasterium de scientia Abbatissæ ad quemdam amatorem sui, qui eam corruperat? & visum fuit mihi quod non. Tum quia hæc extrauag. loquitur de Monialibus, quales non sunt propriè nouitiæ; licèt gaudeant priuilegio canonis si quis suadẽte. cap. religiosos. il 1. de sententia excomm. lib. 6. Tum quia cap. 1. de stat. reg. lib. 6. ad cuius declarationem hæc extrauag. facta est, solùm comprehendit, expresse, vel tacite professos. Tum quia etiam extrauag. pastoralis. Pii V. professas tantum comprehendit, & non tertiarias non professas; etiam in congregatione viuentes.

Secundo nota, quòd communis Doctorum sententia, quę habet in d. cap. periculoso. quòd etiam Abbatissis, & aliis pręlatis prohibetur egressus argu. desumpto ex §. verũ. illius cap. hic apertissime approbat.

Tertiò nota, quòd illa conclusio declaratur hic, vt pręlatę nõ possint exire plusquam moniales etiam causa visitandi filiationes sui monasterii, etiam si sint ordinis militarium, & ex Regia prosapia ortę, etiã causa infirmitatis, etiam visitandi parentes, nec ex vlla alia causa pręter tres scilicet, magni incendii, infirmitatis lepręaut epidimiæ.

Quarto nota, quòd licèt prędictum cap. periculoso. ob solam vnam causam, scilicet infirmitatis periculosę vel scandalosę, permittat egres-

ſum; tamen in hac extrauag. Pius V. permittit egredi ob tres, videlicet incendium, infirmitatem lepræ, & infirmitatem epidimiæ; quamuis
48 hæ duæ poſtremæ videntur contineri ſub illa una cap. periculoſo. quæ eſt infirmitatis periculoſæ vel ſcandaloſæ, talis enim eſt utraque iſtarum: & ita permiſſio egreſſus facta per d.cap. periculoſo.ob unam ſolã cauſam prædictam, extenditur etiam ad aliam magni incendij. quod facit ad quęſtionem grauiter coram prædicto Pio V. propoſitã, An hæ quoque tres exceptiones huius extrauag. eiuſdem debeant extendi ad ſimiles; ſunt enim qui dixerunt non poſſe; nos autem antea contra reſponderamus, interrogati de moniali electa in Abbatiſſam alterius monaſterij quòd poterat exire,& adire illud vt ei præeſſet:& licitum fuiſſe dixeramus exitum quarundam ob timorem belli ab hæreticis in Gallia prope Narbonam geſti. Pro hac parte facit primo hęc extrauagans, quæ caſum vnicum exceptum in d.cap.periculoſo. extendit ad tres, vel ſaltẽ ad duos, vt dictũ eſt. Secundo facit c. 5. de regul. Conc. Trid. quatenus ſignificat poſſe illas exire qualibet de cauſa probata ab Epiſcopo pro legitima. Tertio facit, quòd quamuis ſolum exprimuntur 14. cauſę ob quas filij exhæredari poſsint, auth. non licet. C. de lib. præte. per quã, & auth. ut cum de appellat. cog. §. aliud quoque capitulum. unde illa ſumitur, id ait etiam gloſ. celebris in cap. Quintauallis. de iureiur. Opinio autem Guiliel. recep. in d. auth. non licet. habet poſſe illos, ob alias ſimiles cauſas exhęredari. Quarto facit, quòd quamuis ob ſolas quinque cauſas poſſe donationem reuocari habet l. fin. C. de reuoc. donat. gloſ. tamen communiter recepta ibid. habet etiam ob alias ſimiles poſſe reuocari, ut latius refert Felyn. in cap. paſtoralis. de reſcrip. à nu. 1. & Ripa in repet. d. l. fin. C. de reuoc. donat. à nume. 137. & alij alibi.
49 Quinto facit, quòd etiam Carthuſiani, quorum clauſura omnium ſtrictiſſima eſt, poſſunt exire ob bellum ingruens, & ob electionẽ in Priorem alterius monaſterij, vt ſupra dictum eſt.

Quęſtionis tamen quotidianę eſt, an prędictę exceptiones extendantur ad quemlibet morbum etiam non contagioſum, de quo medici docti & pij iudicant aliquam morituram, niſi exeat monaſterium in aliquẽ locum illi tali morbo infectę ſalubriorem, & ſi exeat non? & uidentur extendendę. Tum quia credendum uidetur Pio Pontifici fuiſſe mentem adeo piam, vt talis ęgrotę miſereretur. Tum quia defenſio naturalis nemini eſt tollenda clem. paſtoralis. §. cęterum. de re iud. & facultas defendendi vitam eſt naturalis l. ut uim. ff. de iuſt. & iure. Tũ quòd S. D. N. Greg. XIII. Sanctimonialibus cuiuſdam illuſtris Monaſterij per quoddam breue, in hęc uerba indulſit. *Vobis, & ueſtrum cuilibet, vt de vtriuſque medici conſilio, ac habita prius à ſuperiore ueſtro licentia, quotieſcunque ingruerit periculoſa infirmitas, pro illa curanda abſque conſcientię ſcrupulo, vel alicuius pœnę incurſu monaſterium prædictum*

exire,

exire, & ad domos parentum, seu consanguineorum vestrorum accedere, & ibi per congruum tempus prædicta ex causa duntaxat manere, & deinde ad illud redire liberè, & licitè valeatis: licentiam & facultatem cōcedimus per præsentes. Non obstan. literis Pij prædecessoris, ac alijs prædictis &c.

50 Hæc ibi. cuius breuis copiam tradidit nobis Ludouicus de Copones, genere, ingenio uiuido, iudicio acerrimo, ac liberrimo, egregia eruditione, omnigenaq; virtute apud S. Sedem Apostolicam cum aliis duobus ei quàm simillimis, multisque nominibus clarissimis, Principatus Cathaloniæ Legatus illustrissimus. Tum quòd non deerunt qui putent prędictum Concil. Trid. temperasse aliquantum rigorem prędicti cap. periculoso. & desiderent prædictas extrauagantes Pij V. ad illā mediocritatem reduci, quorum desiderium an iustum fuerit S. D. N. æquitatis, & mediocritatis obseruantissimi iudicij fuerit definire.

Sequitur in d. Extraua. *Aliter autem quàm vt prefertur egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, nec non comitantes, ac illarum receptatrices personas, siue laicas, aut seculares, vel ecclesiasticas, vel consanguineas, excommunicationis maioris latæ sententię vinculo statim eo ipso absque aliqua declaratione subiacere, à quo pręterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant: & insuper tam egressas quàm præsidentes, & alios superiores prædictos eis licētiam huiusmodi concedentes, dignitatibus, officiis, & administrationibus per eas & eos tunc obtentis priuamus, & illas, & illos ad obtenta, & alia in posterum obtinenda inhabiles, &c.* Hæc ibi.

51 In quibus nota primo terribilem clausulam, qua excommunicatione Papę reseruata ipso iure excōmunicantur, non solum moniales exeuntes in aliis casibus quàm in duobus vel tribus contentis in princip. huius extrauag. & eis similibus secundum prædicta, sed etiam facientes eis licentiam exeundi, imo, & personę omnes comitantes, & recipientes etiam consanguineæ, siue laicę siue Ecclesiasticæ. quod tamen non videtur includere illas quæ in extrema vel grandi necessitate id facerent: si qua enim persona cognata, amica, vel etiam extranea, reciperet vel comitaretur monialem egressam à monasterio, & aliquot miliaribus progressam noctu uel diu in loco deserto, cum periculo amittendi vitam vel famam, ne id iacturæ incurreret, & reditum consuleret, nō incurreret, mea sententia, huiusmodi censuram: etiam si ea nollet redire arg. cap. pasce. 86. dist. & cap. sicut. de consec. dist. 4. & cap. quod nō licet necessitas facit licitum. de reg. iur. quod alicui post hanc constitutionem contigisse subaudiui: quamuis non auderem excludere illos et cognatos qui sine alia necessitate quàm vitandi opprobrium crudelitatis vel rusticitatis, aut amicitiam vel nomen cognationis id facerent.

Secundo nota, quòd maiori pœna latę sententiæ punitur exitus monialium à monasteriis, quā homicidium, adulterium, & stuptū ipsarū, homicida

homicida enim non excommunicatur ipso iure, neque priuatur ipso iure beneficio iam habito, licet fiat inhabilis ad habendum, iuxta Innocent. receptissimum in cap. cum nostris. de concess. præbend. per cap. clericis. ne cler. vel mona. vbi etiam Pan. cum cõmuni, & Fely. in cap. inquisitionis. de accusat. cui reputato singulari addit Corset. in singul. verb. sententia, cap. ex literis. de excess. prælat. Ob exitum aũt prædictum & illa q̃ exit, & q̃ vel qui dat licentiam incurrunt excommunicationem
52 non qualem qualem, sed Papę reseruatam, & priuantur ipso iure dignitatibus, officiis, & administrationibus obtentis, & fiunt inhabiles, ad obtinenda: per adulteria vero & stupra non excommunicantur, nec priuantur ipso iure obtentis, nec fiunt inhabiles ad obtinenda, nisi aliquid aliud accesserit. quia id iure non cauetur, & nulla pœna ipso iure incurritur, nisi quum id iure cauetur iuxta glos. celeb. in cap. fin. de iure patr. & ita contra hanc partem huius extrauag. facit illud Deut. 16. *Secundum mensuram delicti debet esse plagarum modus.* & cap. non affeтamus. 24. quæst. 1. cum constet prędicta delicta esse longe maiora prędicto exitu.

Sed responderi potest, aliquando minora peccata magis debere puniri, iuxta §. fin. l. aut facta. ff. de pœn. qui sic habet. *Nonnumquam euenit, vt aliquorum maleficiorum supplitia exacerbentur, quoties nimirum multis personis grassantibus exemplo opus sit.*

Sequitur in cõtextu: *Nec non licẽtias & facultates, seu indulta, & priuilegia exeũdi à monasterijs, & extra illa stãdi à nobis seu alio Rom. Pont. pdecessore nostro, ac Sedis Apostolicæ nuntijs, & legatis etiã de latere, ac maiore pænitẽtiario, aut ordinũ prædictorum superioribus, alijsue personis sub* 12
quibuscũq. tenoribus & formis, ac cũ quibusuis restitutiuis, præseruatiuis, mẽtis attestatiuis, etiã nouã gratiã, & dat concedentibus, alijsq. efficacioribus & efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque & alijs decretis in genere, vel in specie, etiam motu proprio, & ex certa scientia, deq; Apostolicę potestatis plenitudine, etiam Imperatoris, Regum, Ducum & aliorũ principum, necnon S. R. E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac instantia, vel aliàs quomodolibet concessa (quę prorsus abolemus) ac literas desuper confectas & in posterum concedendas ac conficiendas nullas, & inualidas, nulliusque roboris, ac momenti fore, nec illas habentibus & habituris suffragari posse, & ita per quoscunque Iudices &c. irritum quoque &c. Hæc ibi.

In quibus nota primo amplissimam reuocationem facultatum exeũdi à monasteriis & standi extra ea etiam concessarum intuitu Imperatorum & Regum, Cardinalium & quorumcunque aliorum. quod raro fieri solet, tanta erat pientissimi Pontificis Pii V. in castitatem, pudicitiam, & decorem sponsarum Christi pietas, & zelus.

Secundo, quòd licet ante hanc constitutionem vtcũque dubitari poterat,

terat, an facultates concessæ aliquibus monialibus manẽdi extra monasteria in locis aliquibus honestis ante Concil. Trid. censerentur reuocatæ per illud, & per extrauag. circa. eiusdem Pii V. per hanc tamen clare decernitur pars affirmatiua, scilicet quòd sunt omnino reuocatæ.

Tertio nota, ex hoc sequi ea quæ scripsimus in cap. non dicatis. 12. q. 1. de moniali viuente extra monasterium virtute indulti papalis, solum esse intelligenda in monialibus quibus post hanc extrauag. concessę, uel renouatæ fuerunt, vel concedentur similes facultates cum derogatione ad eorum valorem necessaria, & non in aliis, nisi eis (quales paucas reperias) quæ faciunt professionem extra monasterium cũ pacto de manendo in sua domo non viuendo in cõgregatione ex aliqua rationabili causa, vt contigit in casu cap. insinuante. qui cler. vel vouentes, vt supra in extrauagan. circa. tetigimus, ponderando illius contextum quoad hanc limitationem, & latius tetigimus in d. cap. non dicatis. sequitur in contextu.

Mandãtes vniuersis, et singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum ordinarijs in virtute sanctæ obedientiæ, & sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, quatenus per se vel alium seu alios, præsentes literas in Ciuitatibus, & diœcesibus proprijs quolibet anno publicent, omniaq; in illis contenta nec non prędictum decretum ipsius Concilij quod incipit Bonifacij VIII. diligenter & inuiolabiliter sub censuris ecclesiasticis, alijsque prędictis pœnis, & in eodem decreto contentis obseruent, & obseruari faciant. & procurent, contradictores &c. non obstan. &c. Hæc ibi.

In quibus nota Episcopos & alios superiores teneri ad publicandã hanc extrauag. in locis in ea expresſis, sub pœna peccati mortiferi, non semel tantũ, sed quotannis per dicta supra sub fin. extrauag. circa. quod
54 uideri potest limitari per extrauag. Gregorii XIII. per quam statuitur modus prouidendi necesſitatibus tertiariarum, & oĩum aliarũ monialium, quem præfert ut prædiximus idem Sanctisſimus modo prouidendi à Pio V. inducto, cuius sequitur tenor.

Deo sacris uirginibus, quę cõtemptis illecebris seculi, diuinis se obsequijs manciparunt, equissimum est pręcipua quadam à nobis, ac singulari sollicitudine prouideri, tum ut ab eis omnia quę sanctum ipsarum propositum impedire possent remoueantur, tum etiam vt eis in cultu Dei castè ac religiose permanentibus, quę ad uictum necessaria sunt, subministrentur. Et quidem post sacri Concilij Trid. decretum, quo constitutio Fel. recor. Bonifacij Papæ VIII. prędecessoris nostri, quę incipit, Periculoso. *renouatur, prohibẽs ne aut ipsis monialibus ex monasteriis suis egredi, aut ulli cuiuscũque sexus, aut ordinis personę ad eas ingredi liceat: & præterea vniuersis Episcopis pręcipitur vt in omnibus monasterijs sibi subiectis, in aliis uero Sedis Apostolicę auctoritate clausuram sanctimonialium, vbi violata diligenter restitui,*

tui, vbi vero inuiolata conseruari maxime procurent piæ memoriæ Pius Papa V. etiam prędecessor noster victui quoque, & necessitatibus ipsarum prospicere cupiens, cum superiora illa approbasset, atque innouasset, eademque omnia etiam in monialibus quarumcumque militiarum, etiam Hierosolymitanæ, omnibusque alijs tacite vel expresse religionem professis, quocumque nomine censerentur locum habere decreuisset: ne illæ quicquam detrimenti in necessitatibus suis hac occasione paterentur pręcepit locorum ordinarijs, & superioribus earum, vt fidelium eleemosynas per conuersas, non professas, vel professas quidem, sed ætatis saltem quadraginta annorum, & iampridem conuersas quæ in domibus contiguis, extra tamen monasterium degerent, colligendas curarent: ita tamen vt prædictæ conuersæ neque clausuram aliarum monialium nisi in casibus permissis ingrederentur, nec ex illis ipsis habitationibus suis ad tales eleemosynas colligendas sine permissu ordinariorum aut superiorum suorum exire possent. Quòd si nec hoc quidem sufficere videretur, idem Pius prędecessor mandauit ipsis ordinariis & superioribus, vt negotium darent aliquibus personis piis tales eleemosynas colligendi, aliaque arbitratu suo prospicerent, quæ ad subleuandam monialium inopiam expedire iudicarent. Cum autē sicut accepimus multæ moniales etiam quę Tertiariæ vocantur sub solenni religionis voto perpetuaque clausura degentes, alięque talibus literis compręhensæ, & in ipsa clausura permanentes, multis præterea ad se sustentandas necessariis egeant, neque vsq; ad hoc tēpus ullo sufficienti remedio earū necessitatibus subuentū sit; quin etiam aliæ Tertiariæ citra vllum solenne hucusque votū uiuāt, quę ad suas suorumue domos neutiquam rediture essent, sed sub solenni religionis voto, & clausura prędictis permanent, si earum congruę sustentationi prouideretur. Nos qui illas necessariis rebus destitui nolumus, certioresq; facti sumus in multis ciuitatibus, oppidis, vilis, aut aliis locis tam in ecclesiis & monasteriis, quā hospitalibus, collegiis, confraternitatibus, & aliis locis, etiā quæ à priuatis hominibus tum ecclesiasticis tum laicis multas ac diuersas eleemosynas Christi pauperibus erogari, considerantes in eiusmodi personas vel in primis exercendam esse charitatem, quę voluntaria paupertate suscepta ab omni hominū commercio segregatę Deo seruiūt, & assiduis precibus iram ipsius ob peccata conceptam à Christiano populo deprecantur; illud quoque cogitantes, si eis ad tales eleemosynas petendas ad loca prædicta conferre se liceret, vix fore, vt prędicta monasteria, ecclesię, loca, ac personę eis singulis non tantum saltem tribuerent quantum singulis aliis pauperibus eodē concurrentibus solent, vniuerso illi Deo deuotarum mulierum generi opportunæ ac sufficientis subuentionis auxilio prouidere cupientes de nobis attributæ potestatis plenitudine statuimus, & ordinamus, vt omnes & quicūq; Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi et alij ecclesiarū prælati, necnō Abbates, Priores, Prępositi, & alij ecclesias Patriarchales, Primatiales, Metropolitanas, Cathedrales, & alias ecclesias, necnō monasteria,

prioratus,

prioratus, præpositur as, canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, administrationes, officia, cęteraque beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura secularia, & S. Benedicti, S. Augustini, Cistercien. Cluniacen. Præmonstraten. Carthusien. Camaldulen. S. Basilij Cassinen. aliàs S. Iustinæ, montis Olliueti, Sancti Saluatoris, ac Lateranen. & Cruciferorum seu fratrũ S. Hieronymi, necnõ Prędicatorum, Minorum, Minimorum, & Carmelitarũ, Eremitarum eiusdem S. Augustini, seruorum B. Marię, Sanctę Clarę, & quorũcumque aliorum tam virorum, quàm mulierum, etiam mendicantium ordinum, & congregationum & militiarum regularia, etiam de iure patronatus laicorum etiam nobilium Ducum, Regum, & aliorum Principum existentia, in titulum, commendam, administrationem & aliàs quomodocumq; obtinentes, necnõ Rectores, Gubernatores, Confratres, Administratores, cęteriq; omnes qui ratione illorum necnon Capitulorũ, Cõuentuum, mensarũ, Hospitalium etiam laicorum, & per laicos administrari solitorum Christifideliũ confraternitatum, scolarum, collegiorum, ac aliorum piorum locorum, quocumque nomine nuncupatorum, & quibusuis mundi partibus consistentium, quę singulis annis, mensibus. hebdomadis, vel diebus ex ecclesiarum, monasteriorum, prioratuũ, officiorum, dignitatum, & beneficiorum, ac congregationum, Hospitalium, confraternitatũ, scholarum, collegiorum & aliorum locorum prędictorum fructibus, reditibus, & prouentibus pauperibus Christi aliquas eleemosynas, in pane, frumento, farina, vino, eduliis, pecunia seu aliis ad victum vel vestitũ pertinentibus, etiam ad supplicationẽ, & preces & per cedulas, & bolettina, aut aliàs distribuere aut elargiri ab immemorabili tempore consueuerunt, aut alio quocunque iure tenentur, ex dictis fructibus, reditibus, & prouentibus, & quoad Hospitalia prędicta ex iis quæ seruata in illis actuali hospitalitate supersunt seu superer int; necnon quęcũque personæ particulares etiam laicæ, vel vniuersitates, etiam laicorum quę testamento, vltima voluntate, vel alia dispositione etiam inter viuos aliquas tales eleemosynas facere tenentur dimidiam partem omniũ, & quarumcũque eleemosynarum, & largitionũ huiusmodi quocũque nomine nuncupatarum, quocumque tempore, & modo distribui solitarum, etiamsi speciali notæ dignæ, & secundum pias defunctorũ, aut aliorum voluntates sub certa forma ab eis in testamento, vel alia quacunq; dispositione distribuendæ sint, dũmodo non in certas personas, nec ad certos vsus pios alios quàm victus & alimenta pauperũ, distribuantur quibuslibet pręfatarum monialium, etiam tertiariarũ sub solẽni religionis voto, & perpetua clausura de cætero viuẽtibus, & in terris & locis quorũ pauperibus huiusmodi eleemosyna distribuuntur consistentibus vere, realiter, & cum effectu & absque vlla eleemosynarum, & largitionum huiusmodi petitione, exactione & conquisitione, aut alia desuper à nobis expectata iussione, ac mẽtis nostræ declaratione, ac quibusuis mora, subterfugio, ac exceptione cessãtibus & eiectis dare atq; distribuere oĩno teneantur. quã dimidiã partẽ nos illis applicamus. hęc ibi.

Ex quibus collige primo, quòd per ea in summa iubetur vt dimidiũ omnium eleemosynarum à quibuscunque in quacunque mundi parte, quacumque lege, dispositione, vel obligatione faciendarum pauperibus incertis ad incertum vsum specialem præterquam victus, & alimenti distribui monasteriis monialium Tertiariarum vel aliarum necessitate pressis, in terris & locis in quibus illæ faciendę sunt consistẽtibus, absque alia particulari iussione Papæ, vel alterius, & absque vlla petitione illarum vel quorumlibet aliorum.

Secundo collige, quòd pro iustificatione, & commendatione huius noui, magni, & vniuersalis præcepti vltra causas in eo tactas facit, quòd in multis Cruciatæ bullis vidimus huiusmodi eleemosynas ferè omnes illi operi sancto applicari, licèt nouissima sed iustissima res videatur applicatio dimidii omnium fructuum omnium hospitaliũ deducta parte hospitalitatis actui necessaria, residuorum.

Sequitur in litera. *Vt autem premissa omnia cum charitate, & pietate procedant, & efficaciter suum effectum sortiātur vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis locorum ordinariis per Apostolica scripta mandamus, vt quisque per se, vel aliũ seu alios ad præsentiũ executionẽ in suis ciuitatibus, & diœcesibus procedẽs, ab ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, cõfraternitatibus, scholis, collegiis, locis, et ecclesiis ac laicis personis prædictis, etiam quomodolibet exemptis, dimidium eleemosynarum huiusmodi exigant, ac pro portione vt ordinariis ipsis locorum æquum esse videbitur singulis pauperum monialium, etiam Tertiariarum monasteriis huiusmodi suarum ciuitatum, & diœcesum etiam si aliis superioribus subiectæ sint cum effectu distribuant.* hęc ibi.

Per quæ fit nouum & grande mandatum omnibus Ordinariis, & nouum imponitur onus, quo vtinam adeo alacriter se exonerent, ac sanctè imponitur.

Sequitur. *Nos enim eisdem locorum ordinariis etiam tanquam Apostolicę sedis legatis; ac cuilibet illorum tam per se quàm alium, vel alios premissa faciendi, ac etiam contradictores quoslibet, & rebelles per pœnas pecuniarias eorundem ordinariorum, & cuiuslibet illorum arbitrio infligendas & applicandas, ac in subsidium sententias, censuras, & pęnas ecclesiasticas, aliaq; opportuna iuris & facti remedia quacunque appellatione postposita respectiuè compescendi, auxiliumque brachij sęcularis inuocandi, aliaque in præmissis, & circa ea necessaria, & opportuna faciendi, gerendi, mandandi, & exequendi plenam, & liberam facultatem, & authoritatem, concedimus & impartimur.* hæc ibi.

Quæ continent nouum casum, in quo ordinarius est delegatus Sed. Apost. vt in cap. ad abolendam. §. fi. de hæret. & compluribus aliis locis iuris communis, & pręserum Conc. Trid. & in extrauag. præfatis Circa. & Decori.

Sequitur.

Sequitur. *Insuper quia valde rationi consonum est, vt etiam ij qui ipsis monialibus etiam Tertiarijs indigentibus præfatis consanguinitate aliqua sunt coniuncti, aliquod in præmissis subsidium conferant, cum ratio sanguinis & debitum charitatis, & honestatis id expostulet, singulis locorum ordinariis committimus, vt omni eos officio & diligentia monere, eisque persuadere studeant: parentes vero, ac alios ad quos illas, si in seculo permansissent dotare pertinebat, vel ad quos bona & successiones deuenerunt, & qui si eas nuptui tradidissent, multo amplius quàm ingredientibus monasterium dedissent, vel qui si eas nunc domi retinerent, vel si ad illorum domos redirent, eas alere tenerentur, quibuscumque viis ipsis beneuisis inducant, vt monialibus etiã Tertiariis prædictis iuxta eorum facultates charitatiuè subueniãt, scituri id sibi etiam ad animarum salutem plurimum profuturum.* hæc ibi.

Quæ licèt multùm decentiæ & nonnihil iustitiæ contineant, non tamen nouum præceptum inducunt, nec per ea iubetur ordinariis, vt cogant, quamuis parentes & fratres possent ad id cogere, si qua lege alia naturali, vel humana in id tenerentur, iuxta ea quæ leguntur, & notantur in l. si quis à libertis. ff. de lib. agnosc. & in cap. cũ haberet. de eo qui dux. in mat. sequitur.

Cæterum, quòd attinet ad conuersas professas quas præfatus Pius V. prædecessor per præfatas literas sub certis conditionibus ibi contentis permisit posse manere extra monasteria pro colligendis eleemosynis, eisdem locorum ordinariis iniungimus, vt quibus monasteriis præfatarum monialium quotidianis laboribus computatis, supradicta, vel alia qualibet ratione, de sufficienti subuentione & sustentatione prouisum esse cognouerint, easdem conuersas sub eadem clausura cum aliis monialibus reducant, neque à suis monasteriis amplius exire permittant: Conuersas vero non professas, & profiteri nolentes, dimisso habitu domum remittant, neque alias in futurum, nisi professionem suo tempore emissuras atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittant. hęc ibi.

56 Ex quibus colligo, quòd Gregor. non tollit monasteriis necessitate pressis facultatem tenẽdi aliquas conuersas extra illa in domibus contiguis durante necessitate, sed tantum ea sublata: & consequenter nota ex hoc & ex §. porro. præfatę extraua. circa. supra in prima parte huius relata, duo. Alterum, quòd conuersæ regulariter ad tantam clausuram tenentur ad quantam moniales. Alterum, quòd hoc fallit in illis quæ ad colligendas eleemosynas deputantur; quæ tamen non debent exire ad eleemosynas colligendas, nisi de licentia ordinarii, non tamen vetãtur exire illas domos ad audienda & suscipienda sacra, vel alia necessaria: & ne quis putet ingressum in illas domos contiguas ita esse vetitum aliis fœminis, vel etiam viris, ac ingressum in monasteria; consideret illa quæ supra diximus in verbo *(domibus)* in principio dict. extrauag. circa.

Sequitur. *Quod autem idem Pius prędecessor statuit, de cętero nullas alias conuersas professas recipi amplius, etiam de consensu suorum superiorum posse, ita esse intelligendum declaramus, pręter illas conuersas, quę extra monasterium in domibus contiguis degerent.* Hæc ibi.

Ex quibus colligo, quòd iam non possunt recipi conuersę aliquæ in monasteriis monialium, nisi tantum illæ quæ debent manere extra monasterium in domibus contiguis causa quæstus eleemosynarum faciendi: quod mihi primo aspectu durum visum fuit. Tū per verba illa proximè posita in §. cæterum. *Neque alias (scilicet conuersas) in futurum, nisi professionem suo tempore emissuras, atque sub perpetua clausura mansuras in monasteria huiusmodi recipi permittant.* Quæ per illā exceptionem (nisi &c.) significant posse recipi in eis cōuersas, quæ velint profiteri, & in perpetua clausura sicut aliæ moniales manere. Tum quòd decere videbatur, vt quemadmodum in monasteriis virorum quidam sunt monachi vel fratres profitentes ad inseruiendum choro, & Capitulo, & alii conuersi qui deputantur aliis ministeriis temporariis & inferioribus, iuxta cap. ex eo. §. 1. de elect. lib. 6. & alia multa, ne ob ea facienda, alij ab altiorum virtutum operibus auocentur: exemplo Apostolorum qui instituerunt Diaconos, ne ipsi relicto verbo Dei, ministrarent mensis, Act. 6. ita quoque in monasteriis mulierum aliæ inseruirent choro & Capitulo, quæ dicuntur monachæ vel moniales, & aliæ ministeriis inferioribus coquendi panem, culinæ operam dandi, verrēdi, & alia ministeria inferiora exercendi, quæ dicuntur Conuersæ. Tū quòd nil videtur obstare clausuræ seruandę, quam pręfati Pontifices Max. precipuè intendebant, receptio conuersarum, modo illę quoque profiterentur, & perpetuam clausuram seruarent: nec consequenter apparebat causa reprobandi consuetudinem plusquam immemorialem habendi tales conuersas. Tum quòd multis religiosæ mentis pauperibus, quę defectu dotium, vel alio non possent fieri moniales ad chorū & Capitulum professę, occludūtur monasteria in quibus ante d. extrauag. circa. poterant accipi & profiteri ad inferiora, eademque necessaria ministeria. Ob quę, & quia verba præfata S. D. N. Greg. XIII. in vtramque partem poterant flecti, eius sanctitatem humiliter consului, quæ respondit, mentem Pij V. fuisse illam quam verba exprimunt; scilicet ne vllæ conuersæ posthac reciperentur, suam vero non fuisse discedere à mente eius, sed declarare illam non procedere in conuersis necessariis ad quęstum eleemosynarum, quæ extra monasterium in domibus contiguis manere deberent, vt ipse statuit: quod vtinam tam grato animo ab omnibus recipiatur, quàm sancto & prudenti à præfatis pientissimis maximisque Pontificibus statuitur.

Sequitur. *Eleemosynarum vero præfatarum contributionem, & applica-*

plicationem durare & valere decernimus, ac suos effectus ad plenum sortiri debere, donec numerus monialium etiam tertiariarum huiusmodi, quem per ipsos locorum ordinarios etiam in monasterijs ab eorum cura, & regimine quomodocunque exemptis cum illarum superiorum interuentu stabiliri, & ordinari, neque supra illum numerum alias recipi posse etiam de consensu superiorum suorum volumus, & mandamus, ita imminutus fuerit, vt reliquæ moniales & Tertiariæ ex proprijs reditibus monasteriorum ipsorum vel consuetis eleemosynis se commode sustentare queant, super quo eorundem ordinariorũ conscientiam oneramus; ita tamen, vt decedentibus singulis ex tribus earundem monialium partibus, tertia quoque earundem eleemosynarum partis distributio, & sic successiue in totum extinguatur, atque in pristinum statum sub debitis, aut solitis oneribus reuertantur, & remaneant. hæc ibi.

57 Ex quibus nota primo, præfatum præceptum de dãdo dimidio eleemosynarum præfatis monasteriis non esse perpetuum sed temporale, & merito, vt cessante causa cesset effectus, cap. cum cessante. de appel. l. adigere. §. quamuis. ff. de iurepatr.

Secundo, nota etiam Greg. XIII. hic inculcare præceptum Concilii Arelaten. Clem. III. Bonifac. VIII. Concil. Trident. & extrauag. circa. supra citat. de non accipiẽdis in monasteriis pluribus, quã de reditibus & consuetis eleemosynis absque inopia sustentari possint: nouit enim prouidentissimus idemque maximus Pontifex pro sua maxima prudentia & experientia, nullum esse præsentius ad obseruandam clausuræ totiusque regulæ obseruantiam remedium.

Tertio, nota auctarium quod illis adiicit, videlicet, quòd ordinarii statuant in monasteriis sibi subiectis, & etiam in exemptis cum superioribus eorum quantus numerus monialium in eis de suis reditibus & eleemosynis consuetis sustentari valeat: & quòd nulla vltra illum etiam de consensu superiorũ, recipi ualeat: & quòd ordinarii sub pœna peccati mortalis ad id faciendum obligantur, per illa verba (super quo eorundem ordinariorum conscientiam oneramus.

Sequitur. *Declaramus præterea nullis monialibus etiam tertiarijs licere habere ostium, per quod ex monasterio introiri possit in ipsarum monialium ecclesiam exteriorem, in quam secularibus ad missas & diuina officia patere solet accessus: sed omnino muro obstruendum, neq. itidem licere monialibus etiam tertiarijs egredi à ianua monasterii, quæ est pro clausura ipsius monasterij, etiam ad claudendum aliam vlteriorem ianuam, qua patere solet aditus secularibus venientibus, vel ad rotam, vel ad crates, seu loca colloquiis destinata, quæ vulgo parlatoria vocantur, vel ad pulsandũ ipsam ianuam clausuræ, quę loca cum saltem pro causis præfatis patere soleant secularibus extra clausurã censeri debent & quo tẽpore clausa sunt.* Hæc ibi.

In quibus nota tria per se patẽtia & noua, quæ & si iusta & prouida, multis

multis tamen videbuntur, vt arbitror, dura, nisi secum reputent multorum huius seculi virorum petulantiam, procacitatem, & malitiam sanctimonialium sanctimoniæ inimicam, fuisse causam ea statuendi, quod procemia quatuor prædictarum extrauagant. indicant, & clamant.

Sequitur. *Insuper quoscunque domines, & magistratus temporales in Domino hortamur, monemus, & requirimus, vt ad omnem ipsorum ordinariorum, aut alicuius ipsorum petitionem vel simplicem requisitionem illis in præmissis assistentes omnem opportunum fauorem, & auxilium prestet, & exhibeat. Ipsis denique Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum ordinarijs precipimus, & mandamus, vt has præsentes nostras literas (quarum transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eandem vbique fidem in iudicio, & extra adhiberi debere volumus, quæ ipsis originalibus literis adhiberetur si forent exhibitę vel ostensę) singuli in sua ciuitate, & diœcesi publicent, ac publicari, easque iuxta earum continentiam, & tenorem vna cum predictis ac alijs predictis Pij V. & aliorũ prædecessorum nostrorum literis, & constitutionibus, & iussionibus pro integra clausurę instauratione, custodia, & firmitate editis inuiolabiliter obseruent, & obseruari faciant. Non obstant. testatorum, & aliorum voluntatibus, ac fundationibus, & Bonifacij predicti de vna, & Concilij generalis de duabus, non tamen tribus dictis, ac quibusuis alijs Apostolicis, necnon in prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis specialibus vel generalibus cõstitutionibus, & ordinationibus, ac quibusuis ecclesiarũ, monasteriorum, & illorum ordinum, hospitalium, militiarum, confraternitatum, collegiorum, & aliorum piorum locorum predictorum, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque indultis exemptionibus, libertatibus, gratijs, & literis Apostolicis ecclesijs, monasterijs, & ordinibus hospitalibus, Confraternitatibus, collegijs & piis locis, ac eorum superioribus, & personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatorijs, alijsue efficacioribus & insolitis clausulis, irritãtibusque, & alijs decretis in genere, vel in specie, ac alias quomodolibet concessis, confirmatis approbatis, & pluries innouatis; etiam si in eis caueatur expresse quòd illis nisi sub certa inibi expressa forma, aut alias derogari nõ possit. Quibus omnibus, & singulis, etiam si de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum nõ autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum insererentur presentibus pro plene, & sufficienter expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, contrariis quibuscunque.* Hęc ibi

58 De quibus quatenus continent exhortationē ad seculares, & præceptum ad prælatos ecclesiasticos idem est dicendum, quod dictum est in supradictis extrauag. Addendum tamen quòd hic non præcipitur, vt hæc quolibet anno semel publicetur, sed solum quòd publicetur, & in ea præcepta inuiolabiliter seruentur, per quod suspicor visum fuisse S.D.N. duriusculum præceptum præfatæ extrauagan. decori. de semel quolibet anno eam publicando, vel certe obseruationem inuiolabilem annuæ publicationi satis æquipollentem, ei substituisse, quod ipsius summi summo iudicio relinquo. Sequitur. *Aut si supradictis, &c. Nulli ergo hominum, &c.* quę sunt communes clausulę.

59 Decimoquinto quęritur, quid dicendū de ingressu extraneorū in monasteria virorū vel mulierū? Ad qd respōdeo primo, φ oīum ingressus ad moniales vetatur in principio d.c. periculoso. in vers. nulliq. &c. supra transcript. & in d. cap. 5. Concil. Trident. vers. nemini. &c. etiam supra transcripto. Ex quibus colligitur primo, quòd vetatur etiam ingressus fœminarum & puerorum & puellarum, per illud vniuersale, *nulli*, in d. cap. periculoso. positum, & per illa verba cuiuscunque ętatis & sexus in dicto Concil. addita. Quamuis arbitrer limitandum esse hoc, ne procedat in infantibus discretione adhuc carētibus, arg. l. 1. C. de fals. mon. & cap. omnis. de pœn. & remiss. & l. illud. ff. de iniur. translatę in cap. illud. 15. q. 1. in fatuis tamen puberibus non videtur idem dicendum, quippe qui licèt non possint peccare, possunt tamen ad peccandum incitare, tumultum facere, turpiter iocari, & varia vana & damnosa importare, & inde vera secreta, & mendacia ficta & monasterio nocentia exportare.

Secundo respondeo, quòd permittitur ingressus etiam virorum tribus concurrentibus, scilicet quòd persona sit honesta, causa rationabilis, & licentia superioris: quales solent esse secundum glos. in verb. causa. medici, barbitonsores, sartores, carpentarii & similes: quorum de numero esse directorem necessarium electionis faciendæ pridem respondimus, & in Manuali Confessariorum cap. 27. numer. 124. scripsimus.

Tertio quòd causa non solum debet esse rationabilis, sed etiam manifesta propter copulatiuam, *&*, in d. vers. nullique. positam. prout Dominic. communiter recept. ibi tenet, qui post Archid. & Ioan. And. probatus à Franco ait non sufficere licentiam Abbatissę: quia & illi imponitur clausura, vt patet in eod. cap. 5. verum, & ideo requiri licentiam superioris qui ad illam potest cogere, secundum Ioan. Monach. communiter recept. qui sunt Archiepiscopi, Episcopi, & alii superiores ordinis per §. & quoniam. eiusd. cap.

Quarto, quòd requiritur vt licentia sit scripta, per pręfatum vers. nemini.

60 Quinto, quod ille vers. videtur significare, quod sufficit licentia Episcopi sine licentia alius superioris, & licentia superioris sine licentia Episcopi, quatenus habet disiunctiue requiri licentiam Episcopi vel superioris, arg. l. plerumque. ff. de iur. dotiu. & cap. in alternatiuis. de reg. iur. lib. 6. facit quod episcopi habet potestatem includendi monachas nō solum sibi subiectas auctoritate ordinaria, sed etiam exemptas auctoritate Apostolica, vt habetur in d. §. & quoniam. & d. cap. 5. Concil. Trid. & Ioan. Monach. ab. Archid. & ab aliis receptus tenet facultatem dandi licentiam pertinere ad habentes potestatem includendi eas. sed verius videtur, nec sufficere, nec requiri licentiam episcopi, quoad subiectas aliorum ordinum prælatis, sed requiri & sufficere licētiam superiorum sui ordinis. Tum quia licet præfatum Concil. videatur significare quod episcopi possunt includere omnes moniales etiam exemptas sui episcopatus, tamen mens eius est illa quam præfatus §. & quoniam. clarius exprimit, scilicet, quod episcopi possunt & debent includere omnes moniales sibi subiectas auctoritate sua, & etiam exēptas sanctæ sedi Apostolicæ immediatè subiectas, auctoritate illius, nō tamen exemptas ab eis, & subditas aliis prçlatis exemptis aliorum ordinum: nam potestatem includendi huiusmodi Abbatibus & superioribus suis concedit ille §. & quoniam. secundum quem intelligi debet prçfatum cap. 5. Concil. Tride. cum constitutio interpretans in dubio sit intelligenda secundum interpretatam auth. hęc constitutio. §. hęc igitur. col. 6. quod videtur sensisse Pius in d. extrauag. decori. in simili, vt infra dicam. Itaque prçfatam licentiam dare monialibus subditis episcopo, & exemptis ab eo, ac subiectis immediatè Papę, pertinet ad episcopum; dare vero aliis exemptis ab ordinario, sed subditis aliis prçlatis aliorum ordinum, pertinet ad earum superiores.

Secundo respondeo principaliter, quod dubitari poterat, an prçfatum Concilium quatenus requiritlicentiam scriptam, intelligendum esset de licentia exeundi, vel de licentia ingrediendi, vel de vtraque? Cōtextus enim requirit scriptum in licentia ingrediendi. Ratio vero eadę vel maior videtur suadere, vt requiratur in licentia egrediendi: quandoquidem grauior videtur exitus monialis à monasterio, quàm ingressus personę honestę in illud. Quod dubium videtur abstulisse prçfatus Pius V. in dict. extrauag. decori. scripturam expresse requirens in exitu.

Tertio, quod dubitari etiam poterat, an Concilium disponens, quod causa exeundi esset probanda per episcopos, significaret sufficere & requiri approbationem episcoporum etiam quoad exemptas ab eis, & subiectas aliis superioribus. sed prçfatus Pius V. in eadem extrauag. declarat requiri approbationem episcopi & superiorum.

Quarto, quod dubitari etiam nunc potest, quomodo possit satis proui-

prouideri necessitatibus monialium monasteriorum, quæ lõge ab Epõ & à superioribus, quorum licentia in scriptis est necessaria, sunt sita, quoad medicos, chirurgos, latomos, carpentarios, & alios quorum repentina opera passim egent, & Abbatissa nequeat dare licentiam, & qui potest dare Episcopus vel superior longe absit ab eis? nisi dicamus eo casu non requiri eam etiã non scripti, vt in simili S. Tho. recept. in 2.2. quæst. 147. artic. 4. non requirit dispensationem superioris cum causa non ieiunandi est manifesta, & non potest facile adiri superior, præsertim si consuetudo id habet. quod videtur nostro casui posse aptari: vel nisi daretur Abbatissis vel confessarijs earum facultas generalis scripta vt in similibus casibus possent dare licentiam ingrediendi.

61 Quinto, quòd non solum ingressus virorum in monasteria fœminarum est prohibitus, sed etiam frequentia collocutionis cum illis, cap. monasteria. de vit. & honest. cler. quod sic habet. *Monasteria sanctimonialium si quisquam clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per Episcopum arceatur: & si non desierit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis: si laici excommunicationi subdantur, & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.* Hęc ibi. & in d. cap. periculoso. innouato per Concil. Trid. & Pium, vetatur simpliciter accessus ad ea.

Quibus addo primo, quòd glos. in dict. cap. monasteria. verb. frequentare, ait binam allocutionem facere frequentiam, & illi addit Panor. dictum Hostien. quod videtur ęquius, communem intelligentiam verbi frequentationis esse attendendam: nobis vero videtur id relinquendum arbitrio iudicis. Tum quia communis modus loquendi est attendendus, l. Labeo. ff. de supel. leg. cap. ex literis. de spons. Tum quia iudicarem eum non esse frequenter alocutum monialem quoad hunc effectum, qui duodecies tribus annis semel singulo quoque trimestri allocutus esset, & contra, eum esse freqnenter allocutum qui ter tribus cõtinuis diebus alloqueretur.

Secundo addo, quòd non omnis frequentia damnatur ibi, sed quæ fit sine rationabili & manifesta causa.

Tertio, esse edictum Romę, ne quis vir vel fœmina, nocte vel die loquatur vel scribat alicui monachæ vel pręlatę, vel zitellę, siue puellæ in monasterio inclusæ quacunque de causa sine licentia Vicarij Papæ, vel Protectoris ordinis, sub pœna 500. ducatorũ, & alia arbitraria, excepto deferente eleemosynam, vel opera ab eis faciẽda, qui solam Abbatissam vel vicariam poterit alloqui.

Quarto, quòd arbitror hoc ad alias prouincias non extendi. Tum quia factum est à vicario Papę, licèt de speciali eius commissione. Tum quia requirit licentiam vicarii Papæ, vel protectoris ordinis, quos Romę tantum morari constat: proderit tamen eius notitia omnibus gentibus, quo sit indicium eius quod res habet, nempe vrbem Romam Pio

V.& Gregorio XIII.Pon.max.omnium orbis reformatissimam aliis prælucere & præluxisse.

Quinto,quòd per illa verba, frequentare & accedere ad monasteria, non vetatur solus accessus causa audiendi diuina,vel alia à collocutione & aspectu actiuo & passiuo.quod satis significat præfatum edictum, quo vetatur tantum locutio & scriptio.

Sexto,quòd præfatum cap.periculoso.& Concilium non solum vetant frequentiam, sed simpliciter omnem accessum : per quod videtur aucta prohibitio d.cap.monasteria.

62. Octauo,quòd nulli viri iure communi vetantur ingredi monasteria virorum,sed omnes fœminæ prohibentur ingredi claustra monasteriorum regularium per extrauag. præfati Pii V. Regularium personarum. editam anno 1566. cuius tenor est.

Regularium. & infra *Motu proprio,& ex certa scientia,ac de Apostolicę potestatis plenitudine,oēs,& singulas facultates & licentias ingrediẽdi monasteria ac domos Carthusien. & aliorum quorumcunque regularium ordinum,etiam mendicantium mulieribus cuiuscunque status,gradus,ordinis,conditionis,& quacunque dignitate,ac pręeminentia prȩditis etiam comitissis, Marchionissis, Ducissis, sub quibuscunque verborum tenoribus,& formis, & cum quibuscunque etiam derogatoriarum derogatorijs , alijsque fortioribus,& efficacioribus,& insolitis clausulis , necnon irritantibus decretis ab Apostolica sede quomodocunque concessas,quarum tenores ac si de verbo ad verbum pręsentibus insererentur, haberi volumus pro expressis, tenore præsentium reuocamus,& cassas,irritas,& inanes esse decernimus: districte prohibentes mulieribus quidem prædictas facultates,& licentias prætendentibus sub excommunicationis latę sententię pœna,postquàm harũ literarum notitiam habuerint,à qua non possint , nisi à nobis , aut à Romano Pontifice,qui pro tempore fuerit absolui, pręterquàm in mortis articulo, ne dictas domos,& monasteria ingredi audeant. Ipsis vero monasteriorum; & Conuentuum Abbatibus,Prępositis, Prioribus , & aliis pręsidentibus quocumque nomine vocentur,& eorum monachis, Canonicis & fratribus, siue mendicantibus siue non mendicantibus,sub priuationis officiorum , quæ in pręsentia obtinent,& inhabilitatis in posterum ad illa, & alia omnia,& suspensionis à diuinis ipso facto sine alia declaratione incurrendis pœnis , ne eas introducere,admittereue præsumant. Non obstant.&c.* Hęc ibi.

In qua extrau.aduerte primo , ꝙ coniunctiones illæ copulatiuæ *(ac)* & *(&)* positæ inter illa verba *(monasteria)* & *(domos)* non sumuntur in significatu proprio secundum quem ponuntur inter verba diuersa significantia diuersa,iuxta glos.memorabilem in rub.ff.de iuris , & fact.ignor.& glos.cap.querelam.de simon.sed accipiũtur improprie pro *(seu)* vel *(siue)* quæ ponuntur inter diuersa verba idem significantia, iuxta Panor.recept.in cap.inter cæteras.de rescript.tum per pręidictam extra-

extrauag. circa. ibi *(monasteria siue domos)* vt ibi annotauimus. tum quòd absurdum esset, dicere per hanc extrauag. ab omnibus domibus vrbanis, & rusticis, & villis omnium monasteriorum omnes fœminas arceri; & ita non dicendum cap. dudum 2. de præb. lib. 6. Tum quòd sæpe coniuncta pro disiuncta, & cõtra ponitur l. sæpe. ff. de verb. significat.

Secundo nota, omnes omnium fœminarum facultates ingrediendi monasteria virorum esse reuocatas. Cui addo, quòd nullæ tales nunc dantur, nec sublatæ restituuntur.

Tertio nota, quòd ingredientes virtute illarum excommunicantur ipso iure Papali excommunicatione: & quòd prælati, & religiosi eas introducentes, vel admittentes priuantur officiis, habitis, & fiunt inhabiles ad habenda, & suspenduntur à diuinis ipso facto; quod consequitur fieri irregulares si ante absolutionem ab illa celebrarint per cap. 1. de re iud. lib. 6. & cap. 1. de sent. excomm. lib. 6.

Quarto, quòd per præd. extrauag. non prohibetur expresse ingressus fœminarum carentium facultatibus ingrediendi, neque habentium illas si alia ratione quàm virtute prędictarum facultatum ingrediantur. sed Pius V. ea de re consultus, declarauit in omnibus esse illi locum: pro quo facit, quòd magis videntur peccare illæ quæ sine vlla tali facultate ingrediuntur, & magis admittentes illas quàm prædicta facultate munitæ, & eas recipientes; & secundum mensuram delicti, debet esse plagarum modus Deuteron. 16. & cap. non afferamus. 24. quæst. 1. & id seruat Prętorium Pœnitentiariæ, & de sententia S. D. N. Gregorij XIII.

Quinto nota, credendum esse non incidisse in has pœnas qui vel quæ ignorantes hanc declarationem sunt illam transgressi. Tum quia ignorantia intellectus veri iuris humani dubii excusat à peccato saltem mortali, secundum Innoc. in cap. per tuas 2. nu. 4. de simon. & quia adeo ius hoc erat dubium ante prædictam declarationem, quòd adegit sacrũ Pœnitentiariæ Prætorium inclinãs in partem contrariam consulere super ea prædictum Pium V.

Sexto nota, ponderanda esse illa verba (postquam harum notitiam habuerint. & ita dicendum quòd ad incurrendam excommunicationẽ huius extrauag. prærequiritur notitia illius: & consequenter quæ ignorantes ingressę sunt, vel ingredientur, quales plerasque omnes fuisse vel esse adhuc arbitror saltem quoad forum conscientiæ, non sunt iudicandæ excommunicatæ ob illa verba) *postquam hanc notitiam habuerunt.*

Septimo nota, ponderandum esse illud verbum *(presumant)* per quod videtur prælatos & monachos admittentes mulieres ante notitiã huius legis, vel post eam sed ante notitiam declarationis prædictæ, vel post eam sed per obliuionem illius, aut incogitantiam, aut animi simplici-

tatem, non incurrere pœnas contra eos in ea impositas: quia lex imponens pœnam præsumenti facere aliquid non includit facientem per obliuionem, incogitantiam, vel simplicitatem sine dolo, iuxta doctrinam sing. Card. in clem. 1. q. 39. de priuileg. communiter recept. & per nos casui quotidiano applicatã in opp. 8. repet. cap. accepta. de rest. spol.

Adde his primo, quòd S. D. N. Gregorius xiij. anno 1575. idib. Junii reuocauit omnes facultates ingrediendi monasteria cõcessas quibuscunque etiam contemplatione Imperatoris, &c. cum contrariorum omnium derogatione amplissima: nulla tamen mentione facta de ingredientibus sine tali facultate: sed credendum est eandem mentem ei fuisse, quæ Pio V. & ita seruare sacram Pœnitentiariam.

Adde secundo, quòd idem Sanctiss. quando supra, auxit eam ad intrantes cum licentia episcopi, vel aliorum prælatorum, quam possunt dare per Concil. Trident. sess. 25. de regul. cap. 5. exceptis necessitatibus vrgentibus.

Adde tertio, quòd idem S. D. N. anno 1581. 23. Decemb. extendit eam ad episcopos, & alios prælatos, quibus ex officio tributa est facultas ingrediendi monasteria, ne vtantur ea nisi in casibus necessariis, & à paucis iisdem senioribus, ac religiosis personis comitati.

SVMMARIVM.

63 *Regularis ad pœnam in carcerem coniectus, vt peccat fugiendo.*
63 *Carcere custoditus iuste fugit, sed non ad eum damnatus.*
63 *Fugere de carcere vi custodibus illata, non licet.*
63 *Pœna quæ corporalis in foro conscientiæ à damnato subeunda.*
64 *Irregularitatem qui contrahunt in carceres coniectos dure tractando.*
64 *Pœna iniusta, vel iniuste executa æquantur in hoc.*
65 *Canonico vel Collegio Regulari an liceat habere domi mulierem, etiam nõ suspectam.*
65 *Regulari canonico quando liceat habere domum separatam hospitibus suscipiendis.*
66 *Moniales an discipulas, vel famulas seculares habere possint.*
66 *Christus legitur Apostolorum semel pedes lauisse, sed non solitus eis in inferioribus ministrare.*
67 *Regularibus in ecclesiis clericos seculares stipendiarios esse posse.*
67 *Christianæ perfectioni opitulari potius quàm obstare minorum ministeria.*
68 *Regularis pensionarius cui quærit, & nu. 69.*
68 *Pensio dupliciter constituitur regulari.*
69 *Pensio quæ beneficium.*
70 *Regulari pensionario vel beneficiario quis succedit.*

Decl-

63 DECIMOSEXTO quęritur, an regularis legitimè ad carcerem perpetuum à suo superiore damnatus,& in eo inclusus possit absque peccato fugere?

Et pro parte quidem affirmatiua facit primo,quòd nemo tenetur ad soluendam pœnam in foro conscientię, iuxta glos.sing. in cap.fraternitas.12.q.2.

Secundo,quòd quilibet tenetur eruere à morte proximum si potest, iuxta illud Prouerb. 24. *Erue eos qui ducuntur ad mortem.* ergo à fortiori seipsum.

Tertio facit,quòd defensio naturalis nemini tolli potest,clem.pastoralis.§. cæterum.de re iud.l.vt vim.ff.de iust.& iur.

Quarto facit, quòd Card.Caiet.probat in 2.2. quęst. 69. art. 4. in respons.ad 1.quæst.quòd in carcerem etiam iuste coniectus, potest fugere,licet inde aliquid damni per accidens custodibus euenturum sit, modo eis non inferatur vis: & in respons.ad 3. & 4.concludit posse fugere etiam rumpendo vincula, limando compedes, & effringendo carcerem:& in respons. ad 5. posse alios à vinculis liberos, modo non sint custodes,& publici iustitiæ officiarii adiuuare cōlectos in carceres ad fugiendum etiam prębendo instrumenta in id conuenientia.

Quintò, quòd idem Caietan. vbi supra in respons.ad quæst.8. concludit quòd damnatus vt fame occidatur potest & debet iuste comedere si alicunde ministretur cibus: & in respons. ad 9. posse licite ab aliis, exceptis iustitię officiariis, cibum ei ministrasi, licèt ad id non teneantur. ergo regularis inclusus etiam iuste in carcere perpetuo,poterit inde sine peccato mortali fugere.

Pro parte vero negante facit primo,quòd regularis virtute solennis voti obedientiæ tenetur obedire prelato secundum regulam,& illi accessoria pręcipienti,cap.quorundam.cap.si religiosus.de elect.lib.6. & qui prælatus iuste damnat & præcipit regulari sufferre talem carcerem secundum regulam vel eius accessoria præcipit.

Secundo, quòd licèt nemo teneatur in foro conscientiæ ad soluendam vel subeundam pœnam quæ excedit interesse, antequam condemnetur iuxta prędictam glos. sing.in cap.fraternitas.12.q.2. & notata per nos in Commentario eiusdem cap. pòst condemnationem tamen tenetur secundum S.Thom.communiter recep.2.2.q.62.art.3.non solum quando condemnatur ad dandum,sed etiam quando damnatur ad faciendum,vt videtur sentire ibi Caietan. dum ponit exempla de pœnis mortis, mutilationis, verberis, carceris, exilii, &c. Ad quas ait delinquentem non teneri,donec condemnetur,significando teneri post condemnationem:& ita vterque sentit teneri damnatum in foro conscientię ad patiendum mortem, carcerem, & exilium,& consequenter carcerem perpetuum.

Tertio

Tertio facit d.clem.pastoralis. adiuncta glo.in verb.per violentiam. quatenus habet; quòd iurans redire ad carcerem, tenetur redire ad illũ, etiam si putet se mortem iusta damnatum iri, imo & si iniusta, vt tenet Caiet.relatus à nobis in Man.Cõfes.cap.12. nu.18.& tanta, imo maior est obligatio voti quàm iuramenti, secundum S.Thom.2.2.q.89.art.8. vt tradimus in d. Manual.cap. 12.nu.32.

Quarto, quòd S.Thom.in 2.2.q.69.art.4.tenet reum iuste condẽnatum ad mortem, non posse resistere: & in respon.ad 4. teneri eum ad patiendum illam sibi inflictam.

Quinto, quòd Caiet. ibid.in respe. ad q. 2.concludit in hæc verba. *Religiosi, quia libertate sui motus progressiui extra claustra se priuarunt, supponentes se per tria vota prælatis suis, quacunque ex causa à suis prælatis iuste detineantur, non possunt licite extra præfixos sibi terminos fugiendo exire, cum nec exire possint non detenti claustrum sine licentia prælati.*

Ad primum oppositorum respondetur concedendo, quòd non tenetur quis in foro conscientiæ ad soluendam pœnam antequam condemnetur: sed negando, quòd post condemnationem non teneatur, vt ipsemet Thom.recept. in dict.art.3. concludit, & nos loquimur de iam condemnato.

Ad secundũ, concedendo teneri quem si potest ad eruendum proximum à morte iniuste inferenda, nos autem loquimur de pęna carceris iuste illata.

Ad tertium concedendo, quòd defensio iusta nemini tollẽda est, sed negando quòd fuga à carcere perpetuo iuste ad illam damnati, sit iusta plusquam defensio damnati ad mortem, resistendo iudici damnationem exequenti, vt tradunt Doctores in dict.l.vt vim.& S. Thom.in d. arti.4.

Ad quartum, concedendo quòd missus causa custodiæ in carcerem ante condemnationem iuste potest sine peccato fugere; quia ante illam non tenetur soluere pœnam: nos tamen loquimur de iam damnato ad pœnam carceris perpetui, quam tenetur subire, vt dictum est.

Ad quintum concedendo, quòd damnatus ad mortem famis potest iustè, imò debet comedere si potest: quia licèt possit iudex iuste damna-
64 re quem ad illius generis mortem, non tamen potest damnare aliquem vt seipsum illo, vel alio genere mortis occidat, & non comedere cum possit, est se ipsum occidere: vt rectè Caiet. vbi sup. annotauit, & probatur in cap. pasce. 86.dist.& in l.necare.ff. de lib.agn.

Ex quibus omnibus primo generaliter infertur, non solum quem teneri in foro conscientiæ ad soluendam pœnam à iudice iuste latam dãdi pecuniam, vel aliquid externorum bonorum, sed etiam ad non resistendum iudici, vel executori eam infligenti, etiam si sit pęna mortis, vel mutilationis: imò etiam tenetur ad æquo animo patiendum illam.

Secundo

Secundo infertur, quòd licèt non teneatur in conscientia, imò nec possit salua ea exequi huiusmodi pœnam in se: quia nemini licet seipsum occidere vel mutilare.d.cap.sed non licet.& cap.non est.23. q.5. quum satisfaciat ęquo animo patiendo & non resistendo, tenetur tamē ad executionem aliarum pęnarum quas iustè potest exequi, si ad id expresse vel tacite fuerit condemnatus: & consequenter ieiunare, orare, abstinere ab aliquo genere cibi vel potus, infligere sibi quam vocant disciplinam impositam, ire ad insulam, vel alium locū sibi exilio destinatum, vel exire territorium, & manere ibi, & seruare carcerem perpetuū vel temporalem sibi impositum, vel permanere in triremibus si ad eas fuerit iustè damnatus.

Tertio infertur, iustè me respondere potuisse ab hinc triennio cuidā sacerdoti, qui è longinquo ad vrbem venerat iuste damnatus ad inseruiendum perpetuo cuidam hospitali, vnde huc venerat, teneri ad redeundum in illud; nisi Papa vellet sibi illam pœnam relaxare, quod tamen facere noluit: & ita regressus fuit spe dispensationis habendæ ab Ordinario, si seruitium eius aliquot annorū id mereretur, iuxta ea quæ leg.& not.in cap.at si clerici. §.de adulteriis. de iudic.

Quinto infertur, rectè quidem, licèt illibenter me responsurum cuidam religioso, in cuius gratiam hanc quæstionem disputo, obligari eū coram Deo siue in conscientia ad redeundum in carcerem perpetuum, in quem iuste damnatus est, & ex quo huc aufugit; nisi Papa vel Generalis eius aliquo iusto remedio illi subuenerit: cuius tamen confessario respondi eum non esse excommunicatum eo solo quòd sine habitu sui ordinis venit & incedit: quia per eandem sententiam qua fuit damnatus ad carcerem perpetuum, fuit etiam denudatus habitu ordinis, & iussus indui, & indutus seculari clericali: & ita non tenetur nec iuste potest deferre illum, cum teneatur etiam pati pœnam illam denudationis habitus religiosi, & delationis habitus secularis per prędicta.

Quinto infertur, quòd licèt laicus & clericus sęcularis licite fugere possint è carcere nulla violentia custodibus facta, antequam eis ille pro pœna per sententiam statuatur vt prędictum est, religiosus tamen à suo prælato in carcere sui monasterij coniectus, non potest licite fugere ab eo etiam ante condemnationem. Tum quia non potest exire iuste à monasterio sine iusta licentia, vt dictum est sup.eod. nu. Tum quia tenetur manere in ea parte monasterij, in qua eum prælatus iuste præceperit manere arg.cap.quorundam.& cap.si religiosus. de elect.lib.6.

Sexto infertur, compatiendum simul, & irascendum esse multis religiosis venientibus ad vrbem refractis repagulis carcerum suorum monasteriorū sine licentia, & aliquot sine sui ordinis habitu, compatiendū quidem, quòd tot mala & pericula, maris & terræ patiuntur in via falsa

ipse maioris salutis animarum suarum: irascendum autem, quòd suæ professionis obliti, retro aspicientes & post missas manus ad aratrum retrocedere volentes, infamiã inurunt sibi, genitique suæ, ac ordini suo non facile delebilem, contra exemplum Apost. 2. ad Corinth. 8. ibi, *Prouidemus bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus*. & contra cap. non sunt audiendi. 11. q. 5.

Septimo, quòd non abs re sæpe supra repetitum est (*iuste*) quia secus est de pœna iniusta; illa enim non est in foro conscientiæ subeunda, vt colligitur ex Innoc. ab omnibus recepto in cap. quia plerique. de immun. eccl. per pulchram rationem quam reddit S. Tho. in d. quæst. 62. art. 3. nisi ad id scandalum aliquod magnum (quod ex non paritione sequeretur) damnatum adigeret; vt ibidem S. Tho. adiunxit, & recte quidem, arg. cap. nihil cum scandalo. de præscript. & cap. 18. Math. & cap. 2. de nou. oper. nunc.

Octauo infertur, quòd idem videtur dicendum cum pœna est quidẽ iusta, sed executio iniusta, vt cum quis iuste damnatur ad carcerem perpetuũ vel temporarium, sed custos carceris suo proprio motu, vel alterius iussu iniuste illi subtrahit cibum, vestitum, vel ignem, vel locum necessarium ad vitæ sustentationem; vt qui nuper cuidam regulari solas quinas vncias panis cum aqua in dies singulos ministrabat: & qui alii media hyeme in loco frigidissimo solam tunicã permittebat nocte ac die ignem denegans: & qui in loco subterraneo humidissimo absque stragulo humi dormire cogebat: & qui alia similia parum religiose & Christiane & multum crudeliter faciunt, ex quibus probabiliter creditur mortem consecuturam, qui, & consulentes & mandantes eis non solum peccant mortaliter, & incidunt in irregularitatem si mors inde sequatur, secundum doct. Panor. communiter recept. in cap. cum non ab homine. num. 31. de iudic. sed etiam nomen cuiusdam inclementiæ & crudelitatis sibi faciunt iuxta doctr. S. Tho. de clementia. 2. 2. q. 157. & de crudelitate q. 159.

Decimoseptimo, mouetur quęstio mota & decisa in decisione capellę Tholosanæ 448 in hęc verba. An canonici ecclesiæ Tholosanæ, qui
65 sunt regulares ordinis S. Augustini, possint in eorum domibus infra septa eiusdem ecclesiæ tenere mulieres ætate prouectas, honestas, omnique suspitione carentes, quas matres appellant, obsequiorum honestorum præstandorum causa? & fuit conclusum quod non inspecta regula B. Augustini, & iuris communis dispositione. Cui addo primo, quod Stephan. Aufrer. ibidem addit ei contrarium iure sustineri posse per cap. volumus. iunct. glo. 81. dist. & cap. a nobis. de cohab. cle. & alia per quæ probat posse clericos seculares tenere intra suas domos cognatas collaterales vsque ad secundum gradum, & ascendentes, & descendentes vsque ad quartum: imo & extraneas senes & non suspectas, nec ha-

bentes

bentes secum suspectas iuxta Panorm. communiter recept. in cap. 1. de cohab. cler. & mul. & quòd idem videtur dicendum de canonicis regularibus habitantibus seorsim in domibus suis, vt videbantur habitare illi ecclesiæ Tholosanæ, de quibus loquitur decisio prędicta.

Secundo addo, quòd contra Aufrer. pro decisione facit, quòd longe arctius prohibetur regularibus conuersatio mulierum, quàm clericis secularibus; quia illis non solum prohibetur cohabitatio, sed etiam accessus earum ad eos; & compaternitas quæ in leuando contrahetur cũ eis, cap. peruenit. 12. q. 2. quæ non prohibetur clericis. sed pro cõcordia considerari possunt tres casus, primus cũ toti vni collegio vel monasterio seruit vna mulier coqua, vel infirmaria. Secũdus cũ intra claustra ecclesię vel monasterii seruiunt singulę singulis Canonicis in suis domũculis, vel cellulis quas habẽt intra claustrum diuisas. Tertius cũ singulę seruiunt singulis in domibus quas habent extra claustra ad suscipiẽdos suos peculiares hospites: & dicendum quòd in duobus prioribus habeat locũ decisio; in tertio vero prædicta additio Aufrerii; & nõ abs re: quia in duobus prioribus mulieres accedunt ad monasterium; & intrãt claustra vbi sunt multi, quod prohibetur omnibus mulieribus etiam nõ suspectis, in d. cap. peruenit. & longe fortius, & grauissimè nuper à Pio V. in extrauag. regularium. supra eod. nu. 62. transcripta. & merito quidem, ob multa quę in id adduci possent, & in his quòd quæ non est vni suspecta, est alteri talis: & quòd quę vni videtur deformis, alteri fascinãte diabolo videtur formosa, iuxta illud, *Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.* sic eodem suadente, sæpe cognata, & mater & filia visa est aliquando extranea, iuxt. cap. 1. de cohab. cler. In 3. vero casu, nõ accedit mulier ad monasterium, neque intrat claustrum, sed tantum accedit ad domum vsibus vnius canonici deputatam, licẽt forte monasterio contiguam, & satis est quòd nullatenus sit illi suspecta.

Ex quibus sequitur primo, non esse vituperandam consuetudinem canonicorum regularium ecclesiæ Pampilonensis, & aliorum monasteriorum non habentium diuersoria communia, ad excipiẽdos suos hospites deputata, consuetudinem, inquam, habendi extra claustrum singulas domos vel domunculas ad suos peculiares hospites, vel peregrinos, vel pauperes, aliquas honestas & nullatenus ipsis suspectas, nec admittentes tales quæ eas mundent, custodiant & hospitibus necessaria parent, & ministrent, quod piget non addidisse modo reformandi canonicos regulares Hispanię proposito in Commentario d. cap. nullam. q. 11. nu. 37.

Secundo sequitur iure displicuisse mihi ante 40. annos in illa antiquissima, eademque florentissima Salmanticæ Academia prælegenti, quòd cuidam collegio canonicorum ecclesiæ virgini matri sacræ inseruiret à culina & sternendis lectis, & verrendis cellulis, quædam fœmina

licèt vetula, quod experientia docuerat antea alibi nocuisse.

Tertio, quòd tam in illo collegio quàm in aliis scolasticorum regularium, imo & secularium quærendus & habendus sit coquus & infirmarius, & non admittēda coqua nec infirmaria, nisi magna necessitas id suaderet, arg. supra citatorum, & cap. legitur. cum multis aliis. 81. dist. & cap. diffinimus. cum aliquot aliis. 18. q. 2.

Decimo octauo, proponitur quæstio quā nudiustertius rogatus sum
66 & iussus decidere à prædicto domino & legato Ludouico Copones multis nominibus mihi, vt dixi suspiciendo, scilicet, An sit tolerabilis status illorum monasteriorum, vbi bona pars sanctimonialium est genere nobili, & illustrissimo prognata, & à tempore immemoriali singulę singulas consueuerunt habere famulas, vel discipulas laicas, quæ inseruiunt eis à ministeriis vilioribus lauandi vestes, vittas, lāces, patinas, mundandi, verrendi, pręparandi & faciendi alia necessaria, eo quòd ipsæ moniales enutritæ in murice & auro, vix ad prædicta efficienda se demittere possunt. Ad quam respondeo primo pro vtraque illius parte posse adduci ferre omnia ea, quę adduximus in comment. cap. nullam. 18. q. 2. in q. 7. a num. 25. & in q. 8. à nu. 29. super statu canonicorum regularium habentium portiones priuilegiatas, & famulos siue discipulos inseruientes sibi à ministeriis vilioribus rerum necessariarum.

Secundo, quòd quemadmodum diximus ibidem, illum fuisse iure sustentabilem ante Concil. Tridē. ita & longe à fortiori esse de hoc dicendum.

Tertio, quòd sicut de illo diximus ibi posse saltem disputādo defendi quòd est licitus, etiam post Concil. Trident. subsistente iusta causa & licentia superiorum expressa, vel tacita habendi ministros, ita etiam posse defendi harum statum, si arbitremur prædictam monialium qualitatem cum antiqua consuetudine & aliquot respectibus ibi tactis, & mox tangendis, esse iustam causam concedendi eis prædictas ministras, & tacite vel expresse accedat ei licentia superiorum.

Quarto, quòd tenens hanc partem posset respondere prędicto Cōcil. Trident. qua parte in cap. 1. de regular. sess. 25. præcipit, vt omnes regulares tam viri quàm mulieres ad regulæ quam professi sunt pręscriptum vitam instituant, & componant: & qua in 5. statuit quòd nemini liceat ingredi intra septa monasterii cuiuscunque generis, aut conditionis sexus, vel ætatis fuerint sine Episcopi vel superioris licentia in scriptis obtenta. Responderi inquam, potest, quòd illa procedunt quando nulla iusta causa subest, non fit sine vlla licentia superioris. Quod verò nos diximus, quando talis causa & licentia subsunt, quam dari posse à superiore, palam significat prædictum cap. 5.

67 Quinto, ꝙ mea sententia, non male faceret is cui reformandi eat potestas cum facultate S.D.N. interpretandi, & prudenter temperandi

prædictum

prædictum Concilium esset, si eas eis permitteret ut in d.cap. nullam. 18.quæst. 2. num.37. dixi benefacturum eiusmodi reformatorem, si prędictis canonicis similes discipulos permitteret, ea tamen lege ne prædictę discipulæ exirent plusquam suæ magistræ, vel heræ siue dominæ, & aliunde quàm de reditibus monasteriorum eis prouideretur. Tum per allata in 3. prędictis quęstionibus dict.cap.nullam. tum quòd id nulli iuri naturali, vel diuino repugnat. Tum quòd misericordiæ opus est alere eiusmodi discipulas, quò sanctè institutæ, probarum fœminarum seminarium essent. Tum quòd maioris meriti esset, vt heræ altiorum virtutum, altioribus operibus impenderent id temporis, quod humilioribus illis erant impensuræ. Tum quòd habere eiusmodi discipulas, nil repugnat Christianæ perfectioni, imò aliqua ex parte opitulatur: nam & Elias, & Elizeus, & alii prophetæ habuerunt discipulos siue ministros etiam qui mitterent aquam in manus eorum. Agnes item, Cecilia, Catherina, & Barbara gloriosissimæ virgines Christianæ perfectissimę ministras habuerunt, & Apostoli Act. 6. delegerunt Diaconos ne ipsi verbo Dei relicto, ministrarent mensis. Quin licèt legamus Christum eorum & omnium magistrum & Dominum semel illorum pedes lauisse Ioan.13. non legimus tamen ipsum prædicta ministeria inferiora obiisse, imò legimus ea suis delegasse, & ab eisdem illa sibi impensa fuisse. Math.26.ibi. *Vbi vis paremus tibi comedere pascha?* & ibi. *Ite in ciuitatem* &c.& ibi. *Parauerunt Pascha.* & Ioan.12.ibi. *Marta ministrabat.* & ibi. *Iudas loculos habebat.* Tum quòd arbitror suo tempore suis monialibus concessurum fuisse maximum illum Patriarcham nostrum Augustinum, vt ex prædicta sua epistola 109. satis colligi potest, vbi regulam suarum monacharum præscribit. quæ desumpta videtur ex regula suorum clericorum, & Canonicorum, & non contra, hæc ex illa: quum palam sit, hos prius sibi associasse, quàm suæ sorori prædictas monachas, licèt contrarium senserit Erasmus Roterodamus, à quo iure videmur discedere. Tum quòd licèt in cap. ea quę. §. præcipimus. de stat. mon. clerici seculares prohibeantur recipi ad præbendas in monasteriis regularium, possunt tamen habere alia beneficia in illis ad coadiuuandum eos, modo non faciant vnum corpus cum monachis, nec habeant vocem in capitulo cum eis, vt tradit Hostien. recept. à Ioann. And. in dict. §. præcipimus. & quamuis Panor. ibidem, & in cons. 59. 2. partis teneat quòd non possint habere beneficia siue titulos beneficiarios in eis, fatetur tamen in dict. §. pręcipimus. nu. 10. posse habere stipendia pro seruitio coadiutorio in diuinis officiis eis impendendo, quod & in d.comment.cap. nullam. 18.q.2.num.37. ad simile propositum diximus. Tum denique quòd etiã in vrbe à Vicario, & aliis regimini monasteriorum monialium intendentibus, fit facultas, aliquibus monasteriis recipiendi aliquas nobiles puellas nutriẽ-

das, sanctisque moribus imbuendas. Quod fieri posse palam præsupponit edictum illustrissimi Vicarii, quo sub pœna 500. ducat. & aliis, edixit, ne quis loquatur, scribat, vel mittat literas ad vllas Prælatas, monachas, vel Zitellas, idest virgines seculares eis conuiuentes, & commendatas. Tum demum, quòd per confessiones sacras, & secretas multorum, noscuntur aliqua ob quæ arbitror, sacrorum sacrarumque regularium vitæ integritati non obesse, imo forte prodesse, vt conuiuant eis aliquot ministri, vel ministræ seculares, quorum liberum testimonium opportune ferendum, timeri possit, tam contra prælatos, & prçlatas, & visitatores contra quos non audent hiscere sibi subditi & subditç, quàm contra visitatos, & visitatas sibi mutuo interdum coniurando parcentes, partim, vt id complures in officio continere posset, iuxta illud, *Oderunt peccare mali, formidine pœnç*. relat. à glos. in cap. irrefragabili. §. pen. de off. ord. & in l. 1. ff. de iust. & iur. Partim, quòd vt interest Reipub. delicta puniri, cap. vt famç. de sent. excomm. & l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. ita religionibus interdum expedit, tyrannides aliquot Prçlatorum, & scelera nonnullam subditorum occulta, patefieri; quum satius sit famam quàm animam perdi, quando vtraque seruari nõ potest, arg. cap. si peccauerit. 2. quçst. 1. & cap. Mennam. ead. caus. quæst. 4.

Decimonono, interrogor quæstionem illam nouam, sed quotidianã. An regularis carens beneficio ecclesiastico, & habens pensionem sibi constitutam, quærat sibi, an suç pensioni, siue eius administrationi, an monasterio & ordini suo ea quæ quçrit ex illa vel aliunde ex successione, donatione vel sua opera & industria? ad quã respõdeo per sequẽtia.

68 Primum quòd pensio dupliciter regulari cõstituitur, interdum quidem à prælato suo ordinario in bonis monasterii aliqua de iusta causa, puta ad se sustentandum in scholis, vel ad gerendum negotia in curia vel alibi, aut etiam pro vestiario vel victu intra monasterium, iuxta tradita in d. comment. cap. nullam. 18. quæst. 2. à nu. 41. interdum à Papa super aliquo beneficio, vel aliis bonis ecclesiasticis ad sanctam Sedem Apostolicam vel ad alias ecclesias pertinentes: quorum prius fieri posse probamus in d. cap. cui portio. nu. 27. posterius autem probat secũdum vnum intellectum cap. nisi. de præb. vbi Panor. cõmuniter recept. post alios id affirmat; & praxis quotidiana seruat. Est autem inter hæc duo magna differentia: nam pensionem priori modo positam potest reuocare ordinarius superior. posteriore vero modo positam solus Papa, vt singulariter determinat Panor. recept. in d. cap. nisi. sub fin. & latis in cap. edoceri. vbi Dec. de rescript.

Secundũ, quòd neuter horum quærit quidquã sibi: quia incapax est acquisitionis temporalium, vt late dicimus in d. commen. cap. cui portio. 12. q. 1. nu. 13. & nu. 29.

Tertium

Tertium, quòd probabiliter dici potest acquirere pēsioni siue administrationi pensionis, siue iuri eam administrandi, & ea quę ex ipsa pēsione vel eius causa quęrit: ita ꝙ eo modo potest administrare quęsita ex ea ac ipsam: vt si haberēt pensionem 100. scutorum annuorum & non impenderet suis vsibus nisi 50. & ita decem annis quęreret 500. & forte alia plura ex reditibus eorum quę emeret ex illis 500. vel 50. annuis superfluentibus, ac de ipsa summa pensionis annuę. Tum quia filiusfamilias & seruus perinde possunt administrare auctaria quęsita peculio ac ipsum peculium arg. l. 2. & 3. §. si filiusfamil. & l. & si duo. ff. de pecul. & quia qui concedit principale, videtur etiam accessorium concedere arg. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & cap. accessorium. eo. tit. lib. 6. Tum quia prædicta pensio est quoddam peculium, & regularis habens tale, quidquid adquirit ex eo, acquirit illi, vt diximus in d. cōment. cap. non dicatis. num. 12. ponendo differentiam inter habentem beneficium & habentem peculium.

Quartum, quòd quęsita aliunde quam ex pensione vel eius causa, quærit monasterio vel ordini cui quæreret, si non haberet pensionem argum. §. de iis. instit. per quas pers. nob. acquir. adiunctis quę allegat gloss. eius in verbò proprietas, quatenus habet, seruum quęrere vsufructuario ea quæ de ipsius re & operis suis quęrit; domino vero q̄ aliunde: quamuis pensionarius prędictus differat à seruo vsufructuarii in hoc, quòd hic quærit vsufructuario quæsita ex operis suis: pensionarius autem prædictus non, nisi tantum ea quæ ex pensione vel eius causa quærit. Actus .n. agentiū non extenduntur vltra intentionem eorū l. nō omnis. ff. de reb. cred. cap. fin. de pręb. & intentio constituētium huiusmodi pensiones regularibus non se extendit ad alia quàm ipsam, & ei accessoria. Eiusmodi enim constitutio est quædam licentia, & dispēsatio circa legem de non habendo proprium factam, quæ strictè interpretanda est, cap. 2. de fil. presb. lib. 6. & cap. quę à iure. de reg. iur. eod. lib.

Quintum, quòd si quæ quæsita ex pensione & eius causa per regularem qui ea fruitur mortuo eo residua remanerent, deberentur monasterio vel ordini cui aliàs quæreret. Tum quia ipse non potest testari de illis authent. ingressi. C. de sacros. ecclesi. & cap. in præsentia. de probat. Tum quia nullum alium hæredem potest habere ab intestato arg. illorum iurium, & cap. 2. de testam.

Sextum, quòd ratio diuersitatis inter regularem beneficiarium, & pensionarium cur ille quærit suo beneficio, & hic non suę pensioni est, quòd beneficium est quoddam ius habens vniuersitatem & corpus bonorum, cui veluti peculio quod augetur & diminuitur, quæri potest, & est quasi persona quædam ficta, cui vt hæreditati & Capitulo, quæ sunt personæ fictæ, quæri potest arg. cap. ex literis. de iur. patr. Pensio vero est

ius

ius quoddam personæ adhærens, quod non habet talem vniuersitatem vel corpus bonorum cui quæri potest, immo pensionario mortuo & remittente communiter moritur iuxta not. per Card. recept. in clem. 1. de supplen. negl. præl. ex quo infertur primo, quòd etiamsi pensio constitueretur perpetua ita quòd vacare posset, & vacans impetrari, & conferri alteri, quæ verè & propriè beneficium esset vt sentit Card. vbi sup. & declarat Panor. in cap. conquerente. de cler. non resid. num. 5. conuenit enim illi eius definitio quam dedimus in rubr. de præb. collecta ex Calder. & Felin. in cap. postulasti. de rescript. & Anchar. in cap. 1. de reg. iur. lib. 6. & aliis alibi, si inquam etiam talis esset pensio, non quæreret ei ob rationes prędictas. Ex quo subinfertur quòd religiosus habens beneficium tum demum quærit ei, cum illud est pręfectura seu prælatura, ecclesia vel aliud beneficium, cui est vniuersitas vel corpus bonorum separatum ab aliis bonis ecclesiæ in qua est situm; qualia sunt multæ capellanię & dignitates, & aliquot Canonicatus habentes prębendas separatas siue bona separata, quę dantur eis pro prębendis de quibus in cap. ex literis. de probat. vbi Panor. & lat. Dec. nu. 8.

69 Septimum, hæc consequi, quòd regularis habens beneficium cui nō sunt bona separata, sed recipit portionem vel prębendam ex bonis ecclesię non quærit ei: an autem quærat ecclesię ex cuius bonis recipit suā portionem; an vero suo monasterio & ordini, quęstionis est nouissimę & quotidianę in illis, qui per dispensationem Apostolicam habent Canonias, prębendas vel alias portiones in ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, vt nuper dum viueret habuit in ecclesia sancti Petri Frater Thomas Manriccus Magister sacri Palatii Reuerendissimus. Et quidē iuri proprius arbitramur, quęrere illum ecclesię ea quę ex tali beneficio quęreret, ea vero quę aliunde, monasterio vel ordini suo: & quòd in casu pręfati Fratris Thomę iuste poterit responderi bona eius, quę aliunde quàm ex prębenda canonicali quęsiisset, quę non erant pauca, cessisse monasterio vel ordini suo pręter ea quę testamento de licentia Papæ facto aliis reliquisset. Ex quibus videtur cōciliari posse illas duas opiniones contrarias tractatas à nobis in d. comment. cap. non dicatis. à num. 6. quarum altera est Bart. in l. seruus communis. ff. de stipul. seru. quæ habet, regularem beneficiarium quærere suo beneficio quæsita ex illo, quæsita vero aliunde, suo monasterio vel ordini. Altera vero contraria est Panor. in d. cap. in præsentia. & communior canonistarum tenentium omnia quęrere beneficio, & nulla monasterio. Conciliari inquam possunt, ita vt hęc procedat in habente præfecturam seu prælaturam, vel aliud beneficium habens vniuersitatem vel corpus bonorum separatum ab ecclesia; illa vero Bartholi in habente beneficiū cui non sit tale corpus bonorum, & hoc attento iure communi, salua tamen consuetudine contraria legitimè præscripta, argument. cap. fin.

de consuetud. vel alia constitutione alicuius ordinis Papæ authoritate facta.

Octauum, quòd inter regularem habentem pensionem, & habentem beneficium cui non sit vniuersitas seu corpus bonorum separatum à
70 à bonis communibus aliorum, hoc distare videtur. Primo quòd beneficiarius etiam ea quæ sua opera quærit, videtur quærere Ecclesiæ cuius est illud beneficium: Pensionarius vero monasterio & ordini cuius est regularis.

Secundo, quòd pensionarius non potest administrare etiam dum viuit aliunde quæsita, beneficiarius vero sic; quamuis in eis monasteriũ vel ordo post mortem ei debeat succedere. Tum quia titulus ille beneficiarii iure communi facit eum habilem ad administrandum & faciendum in iudicio & extra iudiciũ sine licentia superioris ea, quæ pertinent ad ipsum iuxta glos. in clem. religiosus. de procur. & in cap. religiosus. de testament. lib. 6. & vtrobique notata, qualem non facit pensio. Tum quia videtur id habere consuetudo, quæ est optima legũ interpres cap. cum dilectus. de consuetud. Tum quòd consuetudo celeberrimi monasterii sancti Isidori Legionẽsis habet quòd vndecunq. quæsita per canonicos regulares eiusdem etiam præsentatos ab eo, & institutos ab episcopo in parochos ecclesiarum parochialium consuetarum iam inde ab antiquo tempore conferri eiusdem monasterii Canonicis, administrentur quidem per ipsos dum viuunt, sed eis mortuis deueniant ad monasterium diuidenda inter ipsos met Canonicos & regenda ac ministranda eodem modo quo portiones suas priuilegiatas regunt & administrant.

SVMMARIVM.

71 *Regularis quis agit, & intra quantum tempus de nullitate professionis. & num. 76.*

71 *Metus cessatio sola non tollit reclamandi facultatem.*

71 *Professio metu vel aliàs inualida, vt validatur vel inualidatur.*

72 *Ordinis susceptio ad titulum religionis sola non ratificat professionem.*

72 *Bonus in dubio quis non præsumitur in suum damnum.*

72 *Professionem contra vltra quinquennium non reclamatur nisi. &c. num. 76.*

73 *Professio religionis duplex, expressa & tacita, quæ fit tribus modis.*

73 *Lex generalis omnem speciem comprehendit etiamsi alicui non insit tanta ratio.*

74 *Professio tacita per qualem habitus gestationẽ annalem censeatur fieri.*

74 *Professio tacita est præsumpta, sed non semper vera, & quę tunc Confessarij partes. & num. 75.*

74 Re-

74 *Regularis manens extra monasterium iussu prelati, videtur manere intra.*

75 *Professus an fiat coram Deo, qui gestat anno habitum sine animo profitendi, & sine contrario negatiuè se habens.*

76 *Professio metu facta, etiam cum vero animo profitendi, non valet, nisi postea ratificetur.*

77 *Regulari contra professionem reclamaturo imponuntur septem, quæ iusta causa tollit.*

78 *Libero homini non est nimis oneranda libertas.*

71 VIGESIMO quęruntur illa, quæ quotidie in vrbe occurrũt. An iusto metu ingressus & professus religionẽ, & in ea per aliquot annos perseuerãs possit reclamare: & an suscipiendo ordines sacros de licentia prælati uideatur adeo ratificare professionem, vt contra eam reclamare nequeat? & quid si id fecerit post metus cessationem durante tamen impedimento ad reclamandum? & quid si post cessationem, metus & impedimenti?

Ad quæ respondeo primo, quòd potest reclamare durãte causa metus, & etiam statim illa cessante per cap. 1. & ei annot. de iis quę vi. & per cap. ad id. cum eis adnot. de sponsal. statim autem intelligitur id facere, si intra tempus arbitrio iudicis definiendum id fecerit, secundum Hostien. Panorm. & communem in d. cap. 1. quia cum tempus ad aliquid faciendum, non est lege definitum arbitrio iudicis est definiendum l. 1. ff. de iur. delib. & cap. de causis. de offic. iud. deleg. & eorum quę accumulat Petrus Rauennas in alphabeto aureo verb. arbitrio. & alii alibi.

Secundo, quòd non poterit postquam cessauerit metus, & prædictũ tempus transierit: quia ita in religione perstando videtur suam professionem ratificare, iuxta illud glos. d. cap. ad id.

Effuge cum poteris, ne consensisse puteris:
Nam si perstiteris, illius vxor eris.

quod est verum quoad forum exterius, quoad interius enim si semper renuit, & nunquam voluit esse professus, non erit talis argument. cap. humanę. 22. quęst. 5. & cap. tua. de sponsal. quia Deus cor respicit & non manum, cap. si quid inuenisti. 14. q. 5. quod nemo alius (quod meminerim) admonet.

Tertio, quòd non sufficit cessatio metus, nisi etiam cessent impedimenta iusta, quibus à reclamando impediatur: poterit enim reclamare longe post cessationem metus, si longo tempore illa durarẽt. Tum quia si illa sunt iuris, ipso iure non currit tempus l. 1. C. de ann. except. si autem sunt facti, esto currat restituitur l. & Attilicinus. ff. de seruit. rust. pręd. vt tradit Pan. quem sequitur ibi Felyn. in cap. ex trãsmissa. num.

13.de pręscript. Tum quia tunc demum quis approbat metu factum cessante illo, quando potens reclamare, non reclamat. At licèt metus cesset, si tamē alia iusta impediunt à reclamando, vere dicitur non posse reclamare: & si statim cessantibus illis reclamet, satis dicetur reclamare statim post cessationem metus, cum antea non possit.

Quarto, quòd ex hoc infertur, recte nos respondisse nuper, potuisse reclamare quandam virginem iusto metu patris & fratris professam in monasterio post eorum mortem, & post annum ab eorum morte elapsum, intrà quem nō potuit exire à monasterio, Abbatissa & monachis ei obsistentibus, nec manens in eo ad reclamandum procuratorem cōstituere eisdem contradicētibus, etiam, si forte potuisset exire demittendo se noctu de alta fenestra, quod quædā alia fecit: id enim solum dicimus posse facere, qđ cōmode possumus l. Nepos Proculo. ff. de verb. sig. cap. faciat. 22. quæst. 2. & salua honestate & æstimatione iux. l. in hoc aptissimam, filius ff. de condit. instit. quæ habet, ea quæ pietatem & æstimationem lędunt, dici impossibilia iuris, & constat huiusmodi exitum lædere virginis æstimationem.

Quinto, recte item respondisse cuidam conterraneo iusto metu professo, cui post cessationē metus variis modis superiores & socii viā veniendi ad vrbem nunc carcere, nunc verbere, nunc inedia, nunc grauissimis minis, nunc fugientis frequenti reuocatione & compræhensione præcluserunt, posse reclamare, nec censendū esse professū.

71 Sexto, quòd susceptio ordinum etiam sacrorum durante metu, vel iusto impedimento reclamandi, non sufficit ad præsumendum eum tacite professum. Tum quia id nullo iure speciali cauetur. Tum quia susceptio ordinis est res separata à professione, & à separatis non infertur l. Papinianus. ff. de minor. Tum quòd solus actus professo proprius, qualis est præstatio suffragii in Capitulo, & gestatio habitus professorum, non sufficit ad illud vt mox dicetur; qui tamen est proprior, professioni quàm ordinum susceptio. ergo neque hęc sufficit arg. cap. cū in cūctis. de elect. & auth. multo magis. C. de sacro. eccl.

Non obstat regula, quòd nemo in dubio præsumitur delinquere cap. 2. de reg. iur. & l. merito. ff. pro soc. & quòd delinquit qui cum non sit religiosus, suscipit ordines ad titulum religionis professæ. ergo ne metu professus præsumatur delinquere accipiendo ordines, debet præsumi prius ratificare sponte professionem metu factam, quo facto iuste recipit ordines. Nō, inquam, hoc obstat. tū quia ęque facile pōt hoc dilui ac arg. quod fieret ad probandum huiusmodi metu ingressum ratificasse professionem per actus professo proprios, quos non potest bene facere non ratificata professione. Tum quia omnia diluūtur respondendo quòd illa regula fallit, quando ex præsumptione bonitatis actus alicuius, resultaret illum agenti damnum, per text. iuncta glos.

quæ putatur sing. in l. qui iurasse. §. si pater. ff. de iureiur. quam Bart. & communis ibi sequitur, & Felin. in cap. fin. nu. 13. de præsumpt. quamuis non satis placeat Alciato viro alioquin eruditissimo in 3. reg. præsumpt. 2. de præsumpt. sed confirmatur per illam aliam regulam iuris lib. 6. quod ob gratiam alicuius conceditur, non debet in odium eius retorqueri. desumptam ex l. quod fauore. C. de leg. & alijs multis, & in casu proposito præsumptio bonitatis agentis, produceret præsumptionem mali contra eundem, & inductum in fauorem vnius, retorqueretur in odium eius.

73 Septimo, quod circa hæc sic noue statuit Concil. Trid. cap. 19. de regular. sess. 25. *Quicunque regularis prætendat se per vim & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitq. habitum dimittere quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum à die professionis, & tunc non aliter nisi causas quas prętenderit, deduxerit coram superiore suo, & ordinario. quòd si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quancunque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur, interim vero nullo priuilegio suę religionis, uiuetur.* Hæc ibi.

Ex quibus nota primo, quod nemo est audiẽdus hodie super inualiditate siue nullitate professionis post quinquenniũ à die factæ professionis.

Secundo, quod huic nouæ constitutioni vt esse locus etiã in professione tacita: quia loquitur generaliter de professione, quã cõstat esse genus ad expressam, & tacitam cap. porrectum. & cap. vidua. de regul. & cap. nullus. de elect. lib. 6. & clem. eos. eod. tit. & lex disponens indistincte de genere, vendicat sibi locum in omni eius specie l. de pretio. ff. de pub. in rem act. cap. solitæ. de maiori. etiamsi tanta ratio eam non suadeat in vna, quanta in alia l. prima §. quod autẽ. ff. de al. lus. & d. cap. solitæ. si fatis perpendantur, & post alios tradit Dec. in cons. 669. num. 3.

Quis autem sit ille dies, à quo incipit currere hoc quinquennium, clarum est in professione expressa, quæ certo die fit, in tacita vero magis dubitari potest: quia illa fit multis modis. Primo quidem per exercitium actus qui ad solos professos spectat cum habitu professorum distincto ab habitu nouitiorũ cap. vidua. de regular. etiam sine perseuerantia tridui secundum Ant. & Panor. ibi contra Ioan. And. in cap. ad nostram. eod. tit. etiamsi antea non erat nouitius: quia cap. illud vidua. non requirit nouitiatum, vt ibi aduertit Panor. modo sciat quòd per tale exercitium, & talis habitus gestationem inducitur professio secundũ Innoc. communiter recept. ibidem, & meritò: quia ignorans, & errans non consentit l. si quis per errorem ff. de iurisd. omn. Iud. & modo id sponte faciat vt habet idẽ cap. vidua. de ijs quæ vi. & cap. quod interrogasti. 27. dist. modo item faciat talem actum de consensu eius, qui potest

eum incorporare religioni, per mox dicenda; licèt nemo id moneat.

74 Secundo modo fit professio tacita per solam delationem habitus professorum sine exercitio actus professis proprii, modo sit distinctus patenter in colore, scissura vel forma ab habitu nouitiorum cap. 1. sub fin. princ. de regular. lib. 6. modo item sciat ꝙ per id iure vel consuetudine fit professio, & eum sponte deferat secundum Innocen. præcitatum: & modo illum accipiat ab eo, qui sua propria vel mandata sibi potestate pôt eum incorporare religioni: quia nulla professio pôt cōstare, nisi duæ personæ concurrant, quarum altera se obliget religioni, altera religionem obliget illi: continet enim professio obligationem reciprocā facientis, & recipientis eam iuxta cap. ad Apostolicam. de regular. cum ei adnot.

Tertio inducitur professio tacita per delationem habitus nouitiorū annalem cap. ex parte. de regular. & cap. 1. eod. tit. lib. 6. etiamsi habitus sit indistinctissimus; qui dicitur talis quādo professi nouitii, & alii vitam communem agentes cum eis eodem vtuntur, secundum glos. recept. in clem. eos. de regular. licèt enim iure libri sexti per talis habitus suscepti ab impubere gestationem non fiebat professio magis quā per delationem patenter distincti per d. cap. 1. sub fin. princip. eod. tit. lib. 6. fit tamen hodie per d. clem. eos. adiunct. glos. eius recept.

Pro quorum declaratione aduertendum primo, quòd inter prædictam gestationem annalem ingressi post pubertatem, & ingressi ante pubertatem videtur esse aliqua conuenientia & aliqua differētia; conuenientia quidem primo, quòd neuter videtur profiteri, si habitus est distinctus patenter, id est in colore, scissura, vel forma.

Secundo quòd iure antiquo cap. ex parte. & cap. statuimus. de regul. & iure Sexti cap. 1. eod. tit. lib. 6. quælibet distinctio habitus nouitiatus etiam latens impediebat professionem, quæ per solam annalem gestationem habitus inducitur in vtroque.

Tertio, quòd iure clem. eos. eod. tit. sola distinctio patens in colore, scissura vel forma in vtroque eam impedit, & non distinctio latens. Differentia autem prior est, quòd dicto iure antiquo, & lib. 6. suscipiēs habitum indistinctissimum ante pubertatem non censebatur professus gestando illum per annum etiam post pubertatem, vt habet d. cap. 1. post princip. de regular. lib. 6. ingressus vero post pubertatem sic.

Ex his est aduertendum primo, quòd præd. clem. non corrigit. iura antiqua quoad gestationem habitus indistinctissimi à pubere suscepti, sed quoad gestationem habitus indistinctissimi suscepti ab impubere sic, quod Panor. non aduertens lapsus est in d. cap. ex parte.

Aduertendum secundo quòd licèt prædicta clem. corrigat iura antiqua quoad gestationem habitus nouitiatus distincti latenter, vt prædictum est, non tamen corrigit illa quoad gestationem triduanam habi-

tus professorum latenter distinctis nam per eam perinde fit professus vt olim iuxta glos. sol. d. clem. quam ea ratione confirmo, quod clem. illa facta ad augendas professiones non debet operari earum diminutionē contra l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. cap. fin. de verb. sign.

Aduertendum tertio, quòd delatio habitus prædicta annalis inducit professionem, modo habitus non sit distinctus patenter, vt prædictum est: quia si taliter esset distinctus, non censeretur facta professio etiam per delationem 20. annorum secundum glos. 2. quæ recepta est in d. clem. eos. & modo illum gestet in monasterio per d. cap. 1. ibi *(in monasterio permanserit)* videtur autem gestare in monasterio, qui gestat eum in loco vbi de superioris mandato manet, vt Syluest. adnotauit in verbo religio. 3. q. 19. vers. 2. allegando Pan. in cap. cum illorum. de sent. excomm. qui tamen id non ibi, sed in cap. ex rescripto. de iureiur. num. 5. dicit, citando Abbatem antiquum in d. cap. cum illorum. modo item protestatio de nolendo profiteri non præcesserit saltem iusta de causa secundum glos. vlt. d. clem. & Io. And. in cap. 1. & 2. & cap. ex parte. de regular. & in cap. 1. eod. tit. lib. 6. quem ibi Dom. & Franc. num. 3. sequuntur: quia non est contraria facto, sed animi declaratoria; quæ prodest secundum omnes in cap. cum M. de constit. non tamen requirit triduum, neque vnum diem vltra annum: quia nullus textus hoc conuincit, nec sufficit propositum mutandi absolute vitam vnà cum ingressu religionis, imò neque votum de perseuerando in religione intrata. Tum per cap. non solum. de regul. lib. 6. quatenus diuidit ingressum cū proposito absolute mutandi vitam ab expresse vel tacite professo. Tum per supradictā rōnē, qđ professio requirit duas personas, alterā quæ faciat, alterā q̄ recipiat, & possit recipere professionē, vt prædictum est.

Aduertendum quarto, quòd per præfatos modos faciendi professionem tacite non fit quis vere, sed præsumitur fieri professus, hoc est in foro exteriori iudicabitur professus; sed si vere coram Deo semper fuit animo contrario requisito ad profitendum, & se ad tria vota substantialia obligandum, non erit coram Deo professus, neque regularis: & consequenter peccabit faciendo propria professis, immo & accipiendo alimenta de bonis monasterii cum obligatione restituendi, nisi obsequia eius alia ratione ea mereantur. & contra, iuste quoad forum conscientiæ potest relinquere habitum, nec incurrit apostasiam, nec excōmunicationem quoad illud forum. Quare confessarii tam monachorū quàm monacharum confitentium se semper habuisse animum contrariū, requisito ad profitendū, licèt verbo id expresse fecerint, vel multo & quamlibet magno tempore, habitum professorum, vel nouitiorum gestauerint, magna prudentia & circumspectione varia pro varietate personarum, & circumstantiarum debent eis consulere & iniungere antequā eos absoluāt, vel certe absoluere eos, si sufficienter proponāt se q̄

iure

iure tenētur facere, facturos, & postea cōsultis, si op' fuerit, doctiorib. admonere eos illa, & aliis vt exeāt, aliis vt mutato aīo ratificēt, cōsulere. Ratificare aūt non est cēsendus professionē inualide factā eo qd uoluerit aliquo tpe illā seruare putās, qd erat ualida; sed oportet vt sciat eam non valere: & qd seruat eā aīo ualidādi eam, vt singulariter tradit Caiet. 2.2.q.189.art.5. quem sequimur in Manua. Confess. cap.12. nu.31.

Quoniam autem tria diuersa sunt habere animum profitendi, siue velle profiteri, & habere animum non profitendi, siue uelle profiteri, & neutrum eorum habere, siue nec velle, nec nolle, vt in simili in cap. is qui. & cap. qui tacet. de reg. iur. lib.6. notatur aliud esse consentire, aliud dissentire, aliud neutrum eorum facere: & aliud velle, aliud nolle, & aliud neque velle, neque nolle: quęri potest an qui gestauit habitum per annum vel triduum prędictum sine animo profitendi tacite, & sine animo non profitendi tacite, sed negatiuo modo se habendo in foro conscientię sit professus? & credo non esse sicut ante Conc. Trid. & post illud, vbi nondum est receptum, qui post contracta sponsalia de futuro habuerunt copulam sine vxorio affectu, siue voluntate, vt per id contraherent matrimonium; & etiam sine affectu contrario siue voluntate non contrahendi, non faciebant verum coram Deo matrimonium, sed solum coram hominibus pręsumptū per not. in cap. is qui. & cap. tua. de spons. quia matrimonium carnale verum sine vero & expresso consensu non cōstat, cap. cum locum. cap. cum apud. de sponsal. & cap. sufficiat. 27. quęs. 2. & l. nuptias. non concubitus sed consensus facit. ff. de reg. iur. & argumentum à carnali matrimonio ad spirituale valet cap. ubi periculum. §. cęterum. de elect. lib.6. & glo. in cap. bone 2. de elect. dixi (ante Concil. Tridenti.) quia post illud ubi iam est receptum non est inuenire tale matrimonium pręsumptum, ut diximus in Man. confess. cap. 25. num. 144. Tales autem suspicor omnes fere esse qui suscipiunt habitum nouitiatus animo faciendi professionem expressam, quando requisiti fuerint sine animo prius profitendi, neque non profitendi, ignorantes vel non aduertētes an per solam gestationem habitus annalem præsumatur vel non præsumatur fieri tacita professio: quos consequenter arbitror non esse coram Deo & in foro conscientiæ professos. Quibus addo quòd professio iusto metu facta non solum est nulla, cum qui eam facit non profitetur vere nec vere consentit, sed fingit consentire, ac etiam cum vere profitetur & vere consentit, ideoque non valet, donec cessante metu ratificetur. Tum quia matrimoniū carnale iusto metu contractum, etiam cum vero animo contrahendi non valet per iura supradicta, vt post S. Thom. & alios in 4. dist. 26. clare tradimus in Man. Confes. cap. 22. num. 51. in fin. Tum quia electio etiam vero animo sed metu facta non valet per d. §. cæterum. cum tamen tanta libertas requiratur ad professionem, quanta ad matrimonium

nium cap. 1. de his quę vi. & tanto maior quàm ad electionem, quanto longe fortius ligat, quàm illa, quę facile consensu Papę dissolui potest cap. quanto. de translat. pręlat. & cap. nisi cum pridem. de renunc. hæc autem nullatenus uel certe uix, cap. cum ad monasterium. §. fin. de stat. monach.

Aduertẽdum quinto, quòd per solam gestationem habitus per unũ, uel plures annos in Illustrissimo Societatis Iesu ordine nõ ui detur fieri professio tacita; quia oportet biennio gestare illum in eo, & biennio expleto emittere, saltem simpliciter, tria vota religionis substantialia: imo neque tunc fiunt irreuocabiliter Religiosi: quia licèt non possint ipsi ad sęculum redire per solam suam voluntatem, & uere, ac proprie sint, & debeant dici religiosi: possunt tamen dimitti, & liberari à uotis suis auctoritate superiorum antequam ad solennem professionem admittantur, ut mirabiliter declarauit S. D. N. Greg. XIII. per quandam bullam, cuius initium est Quanto. Dat. anno superiore 1582. Kalendis Februarij, quam ad aliud propositum citauimus supra in commen. cap. cui portio. nu. 15.

Ex quibus omnibus infertur primo quòd dies à quo incipit prædictum quinquennium est quoad professionem expressam ille, in quo illa fit. Quoad tacitam vero ille in quo fit actus professis proprius, in quo finitur triduum, vel annus gestationis habitus, per cuius lapsum prætẽditur facta professio.

Secundo infertur, quòd si metus vel impotentia reclamandi plus quàm quinquennio durauerit poterit post illud ipso iure, vel restitutione audiri.

Tertio infertur, quòd recte consuluerim multis religiosis leuiter venientibus ad reclamandum in vrbe, contra professiones expressas, vel tacitas ante decem, vel plures annos emissas, vt ad sua monasteria redirent, ne se impensis & laboribus vanis premerent, neue Pont. Max. & Cardinales Illustrissimos in id deputatos frustra fastidirent. Contra vero aliquot aliis, vt impedimentis reclamandi quæ probare sperabant coram eis propositis remedia conuenientia peterent, quæ benigne fuere concessa.

77 Secundo principaliter noto ex prędicto cap. 19. de regul. Concilij Triden. quędam, ob quorum ignorantiam multi etiam aliàs docti male consuluerunt multis regularibus, vt clam fugerent à monasteriis & carceribus etiam habitu dimisso, ne in via caperentur ad reclamandum de nullitate professionum suarum, nulla alia facta diligentia in vrbem venirent. Concil. enim in d. cap. 19. statuit, primo ne quis ante reclamationem habitum dimittat. secundo ne sine licentia ob id à monasterio etiam cum habitu exeát. tertio quòd causas nullitatis coram superiore & ordinario antea deducat. quarto ꝙ si antea dimiserit habitum, nullatenus

tenus ad allegandum vllam causam admittatur. quinto, quòd ad monasterium redire cogatur. sexto, quòd tãquam apostata puniatur. septimo, quòd interim nullo priuilegio religionis iuuetur.

Super quibus multa dici possent. Primo quidem ea non ligare in foro conscientiæ saltem ad mortale præter quarto & septimo: puto enim licere cessante scandalo & præiudicio alius coram Deo ei qui scit, vel iuste credit suam professionem coram eius diuina maiestate non valere ante reclamationem dimittere habitum, & fugere de carcere, & nõ deducere causas nullitatis coram ordinario & superiore, & non redire ad monasterium, & non teneri ad pœnam Apostatæ.

78 Secundo, quòd etiam quoad forum exterius limitanda sunt nõ procedere in eo qui iustam causam ea ommittendi haberet, vt qui non posset habere licentiam eundi ad reclamandum, nec ire nisi dimisso habitu, vel non permittitur causas vllas proponere coram prælato vel ordinario: quales vidimus aliquot in vrbe, qui resumpto in ea habitu benigne auditi sunt. Quartum enim ex bono & ęquo ita intelligo vt significer neminem quidem non portantem habitum religionis cum audiendus est audiri debere, sed eum qui temere dimisit, eo resumpto audiri posse: iniquum enim & inhumanum videtur negare perpetuo audientiam ei, qui iustam causam habet reclamandi, eo solo quòd ad id faciẽdum dimisisset etiam temere habitum, cum id esset cogere liberum hominem per totam vitam seruire religioni, cui nullatenus obligatur, nec forte est capax illius propter defectum cuiuspiam in ea requisitę contra leges uetantes liberi hominis venditionem, & obligationem perpetuã ad manendum alicubi, uel ad subeundum onus nimis onerans libertatem, & rationem naturalem, qua illæ nituntur l. Titio. §. Titio centum. ff. de condit. demonstr. l. & liberi hominis. ff. de contrah. empt. & l. prima. præsertim in §. quæ onerandæ. & l. 2. in fi. ff. quar. rer. act. non det. & annot. per Bar. in d. §. Titio centum. & citata per eum, & addita ei.

F I N I S.

INDEX COPIOSISSIMVS EORVM, QVAE IN HISCE QVATVOR COMMENTARIIS CONTINENTVR;

In quo primus numerus Summarium, secundus Commentarium, tertius paginam designat.

A

E

F

G

H

I

L

Litte-

N

O

P

Princi-

R

Regu-

Regu-

Regu-

FINIS.

Regestum.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo

Omnes sunt duerniones præter Oo terniones.

ROMAE, Ex Typographia Bartholomæi Bonfadini, & Titi Diani. M. D. LXXXIIII.